

نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

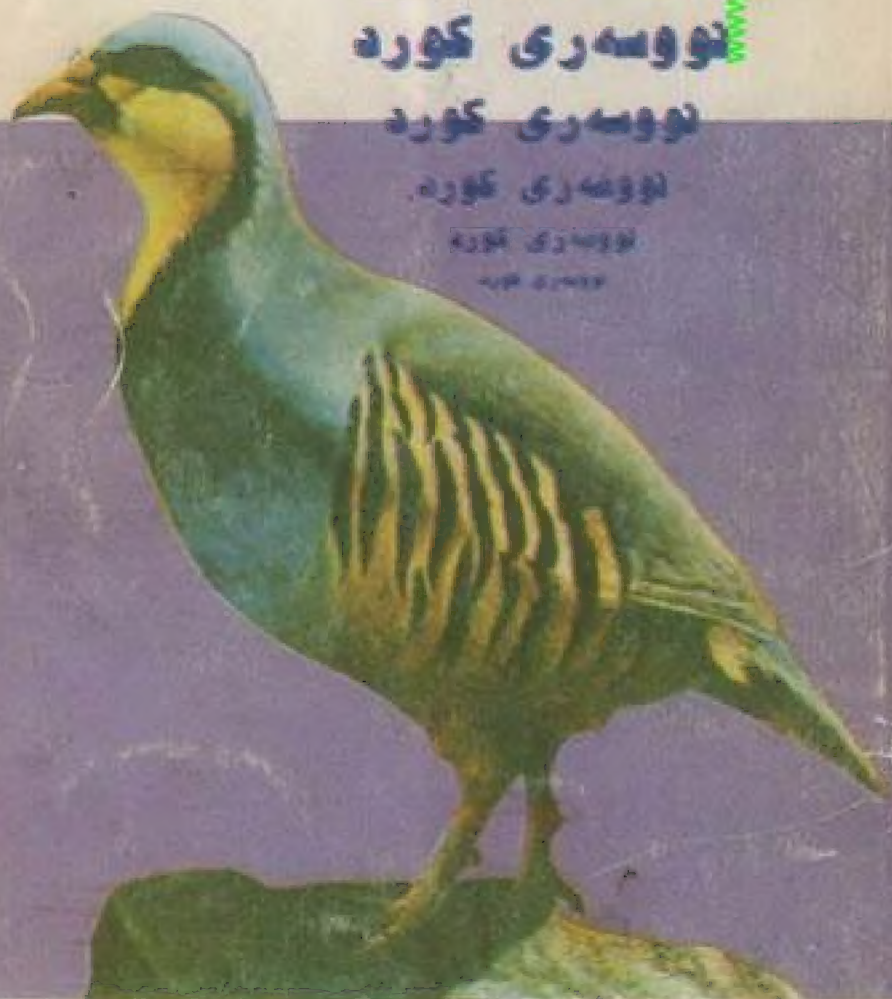
نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

نوو سه‌ری کورد

بۆدابهزاندنى جۆرمها كتيب: سەردانى: (مُنْقَدَى إِقْرَا الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْقَدَى إِقْرَا الثَّقَافِي)

پدراي دانلود كتايپهاي مختلف مراجعه: (منقدي اقرا الثقافي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی ، عربي ، فارسي)

نووسه‌ری کورد

کوفاری

یه‌کیتی گشتی نه‌دیدیو نووسه‌رانی عیراق

نووسینگه‌ی روشنبیری کوردیه

ژماره (٤) خولی سیه‌هم مایس ١٩٨٦

سه‌ر نووسه‌ر

محهمه‌د به‌دری

جیگری سه‌ر نووسه‌ر

نافع ئاکره‌یی

ده‌سته‌ی نووسه‌ران

صلاح شوان

محمود زامدار

حسین احمد جاف

عبد‌الکریم فندی

محمد امین پینجویینی

خوینه‌ری نازیز

● به ده‌رکردنی سی ژماره له گوڤاره‌که مان سالی ۱۹۸۵ مان به سه‌ربرد ، نه و سالتی که سالی سه‌رکه و تنه مه‌زنه‌کانی ولاته‌که مان یوو دژ به رژی می فارسی ره‌گزن به‌رست ، له م سالت تازه‌یه‌شدا به‌نگه مه‌ندی که من به‌رسی بوجی و نووسه‌ری کورد ، تانیستا که دواکه‌وت ، یوو لایمی ته‌م به‌ر سیاره نه‌توانین بلین راسته ته‌م ژماره‌یه دواکه‌وت به‌لام نیمه توانی مان ژماره‌یه‌کی تاییه‌تی له گوڤاره‌که مان به زمانی عه‌ره‌بی ده‌ریکه‌ین به بوته‌ی به‌ستنی کونگره‌ی هه‌فده‌یه‌می به‌کیتی گشتی شه‌دیپان و نووسه‌رانی عه‌ره‌ب و ژماره‌یه‌کی زوری لی یالو‌یکه‌پنه‌وه به‌سه‌ر شه‌و برا نه‌دیپانه‌وه ..

● شتی دووه‌میش که پوویدا گرتنی دوهم کونگره‌ی به‌کیتی شه‌دیپان و نووسه‌رانی عیراق بوو ، له م کونگره‌یه‌دا زیاتر له نه‌وه‌ده شه‌دیپان و نووسه‌ری کوردی به‌شداری کرد ، هه‌ر له م کونگره‌یه‌شدا به‌ریاری شه‌وه‌ه‌را که سه‌ره‌کی به‌کیتی و شه‌دیپانی کورد ببینه‌ه‌جی‌کی به‌که‌می نه‌میشه‌اری گشتی شه‌دیپانی عیراق و شه‌دیپانی کورد خویان حه‌وت نوینه‌ره‌که‌یان هه‌لبیژین بو شه‌نجومه‌نی به‌رکه‌زی و ده‌سته‌ی به‌پیوه‌به‌ری به‌کیتی شه‌دیپان و

نووسه رانی کورد له ناوچه ی کوردستاندا هه مان ده سه لاتی مه کته بی
ته تفیزیان هه بی ... به م جوړه داواکانی کوپونه وه که ی هه ولیر به گشتی و
زیاتر جی به جی کران .

● نه مه به راستی شتیکی زورگه وره و مه زنه بوو به تاییه تی له م کاته دا ،
که ولاته خوشه ویسته که مان تووشی هیرشینیکی زور دپندانه بووه له لایه ن
ریژی می ره که ز به رستی فارسه وه ، نه ده به که مان وا به ره بسینی و نه دییان
بتوانن به و به پری سه ربه سستی په وه کۆنگره بگرن و نوینه ره ی خویان
هه لیزیرن ... ئیتر هه ر بژی وشه ی ره سه ن و به شه ره ف ... هه ر شه کاوه
بی ئالای عیراقی سه رکه و توو به سه رۆکایه تی سه رۆکی سه رکه و توو
تیکۆشه ر صدام حسین ...

نه مری یۆشه هیدان عیراق
مردن و سه ره شووری بوژی می خومه یینی و دوژمنانی عیراقی
خوشه ویستمان ...

— نووسه ری کورد —

کوردستان له تورکیا

له ئاماده کردنی

د. ئهحمده عوسمان بهکر

۱۹۸۵/۹/۱

تى بينيهكى گشتى^(۱) وولاتو هاوونيشتمانان

کوردستانى تورکیا فرهوانترین بهشهکانى وولاتى کورده، وهگه ورهترین بهش له گهلى کوردی لی نیشته جی بوه.

ئهه بهشه بریتیه له ۲۳۰۰۰۰ کیلومه تری چوار گوشه که (۳۰٪ تورکیا دهگریته وه)، وه (۱۸) پاریزگا له تورکیادا کوردیه، واته: (ئه دیامان، ئاگری، بینگول، بدلیس، دیاربهکر، ئه لعه زیز، ئه رزنجان، ئه رزه روم، غازى عانتاب، حه کارى، قارس، مه لاتیا، موش، ماردين، سعرت، تونجیلی، ئورفه، فان).

به پێی سه رژمیری دووایی له سالی (۱۹۷۰) دا، ژماره ی دانیشتوانی کوردستان له تورکیا گه یشتوه به ۷۰۵۶۰۰۰ کهس، له مانه ۰۰۰ و ۶۲۰۰ کوردن واته ۸۲٪؛ به شه که ی تربیتیه له تورك (به تاییه تی فره مانبه ر، سه رباز..). وه ره ب (له ماردين، سعرت، غازى عانتاب) و نزیکه ی نو ه زار ئه رمه نی له دیاربه کرو قارس دا ده ژین.

زیاتر له مه، له سه رژمیری له ترکیادا پښوښته ته م راستنیش له بهر چاپوښت
که و ژماره ښکی زور له کورد به کوټه له چاند ناوچه ی نه نه دولا نیشته جی
بووینه وه کو ناوچه ی (جیهان بیلی، هه یامانا، کورتوغه، توقات، سانگری، هند)،
هه میشه سه ده ها هه زار کریکاری کوچ کردوی کورد له شاره گه وره کانی
تورکیادا جی گیربونه؛ ته نیا له نه ستانبولدا نیو ملیون کورد هه ن. ته م
کوټه لگایه ی کورد له ده روه ی کوردستان به ژماره دوو ملیون تا دوو ملیونو نیو
ده گرنه وه له سالی ۱۹۷۰ دا ..

به کورتی له تورکیادا ۸۵ ملیون کورد زمان له سالی ناوبراودا هه بون که
۲۲٪ سه رژمیری جه مهوریه تی تورکی ده گرنه وه .. به لکو ته م ژماره ش ته واور
وورد نیه .. چنده ها سه رژمیر له نیوان ۸۵ تا ۱۲ ملیون کورد هه ن.
کاربه ده ستانی تورک سورن له سه رنه وه ی ژماره ی کورد که م بکه نه وه؛ له لایه کی
تر به شیک له میلله ت په روه ران ته م ژماره یه له راده ی خوی پتر له قه له م ده دن.

هه روه ها پښوښته ته وهش بوتړت که و سه باره ت به وچه وساند نه وه و زور
لی کردنه دروندانه ی نیو سه ده ښک که کورد دوچار ی بوه له تورکیای تازه دا به شیک
له کورد به ده گمه ن خو به کورد له قه له م ده دن، ته مه ش له سه رژمیری سالی
۱۹۶۵ دا روون بووه وه که خوم [واته نوسه ر] به شداریم تیدا کردوه. وهختی
پرسیار له کوردیکی هه ژارو بی ده رامه ت کرا، (تایا زمانی زکاکت چیه ؟) ته م
کورده که ووشه ښک له زمانی تورکی نازانیت، له وه لامدا ده لیت «باشتر وایه زمانی
تورکی بنوسیت، چونکه ده مه وی له گیروگرفت خوم بپاریزم».

ژماره ی کورد به رده وام به رامبه ر به ژماره ی گشتی له په ره سه ندن دایه. له
سالی ۱۹۴۵ تا ۱۹۶۵ نه ندازه ی زور بوونی دانیشتون له کوردستان به ۲۰۸۸٪
به رامبه ر به ۲۰۶۵٪ له گشت تورکیادا گه یشته ...

له گه ل ته وهش، کوردستان هیشتا زور دووره له وه ی که به ناوچه ی هه ره
ئاوه دانی جیهاندا بژمیردریت. له سالی ۱۹۷۰ دا ته نیا ۲۲ که س له هه ر
کیلومه ترکیکی چوار گوشه، به رامبه ر به ۴۲۰۹ که س بوگشت ترکیا ده ژیان.

ته م نیشتمانیانه به شپوه ییکی درشت له ناوچه که دا نیشته جین ... له
لاینکی تر دا پله ی ته م ژماره ی به رزه له ناوچه روژ ناواییه کانی کوردوله
موعه دده لی تورکیا تپه ر ده کات.

کوټه لگای کوردی هیشتا دینهاتیو له سه رشپوه ی کشتوکال دا ماوه ته وه.
له سالی ۱۹۶۵ دا، ته نیا ۲۷۰۸٪ له دانیشتون له ۱۴۶ شاروچه (نیلسه) ی

کوردی و ۱۸ شار ده‌ژیان. شەش لەم شارانە زیاتر لە ۱۰۰،۰۰۰ دانیشتوی هەیه، وەك (غازی عانتاب، دیار بەكر، ئەرزەرۆم، مەلاتیا، ئەلەزیزو ئورفە)، بەشەكەى دیکە، واتە ۷۲٪ لە ۱۱،۱۲۰ گوندو ۹۷۱۷ دێیى بچوك نیشته‌جى بوینه. لە سالى ۱۹۶۵دا، هیشتا نزیکەى حەفتا تا هەشتا هەزار نیمچه كوچەر هەبوون. ئیمروته‌نیا ۳۰،۰۰۰ كەس دەبن.

لەو سالانەى دواییه‌دا شار ئاوه‌دان کردنه‌وه به‌ خیرایی به‌رهو پيش ئه‌روات. ئەمەش لە به‌ردوو هۆى به‌يىك به‌ستراوه‌ن: زۆرتربوونى ژمارەى لە‌دى دەر به‌دەر کراوه‌كان و كوچ کردنیان بو شارە‌كان لە ئەنجامى تراكتور و ماکینه به‌کارهێنان لە کشتوكال چى‌کردندا. به‌لام ئەم شارنشینە ریکوپیك نیه، وه‌ سه‌ره‌نجام کيشەى زۆرى لە دواییه‌ لە‌ رووى ئیش دۆزینه‌وه‌و خانوى گوزهرانى‌دا. شارە‌ مه‌زنه‌كانى كورد ئیستایش به‌ خانوى ته‌نه‌که‌و شپرو شه‌ق ده‌وره‌ دراون.

په‌روه‌رده‌و روشنبیری

نه‌خوینده‌وارى لە‌ کوردستانى تورکیادا تائىستایش داخیکى گه‌وره‌یه‌، وه‌پاش په‌نجا سال لە‌ ژیررژیمی (دیمکراچى و عیلمانى - لایىك) دا ۷۵٪ له‌خه‌لكى ناوچه‌که‌ لە‌ ته‌مه‌نى سه‌روى شەش سالی‌دا هیشتا نه‌خوینده‌وارن. لە‌ گشت تورکیادا نه‌خوینده‌وارى لە‌ راده‌ى ۵۱٪ دایه‌، وه‌ لە‌ نیو‌هاو وولاتیانی تورک ته‌نیا ۴۱٪، واتە دووقات نه‌خوینده‌وارى لە‌ ناوچه‌ کوردیه‌كان لە‌ ئەوانه‌ى تورکیه‌کاندا زیاتره‌. تا وه‌كو ئیمروش زۆربه‌ى گونده‌كانى کورد قوتابخانه‌ى سه‌ره‌تابیى تیدا نیه‌. لە‌ گوندی به‌ قوتابخانه‌ ته‌نیا یه‌ك ماموستا به‌ تورکی ئە‌زمون به‌ پینچ پۆل ده‌لیته‌وه‌. هه‌مان نه‌بوونی ماموستا له‌ قوتابخانه‌ ناوه‌ندیه‌كانى کوردی که‌ به‌ ژماره‌ په‌نجا ده‌بن به‌دى ده‌کریت.

پاش ده‌رچوون لە‌م قوتابخانانه‌، قوتابیانی کورد بو‌وه‌رگرتن لە‌ دانیشگاكاندا پویسته‌ به‌ربه‌ره‌كانى له‌گه‌ل قوتابیانی به‌شکوى تورکی ئە‌ستانبولو ئە‌زمیردا بکه‌ن! وه‌ له‌ تاقى کردنه‌وه‌کاندا ده‌رباز بن. بویه‌ ماوه‌ى

سه‌رسورمان نیه که‌وا ژماره‌ی قوتابیانی کورد له ده‌زگاکانی فی‌رکردنی به‌رزبی ئەندازه‌کم بن. له سالی ۱۹۷۵ له تورکیادا که ۱۸ وەنیشگا و ۱۵۷ ده‌زگای به‌رزبی فی‌رکردنی تی‌وابو، ته‌نیا یه‌ک دانیشگا له کوردستان (له ئەرزهروم) دا هه‌بو، وه یه‌ک کۆلیجی پزیشکی (له دیار به‌کر) و چوار ئامۆزگای ئەندازیاری و مامۆستایان هه‌بون. ته‌نانه‌ت له‌م ئامۆزگایانه‌شدا ژماره‌ی قوتابیانی کورد له نیوه‌که‌متره. تورکی زمانی فی‌رکردنه؛ زمانی کوردی له سالی ۱۹۲۵ وه‌قه‌ده‌غه‌کراوه. له چاپ‌دانی په‌رتوک و گو‌فار به‌ کوردی تائیم‌روش یاسا‌غه. به‌لام به‌پنجه‌وانه‌ی سیاسه‌تی زۆر لی‌کردنو دام‌رکانده‌وه، چاپ‌کراوه‌ی سیاسی و ئە‌ده‌بی نه‌ینی کوردی ده‌ره‌چیت و بلا‌وه‌بیته‌وه... ئە‌مه‌ش له راستیدا جولانه‌وه‌ییکی نوییه؛ تا وه‌کو ئە‌م ده‌ورانه‌دا روشنبیرانی کورد به‌زمانی تورکی بی‌روه‌سته‌ی خویان ده‌رده‌بری، نوسه‌رو ئە‌دیباتی کورد زمانی تورکیان به‌کار ده‌هینا نه‌ک ته‌نیا بو ئە‌وه‌ی نوسراوه‌کانیان بو چاپ‌کردن به‌ره‌سمی وه‌رب‌گیرن، به‌لکو هه‌میشه له‌به‌ر ئە‌وه‌ی چونکه‌ ئاگاداریان له ئە‌ده‌بیاتی نه‌ته‌وه‌یی یاسا‌غ کراو زۆر که‌مه، بویه توانایان له‌ زمانی میله‌تی خویان نزمه. به‌لام ئە‌م روشنبیرانه‌ی کورد له راستیدا ده‌ستیان هه‌یه له پێش‌خسته‌نی ئە‌ده‌بیاتی تورکی. که‌وره‌ترین رۆمان‌نوسی تورک، یه‌شار که‌مال، له‌ کتێبه‌کانی «ستون» و «مه‌مه‌د هه‌لوپه‌که‌م» که‌ هه‌ر دوکیان بو ۲۰ زمانی تر وه‌رگیردراون، ده‌رده‌که‌ویت، خۆی کوردیکه‌، هه‌ر وه‌کو خۆی له‌ هه‌موو هه‌لیکدا ئە‌م راستیه‌ ده‌رده‌به‌ریت.

هه‌ستیار چاه‌ز صدقی تارانجی و ئە‌حمه‌د عارف، وه‌ رابه‌ری سینه‌مای به‌ ناوبانگ یه‌‌لماز گو‌نای، هه‌مویان کوردن. به‌شیک له‌ فلیمه‌کانی گو‌نای ناوه‌روکی کوردیه‌وه‌ چوارچیوه‌ی کوردستاندا گیراون. زۆر گو‌رانی بیژی ناوداری تورکیا وه‌کو نه‌سیمی و روحی سوورهمی سالتوک هه‌ر کوردن.

له‌ سالی ۱۹۶۵ وه‌ جو‌ره‌ که‌رانه‌وه‌یه‌ک به‌ره‌و گیانی نه‌ته‌وایه‌تی به‌دی ده‌کریت. هه‌ست به‌ پێویستی ده‌ره‌پرینی هه‌ستی ده‌روون به‌ زمانی نه‌ته‌وه‌ له‌ لایه‌ن روشنبیرانی کورد له‌ په‌ره‌سه‌ندندایه. له‌ لایه‌کی تره‌وه‌، نه‌خوینداریانی کورد ته‌نیا به‌ زمانی زگم‌اک قسه‌ ده‌که‌ن، وه‌ زمانی تر نازانن. ئە‌م جو‌ره‌ نه‌ته‌وایه‌تی که‌ تیکه‌ لاوه‌ به‌ هه‌ستی جه‌ماوه‌ری بی‌گومان بناغه‌یه‌ک بو‌بو‌ژانه‌وه‌ی روناک‌بیرو ئە‌ده‌بی کوردی ده‌چه‌سپینن

نزیکه‌ی هه‌مو کورد (واته ۹۹٪) موسلمانن... زۆر گو‌ند له‌ کوردستاندا مه‌کته‌بی ئایینی تیدا‌یه که‌ مندا‌لان به‌ عه‌ره‌بی هه‌ندی زانیاری شه‌ره‌تایی ئایین و قورئان فی‌ر ده‌بن. هه‌ندی له‌ مامۆستا ئایینی‌ه‌کان (مه‌لاکان) هه‌میشه‌ قوتابیان

فیری ئەدەبی کلاسیکی کوردی دەکن وەکو نوسینەکانی (ئەحمەدی خانی، مەلای جەزیری، باتی، تەیران، بابا تاهیر، وە حاجی قادری کوچی، هتد) ئەمەش بێ ئێوەی کاربەدەستان هەستی پێ بکەن. ئەم مەلایانە دەوری زۆریان لە هەستی گەل هەبو لە سالانی پەنجاو شایستەکانی ئەم جەرخەدا. بۆیە کار بەدەستان ئەمانەیان لا برد و لە جێگایاندا ئایینداری مەدەنی (سیویل) یان دامەزراندووە بۆ ئێوەی ئایدۆلۆجیەتی رەسمی وە پیشەخەن...

باری ئابوری و کۆمەڵایەتی

کۆمەڵگای کوردی هێشتا لە پلەی کشتوکال دایە. وە هەر وەکو لە سەرەوهش ووترا ۷۲٪ لە کورد لە گوندو لە سایەی کشتوکالو مەرو مالاتە وە دەژین. پیشەسازی تەنیا بۆ ۵۰۵٪ بۆ خەلکی نیش مسوگەر دەکات. بەشە گورەکی تر لە دانیشتوانی شار بە بازرگانی و خزمەتی مەدەنیو وورده نیش خەریکن.

مەرو مالات بە خێوکردنی ئاسایی بە شیکێ گەورەیه لە کاروبەرێوە چووندا. بە راستی کوردستان سەرچاوەی گرنگی وشە وولاغ و مەرو بزنو وولاغ بە خێو کردنە لە تورکیادا.

ئەو تەکنیک و ئامرازو ئامیری لە کشتوکال چی کردندا بە کار دەهینرێن کۆن وە لە وانی لە بەشەکانی تری تورکیادا بە کار دین زۆر دوا کە وتوترن. کوردستان ۳۹٪ عەرەبانی تورکیا بکار دینێت بەرامبەر بە تەنیا ۳٪ ماکینە کشتوکال چی کردنی گشت وولات. بە لām لە و کاتەیه وە کە بە شیک لە خاوەن زەوی (ئاغا) کان بوون بە سەرمایە دار ئەم جوړە ماکینانەش روویان کردووتە کوردستان. لە سالی ۱۹۶۵ تاوەکو ۱۹۶۷ دا ژمارە ی تراکتور کە لە کوردستان لە کاردا بوون کە یشت بە ۴۶٪ زەوی و زاری کشتوکالی کوردی هەمیشە ناھەموار دابەش کراون.

نزیكی یه كه له شهش خاوهن زهویییه كان سێ له سه‌ر چواری عه‌ردیان به‌ده‌سته‌وه‌یه، له لایه‌نكی تر ٢٨٪ له دانیش‌توانی دیهات به‌ته‌واوی له زه‌وی بی به‌شن. وورد بو‌نه‌وه له تۆماره‌كانی عه‌رد له توركیا دا بۆمان ده‌ر ده‌خا كه ئه‌م نا‌هه‌مواریه له په‌ره‌سه‌ندن دا‌یه، له و كاته‌یه‌وه كه توركیا یاسا قانونی سوپه‌ری له سا‌لی ١٩٦٦ دا په‌سند كرده به‌لام ئه‌م جیاوازیه له نیو‌هه‌بو‌نو‌وه‌بو‌ونی زه‌وی تائیم‌روش نه‌بو‌ویته ه‌و‌ی ئه‌وه‌ی تێك هه‌لچون و به‌ربه‌ره‌كانی فراوان له نیو جه‌ما‌وه‌ری جوتیارانی هه‌ ژار (٨٣٪ له دانیش‌توانی دیهات) و خاوهن زه‌ویه ده‌وله‌مه‌نده‌كانی كه لایه‌نی كار به‌ده‌ستانی ره‌سمی ده‌گرن روو بدات...

له لایه‌نكی تر دوور نیه ئه‌م باره به‌رده‌وام نه‌بیت.

ئه‌گه‌رچی كشتوكالی كوردی كۆنه له رووی ته‌كنیك و دا‌به‌ش بو‌ونی زه‌وی، به‌لام له روویه‌کی تهره‌وه ئه‌م كشتوكاله باش رووی له جیهانی ده‌ره‌وه كرده، وه تا راده‌ی زۆر تێكه‌ل به‌بازاری سه‌رمایه‌داری توركیا بو‌وه. بۆ وینه‌ لۆكه‌و چه‌وه‌نده‌ری شه‌كر، وه تۆتن ده‌چینه‌دین و چی ده‌كرین بۆ هه‌ردوو بازاری توركیا و هه‌نده‌ران، وه ئه‌مان به‌ربه‌ره جینگای په‌ره‌می خواردن ده‌گرنه‌وه... هه‌روه‌ها چه‌ند كارخانه‌یك هه‌ن، وه‌كو شه‌كر پالاو‌تن له (ئه‌له‌ه‌زین، مه‌لاتیا) و كارخانه‌ی چیمه‌نتۆ له (قارس، ئه‌رزه‌روم) و تۆتن پاك‌کردن له (بدلیس، مه‌لاتیا) و كارخانه‌ی چنن و هونینه‌وه له (دیاره‌كه‌ر) دا... به‌شێك له كارگه‌ته‌كان بۆ كان هه‌لكه‌ندن له لایه‌ن حكومه‌ته‌وه به‌كری گیراون. ژێر خاكی كورد ده‌وله‌مه‌نده له چه‌ند جو‌ر كانیك وه‌كو فوسفات، نیله، سفه‌ر، ئاسن، كروم هه‌ندێك نه‌وتیش هه‌یه. شارو‌چه‌ی (مه‌عه‌دن) له نیو‌دیار به‌كه‌رو ئه‌له‌ه‌زیزدا به‌ده‌وله‌مه‌ندترین سه‌رچاوه‌ی كرومه له جهاندا. له سا‌لی ١٩٦٧ به‌هه‌لكه‌ندنی ٨٢٢٠٠٠ تۆن له‌م كانه توركیا له دووا به‌كه‌یه‌تی شو‌ره‌وی‌دا به‌دووه‌مین كروم ده‌ره‌ینه‌ر گه‌یشته. رابو‌رتی جه‌انی وای را‌گه‌یان‌دوه كه‌وا له سا‌لی ١٩٧٢ دا دوو ملیون تۆن له‌م كانه له توركیا به‌ره‌م هینراوه. به‌شی زۆری ئه‌م كانه بۆ ئه‌مه‌ریكا نێ‌یراوه.

به‌ره‌م هینانی سفه‌ر كه له ئه‌رغه‌نی نزیك به‌دیار به‌كه‌رده‌مه‌ینه‌رت گه‌یشته به‌ ملیونێك تۆن له سا‌لی ١٩٧٠ دا.

به‌ره‌می ئاسن له (دیفریگی) دا به‌ ملیونو نیوله سا‌لی ١٩٦٧ گه‌یشته. هه‌ر وه‌ها خه‌تی شو‌مه‌ندو‌فیه‌ر چه‌ند ناوچه‌ی كورد ده‌گرتیه‌وه...

به‌شێك له بازرگانه‌كه‌وه‌كان له دیار به‌كه‌رو ئه‌رزه‌روم له گه‌ل هه‌نده‌ران ئالو‌گۆر ده‌كه‌ن...

ته نیا ۱۷۹ [واته ۹٪] دایه‌ره‌ی به‌نک (مه‌سره‌ف) له کوردستان دامه‌زراوه، به‌رامبه‌ر به ۱۹۸۱ دایه‌ره له گشت وولاتدا. پاره‌ی یارمه‌تی ئەم دایه‌رانه له ناوچه‌کانی کورد ئیگجار که مه به پپچه‌وانه‌ی به‌شه‌کانی تری تورکیا. هه‌وه‌ها جوړه قاچاغچیه‌تیه که له‌سه‌ر سنوور هه‌ست پی ده‌کریت.

دایه‌ره‌کانی حکومت (۱٪) له دانیش‌توانی کوردستان به‌کار دینن. کورد فرمان ره‌وایی بچوک داگیر ده‌که‌ن.

شهری سهر به‌ستی تورکیا (۱۹۱۹ - ۱۹۲۳) وکورد

هه‌ر وه‌کو موسته‌فا که مال به ئەنه‌دۆل له مایسی ۱۹۱۹ دا گه‌یشت، خۆی راسه‌خۆ وه‌کو «رزگاری خوازی کوردستان» له‌قه‌له‌م‌دا، هه‌میشه‌و‌کو پارێزگه‌ری (خه‌لیفه‌ی به‌ندکراو له لایه‌ن هی‌زی داگیر که‌رو وه‌کو ئازادکه‌ری عه‌ردی ئیسلام خۆی پیشان ده‌دا؛ بانگه‌وازی ئەم سهرۆکه‌ بو «هه‌مو موسلمانان» واته‌ بو کوردو تورک و بو ییکه‌تی هه‌موو ئەم گه‌لانه‌ له‌ پیناوی خه‌بات بو ده‌رکردنی بیگانه‌ له‌م خا‌کانه‌دا بوو. له‌ سهره‌تادا ئەم سوربوو له‌ سهربرایه‌تی تورکو کورد..

ییکه‌م ئانجامی رامیاری جولانه‌وه‌ی که‌مالیه‌کان له‌ کوردستاندا ئەوه‌ بوو کۆنگره‌ییکی گه‌وره‌ له‌ ئه‌رزه‌روم‌دا له‌ ته‌موزی ۱۹۱۹ دا به‌سترا. په‌نجاو چوار نوینه‌ر له‌ پینج ولایه‌تی کورد له‌ کۆنگره‌که‌دا ئاماده‌ بوون. که‌چی له‌ دیار به‌کرو خه‌ربوت و سعرت که‌س ئاماده‌ نه‌بوو.

کۆنگره‌ی ئه‌رزه‌روم ییکه‌م سهرکه‌وتنی رامیاری فوسته‌فا که‌مال بوو. چه‌کدارانی کورد له‌ ژێر فه‌رمانی کازم قه‌ره‌ به‌کر پاشا ییکه‌م سهرکه‌وتنیان له‌ روژه‌لاتی ئەنه‌دۆلدا به‌دی هی‌نا... ئەم هی‌زه‌ کورده‌ له‌ ئازادکردنی ئەنه‌دۆل به‌رده‌وام بوو، وه‌ ده‌وری زۆری له‌ سهرکه‌وتنی دوایی له‌ شه‌ری سهر به‌ستیدا هه‌بوو.

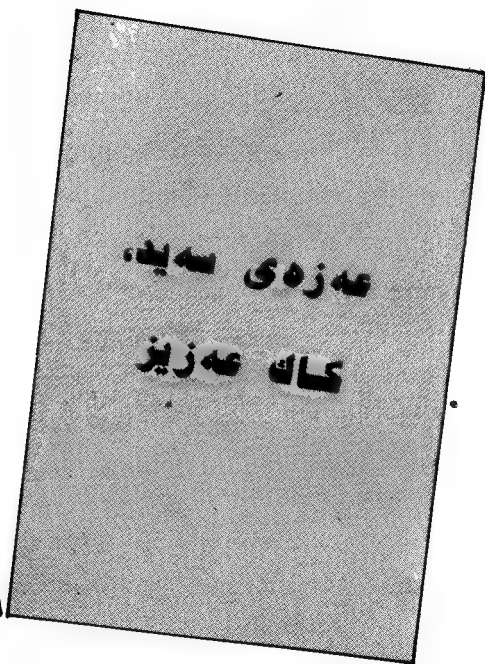
- ماویه‌تی -

(۱) له‌ کتییی: که‌لیکی بی وولات - له‌ نه‌ده‌ن ۱۹۸۰

PEOPLE WITHOUT A COUNTRY (THE KURDS AND KURDIS TANI)

(EDITED BY G. CHALIAND) LONDON 1980

شۆره سواریکی له بیرکراوی دهشتی گهرمیان

حسین بهرنجی
که رکوک

ماوهیه که له مه و بهر له گوڤاری نووسه ری کورد ژماره (۱) ی خولی سییه م که له مانگی ئازاری سالی (۱۹۸۵) دا ده رچوو بوو... چیرۆکی کاک (غه فوور ساله ح عه بدوللای) تیدا بوو که له ژیر ناوونیشانی (داستانی گوندیکی له بیرکراو) دا نووسی بوو، وه له کوتایی چیرۆکه که ی و له په راویزه که یدا ده سس نیشانی نه و شیعرانه ی کرد بوو که له نیو چیرۆکه که ی دابوو، ده لی:

(شیعره کانی نیو چیرۆکه که چه ند به یتیکی ده ماو ده می خه لکی هه ندی له شوینه کانی گهرمیان و ده ورو به ری شاری که رکوک که له سه ر کورپکی ئازاو

نه ترسی ناوچه که هه لښه ستراوه که ناوی (عه زه ی سید) ده بی و به دهستی پولیسه کانی حوکی پاشایه تی گوږکراو کوږا ئه م به یتانه ش به زوری کابرایه کی شیت ده بیوت به (جه باره شیت) ناسراو بو به لام خوم ناوه که ی و هه ندی له به یته کانم دهسکاری کردووه). ئه م دهقی ووتاره که ی کاک غه فوور بوو. جا بو پوون کردنه وه ی ئه و لاپه ره شاراو هیه بی میژووی ژبان و له ناو چوونی ئه و پوله نازاو چاونه ترس و هه لکه وتووه، ئه و پوله نیشان شکی و جه ره به زه و دهست راسته ده خه ی نه به رچاو خوینه رانی خوشه ویست. ئه م پوله یه هه لویه کی چاونه ترسی ئه و سه رده مه بوو که هه ر له دووره وه چاوی هه موو ئه و مروقه ناپاکانه ی دهرئه هینا که دهستیان به سه ر پژی می ئه و کاته دا گرتبوو.. به هه موو چوری نازاری خه لکی هه ژارو قوږ به سه ریان ئه داو ئه یان چه وساندنه وه.

به ئی نازاو.. نه ترس و... یاخی بوو، هه رگیز ملی بو ئه و دالاشه گوشت خورانه ی ئه و پژی مه بوگه نه که چ نه ده کرد که ئه ویش پژی می پاشایه تی ئینگلیز بوو.

زیاتر کاتی خوی له شاخ و کپو و دهشت و دهر به سه ر ئه برد هه ر وه ک شیر ناسایی و هه ر وه کو بلیت من شیرم و جیگی شیریش بی گومان دهشت و دهر و ژبانی سه ره به رزی یه. له ناوچه ی قه رهحه سه ن و دهووبه ری که رکوک و چه مچه مال بو ئه م پوله یه یه کئ بوو له وانه ی که هه ر وه کوو سیدعه تارو خوله پیزه و مه جید شانیشینی و... و زوری تر له و جوړه که سانه ی که هه رگیز له کاتی زولم و زورداریا ملیان بو ژژمه کانیان که چ نه ده کردو یاخی ده بوون و چیاو چه ک ده بووه هاوړی و هاوسه ریان و بروشمی سه ره به رزی و سه ره به سستی یان هه لده گرت. بویه تا دوا دلوپه ی خوینیان هه ر به رگریان ئه کردوو له شه ری به رده وام دا بوون له گه ل سه ربازو پولیسه چاو چونکه کانی ئه و سه رده مه دا.

ناوی ته وای ئه م هه لویه (عزیز سیده عه لی) یه که له ره گه زه وه ئه چنه وه سه ر شیخه به رزنجه کانی (کانی که وه) بویه تا ئیستاش خه لکی ئه و ناوچه یه ده لین:

تاقه گه نجه که ی شیخ کانی که وه
دوژمنی ئه کوشت له نیوه شه و ا.

هه ر وه کوله هه ندی شیعی فولکوری دا به (عه زه ی سید) ناوی هاتووه، که به زور شیوه گورانی و ناوازی تاییه تیان بو دانه ناو ئه یان وتووه، که تا ئیستاش زور که س هه یه که ئه م جوړه ناوازه تاییه تی یه و هه لښه سته کانی زور به باش

دهزانی... به تاییه تی له خه لکی ناوچه که ژن، پیاو و گهره منال نه که زوږ به یان نه یزانی هه ر گویان لی بووه و بیستویانه... ته نانه ت و هکو مه قامی ئای ئای و هکو لایه لایه و هه ندی جار و هکو قه تار الله و هسی و و تراوه و زوږ جار له کوږو مه جلیسا دنگ خوشه کان به گورانی و پیا هه لدان نه و شیعرانه یان و وتوو به تاییه تی نه و کابرایه که ناوی (جه باره شیت) بووه که خه لکی گوندی (سیاه منصور) ناوچه ی قه ره حسن بووه.

زوږ به چاکی ده یو ته ووه.... خه لکی ناوچه که ش کاکه جه باریان خوش ده ویست بویه به جووش و خرووشه و ه گویان بو شل ده کرد.

نازایه تی یه که ی به جوږی بووه که هیچ کات هاوږی یه کانی خو ی نه یان توانیوو که توژی قوولی بشکین و هکو ده لین: له هه موو جوږه یاری یه کا به تاییه تی را کردن و سی بازو بازدان و غار غارین و سوار چاکی و زوږان بازی دا هیچ که سیکیان پی ی نه ده که یشتن. به هیز بوو پرند ه بوو ده بر سیتی و شه و نخوونی نه بووه هیچ کاتی به ته نگ له شی خو یه و نه ها تووه هه نا بلی ی پوح سووک و گورج و گولیکی و هها بووه که سه رنج پاکیش خه لکی هه موو ناوچه که بووه. و هکو ئاسکه. له ده ست راستی و نیشان شکاندنا نه وه هه ر هاوږی ی که م بووه هیچ کاتی گولله ی به خوږایی نه رویشتوو ده لین گوا یه چه ند جار ئافره ته کانی خزمی خو یان که له کانی و ئاو هیان ده ها تته وه نه ویش له دووره وه نیشانه ی نه گرت له وجه په یا کوږه یه که به سه ر شانیانه وه بوو، لی ی نه داوچه په که ی نه شکان و ئاوه که به سه ر له شی ئافره ته که ده ها ته خواره ووه. یا ده لین که ر هاوږی یه کی خو ی یا خزمیکی جگه ره ی به ده مه وه بووایه به گولله نه یدا له جگه ره که وله ناوه راستا نه یکرده دوو که رته وه به بی نه وه ی گولله که په ر کابرا که بکه وی. وه هیلکه ی به گوله له ناو له پی مروفا هه لگرتوه هه رو هها ده لین زوږ جار ئاسکه و که رویشکی به دم را کردنه وه کوشتوو و زوږ جار دوو ئاسکه ی به یه ک گولله کوشتوو... هه رو هها چه نده ها جار پیش نه وه ی دوژمن لی ی بیته ده س نه م زووتر له ده سستی راستی دوژمنه که ی داوه و په کی خستوو. ده لین به دم غاردانی ماینه وه داویتی له نالی نه و ماینه ی که هی سواره که ی پیش خو ی بووه به بی نه وه ی سمی ماینه که زاماری یان جاریکیان له بان مه قان تووشی نه بیته تووشی کو مه لی له پولیس و باش چاوشه شوربا خوږه کانی ئینگلیز. به ته نها خو ی ده بی و نه وانیش (۹) پولیس ده بن هه ر له دووره وه بانگی لی ده کن: تسلیم به کاک عزیز تسلیم به نه گینا کوژدای، نه ویش له وه لامدا ده لیت، بی گومان به کالته بی کردنه وه. وازم لی بینن به خوا من به ئیوه ناخوړیم.

ئەوانىش دەلن: ھەرگىز واز ناھىن.

ئەم دەلن: بە خۇاى گەورە خۇتان (۹) كەسەن لە نۆگولە زىاترتان پېوھ
نانىم وا بۆ. نمونە جەبار چاوش خۇت راگرە وا لە دەستى راستت ئەدەم، ھەر
لەگەل قەسە كەرنە كەيا ئەدا لە دەستى راستى باش چاوش. ئەوانىش وازى
لەدەھىنن و خۇيان و ئەسپە كانىانەو ھەل دىن. ھەر ھەوا لەو عادەتەنى كە
ھەببەو ھىچ كاتى ئاژەل لە ناوخەوا نەكووشتووھ ئەلن چەپلەى لەدەداو
ئاسكەكەى بە ئاگا ئەھىنايەوھ ئىنجا لە كاتى راكرەدا لەلەى ئەدا.

ئەمە چەند دېرېكى كەم بوولە بارەى خورپەوشتى ئەو پۆلە ئازايە كە لە
كەس و كارەكانى خۇيم وەرگرتووھ. خەلكى ناوچە كەيش زوربە يان ئەم پووداوانە
ئەزانن و ئاگادارن و لىرەشا ھەندى لەو دىرە شىعرانە بلاودەكەمەوھ كە دەماو
دەم خەلكى ئەيلەنەوھ و بە ئاوازي تايبەتى و بە دەنگە خۇشەكەى كاكە جەبارى
خۇا لە خۇشبو. جەبار ئومرى سىيامە نسورى كە بى يان ئەووت كاكە جەبارنە خۇتى
گورانىكەى كاكە عەزىز بلى ئەویش بەبى سىودو لە كەردن دەسى بى ئەكرە مچورپە
بە لەشى مروقە ئەھات كە ئەىوت. (ئەرى ھۆھۆكاكە عەزىز....).

دايك دانىشى پۆلەى و ابىنى

وھەك عەزەى سەيد پولىس بگلىنى

تا بەختى لە ھات خۇدا يارى بوو

شورتەو باش چاوش شەرمەزارى بوو

كاكە عەزىز وھەك شىر بەر لە بەيانی

ھەلساوا كەوتە رىتى بېرنەو لە شانى

تاقەكە نەجەكەى شىخ كانى كەوھ

لە شكرى ئەشكان لە نىوھ شەوا

ھۆ ھۆ باش چاوش نەجمەكەت جوانە

خۇتم بوو دەرەخە بوو گوللەى كارخانە

تو خۇا كاكە عەزىز مەچوو جەبەل بۆر

خۇت مەكە نەچىر شورتەى مامر خور

نەم ووت كاكە عەزىز مەچۆرە بەرزى

نەوھەك بىتكوزى گوللەى ئىنگلىزى

ئاسكەكان مەقان بەر بەرەللایە
 چونكە دەنگ بېرنە و كاك عزيز نايە
 رەشاشیان دابەست لە بان شاخەكان
 كاك عزیزیان كوشت لە ناو باخەكان
 كاكە شیخ عزیز سمیل قەیتانی
 كی بوو وا تووی كوشت سۆزە ی بەیانی
 ئەرێ ھو ھو..... فیشك لغ لە پشت
 چون لە دلت هات كاك عزیزت كوشت

ئەم كۆپە ئازایە لە یەكێ لە پوێژە تۆف و كۆپۆه كانی ساردی زستانا كە یا لە ساڵی ١٩٤٤ وەیا ١٩٤٥ بوو بە تەواوی بۆم ساغ نەبوو تەو ە چ سالیكە بە پیلانی پیس و گلاوی چلکاو خۆرە كانی ئەو كاتە و ئینگلیز، دەمە و بەیانی یەكی زوو دەوری ئاواپی (شیخ جگری) ناوچە ی قەرەحەسەن لە ھەموو لایەكە و ئەگرن و ئەیکە نە تەق و تۆق و دەس پێژ كردن

كاك عزیز ئەو كاتە لە ناو گوندەكە دەبی و زیرەكانە بېرنە وەكە ی ھەل ئەگری و ئەپەوی خوی بگەینیتە ناو باخەكان تاكو سەنگەریان لی بگری و نەھیلی بینە پێشەوہ... بە لام فریا ناکەوی و ناتوانی بگاتە شوینی مەبەست، ھەر چەندە چەند تەقە یەك ئەكات و چەند كەسیك زامار دەكات و لە دەستی ئەو پولیسە دەدات كە رەشاشەكە ی بە دەستە و یە بۆیە سلی لی ئەكە نەو ە ماو یەك بی دەنگ ئەبن ئینجا لە پشتەو ە فرسەتی لی وەرئەگرن و شەھیدی ئەكەن... لەو كاتە یە تەمەنی ئەو ەلۆ بە جەرگە (٢٦، ٢٧) سال بوو، دوا ی ئەو ە ی خوینە سوورە گەشەكە ی دارو بەردی گوندەكە ی و خاك و خۆلی گوندەكە ی ئەنە خشینی داستانیک ی تری قارەمانی بو گوندەكە ی تۆمار دەكات... گیانی پاکی بە خاکی گەرمیان ئەسپیری و تەرمەكە ی ئەھیننەو ە بو شار ی كەركوك و لە گۆرستانی شیخ محی الدین بەو خاكە پیرۆزە ی خەلات دەكەن.

ھەزاران سەلاو لە گیانی پاکی خوا لی خوشی بوو ھەموو ئەوانە ی وەكو ئەو شورە سوارە گیناوی خاك و سەربەرز ی دا بە رەنگاری پولیس و چلکاو خۆرە كانی ئەو پزیم و ئەو سەردەمە بوونە تەو ە.

سەرنج: لە پێش ھەموو دێرە ھەلبەستەكانا وشە ی (ئەرێ ھو ھو كاك عزیز) ی ئەخستە ناوی دێرە ھەلبەستەكانەو ە و بە ئاوازیك ی بە سۆزی خەمناكەو ە ئەوترا.

تۆرى كوردىيى كه نىن و ئاقىرى يىكە

رىكىش ئامىدى
دهوك

تشتە كى ئاشكە رايە كوتورە وىنە كى (فوتوگرافىيە) بوژىن وژيارا مللە تائو
نەينكە كا (خودىكە كا) روھنە مروف چاك تىدا دىبىنىت وان پىلىت مېژويى يى بىسەر
مللە تارپا بورىن.

ژبەر فى ئىكى ئەگەر مروف چاك ھىزا خود كوردستانى دا بىكەت ئوباش
بەرى خوبدەتە مللە تى كورد دى مروف زانىت كوگەلەك ژمىرە تورە يىت دىناف
مەدا پەيدا بوى دىگەل خويابونا نژادى كوردى لكوردستانى دا.

ژرەخە كى دى ئەگەر ئەم باوەر بىكەن كو ئەف نژادە بەرى (۲۵۰۰) ساللا
خوجەنى كوردستانى يە ئو ئەم بزانىن چ مللە تا ژتە مەت مللە تى كورد ژار وژىرى
نە دىتتە ئودىسا چ مللە تا وەكى مللە تى مە ئاھىن وئالەن و ستەم و فە كوشتەن لىسەر
دەستى بىيانىا نە دىتتە ئو كەسى ھىنگى وا ژىردەستى نە دىتتە ھەر ژدەمى پىچبونا
(دەولە تا مىدىا) ھە تا روژا ئەفرو.

فېجا ئە و كەسى فا تىشتىت ژوورى بزانىت دى ھەر زانىت كوتورى مەژى
ھەمى دەما دىگەل مە بى ھاتىە دانانى ئوبى ھاتىە دارىتن ئوجارا مەزنا گوتى (چ
دىكەنە كارى ئە و تىتە خارى). ئو ئەگەر ئەم ژلايە كى دىفە بەرى خوبدەينە فا چىا
وگەلى وزىرك و نەھالا يىت تژى كانى و ئافىت ساردىسا فى مللە تى خنى ژگەنج و
تولاز و كچىت نازدار ئەف تىشتە ھەمى بونە ئەگەر كوھوزان چىيىن و بھىنە خوار.
تورى كوردى چەند توخمن:

تورې کوردی تېته لینگه کرن بدوور هنگا:۔

۱ - تورې کلاسیکی

۲ - تورې رومانسی

۱ - تورې کلاسیکی:۔

نه و توره یه یی پېشان و کیشان و به رانبه رکرن نو هه لسه نگرانندن تیدا
هه بیت نو نه م دبینه فی رهنکی هوزان (شه عر) هه ر چنده نه ف نافه که له کی
که فن نینه به لکی پشته دیار بونا بسلامانه تی به له جهی کوردا.^(۱)
نو نه و که سیٹ بقی توخمه توره ی فیه مژیل بوین نو فیه هاندین هه می ژانا و
خاندنه فان و تیگه هشتیا بوینه وه کی:۔

۱ - بابا راخ راوندی یی کو دچاخی چاری کوچی دا ژیا یی نو نه ف هوزانفانه
خه لکی هه کاریا بو.

۲ - بابا راخ هه مزانی سالا ۱۱۲۳ زی مری^(۲).

۳ - بابا تاهری هه مه دانی

۴ - عه لی تهرموکی: (ته رماخی) نه وژی خه لکی هه کاریا به.

۵ - عه لی حریری هه ف چهرخی هوزانفانی فارسی (فردهوسی) بو کو فردهوسی
دفی مالکا هوزانی دا نافی عه لی حریری بچاکی یی ئینا:

(مردی دیده م دهر جزیر شیری دیده م دهر حریر).

۶ - مه وله وی (۱۸۰۶ - ۱۸۸۲) ز

۷ - مه لاری جزیری (۱۵۹۰ - ۱۶۴۹) ز

۸ - نه حمه دی خانی (۱۶۵۰ - ۱۷۰۶) ز

۹ - مه لا حسینی باته یی.

۱۰ - مه لا مه نسوری گیرگاشی کولدیما هیا چهرخی یانزدی کوچی دا یی ژیا یی.

۱۱ - شیخ نورالدینی بریفکانی (۱۲۰۵ - ۱۲۶۸) ک کو (۶۳) سالا ژیا به.

د. بلیج شیرکو دبیر هاتنیت خودا دبیزیت ژزارد هفی (ن. فیلیامینوفی)
زانایی ئیرس یی بناف و دهنک: کو زانانیٹ شینه وارا (علماء الآثار) یی ب سه ر
دوو کیلیا هه لبوین لباکور یی (ژووریا) ئیرانی هه ر ئیک یی ژووا کیلیا چه ند پارچه
هوزانیت کوردی لسه ر نفیس بون پارچه ک ژووا هوزانه کا کلاسیکیا که فن
ژتوخمی کلاسیکیا کوردی یا که فن یا مروغه کی بونافی وی بورا بوژ (PORAOI) بو.
نویا دی ژتوخمی رومانسی بو یا توره فانه کی نه نیاس بو نو دبیزیت (ن. فیلیا
مینوف) میژویا فا پارچه هوزانا دکه هیته سالا (۳۲۰ - ۳۲۰) به ری بونا
مه سبجی.

بونموونه ئەفە پارچەك ژھوزانا پورا پوزژی: یی کونیزیکی (۲۳۰) سالا
بهری بونی ژیاى: (۳)

خوازدی ئەز تو بهیفرابین	بهیفرای هیرین خورینی
وهردی بهیرین گوترا بین	بانگ دین بهیفرای نارینی
دیونی، گوترا هی رابوم	ئاواز ژچر دخوینی
فیرا هیل و بهیابان	هاوار ژدهست ئەفینی
ئەز تو، واتو، یەك وین	هیزان جوا دی دینی
فیرا پیکرا خوفته وین	بچرینی، یا بنفینی

ئو ئەفا ژیری پارچەکا دی ژھوزانەکا نەنیاس یا کو دیسا ل ژووریا وەلاتی
ئیرانی هاتیە دیتن کو ئەوژی ژتوخمی رومانسی یە - ستران خوبی لەلیف
خریبانی

چاخی روھلی (هیل)

لە بنیا گولی

لەجوش و پەیمانایلی
لە دلالی دلا
ئەنگشین «هیل» سوزترە واراھی گولی ؟

دلا: بووا «هیل» خوشترە
وا: راخی گولی ؟

گەردون، وا ببە پەناھو پەنار

وا گولی ؟

«هیل» ژومەرا ببە هیلز و یار

وا گولی ؟

دلا: ئەنگشین «هیل» سوزترە، واراھی گولی ؟

دلا: بووا «هیل» خوشترە
واراخی گولی ؟

وهرن دا چاره کادی فەگەرین سەر توری کلاسیکی یی کوردی مە گوتبو:
توری کلاسیکی کوردی ئەو تورە یە یی چیفان و کیشان وە لەسەنگاندن ئو

ليک ئيناندىن تيدا ھەببىت ئوبەرانبەركىرن دكەرى پېشىيى (شطر) ئويى پاشيى دا
(عجز) ھەببىت ۋەكى:

۱ - ئىروژنو پىر ئاتە شىم دىسا ژرەمزا دولبەرى^(۱)

مەجرۇحى قەۋسى پرەۋەشم تىردانە نىفا جەگەرى.

۲ - گوھىدە ئاھ و فيغان ولەرزە و كوفانە دل

دل دولدا يى دىسوزتىن پېش و كا و

خەرمانە دل نىف شەفى زىمار ددەرچىت رۈندكىت

كەل ھاتنە خار ئەفروكانى مە

ھەكىم و ھۆگرو دەرمانە دل

د. مسعود كتانى

۳ - بسكان تو ژخمريان جودا كە^(۲)

زولفان شەكە بىكفە بەر ھەۋاكە

دا سونبول و سورگول آشنابن

ريحان و بنفشە تابە تابن

۴ - لروى ئاھا دەمى ئىفار

مە دىن دىتا لسەر بانى رەشە پۈشى كرى بو خوار

برويسك كەفتىنە ئەسمانى

تونوكە چاك بەرى خۇبىدە ئەف ھوزانىت بورىن دى بىنى ھەمى بىكشان و

پىغانن بەھلەسەنگاندىن ئولىكدانن، كەرى پاشىي بەرانبەرى كەرى پېشىي بە

دكىشانى دا، تورى كلاسكىي كوردى نىزىكى (۲۱) دەرپا بىت دەھىن.

۲ - تورى رومانسى:

ھوزانا رومانسى چى دبىت ھندەك ژوۋا سى گوشە بن ھندەك چوار گوشە بن

ئان پىنچ گوشە بن ئانكو پىتر ژى بن ئوگەلەك جاراژى دى دىماھىك ھىت سەر

بەندەكى ۋەكى:

ھاي گولى گولى گولى ئەسمەرى نازى گولى

مە سلاڧە لئەردى تو لى ئەسمەرى نازى گولى

ئو ديسا وهكى:

ئەزىدى بىسەرى سىپانى بېژم بىكە روڧە ئوبمژە لاوگى مەن چەند جارا مەن خو
ھافىتە بەختى تەدا تو بەس فى دىمى شىرىن لىن بىكە گژە لىسەر فى ئىكى ئەڧە
ناڧىت ھىدەك ھوزانڧانىت رومانسى يىت كو لىناڧ مە رابوین:

۱ - بەكر بەگى ئەرزى كوردى بە ھىدەر بەگى يى كو سالا ۱۷۶۷ ز ژدايك بوى
خودانى ڧا بەيتىت (داستانىت) ژيىرى:

ا - بەيتا كەوى ۱۷۸۱ ز.

ب - بەيتا چولى بەگى ۱۸۰۶ ز.

ج - بەيتا طەرگى.

د - بەيتا بهارى.

۲ - حاجى قادىرى كوڧلى: ئەڧ ھوزانڧانە خەلكى گوندى كوڧلى بو ئىكە ژگوندىت
دوسكىا يى چوويە بەر دلوفانیا خودای دسەدى چارى مشەختىدا.

۳ - ھەسەن بامەرنى كوردى مەلا ئەھمەدى بابەك يە بگوندى بامەرنى يى ژدايك
بوى سالا ۱۸۶۸ ز ئولويىرى يى مرى سالا ۱۹۴۰.

۴ - نادر كانىساركى: خەلكى گوندى كانىساركى يە ئەڧ گوندە ئىكە ژگوندىت
بەروارى بالا ئەڧى ھوزانڧانى ژيى خو ھەمى بىشڧانىي ڧە بر يى دوپىر بوژتىكە لىا
زانا وتورەڧانا سالا ۱۹۴۸ ز يى مرى.

۵ - ڧەڧى تەيران: دنىڧا چاخى يانزدى كوچىدا يى ژياى.

۶ - شىخ تاھايى مايى يى كو سالا ۱۸۴۳ ز ژدايك بوى لگوندى مايى ئو سالا
۱۹۱۹ ز يى مرى خودانى (بەيتا دەرزيكى).

تورى رومانىي كوردى دىبىتە دوو پىشكىت مەزن:-

ا - ستران:

ستران كەڧنتىرە پارچە يە ژتورى فولكلورى.

ئەڧ ھونەرە گەلەك ژكەڧندا يى پەيدا بوى ھەر چەندە جڧاك لوى دەمى
دېڧلىت نزمدا دژيا ژلايى رەوشەنبىرىڧە.

ھىدەك زانا يى لوى ھزرى كو سترانىت شڧانا ژھەمى رەنگىت دى يىت سترانا
كەڧنتىرە چونكى ئەووى ھزرى دكەن كو شڧانى كەڧنتىرە ژچاندنى ئانكو مروڧى
بەرى (كەڧن) شڧانىا كرى ئاژەل و چاڧى يى بخودان كرىن بەرى كو بزانىت
چاندنى بكت.

ژلايەكى دىڧە دى بىنىن كو فولكلور دوو ھزرا بەرچاڧ دكت سەخمەراتى
دىاركىنا دەستپىكرنا سترانى ئو ئەو ھەردوو ھزرى ئەڧەنە:-

۱ - هزارا ئيکي: دبیژیت کو سترانیټ کارکرنی (شول کرنی) که فنترن ژه می رهنگیت دی.

۲ - هزارا دوویی: دبیژیت سترانیټ ئولی (ستایشیت ئولی) که فنترن رهنگیت سترانانه.

سترانیټ گه له که ره خ و رویت ژیانن یت فه گرتین ئیک ژووا ره خا (دیروکه) ئو بو نمونه له ورپا بارا پیتر زسترانیټ ولسه رجوتیاریی و شفانیی بون لده می به ری به لی پشته شورده شا پیشه سازی (الثوره الصناعیه) لناف رابوی کودگل هندی دیروکا وه لاتی نه ورپا هاته گوهرین سترانیټ و ان دهست هاشیتن ستران بهاله و کارخانادا کوتن.

ئویا هه ژی به نه م نوکه ئافریه کی بدهینه سترانا کوردی کودی بینین نه ف ره خ و روی به یت فه گرتین:-

۱ - سترانیټ داوه تی (سه ری زافای و نارینکیت بیکی).

۲ - سترانیټ کوروکچا (چهیرانوک).

۳ - سترانیټ پیره پائیزوک.

۴ - سترانیټ گیا دورینی.

۵ - سترانیټ شفانا.

۶ - سترانیټ دستار هیرائی.

۷ - سترانیټ بجیکا وه کی (هه فال هه فالوشکی)

۸ - سترانیټ دبه ر لاندکی را (دهلوری).

۹ - سترانیټ ئاده و شیلانا برنجا.

۱۰ - سترانیټ هیزوک.

۱۱ - سترانیټ شه ر و جهنگا (لاوک)

۱۲ - سترانیټ زیما ری (تازی).

۱۳ - ستایشیت ئولی.

ئو..... هتد:

ئویا هه ژی به کومه نافی هنده ک سترانیټ ژبه ربن یت کوژدله کی زه لال و پری باوهر سه رکیشیا کاروانی سترانا کوردی کری ئو بو نمونه نه فه هنده ک ژووا:

۱ - چه مه کوری بادینی (چه مکی توفی).

۲ - زیرویی هه کاری.

۳ - هه ره گولی بوتانی.

۴ - مریه م خان.

۵ - کاویس ناغا.

۶ - سه عيد ناغا و..... هتد.

۲ - داستان (بهیت)

داستان گرنګترین پارچه په ژفلګوری^(۱) نو ژهه می ره نګیت دی بیت
فلګوری پېتر داهینان (ابداع) یا تیدا ه ی.

داستان رویدانه که بشپوه کی چپروکی تېته ګوتن ژلایې سترانبیژه کی ه نو
نه و چپروک برهنگه کی په خشانې یا هاتیه داریتن نو ژنا فدا هنده ک گفتوګو. بیت
تیدا ه ین نه و گفتوګو ژې هه می پارچیت هوزانې نه بګیش و هه کیشن نو تشته کی
دجهې خودایه کو پیشکه فتنه داستان یا په رچیمه کریه ب پیشکه فتنه مله تی ه.

هندیکه داستان په لیت سه رکه فتن و داکه فتنه دهسته که کی نان یا مله ته کی
به رچاف دکه تن لده مه کی دا، بو نمونه هه چپی نوکه کویر داستان مه م و زینا
بخوینیت دی چاک زانیت کو مله تی مه یی کورد لسه رده می نه حمه دی خانی د چ
کاوداندا دژیا، نانژی هه چپی چپروکا خه ج و سیامه ندی ګولی بوی چاکی زانی
کانی کچا کورد هه تا کیژ په یسکی دمینیته سه سوزاخو نو یا به ره هه خوبده ته
کوشتن سه خمه راتی هندی کو سوزا خونه شکینیت.

نانژی نه و که سی داستان شېخی سه نغانی ګولی ببیت دی بو دیار بیت کو
نه فینیی چ توخیبیت خونین.

براستی من لبر نینه نه زګه له ک خوبه رده مه ناف فی بابه تی کویر و دویردا
به لی دسه ر هندیرا یا فوره بزاین کو که فتنترین داستان هاتینه دیتن داستانیت
سومه رینه (۲۵) چه رخا (سردا) بهری بونی وه کی داستان (ګلګامیش) یا کو
به هرا پېتر نه فسانه تیدا.

دیسا داستانیت یونانی ګه له ک دکه فتن وه کی (ثیلیاده) و (ثودیسا) بیت
هومیروسی ل چه رخی نه هی و هه شتی بهری بونی نفیسین تولدیف فان را ګه رنه م
سه حکه ینی دی بینین داستانیت هندی بینچ چه رخا بهری بونی بیت دهاتینه
دانان وه کی داستان (مه ها به هاراتا) و (رامیانا)، نو داستان (ثینیدا) یا
(فیرجیل) ی کو ئیکه ژ داستانیت لاتینی یی بناف و دهنگ تولدیماهی دی بینین
داستان (شه هنامه) یا فیردهوسی فارسی. داستان هه ر مله ته کی رهنگه کی
دیمه نی تاییه تی دګل میژوویا وی مله تی دیار دکه تن له و ما نه م دکارین ببیژین کو
داستان پارچه که ژدیروکی.

داستان روژه لات:

هنده ک داستان بیت دهه ین هه فېشکن لنافه را مله تیت روژه هه لاتې نو
بګه له ک زمانا بیت دهاتینه نفیسین و هه گیران به لی نه مه رجه کو لناف هه میادا

بئیک رهنګ بهینه فه گوهاستن جارا هه ی شینه وار ئان نافیت قاره مانیت وئ
داستاننن تینه گوهرین هه رملله ته کئ لیدف وی ئوسه رفئ ئیکئ هنده ک داستان
ییت دهین بچند زمانا ییت دهاتینه نفیسین ئوهه رملله ته ک ژووا بخود ادنیت
وهکی.

داستانا (شیرین و فه رهاد) بکوردی و فارسی و تورکی و ئازربایجانی و
هنده ک زمانیت دی ییت روژه لاتئ یا هاتیه نفیسین ئوهه رملله ته ک فئ داستانن
بخود ادنیت به ئی پا ئه م دبیزین کو ته قه داستانکا کوردایه چونکی هه تا روژا
ئه فروچیا یی بیستونی جهئ رویدانیت فئ داستانن یی لناف ئاخا کوردادا ئوهه ر
وهکی یا ئاشکرا کو ئه ف داستان بزمانن فارسی یا هاتیه نفیسین ژلایی (نیزامی ی
گه نجه وی و ئه میر خوسره وی دهله وی) ئو دیسا بزمانن تورکی یا نفیسی ژلایی
(نازم) حیکمه تی) فه ژبلی فئ داستانن دی بینن داستانا (له یل و مه جرویم) یا
لناف مه به لافه هه ر وهکی یا لناف عه رها به لاف بنافئ (له یلا و قه یسئ کوړی
موله وه حی) یا کوهاتیه نفیسین ژلایی (ئه خمه د شه وقی) فه بنافئ (قه یس و له یلا)
ئو ئه ف داستان دیسا یا هاتیه نفیسین بزمانن تورکی ژلایی (فضولی) فه ئو
بفارسی یا هاتیه نفیسین ژلایی (نیزامی گه نجه وی) ئو یا هه ژی کوتنن یه ببیزین کو
هه رملله ته کئ ئه ف داستان لناف هاتیه نفیسین بشه قله کئ تاییه تی (طابع
خاص) یا نفیس و یا بخودانای ئو جهو و جل و بهرگیت وئ ییت بخودانان.

داستانا کوردی:

داستانا کوردی دبیته دوو توخمیت سه ره کی

۱. داستانا قاره مانن:

به یفا قاره مان، ئازا، پلیمه ت په یفه کا بها گرانه لناف ملله تی کوردادا ئو
مروفئ قاره مان جهه کئ تاییه تی یی دناف جهه رگئ هه می ملله تیدا هه ی ئو ئه گه را
وی چه ندی ژی ئو ته نگافی و دهد و سته م و نه خوشینه ییت کو بسه رملله تی
مه دا هاتین ئو ده رباری فئ ئیکئ مه زنییت مه یی کوتی:
(بمره بسه ر بلندی به ئی نه ژی بسه ر شوړی).
(دیکی روژه کئ به نه مریشکا ساله کئ).

(گه ر ئازادی بومه نینه مرن بومه ژینه) لیدف فئ چه ندی ئه م نه چار دبین
شه ری دگه ل دوژمن و دلخارا بکه یین ئو بسه دا مروفیت چه له ک و بجه رگه لناف مه
رابون دیروکا خه ملاندی بکریاریت خو ییت بها گران، ئو براستی ئازایی و
قاره مانن یا بویه پارچه ک ژایانا ملله تی مه ئه ف تشته یا خویا و ئاشکرایه
د داستانا (خانن له پ زیرین) دا ده می ئه و رازی نه بوی بسه ر شوړی بژیتن بن
ده ستی شاهن فارسی^(۱) داستانا قاره مانن چیروکه هاتیه کوتن بسه ره کی لنافه را

دوو جينا نان دوو ملله تا هه لبه ت في چيروكي ژي قاره مانيت خو ييت ده مين نو لديفرا هوزانفانه كي هاتي نه ف چيروكه يا داريژتي دچار چوپه كي هوزانيدا نو نه گه هاتو مه ناغي وي هوزانفاني كا كي به نه ف داستان هفلكلوري دي چينه ريزا توري نوسراو (بي بخودان).

لناف وه لاتني مه دا بهزاره ها شهروجه نگا بي رويدا ي نو گه له ك ژووا ييت بويته داستان و نو ده سته ك لديف ده سته كي بي ژبه ركرين ئانزي ييت دهاتينه نفيسين ژلايي هنده ك هوزانفانه كووا ييت ريزگاركرين ژده ردي مرن ونه ماني نو بو نمونه نه فه ناغيته هنده ك ژووا داستان.

١ - خاني له پ زيرين (به يتا خانا).

٢ - عه مني گوزي و بشاري چه توي ٢ - سيه بان ٤ - دوانزده سواري مه ريوان ٥ - چولي به گ ٦ - شهري تياري ٧ - شهريف هه مه وهند ٨ - كاكه مير ٩ - خانزاد وله شكه ري ١٠ - نافده را ١١ - به يتا حه سه ن و حوسه ينا و..... و... هتد.

نو ژيلي فا داستانا كو مه ناغيته قاره مانيت وان زانين گه له ك قاره مانيت دي بي لناف ملله تي مه رابوين و سه ركيشيا ملله تي يا كرى دشر و جه نكيته گراندا هه ر چه نده كو نه فه هيژ كه سي نه داريژتينه بره نكه كي داستانني نو نه گه ر هنده ك هاتينه داريژتي ژي نه ز نزام به لي پا دسه ره ميني را نه فه نابيته نه گه را هندي كو نه م وا قاره مانا ژبيركه مين و كړياريت وان ييت پر بها ب پشت گو مي خوځه پافيين نو نمونه لسه ر في چه ندي

١ - شيخ سه عيد پيران ٢ - شيخ مه حمود يا كو ژلايي كاويس ئاغاي فه بويه ستران ٢ - گه نج خليل ديسا ژلايي كاويس ئاغاي فه يا بويه ستران ٤ - قازي محمه د ٥ - سمكويي شكاك ٦ - نه ميني لاوي پاريخاني ٧ - دهرويشي عه بدی و..... هتد.

به لي هه ره كي نه ز دزام بارا پيترى ژفا شه را ييت بويته ستران خه لكی ييت گولي بوين. دفيړدا نه ز گانزدا ژهوزانفانيت مه ييت نوكه دكه م كوه تا نهو كه س ژووا بغي كاري پيروز نه رابويه كوشه ره كي ژفا شه را بكه نه به يت و فه هينن نو نه و كه س بشيژني في تشتي بكه تن و نه كه تن نه و كه س مروځه كي خه مسار و گونه هبار ههزارا چيروك لسه ر شه و و جه نك و نه فيني بي لناف مه په يدابوين و به رزه بوين نو مه گولي نه بويته به لي پا ده ولت ژسه ري قان هوزانفانا (نه حمه دي خاني و فه قی تهيران و مراد خاني بابه زیدی و به كره كي نه رزي و..... هتد) مه نه ف چيروك و سه رهاتيه ييت پر بها گولي دبن نو چجارا به رزه نابن [مه م وزين،

شیخی سه نعانى، زه مبيل فروش، به يتا كه وي و به يتا چولى به گي، به يتا ته ركي،
به يتا بهاري..... هتد]

۲ - داستان دلداری (نه فیني)

(نه گه ر ئيكي ئيك نه فیت دي خه و نیت نه خوش پېغه بينیت).

دوژمن و نه حەزیت مله تی کورد فه دگیزا و دگوت (کورد ل چەل و چیارا
دژین ژبلی شه روچه نگا چ ژدونیايي نزانن خودی ئەفین باهرا وا نه دایه) لسه ر
پارچا ئيكي ژناختتا وا كه سا: به لي راسته ئەم دشه ركه رين و گه له ك حەژ شه را
دكه ين به لي دگه ل كي ؟

دگه ل وي كه س يي بهيت زورداريي له بكه تن، دگه ل وي كه س بفييت
ئاخامه داگيركه ت دگه ل وي يي حەژ مروفايه تيي نه كه تن ئو تشته كي دياره مه
چجارا تولا خو بكه سي نه هيلايه ئو نه گه ر خودي حەزكه تن ئەم تولا خو بكه سي
ناهيلىن. شاهي فارسي دفا نئاخامه داگيركه ت به لي خاني له پ زيرين بژينا
سه رشوري رازي نه بو كو بكه فيته بن دهستي وي ئو بسه ر بلندي مر. پارچا
دوويي ژناختتا بوري كو ئەم چ ژنه فيني نزانين ديروكامه يا پري به لگه و نيشانه
كو ئەم نه فيندارين و في تشتي بهايي خو يي گران يي لناف مه دا هه ي ئو
(نه حمه دي خاني) بو في چەندى يي چوى و گوتي:

هەم ئەهلى نەزەر نەبين کو کورمانچ
عەشقى نەکرن ژبو خوە ئارمانچ
تیکدا نە دتالبن نە مەتلوب
فیکرا نە موحیبن ئەو نە مەحبوب
بی بهەرنه ئەو ژعەشقبازی
فارینج ژحەقی و مەجازی

به لي خانىي بي به قل يي دبیت:

بلا كه س نه بيت كو كورد چ عه شق و نه فیني نزانن بهزاره ها نه فيندار و
به ردك يي لناف مه رابوين.

گه ر هاتو داستانيت نه فیني ييت روژه لاتي ستيربن لئاسمانى توري
جيهانى داستانيت نه فیني ييت مله تي كورد وه كي هه يقى نه لنافدا چنكوا دياره
كو نه فينداريت مه مه م وزينا وخه ج و سيامه ندا و.... هتد ژيانا خويا دانايه سه ر
ئيك نوييت خوداينه كوشتن هه ر وه كو مه گوتي سه خمه راتي هندي سوزاخونه
شكين. نه ري ما چ ژوي مه ستره خه جو خو دچيايي سيپاني دا پافيت ئو مي را
پشتي سيامه ندي لخوا (حه رام) كه ت نه گه ر كو نه فيندار نه بيت ژدله كي راست و
دروست.

زین خیشکا میری جزیری ئەوا کورینا خو هه می بخوشتی بری دی چهوا خو
 ئیخیتە تالی و نه خوشیا نه گه ر سه را مه موئی ئەفیندار نه با ئویا دیاره کور که فندا
 دهسته کا میر و حاکم و زهنگین و ده ر به کا خزمانیا چینا هه ژار و خه زان نه دکرن.
 شیخی سه نعانى گه ر نه زانیا عه شق و ئەفینی چیه ! دا چهوا رابیت
 پشتی (۸۰) هه شتی سال ژى بوراندین ئو (۵۰) پینجه ه جارا چویه هه جی و
 (۵۰۰) پینجسه د مرید هه ین نوی بو عاشق و هه ژ (سه رطه می) دکه تن ئە و کچکا
 ئەرمه نی (فه له) ئو دسه رفی خو پى را ئولی خوده یلیت و دچیتە سه ر ئولی دلدارا
 خو. دیروکا ملله تی مه یا پره ژدا ستانیت ئەفینی ئو ئەفه چه نده ک ژووا داستانا
 ژبو نمونه:-

۱ - مەم و زین (ئه حمه دی خانی) ۲ - شیخی سه نعانى (فه قى ته یران)
 ۳ - زه مبیل فروش (مراد خانى بایه زیدی) ۴ - خه ج و سیامه ند ۵ - له علیخانا
 گوڤه ی ۶ - شرین و فه رهاد ۷ - هه سن و مریه م ۸ - هه سو و زلخ ۹ - سیران
 خاتوین و خورشیدی چاف بخال و..... هتد.

ژبلی قا هه ردوو توخمیت داستانا (دا ستانا قاره مانى و دلدارى) مه هنده ک
 داستانیت دی بیته وه ین هنده ره خ و روپیته دی بیته ژبانى بیته فه گرتین وه کی.
 ۱ - به یتا که وى ۲ - به یتا طه رگی ۳ - به یتا بهاری^(۸) ۴ - به یتا کیچی
 ۵ - به یتا کیژ و کورا ۶ - به یتا کینکی ۷ - به یتا قیامه تی^(۹) و..... هتد.

ئو لدیما هینی هیفیدارم ژه می خه مخور و دلسوزیت تورى کوردی کو
 ستران و به یتیت که فن کومکه ن و بده نه چابکرن بزیترین دهم ئو دیسا هیفیدارم
 ژده ر که هیک به لافکر نیت کوڤار و روژنامیت کوردی پیتر پیتە ی بده نه به یتیت که فن
 ئو به لاف که ن ئە گه ر نه شین ژى هه می به یتى بئیک جار به لاف که ن بلا بکه نه سى
 چار خه له ک سه خمه راتى ساخکرنا توره و دیروکا ملله تی کورد.

ژیدەر و ئافەری:

- ۱ - گوڤارا رونامی ژمارا ئیکى سالا ۱۹۶۰ بن ۳۰.
- ۲ - الاکراڊ فی به دینان للمرحوم انور مائى ص ۱۹۸.
- ۳ - گوڤارا رونامی ژمارا ئیکى بپ ۳۱.
- ۴ - دیوانا مه لایى جزیری تويزان صادق بهاء الدین بپ ۴۴۷.
- ۵ - مەم و زین بپ ۹۴.
- ۶ - الواقعية في الادب الكردي د. عز الدين مصطفى رسول ص ۳۷.
- ۷ - ئەو داستانه یا خه باتا ملله تی کورد دیار دکه تن بسه روکاتیا خانى له پ زیرین دژى شاه
 عه باسى ئیکى شاهى فارسى لئافهه را سالیت ۱۶۰۸ - ۱۶۱۰.
- ۸ - ژفه هاندنا به کر به گى ئەرزى به.
- ۹ - به یتا قیامه تی (به یتا نه سیحه تا) ژفه هاندنا ئەحمه د نالبه ندی به.

عبدالله جه وهه رو پوژگاریکی

ئه ده بی کوردی

ئومید ئاشنا

سلیمانی ۱۹۸۵

بهشی یه که می ئهم باسه له ژماره
دووی «نوسه ری کورد» دا بلاوکراوه ته وه.

«هه لویستی یه که م»

ئه گهر بێت و بێن بناغه ی رهخنه ی زانستی کوردی له لایه ن - ره فیک
حیلمی ^(۱) - یه وه دانرا بومان ده چینه سه رو ده توانین بیسه لێنین. هه ردو کتیی -
شیعرو ئه ده بیات ^(۲) و نوسینه کانی ^(۳) تری نمونه ی ئه م راستیه ن. ^(۴) ئه مسالیش
سێ سال تێ په ر ده کات به سه ر کوچی دوا یی ماموستایه کی ئه دیب و رهخنه گرو
په خشان نووسی وه ک - عبدالله جه وهه ر - ع. چالاک - دا. له م یاده دا به پپو یستم
زانی ئه و دوو نوسینه رهخنه ییه که عبدالله جه وهه ر به ناوی - ج - ^(۵) وه چلو
یه ک سال له مه و به ر سه باره ت به لیکۆلینه وه یه کی ره فیک حیلمی نووسیوی
بخه یه پروو. له و کاته دا که نووسین و رهخنه گرتن له ئاستی توانای داهینان و
زانستی ئه دیبیککی وه ک و ره فیک حیلمی کاریکی شیاوو توانایه کی ئه ده بی به رزی
ده ویست، به لام «ع. چالاک» ^(۶) ئه وه ی سه لماند که له رهخنه ی مه وزوعی وه باردا
بو خزمه ت به ئه ده ب دیاره ئه دیبیککی وه ک - ره فیک حیلمی - زوری لا باش
ئه بێت و ئه گه رچی مه سه له که خو ی ده گرت وه.

له بنه ر ه دا لیکۆلینه وه که ی ره فیک حیلمی سه باره ت به دلداری شاعیر
بوو - عبدالله جه وهه ر - یش وه ک نووسه ریککی ئه و سه ر ده مه وه ژیر ناوی - ج -
دا رهخنه له لیکۆلینه وه که ده گریت. له دوا ی ئه مه نووسه رو میژوونوس خوالی

خوش بوو - په مزی قه زاز - به وتاریک وه لامي په خنه کانی - ع. چالاک -
ده داته وه، به لام به داخه وه نه ی پیکاهو نووسینه که ی ته نها لومه کردنی -
ع. چالاک - ه که چوڼ پری خوی داهه په خنه له نووسینی په فیک حیلمی بگریټ -
له دواي نه مه (ع. چالاک) زور به هیمنی و به شیوه یه کی مه وزوعی و زانستیانه
وه لامي په مزی قه زاز دده داته وه دوا جار خاوه نی بنه پرتی یاس که - دلدار -^(۷) ی
شاعیره نه میښ وه لامي عبدالله جه وهر «ج» دده داته وه هر له سهره مان
پربازی په مزی وه لاهه کانی دهنووسیت. ئنجا لیږدها بو ټاکلار بوون له شیوه
چونیه تی پوژانیکي په خنه ی نه ده به که مان و له یادی سی سالی کوچی دواي -
ع. چالاک - ی نه دیب و په خنه گدا سهرتا په خنه که ی «ج» سه بارهت به
لیکولینه وه که ی په فیک حیلمی دهنووسین هتا په خنه گران و نووسه ران کاتیک
هاته سهر کاروانی په خنه ی نه ده بی کوردیمان نه م مه سه له یه یان وه خالیکي
گرنگ له یاد نه چیت. عبدالله جه وهر واته «ج» دهنووسیت نه مجاره له سهر و
گویلاکی باسیک ټالوم خوم نه وه هیچ، باوه ریشم به که م که س هه یه له ویزه ی پی،
نه و باسه پر نه ندیشه و به سامه ش - شیعو نه ده بیاتی کوردی - یه که به قه له می
ماموستا په فیک حیلمی به گ - بلاو نه کرپته وه، نه گهر که م و کورپه که له م باسه دا
بخه مه به رچاوی ماموستای ناوبراو تو بلی ی که س بمینی نه حه په سی و وه شاره
زهرده واله لیم نه وروژین و ستارم لی هه ک نه گرن ؟! باسی کردنی شیعر زوری پی
دهوی نووسراوی - شاعره کانمان^(۸) - نه خه مه پیش چاوو نه لیم شیعر ته نها
جوانیه، په ریه که بالدار، موسیقایه که هه موو نه غمه یه کی مرچک بی، نه مه کورت
ترین مه عنای شیعره، ئنجا فهرمون شیعره کانمان بخویننه وه بزائن بو ټاهی
سویند نه بی کامیان له شیعر نه چی بویه من نه لیم شاعرمان زور که مه و به ده گمه ن
هه مانه. ماموستا له لایه که وه نه فهرموی - جیکه ی شک نی یه که دلدار شاعیری
عه سری و ناوداری دوا پوژ نه بی، له لایه کی تریشه وه له سهر قه سیده ی - قه ل و
پیوی -^(۹) نه فهرموی، نه م فکره به لای منه وه له دواي نه وه که وهر گپراوه ته سهر
زمانی کوردی جوانترو شیرین تر بووه. نازانم ماموستا چوڼ له وه ی نومیدی لی
نه کات یه عنی هیشتا نه گه یوه ته نه و پایه یه ی کورد چاوی تی بریوه له ملاشه وه
چوڼ داویه ته پال شاعیریکي گه وره ی فرانسه وه و - لافونتن - دوباره
له لایه کی تره وه نه فهرموی، مندالیک که هه موو ژیانی له گه ل خویندن رابوارد بی و
هیشتا له خویندنی په سمی رسکاری نه بوو بی ناتوانی بی به شاعیریکي -
کسی - یه عنی هیشتا شاگرده و شاعر نی یه، نه ی که وایه له ولاتره وه چوڼ
نه فهرموی خوژگه هه موو لویکی کورد له سهر نه م پی و شوینه ی برویشتایه ؟
نازانین نه گهر دلدار هیشتا ههر شاگرو بیت له نه ده بدا چوڼ هانمان نه دا

په پړه‌وی بکه‌ین ۱۹:»^(۱۰) هر دوا به دواي بللو بونه‌وی ته‌م په‌څنه‌یه باسه‌که بوه
جیگای مشت و مړی ناو‌کړه‌ ته‌ده‌بیه‌کان. له نووسینه‌کې «ج» دا ته‌وه‌ی سه‌رنج
را‌ده‌کیشی وه‌نیشانی پیکاه‌و بوته‌ په‌څنه‌یه‌کې مه‌وزو‌عی ته‌م خالانن:

۱ - له باره‌ی ته‌وه‌ی که‌زوری شاعرو بازار په‌رمی بونه‌وه‌ی شاعر مانای ته‌وه
نی‌یه‌ که‌ هرچی نووسی شاعره‌و ته‌وه‌ش که‌ بللو بوه‌وه به‌ مانای شاعر شاعره‌.
۲ - نووسه‌ر دل‌داری شاعیری وه‌ها داناه‌و که‌ نه‌که‌یوه‌ته‌ پله‌ی شاعیری ته‌واو
«بی‌گومان ته‌و کاته‌ واته‌ ۱۹۴۴» وه‌ چاوه‌رپی‌ی دوا پوژه‌ که‌چی دراوه‌ته‌ پال
شاعیریکی جیهانی وه‌ک - لافونتن -.

۳ - ته‌نجامی پرسپاری نووسه‌ر وه‌ها که‌وتوته‌وه‌ که‌ ناوات ده‌خوای‌ی هه‌موو
لاویکی کورد وه‌ک ته‌و بونایه‌وله‌سه‌رپی‌و شوینی ته‌و برویشتنايه‌ ته‌ویش ده‌پرسی
که‌ هیشتا ته‌و له‌ شیعرا - کسبی - نه‌بیټ وه‌شاگرد بیټ چو‌ن په‌پړه‌وی
بکه‌ین ۱۹.

ده‌قی دوه‌می ته‌م نووسینه‌مان په‌څنه‌که‌ی - په‌رمزی قه‌زاره‌ که‌ پیشتړ
باسمان کرد، نووسه‌ر ده‌لیټ -.

۱ - ماموستا په‌فقی حیلمی له‌ نووسیندا هه‌میشه‌ ری‌ی - تشجیع - ته‌گری به
پیچه‌وانه‌ی بو‌چوونی «ج».

۲ - له‌ وده‌مه‌دا ته‌و ده‌ستی دایه‌ قه‌له‌م نیمه‌ له‌و بیره‌ دوور بوین.

۳ - لیکولینه‌وه‌ی ته‌ده‌بی کوردی ته‌نیا به‌یه‌ کی‌ک نه‌سپیراوه‌.

۴ - خو‌شاردنه‌وه‌ له‌م پوژه‌دا «واته‌ نووسه‌ر به‌ ناوی «ج» وه‌وه‌ ده‌رکه‌وتوه‌»
گوناه‌یکی زور‌که‌وره‌یه‌ لی‌خوش بوونی نیه‌. ته‌گینا ته‌مه‌ش نه‌که‌س له‌که‌ل خو‌
شاردنه‌وه‌شا بی‌ی به‌دک له‌سه‌ر پی‌ی ته‌دیه‌کانمانا برپی‌ی، له‌وانیش بی‌ی
به‌شمان ته‌که‌ی.

۵ - نیستا تو‌ش (واته‌ - ج -) له‌ قورولپته‌ مرواریت دهر نه‌هیناوه‌ سه‌ره‌پای
ته‌مه‌ش که‌ هاتیه‌ کایه‌ ده‌ست وکوته‌ک هاتوی پی‌ی له‌ته‌دیه‌کانمان ته‌گری ۱۹:»^(۱۱).

ته‌مه‌ ده‌قی نووسینه‌که‌ی په‌رمزی قه‌زار سه‌باره‌ت به‌ په‌څنه‌کانی - ج - که‌
دیاره‌ ناچپته‌ ریزی په‌څنه‌وه‌و نا‌شکرا لایه‌ن گرتن و نامه‌وزو‌عی په‌څنه‌ نیشان
ده‌دات. وه‌ - ج - له‌چل‌ویه‌ک سال له‌مه‌وپیشدا به‌م جوړه‌ وه‌لامی ده‌داته‌وه‌.

۱ - جوانی خو‌شاردنه‌وه‌چی‌یه‌؟ له‌ ناوچه‌یه‌کی وه‌ک ته‌مه‌دا بچوک
نرخ‌ی نیه‌ هرچه‌ند دانا بی‌و باش بنووسی.

۲ - ته‌وکه‌سه‌ی خو‌ی ته‌شارپته‌وه‌ به‌ په‌څنه‌و پلار چاو‌ترسین نابی‌ی چونکه‌ که‌س
یا زور‌که‌س نایناسی.

۳ - ئەگەر وتمان خوشاردنە ۹ ناشىرىنە نابى ھەر بەخۇمانەوہ بوہستىن ئەبى
پووبكەينە عالەم چونكە كەم گوڧار ھەيە لە ھەموودانەيە كيايە كيك بە تەناسراوى
خوى نیشان نەدا بى.

۴ - ئەگەر نياز لە نووسىن جوانى و بەكەلكى بى ناوى بىيى يا نەبى نووسىن
ناشكى خو ئەگەر بو ناسىنى پياوى گەرە بى ئەم مشت و مپەي بو چىيە ؟
ھەمويان باش ئەناسىن.

۵ - ئەفەرمى - ليكۆلئىنەوہى ئەدەبىيات تەنيا بەيە كيك نەسپىراوہ - گوايە من
وتومە تەنھا بە من سپىراوہ ؟ نەك من ھەموو كەس وەك و خوت ئەفەرمى -
ھەموو كەس لە توانايا بى و بە خويا راپەرمى لەم بابەتەوہ دواوہ ئەدوى -
منيش خوم بەيە كيك لەوانە نیشان داوہ جابتوانم يا نەتوانم ئەوہ باسيكى ترە -

لەلايەك ئەفەرمى ئەدەبىياتى كوردى زور قوڵە وەك و دەرياسەكى بى بن
وايە. ديارە كە ئەفەرمىوت ئەدەبىياتى كوردى قوڵەيە عنى زمانەكەشى پيشكەوتە
كەچى نازانم بە چە نيازى و بە چە باوہرپى دوا بە دواي ئەوہ يەك دو دىر بەسەر
ناروا ئەفەرمى - زمانەكەمان زور لە دوايە پيش خستنى پيوست ترە - زور
قوڵى ئەدەبىيات لە كوى و لە دوايى زمان لە كوى ؟! (۱۷) لە كوتاييدا مەبەستمان
لەم چەند لاپەرەيە ئەوہ بوو كە پوژگاريكى چل و يەك سال لەمەو پيشى رەخنەي
ئەدەبى كوردى لەيادى كۆچى دوايى سى سالەي عبداللە جەوہەر - سى ئەديب و
رەخنە گردا بئىننەوہ ياد و وەك لاپەرەيەكى شاردر اوہو بايە خدار بيخەينە پووبو
كەشە پيدان و بەرەو پيش چوونى بابەتى رەخنە لە ئەدەبەكەماندا كە ديارە
چەندە گرنگ و سوود بەخشە.

ھەلوپستى دووہم: - چل و دوو سال تى پەپى بەسەر ئەو ھەژاندن و
تەقینەوہ ئەدەبىيە كە ئەم نووسەرە (۱۸) لە پوژنامەي - ژين - سالى -
۱۹۴۳ - (۱۹) دا بە ئەنجامى گەياند، ئيمە لەم نووسىنەدا نامانەوئى وەك شتىكى باو
بەچەند دىرپك يادى نووسەرپك بەكەينەوہ بەلگە دەمانەوئى يادى دياردەيەكى
فەراموش كراو زيندووبكەينەوہ كە ئاوينەي بى گەردى پوژگاريكى گرنگە لە ژيانى
ئەدەبىي و دەورى ئەدەب لە ژيانى كۆمەلايسەتى ئەو سەردەمەدا. لەو مەوقفە
نەمرانەي ھەميشە نووسەر و شاعيرە لاوہكانى ھان دەداو بەرھەمى بو بلاو
دەكردنەوہ پيرەميردى نەمر بوو، يەكك لەو لاوہ نووسەرە ھەلگەوتوانەي ئەو
پوژگارە - ع.چالاك. - (۲۰) بوو. ئەم نووسەرە لە سالانى سىيەوہ بەرھەمەكانى لە
پوژنامەي ژيندا دەبينرى بەلام ھىچكام لەو بەرھەمانە وەك ئەو نووسىنەي گرنگ
نەبوو كە سالى - ۱۹۴۳ - لە ژيندا بلاوى كردەوہ. ھەژاندن و بزواندنكى وەھاي
خستە كۆپى ئەدەبى ئەو سەردەمەوہ كە ماوہيەكى زور بە نووسىن و باس كردن

له ئارادا بوو. ئەمە چل و دوو سال لەمە و پېش كە - ع. چالاک - نووسینی -
 هاوارژنینه - ی بلاوكرده وە وېستی بە و نووسینه له كۆمە ئی كوردە واری ئە و
 سەردەمەدا شوپشیکى كۆمە لایەتی بەرپا بکات. بە داخە وە له بەر ئە وە ی
 نووسەر و پەرخە گرە کانمان بە وردی تە ماشای زۆر له دیاردە و پوداوی ئە دە بی
 ئە و سەردەمە ی ئە دە بی كوردیان نە کردو ه گە ئی مە سە لە ی وە ها وە ك خۆ ی
 ماو ه تە وە و پێ ی تی دە چیت بە پابوردنی پۆژگار بیر بچیتە وە. له كاتی كدا له
 ئە دە بیاتی ولاتانی پېشكە و تودا ئە م جوړە لیکولینە وانه با یە خى خۆ ی هە یە و
 تە نانتە پارە یە كى زوړیش خە رچ دە كړیت بو دۆزینە وە و ساخ كړدنه وە وشی
 كړدنه وە یان. چونكە بارى ئە دە بی ئە مپومان بە ستراو ه بە دیاردە و پودا وە كانی
 دوینى وە و ئە مپو ش بە ردی بناغە ی سبە ینى دە بییت ئە و نووسینه ی - ع. چالاک -
 بو ه جی ی با سی ئە ك پو شن بیران بە تگ و خە لكی بە گشتی و دوو بەرە ی بو پێ ك
 هات. بەرە یە ك بە پاستیان زانی و هانیان دە دا، بەرە یە كى تریش بەر بەرە كانی یان
 دە كړدو بە لاوی كى سەرە پو و بەرە لایان دە زانی. ئە و مە سە لە گرنگە ی دیارە بە
 پێ ی ئە و پۆژگارە و چل و دوو سال لەمە و پېش كە (ع. چالاک) خستیه ناو كۆمە لانی
 خە لكە وە و له پۆژنامە ی - ژین - دا سە رنجی نووسەرانی بو لای خۆ ی پاكی ش
 بریتی بوو له وتاری - هاوارژنینه - ئە م نووسینه له پاش بلاو بونە وە ی له
 پۆژنامە دا جگە له كۆمە لانی خە لكی نووسەرانی پاكی ش بو نووسین له و
 بارە یە وە و پە ی تا پە ی تا ئە و نووسینانە بلاو دە بو ه وە و ئە و نووسەرانه ش ئە مانە
 بوون و ناوی نووسینه كانی شیان دە نووسین.

۱ - پیرە میرد - بە سی نووسین بە شدارى كړد. بە ناوی - ئادابی مناظره -
 نۆرە ی ژینه - بەر له پو و نه پو شین - (۱۷)

۲ - ئە حمە د هە ردی بە وتاری - پو و پو شین و نه پو شین - (۱۷)

۳ - نوری بابە تە لی بە وتاری - طرفدارى حجاب. (۱۸)

۴ - م. تالە بانى بە وتاری - سفور و حجاب - (۱۹)

۵ - فاضل محمد بە وتاری پو و پو ش. (۲۰)

ئە مانە هە ر یە ك بە وتاری ك و پیرە میرو بە سیان رای خو یان لە م بارە یە وە
 نووسی ئە و مە سە لە گرنگە ش بە پێ ی ئە و پۆژگارە كە ئە م پینچ نووسەرە بە -
 - ناوبانگە ی پاكی ش بو نووسین مە سە لە یە كى كۆمە لایە تی بوو، له ئە نجامی دوا
 كە وتوی كۆمە ئی كوردە واری ئە و سەردەمە ئە ویش - پە چە - بوو، كە چو ن
 كاری كى وە ها بكړی ئە م دیاردە نا هە مواره له ناو ئافره تانی كۆمە ئی كوردە واری دا بە -
 - تاییبە تی له شارە كان دا فېرې بدری و تە نانتە ئافره ت بتوانی - سفور بییت. له و
 پۆژگارە دا كە م كە س بە ئاشكرا و بە نووسین دە ی وێ را بە لای داوا كاریە كى وە ها

د اېچیت. به لَام (ع. چالاک) ی نووسه روږه خنه گر به یاریده ی پیره میردی عاشقی
خویندن و پېشکه و تنی ئا فره تان ئەم مه سه له گرنگه یان خسته ږوو. هر له پاش
بلا و بونه وه ی نووسینه که دوا به دوا ی که نه و و ته وتاره و نه و پینچ نووسه ره
به ناو بانه ی نه و کاته که ناومان بردن که و تنه نووسین و وه لَام دانه وه ی عبدالله
جه وه ر. ئنجا پېش نه وه ی ده قی نووسینه که ی ع. چالاک - بنووسین با بزاین
نایا نه و دیار دیه نه وه ی ده هینا و ها خه لکی پېوه سه رکه رم خه ریک بکړیت ؟! له
وه لَامدا ده لېن ! نه که ر ئیستا نووسه ریک بیت و وه ک چل و دوو سالی له مه و به ر باسی
شیتکی و ها بکات نه که رچی به ئوسلو بیکې نویش بیت دیاره سه یرو سه مه ره یه و
شایانی پیکه نینه. به لَام له و ږوژگار د ا نه مه و ها نه بو و لابر دنی نه م ږواله ته
له ناو کو مې لی ئا فره تان دا به شوړش و کوډیتایه کی کو مې لایه تی داده نوا هه موو
که س له بارپانه بوو یا خود له به ر ده سه لاتی ئاینې نه و کاته نه یان ده و یرا توخنی
بکه ون. به لَام له نه ده بی کوردی دا هه می شه کو مې لیک له و شاعیرو نووسه رانه له
هه موو سه رده می کدا هه بوون که واقعی کی تال و دوا که و توو ناله بار پت بکه نه وه و
نازایانه بېنه پېشه وه، کوری سه رده مه که ی خو یان بن. بو نمونه هه ر له و
ږوژگار د ا له زوړ موناسه به ی شیعر د ا باسی په چه و فری دانی په چه کراوه.
نه مه ش با هه ندی نمونه بیت له نه خشی نه و قه له مه به هیزانه پیره میړه دلیت:

«په چه ت لاده له ږوو، بنواږه ږوژی حه شری حه سره تکار
له حه شرا ترسی ئاگر، لیږه شه و قی ئاگری ږوخاږ»

شیخ نوری شیخ صالح ده لېن ؛
دای گرن توخوا فری دای دهن بیخه نه ته ندوره وه
حه یفه ږوژی ږون نه نینه ناو شه وی ده بچوره وه

گوران «مابوی بگاته عاستم چه ن هه نگاوی
درزی که و ته په چه و دیم نیگای چاوی»

نه خول «په چه ت لاده ببینم ږوت نه من خو سه یری تو ناکه م
له ږوی تو تی ده گم یه زدان چلون نه خشی نه نه خشینې»

بی که س «هسته تیکو شه تاخوینت گهرمه
سه ږوش فرین ده چ واده ی شه رمه»

ته نانهت له گورانی کوردی نه و کاته شدا نه مه باس کراوه و - عه لی
مهردان - (۳) و گه لی گورانی بیژی که باسیان لیوه کردوه. گرنگی نه م مه سه له یه ش
ته نها لابرندی په چه نه بووه به لنگو به سترابوو به دوو شتی گرنگه وه، یه که م
داهانتی - سفور - !!، دوو م سه ربه ست بوونی نافرته و شکاندنی چوارچپوهی
ژیانی مال و هاتنه دهره وه و کار کردن له بواره کانی ژیان دا له ته که پیاوډا. لیوه دا
کاری نه دهب له کوڼه دا دهر ده که ویت. نه و نووسینه ی - ع. چالاک - بوه
راپه رین و ته قینه وه یه کی کوڼه لایه تی و له مه شدا نوو سه ر تووشی گه لی قسه و
هیرشی نارپه وای نووسین هات به لام کوڼی نه داو دوا ی نه و م ش به ناو نی شان ی
ته ته له - هوه و تاریکی پر بایه خ تری نووسی و لاپه ریه کی گه شی نو ی به و کاره ی
له نه ده بی کوردی دا تو مار کرد نجا نی ستا ده قی و تار ی - هاوارژنینه - ی عبدالله
چه وهر ده نووسین که چلو دوو سال به سه ریاد کرد نه وه یدا تی ده په ری و سی
سالی ش به سه ر مه رگی نوو سه ره که یدا. نه و و تاره ی نه و شوړش هه ژانده
نه ده بی و کوڼه لایه تیه ی دروست کرد. ع. چالاک ده نوو سی ت «هاوار دایکینه،
هاوار خوشکینه، هه موو نه یزانین ژیان به خوشی و ترشی دل وه به نکه. خوشی دل
گو شه گیری دامانی یاره و ترشی دلش دووری دلی یاره. خوشتان نه مه نه زانن و
له و سه ریه وه هاتو نه ته وه که چی سه ره پای نه وه ی به زه ییه کتان به که ساسی
پیاوانایه ته وه، هینده دل ره قن، تروسکه یه کتان له ولیانا نه هینشتوته وه و کردوتانه
به داوی دلی بی سه رو سامانتانه وه خستوتانه ته ته ویلی و سه رگر دانی له پری ی
بزه یه کی لیوی ئالتانا، تیلاییه کی گه شتانا، نه مانه هه موی له ولاوه بوه ستی
هیچتان پیاوی نه کوشتوه. نه و پارچه په پرو په شه ناهه مواره تان نه بی نه یدهن
به پری لاله زارتانا، نازانم چ خوشیه کتان به م په لاسه په شه دا چووه ؟! نازانم چ
دلک به ی نه کریته وه ؟! چه دهرونیک ملی بو که چ ده کات ؟! پیم نالین نه م په پرو
په شه که لکی چی یه ؟! لام وایه نه گه ر هه موتان بکه ونه سه ر چاکه یه کی بو
نادورنه وه هه ره گه وره ترین بیانوشتان نه مه یه که دینی نیسلامی فه رمانی پی داوه
بو پاراستنی حیا له مه زیاتر قسه یه کی تر تان نیه. به لام توخوا و توافقه ی خوارو
توزولفی خه یاته ی خاوتان تاویک گو ی له هه له شه و په له شه ی نه م برایه تان شل
که ن نه و سا چونی به چاک نه زانن وه ها بهر په رچم بده نه وه. توخوا خوشکینه نه و
نافرته ی خوی دارای ناموس و حیا بی به نه بونی په چه بی حیا و چاوله دهر
نه پی ؟! نه گه ر دوریا له خوشیا خراپ بی په چه خراپه ی نه گپړیته وه ؟! په نکه
بلین نه گه ر رومان به ره لا که ین هه تیو مه تیو بگره هه موو پیاوی کوناو کون به
دوامانا نه گه رین و ره فتاری خراپه له ناو ته شه نه نه کات. نه وه ی به غدا ی دییی بو
دهر نه که وی و بایه خ به م قسه یه تان ناکات. چونکه هیچ نافرته ی نی له به غدا دا به

رووکراوهیی نه گه ری و شان به شانی گه نه گه کان نه پوا. که چی له و شوینه تاییه تیا نه دا نه بی که دانراون هیچ خراپه یه که پرو نادات. به لی راست نه که نه یه که مجار له هه لگرتنی نه م په چه یه دا چاو برکی زور نه بی به لی نه بی بی چونکه چه کچ چه کور به وه پا نه هاتوه. هه ر خواخوای نه مه ی بووه له درزی دهرگاوه له پر نا کاو چاویان به یه که پکه وی و بلیسه ی ناگری دلایان دایمرکیته وه. به لام پرواش به وه بکن که نه م حاله به رده وام نابی، هینده زوو نه برپته وه به خه وی هیچ که سیکدا نه یه ت. له لایه کی تره وه نه لین دینی نیسلا می نه مر به پوشینی په چه نه کا ۱۹؟ حاشا هه زار حاشا، خوشکینه بو چی لادی یه کان که سه وقاتی نیوه نه بن شان به شانی گه نه گه کان هه ل نه سووپین و دهر و دهشت نه که ن و دینی نیسلا می ری یان لی ناگریت ۱۹. نه ی ری له نیوه بو نه گریت ۹. خوشکینه نه مجاره به مه نده کوتایم به م گفتو گو یه هینا، دهسم دامینتان به دلسوزانه سه رنجیکی بدهن و بمکه نه نیشانگا می تیرو توانجتان تا به هه موومان تی که وین و له نه نجاما هه ره چاکترین ریگایه که بو له ناو بردنی په چه بزوزینه وه نیتر خوتان و خواتان». (۲۳)

ننجا پوخته ی مه به سته کانی نووسه ر له م خالانه دا دهر ده که ویت:

- ۱ - نووسینه که تیکرا بو له ناو بردنی په چه یه و هاندانی ئافره ته بو سه ره به ست بوون و کار کردن له ته که پیاودا.
- ۲ - نه وه دهسه لمینی که په چه نه ریتیکی ره سه نی کورده واری نیه و خواستراوه یاخود به زور سه پینراوه. نه ویش به به راورد له که ل ئافره تانی لادی دا که په چه به کار ناهینی.
- ۳ - نه م ره وشته له ناینه وه دووره و ئاینی نیسلام به کار هینانی په چه ی به پیویست دانه ناوه.
- ۴ - نه گه ئافره ت پوی خو ی داپوشی و پیاو نه ی بینی نه واکاری په نهان و ره وشت خراپی له ناو کومه لدا زور ده بیت له لایه ن هه ردوو لاه بو نه وه ی له پشت ناگای خه لکه وه نه مان به یه که بگن.
- ۵ - نه وه دهسه لمینی که لای بردنی په چه و داهاتنی سفور له داهاتودا - هه روه ک پوی دا - ده چه سپی و په چه باوی نامینی و ئافره ت سفور ده بی. سنووری چوار دیواری مال ده شکینی و بو خویندن و کار کردن له ته که پیاودا دیته پیشه وه. نه مه ش هیچ په یوه ندی به بلا بونه وه ی ره وشت خراپه وه نیه.
- سه باره ت به نه و حه وت نووسینه ی دوا ی بلا بونه وه ی وتاره که ی عبدالله چه وهر - پینچ نووسه ر بلاویان کرده وه برپارم داوه له داهاتودا له ته که نه م لیکولینه وه یه دا بیکه مه نامیلکه یه که و له چاپی بدهم. چونکه لیړه دا ناگری نه و وتارانه بنووسینه وه.

- ١ - بە فێق حێلمی - ئەدیب و پەختە گرو مامۆستایەکی شارەزا لە زمان و نەبەیی کوردی دا بەرگەکانی یادداشت و شیعەر و ئەدەبیاتی کوردی و شیعەر و نووسینەکانی چینگای تاییە تیان هەیه لە ئەدەبی کوردی دا. سالی ١٨٩٨ لە دایک بوو. سالی ١٩٦٠ کۆچی دوایی کردووە.
- ٢ - شیعەر و ئەدەبیات - دوو بەرگە.
- ٤،٢ - پیشکەوتن سالی ١٩٥٨ دەرچوو و شەقەق لە سالی ١٩٥٨ دەرچوو.
- ٦،٥ - ج - عبدالله جەمەەر بەم ناوە وە نووسینی زۆرە.
- ٧ - دلداری شاعیر سالی ١٩١٧ لە دایک بوو. سالی ١٩٤٨ کۆچی دوایی کرد.
- ٨ - بڕوانە یادگاری لاوان.
- ٩ - قەل و ریبوی - دلداری شاعیر بە شیعەر کوردیە بە کوردی.
- ١٠ - گەلاویژ ژمارە (١) سالی ١٩٤٦.
- ١١ - گەلاویژ ژمارە (٣) سالی ١٩٤٤.
- ١٢ - گەلاویژ ژمارە (٦) سالی ١٩٤٤.
- ١٣ - عبدالله جەمەەر سالی ١٩٢٠ لە ناوچەی قەرە داخ لە سلێمانی لە دایک بوو. خوێندنی سەرەتایی و ئامادەیی لە سلێمانی بوو. یو خوێندنی زانکۆ جووێ بە عێدا. رێکەوتی
- ١ - ٦ - ١٩٨٢ کۆچی دوایی کردووە.
- ١٤ - ژین ژمارە (٧١٢) سالی ١٩٤٢.
- ١٥ - عبدالله جەمەەر بەم ناوانە وە نووسین بڵاو کردووە (ع - جالاک، ع - جەمەەر، ع - ج - ع)
- ١٦ - ژین ٧١٥ سالی ١٩٤٢.
- ١٧، ١٨، ١٩، ٢٠ - ئەو نووسینگانە دوا بە دوا یەک لە ژمارە (٧١٥) دەر بڵاو بوو.
- ٢١ - گۆرانی - گۆلان بە گۆلان جادە بە جادە
- تە شەمێلە ی چاو جوان بە چەکت لاد.
- ٢٢ - ژین ژمارە ٧١٢ سالی ١٩٤٢.

مامۆستا

قەناتی کوردۆ، ش

مەرگ رای دە پیچی!

باییزد ، دارو دەوێن رەنگ زەردە
 باقەزوو سەردە بەتۆز گەردە
 دیارە لای شەختەییە ناخۆش خەوێ
 دارە خۆی دەرنی ، خەزەل هەل دەوێ
 هەورە رەشیوێش و بەگریە و نالە
 سەرەتای شیوەنی مەرگی سالە

((.....))

ممتاز حیدری

ئەم سال ، زەمێر لە سوورنەوێ خۆیدا لە ئاستی کەلە ئەدی و روشنبیری
 زانایانی کورد لە بوومەلەرزەو بورکان و تەقینەو دایە ، مەرگی ناوەخت دیاری و
 پاداشتە (١) یەتی ، ناوە ناوە لە سووچیکێ چوار گوشەیی کوردستان ، یا لە
 دەردەوێ نیشتمان ، لە پیرکا بوومەلەرزەو ئەفرەت لێکراو ، یان بورکانی
 سەدان سال داخ لە دل ، ئەدی پیکێ تاسراو ، روشنبیریکی هەلکەوتوو ،
 روژنامەنووسیکی لێهاتوو ، زانایەکی گەورە کە لەمیریکی تاودار قووت دەداو لە
 زەوێ سەمەدەدا دایان پاتە خواری

مه‌گه‌ر هه‌ر خۆی ئه‌م زه‌وی یه‌ سته‌مدیده‌یه‌ ، بزانی ، ئه‌م پۆلانه‌ی به‌ چ مال‌ و پیرانی‌ و شار‌ به‌ ده‌ری‌ و شه‌ و نخونی‌ و به‌ ژبانی‌ کوێ‌ره‌وه‌ری‌ په‌روه‌رده‌ بوون‌ و تا قه‌له‌ مه‌ ناسک‌ و خاوینه‌ کانیا‌ن پ‌س‌کاون‌ ، بۆنه‌ ته‌ مه‌ شخه‌ل‌ و تیکۆشه‌ر - ی‌ ریگای‌ پێش‌ که‌ وتن‌ و سه‌ر فرازی‌ ی‌ و شه‌ی‌ ره‌سه‌نی‌ نه‌ ته‌ وه‌یی‌ کوردی‌ به‌ تایبه‌تی‌ ، ره‌وتی‌ ئازادی‌ ی‌ کۆمه‌ل‌ و خاکی‌ نیشتمان‌ به‌ گشتی‌ ...!

ئه‌وه‌ تا زه‌مین‌ ، سالیکی‌ له‌ سوورانه‌ وه‌ی‌ خۆیدا‌ ته‌ وا‌ و نه‌ کردووه‌ ، چه‌ند ئه‌ستێره‌ی‌ گه‌ش‌ و پ‌ر‌شنگدار‌ له‌ ئاسمانی‌ ئه‌ده‌ب‌ و زانست‌ و روشنبیری‌ کوردیدا‌ چوونه‌ ته‌ خانه‌ی‌ هه‌رگیز‌ نه‌ مرانه‌وه‌ ، وه‌ك‌ « ئالانه‌ دین‌ سجادی‌ ، جگه‌رخوین‌ ، به‌ره‌ن‌ قانع‌ ، غاز‌ی‌ فاتح‌ وه‌یس‌ و چه‌ندی‌ دیکه‌ش‌ ... » به‌ ئی‌ هه‌ر له‌م‌ خوله‌ ش‌دا ، له‌ سه‌ره‌تای‌ مانگی‌ گه‌ل‌ری‌زان‌دا ، دره‌ختیکی‌ مه‌ زنی‌ کولتووری‌ کوردی‌ گوێ‌زایه‌ وه‌ به‌ هه‌شتی‌ نه‌ مری‌ نه‌ ته‌ وه‌یی‌ و مرو‌فایه‌تی‌ ئه‌ویش‌ زانای‌ که‌م‌ وینه‌ی‌ کورد‌ : ئه‌ندامی‌ کارای‌ کۆپی‌ زانیاری‌ کوردو‌ سه‌روکی‌ به‌شی‌ کوردی‌ له‌ ده‌زگای‌ روژه‌لاتناسی‌ لێنینگراد‌ پ‌روفیسور‌ قه‌ناتی‌ کوردو‌ بوو ...؟!

● ده‌بی‌ ئه‌م‌ که‌له‌ زانیه‌ کۆبی‌ و چ‌ هه‌ر زانیکی‌ ئیجگار

دژواری‌ برپوه‌و‌ تا‌ گه‌یشته‌وته‌ لوتکه‌ ؟! جا‌ چ‌ لوتکه‌ ییك‌ ؟!

به‌ ئی‌ ، ئه‌و‌ من‌داله‌ برزوك‌ و ژیره‌ی‌ کورد ، له‌ خه‌یزانیکی‌ هه‌ژاری‌ ده‌ر به‌ ده‌ری‌ گوندی‌ « سووسه‌ » ی‌ ناوچه‌ی‌ « قاق‌زمان‌ » ی‌ کوردستانی‌ ناوه‌ندی‌ سه‌ر ده‌وله‌تی‌ داگیرکه‌ری‌ عوسمانی‌ و سالی‌ ۱۹۰۹ له‌ دایک‌ بووه‌ ...!

سالی‌ ۱۹۱۸ تورکه‌ عوسمانی‌ یه‌ کان‌ ، به‌ سه‌ر ئه‌رمه‌نی‌ یه‌ کان‌ زال‌ بوون‌ ، ب‌نه‌ماله‌ی‌ ماموستا‌ قه‌ناتی‌ کوردو‌ له‌ ده‌ست‌ زولم‌ و زۆرداری‌ ی‌ کۆمه‌لایه‌تی‌ و نه‌ ته‌ وه‌یی‌ تورکه‌ عوسمانی‌ یه‌ کان‌ . خۆیا‌ن ده‌رباز‌ کرد ، پێشه‌کی‌ له‌ ئه‌رمه‌نه‌ستانی‌ پ‌ووسیا‌ نیشته‌جێ‌ بوون‌ ... پاش‌دان‌ له‌ سالی‌ ۱۹۲۰ دا‌ روویان‌ له‌ شاری‌ ق‌فلیس‌ کرد ... به‌لام‌ له‌م‌ ساله‌ دا‌ هه‌یشتا‌ ده‌سته‌لاتی‌ سو‌فیت‌ دانه‌مه‌زرا‌بوو ، ئه‌و‌ ب‌نه‌ماله‌ کوردانه‌ی‌ له‌ ئه‌نجامی‌ سیاسه‌تی‌ تورکه‌کان‌ رایان‌ کرد‌بوو ، له‌ گورجستانی‌ رووسیا‌ش‌ تووشی‌ جو‌ریکی‌ دیکه‌ی‌ زولم‌ و زۆرداری‌ بوون ، ته‌نانه‌ت‌ نانی‌ روژانه‌ به‌ ده‌روژه‌ کردن‌ و حه‌مالی‌ و بۆیا‌غچینی‌ پێیا‌ن دا‌ب‌ین‌ نه‌ ده‌کرا ...؟! تا‌ له‌ سالی‌ ۱۹۲۱ دا‌ به‌ ته‌واوه‌تی‌ دام‌ و ده‌زگای‌ کریکارو‌ جووتیاران‌ له‌ سه‌ر تا‌پای‌ وولاتی‌ سو‌فیت‌ دا‌ جێ‌ گیر‌بوو ، جا‌ نه‌ك‌ ته‌نیا‌ مه‌سه‌له‌ی‌

په یداکردنی روژانه دهست کرا به چاره سه رکردنی ، بگره مه سه له هره گرنگه که دابین کرا ، ئه ویش ئازادی ولات و سه ربه سستی مروڤ بوو ...!

به لام هره له و ساله دا ، واتا ۱۹۲۱ ، باوکی قه ناتی کوردو مرد ...! به مه قه ناتی کوردو زیاتر توووشی چه رمه سه ری ژیان هات ... تا به پیکه وت روشنبیریکی دلسوزو مروڤ په روهری ئه رمه نی به نیوی «لازو» ئه و کومه له منداله کورده نی له بهر خویندن دانا ... یه کی که له و قوتابی یانه قه ناتی کوردو بوو ، واته ماموستا کوردو به - ۱۲ - سالی دهستی به خویندن کردووه ...! ئه وهی شایانی باسه ، هه موو روژی پاش دهرسه کانی به حه مالی ، یان بوياغچیتی ی نانی روژانه ی وده دست ده هیئا ، ته نانه ت پاش ئه وهی ته مه نی گه وره تر بوو ، دهستی به رهنجه ری کرد ...! به هره حال - ژيانه که ی زور دژوار بووه - ، تا سالی ۱۹۲۸ قوتابخانه ی لازوی ته و او کرد ... له هه مان سالدا ، واتا ۱۹۲۸ ، پاش ژانیک ی زور قه ناتی کوردو و چه ند قوتابی یه کی دیکه ی کورد له [کولجی کریکاران] وهرده گرین ... له ئه نجامی هوشاری و ژیری وشه ونخونی قوتابی یه کان ، ئه م قوناغه یان له ماوه ی سی سالدا ، واتا سالی ۱۹۳۱ به سه رکه وتوانه بری .

ماموستا کوردو . هیشتا له کولجی کریکاران بوو ، دهستی به نووسین کردو له چالاکی یه هونه ری یه کانی کولججه که دا به گهرمی هاوبه شی ده کرد ته نانه ت روژنامه ییکی دیواریشیان به ناوی « شاگردی کورد » به زمانی کوردی ده رکرد ...!

له سالی ۱۹۳۱ دا ، له زانکوی لنینگراد به شی زانستی زمانه وانی وهرگیرا ... له ماوه ی ئه و پینچ ساله ی زانکوی لنینگراد دا ، ئه م مادانه ی ده خویند : زمانی کوردی ، فارسی کوڤ ، زمانی بلوژی ، زمانه کانی ئیرانی کوڤ ، تیوری زمانه وانی هتد ... ته نانه ت له سالی ۱۹۳۴ دا هیشتا قوتابی پۆلی سی یه می کولجی زمانه وانی بوو ، کرا به ماموستای زمانی کوردی له کولججه که ی خوی و کولجی کریکاران! تا سالی ۱۹۳۸ به پله ییکی بهرز زانکوی لنینگرادی به شی زانستی زمانه وانی ته و او کرد ...!

ماموستا کوردو ، له بهر ئه وهی به دریژایی ژيانی قوتابی ته ی زیره ک و هه لکه وتوو بوو ، بوپه پاش ته و او کردنی کولجی زانستی زمانه وانی یه کسه ر له به شی خویندنی بالا - کاندیدات - وهرگیرا ...!

پاش بهرپابوونی دووهم شه‌پری جیهانی بو ماوه‌ی شه‌ش مانگ له ده‌وره‌یه‌کی توپچی‌ی خویندی ، سالی ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۵ وه‌ک ئه‌فسه‌ریکی توپچی‌ی دژی فروکه‌کانی دوژمن ده‌جه‌نگا ...!

پاش برانه‌وه‌ی دووهم جه‌نگی جیهانی ، ماموستا کوردو له کولێجی زانستی‌ی زمانه‌وانی سه‌ر به زانکۆی لێنینگراد زمانی کوردی به قوتابییانی به‌شی ئێرانی ده‌گوته‌وه ،... له‌هه‌مان کاتیشدا کاریگه‌ری [عامل - باحث] زانستی‌ی به‌شی ئێرانی ئاموزگای روژه‌لاتناسی ئه‌کادیمیه‌ی زانستی‌ی سووقیت بوو له لێنینگراد . له‌سالی ۱۹۶۸ یشدا پروانامه‌ی دوکتور علمی - دوکتور ناوک - وه‌رگرت .

له‌سه‌ره‌تای شه‌سته‌کاندا ، پاش ئه‌وه‌ی به‌شی کوردی جیا کرابوه‌وه ، ماموستا کوردو به‌سه‌روکی به‌شه‌که هه‌لبژێرا تا کوچی دوا‌یی کرد .

پله‌ی زانستی و ناوه‌روکی به‌ره‌مه‌کانی

مرو‌ی دلسۆزو مه‌زن ، ئه‌وه‌که‌سه‌یه ، که به‌هره‌و تووانا و بلیمه‌تیه‌کی ، به‌کار و کرده‌وه‌ی سوود به‌خش له پێناوی پێش‌که‌وتنی کومه‌لایه‌تی و روشنبیری و زانستی ته‌رخان ده‌کات ، به‌مه‌ ئه‌و مرو‌یه‌ سه‌رمایه‌ی هه‌رگیز نه‌مری هه‌تا هه‌تایی مسوکه‌ر ده‌کات ، به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر بیتۆ سه‌ره‌تای ژیانه‌که‌ی دو‌لی ژان و زی‌ی خه‌م و ئازار بێ ، وه‌ک سه‌ره‌تای ژیانه‌که‌ی ماموستا کوردو که به‌ پێچه‌وانه‌ی دو‌لی ژان و زی‌ی خه‌م و ئازار ، کار و کرده‌وه‌و به‌ره‌مه‌ کومه‌لایه‌تی و ئه‌ده‌بی و روشنبیری و زانستی و نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌کانی ، ده‌ریایه‌کی روونی بێ بن بێ ، که هه‌تا هه‌تایی شینایی ژیا‌نی ئه‌ده‌بی و کولتوری نه‌ته‌وه‌یی و مرو‌قایه‌تی شین‌تر ده‌کا ...!

به‌ پێ‌ی ئه‌و به‌ره‌مه‌مانه‌ی که له ئه‌نجامی شه‌و‌نخونی و لیهاتوویی و گیانی نه‌ته‌وه‌یی و هه‌روه‌ها به‌هۆی جو‌ری رژی‌می ئه‌و ولاته‌ی ، که ماموستا کوردو له باوه‌شیا په‌روه‌رده‌بووه ، هاتۆنه‌ته به‌ره‌م ، قه‌ناتی کوردو نه‌ک ته‌نیا به‌زانا‌یه‌کی

کوردی گهره‌ی ولاتی سوفیت ده‌ژمێردری . به‌لکوله مه‌یدانی پسروری خویدا
به‌یه‌کێک له‌ زانا گهره‌کانی جیهان ده‌ژمێردری ...!

ئه‌وه‌تا له‌ ماوه‌ی [٥٥] ساڵی ژبانی قوتابی و ماموستایه‌تی و نووسین و
بلاوکردنه‌وه‌دا ، واتا له‌سه‌ره‌تای ده‌ست به‌ نووسین کردنی‌دا - ١٩٣٠ - تا
کوچی دوایی نیزیکی (١٠٠) سه‌د وتارو لیکۆلینه‌وه‌ی قوول و فراوان و کتییی
به‌نرخێ ده‌رباره‌ی زمانی کوردی و زانستی زمانه‌وانی و ئه‌ده‌بی و فولکلۆری و
فه‌ره‌نگه‌ به‌ئاکام گه‌یاندووه ...! شایانی باسه‌ هه‌ندێ له‌ به‌ره‌مه‌مانه‌ به‌ دوو قوڵی
یان سێ قوڵی له‌ گه‌ل چه‌ند زانایه‌کی کوردو سوفیتی به‌ئه‌نجام گه‌یاندووه ...
ئه‌وه‌ی زیاتر مایه‌ی سه‌رنج و هه‌سه‌نگاندنه‌ ، زۆریه‌ی به‌ره‌مه‌کانی ماموستا
کوردو ، له‌لایه‌ن زاناکانی ولاتی سوفیت و ئه‌وروپا په‌سه‌ندکراوه ...! وه‌ک :
« ئی . ئی . تسوکه‌رمان ، دوکتۆر چ . خ به‌کو - به‌کایف - دوکتۆر ئۆردوخوانی
جه‌لیل ، کوردناسی به‌ناو بانگی فه‌ره‌نسی روژی لیسکو ، کوردناسی ناسراو
تۆمابوا ، ئابینینگسین هتد ...

هه‌میسان شایانی باسه‌ له‌م رووه‌وه ، نابێ ده‌وری کاریگه‌ری رژیمی
سوشیالیستی راسته‌قینه‌وه‌وه‌ل و کوشتی مروف په‌روه‌ری و زانستانه‌ی (ئاکۆپ
گازاریان - لازو ، یوسف ئه‌بگارفیچ ئۆربیلی ، عه‌ره‌بی شه‌موو چه‌ندانی دیکه ،
له‌باره‌ی یارمه‌تی دان و پێگه‌یاندنی ماموستا قه‌ناتی کوردو ، به‌هیچ جووری
فه‌رامۆش بکری ...!

له‌ رووی ناوه‌روک و پله‌ی زانستی به‌ره‌مه‌گران به‌هاکانی ماموستا
کوردو ، من به‌ش به‌حالی خۆم نه‌ک تووانای ئه‌وه‌م نی به‌شیان بکه‌مه‌وه‌ بگه‌
لێره‌دا ته‌نانه‌ت ده‌ورکردنه‌وه‌ییکی هه‌سه‌نگاندنه‌یان زۆر زه‌حمه‌ته‌ ئه‌وه‌ی
راستی بێ یه‌کیکی وه‌ک ماموستا دوکتۆر ئه‌وره‌حمانی حاجی مارف بلی : "لی
دوان له‌ کاره‌ زانسته‌کانی ماموستا کوردو چه‌ندین کتیب و ساڵی گه‌ره‌که ...!؟ ،
ئه‌وه‌تا دوا به‌ره‌می که‌ فه‌ره‌نگی کوردی - رووسی به‌ دوو قوڵی له‌ گه‌ل دوکتۆر
زاری یوسف له‌ ساڵی ١٩٨٢ له‌ موسکو به‌ چاپیان گه‌یاندووه ، کاریکی مه‌زنه‌ ، که‌
پسروری تاییه‌تی خۆی ده‌وی تا لایه‌نی ناوه‌روکی زانستی و ئه‌ده‌بی
هه‌لبه‌سنگینی ... ئه‌م فه‌ره‌نگه‌ یه‌که‌م فه‌ره‌نگی کوردی - رووسی به‌ ولاتی
سوفیت و هه‌ندهران که‌ به‌لیکسیکی زمانی ئه‌ده‌بی هاوچه‌رخێ کوردی

کوردستانی خوارو له سەر بناغه ی لیکسیکی زاراوی [دیالیکتی] خوارووی
زمانی کوردی « سۆرانی » تۆمار کراوه .

له م فه ره نه گه دا نێزیکه ی (٢٥) هه زار وشه ی زمانه ی ئه ده به ی کوردی تیدا
هاتونه ته تۆمار کردن ... هه ره که دوکتۆر ئه وره حمانی حاجی ماف ده ئی : « ئه م
فه ره نه گه به یه کێک له فه ره نه گه به رزه کانی کوردی ده ژمیریته و به ره مه میکی
که وره ی زانسته یه له کاری کوردناسی ی سوفیتدا » .

به کورتی ، به کورتکراوه ی کورتی ، کارو کرده وه و به ره مه زانسته یه
که وره کانی مامۆستا قه نات ی کوردۆ له رووی خزمهت کردن ی زمان و زانسته ی
زمانه وانی ئه ده ب و فۆلکلۆر و ئه تنوگرافیا ی کوردی دا فره ده وه له مه ندن ،
سه ره رای پێ که یاندنی ده یان قوتابی کورد و بیانی ... له م چه ند دیره دا ، نه ک
ته نیا قه له مه که م له باره ی ناو بردیان شه ره مزار ده بی ، به لکو ده ورکردنه وه و
هه لسه نگاندن و لیکۆلینه وه یان به ده یان بگره به سه دان باسی فراوان و کتیی
زانستانه به مافی په وای خویان ناگه ن ...! بویه کوچ کردن ی ئه م که له زانایه ی کورد
له په وتی میژوویی و نه ته وه یی زمان و ئه ده ب و روشنبیری ی کورد به زیانیکی
ره سه نی نه ته وه یی ده ژمیری ... هه رده م که ئینه قوولینه قووله که ی پر
نایه ته وه!

یادگار و ئاوات

له مانگی کانوونی یه که می ١٩٧٦ له لنینگراد بووم ، باسی ئه وه م کرد ، که
ئه م سال (١٨٧٦ - ١٩٧٦) بیره وه ری ی سه د ساله ی له دایک بوونی مه لای
که وره - مه لا محمدی کوچی یه - مامۆستا کوردۆ به م بۆنه یه وه کۆره ئیواره یه کی
به ره سمی به ناوی به شی کوردی سه ر به ئامۆژگای رۆژه لاتناسی له لنینگراد
سازکرد. له سه ره تای کۆره که دا ، مامۆستا کوردۆ به شیوه ی کرمانجی خوارو
وتاریکی به نرخ ی ده رباره ی مه لای که وره له گه ل چه ند پارچه هه لبه ستیکی
خوینده وه پاشدان هه ندیک له ئاماده بووانی کۆره که وتاریان خوینده وه .. شایانی

باسه ، وتارو گفتوگۆکانی کۆرپه که به شیوهیهکی رهسمی له بهرهمهکانی بهشی کوردی تۆمار کران ... لهوانهیه له دوا روژدا بینه چاپ کردن .
 ئەمه دهگێرمهوه ، وهک بهلگه له ههلوێستی نهتهوهیی و توانای مامۆستا کوردویدا لهپرووی فێربوونی شیوهی کرمانجی خواروو بهرهوانی ههچی ترنا ...
 مامۆستا کوردو، مرویهکی مهزن و زۆر قسه ناسک و خوش مهشرهه و سوچهته چی بوو ... ئاواتیکێ گههری ئهوه بوو ، که سهردانی کوردستانی عیراق بکات ... بهلام بهداخهوه ئهم ئاواته گیانی و نهتهوه پهروهرییهی لهگهڵ خۆیدا برده ژێر خاکهوه !!

ههزارویهك حهیف ومخابن
 ههزارویهك چهپكه گۆلێ رهنگین
 بۆگیانی پاکی ...!

● چه ند نمونهیهك له بهرهمهکانی :

لیڤه دا ، زۆر به کورتی ناوی ههندی له بهرهمهکانی تۆمار دهکەین ، بێ ئهوهی ناوی ئه و گوڤارو روژنامانه و دهزگا زانستی و روشنبیرییهکان و سالی چاپ کردنیان بێنن ، یان ناوی ئه و کهسانه ی که بدوو قوڵی یان سی قوڵی له گهڵ پروفیسورقه ناتی کوردویدا ههندی له و بهرهمانه یان به ئاکام گه یاندوووه ، چونکه درێژی دادیری هه لئاگری ...!

- + : ئیزافه له زمانی کوردیدا ...
- + : نیرومی له زمانی کوردیدا ...
- + : له باره ی زمانی ئه ده بی کوردی ئه رمه نستانه وه ...
- + : چه ند وشه یهك ده رباره ی فه ره هنگی ئه رمه تی ی .. کوردی ی ..
- + : یاسای نووسین له زمانی کوردیدا ..
- + : ره خنه له « ریزمانی کوردی ی »
- + : له باره ی پیشکه وتنی زمانی کوردی یه وه ..

- + : کتییی ریزمانی کوردی ...
- + : چه ند به رهه میکی فولکلوری کوردی ...
- + : کوردی سوڤیت له ئە دەبی کوردی دەرەوهدا ...
- + : شیواندنی میژووی کورد له زانستی میژووی بۆرجوازی فارسدا ..
- + : رهخنه له بیروبواهری هه له بهرامبه رزمانی کوردی ..
- + : خ . ئابوڤیان وهکو کوردناس و ئە تنوگراف ...
- + : رینووسی زمانی کوردی
- + : کورد ، « میلله تانی روژهه لاتی ناوه راست » ..
- + : زمانی کوردی ، « ئیرانی ئە مرو » ...
- + : ریزمانی زمانی کوردی
- + : درووست بوونی وشه له زمانی کوردیدا
- + : سه رکه وتنی کوردناسی سوڤیت
- + : دهربارهی دوو بنچینه ی بوونی وشه له زمانی کوردیدا ...
- + : کارهکانی پ لیخ له باره ی کوردناسی یه وه ...
- + : مانا و فه رمانی پاشگری - ك (هکه) له زمانی کوردیدا ..
- + : فه رههنگی کوردی (دیالیکتی کرمانجی ژوو روو) ...
- + : کوردناسی له لینینگراد ..
- + : ئە حمه دی خانی و به رهه می ئە دەبی ...
- + : میژووی نووسین و له چاپدانی فه رههنگه کوردی یه کان
- + : په ندی پیشینانی کوردی (په ندی پیشینان و قسه ی نهسته قی گه لانی روژهه لات) ..
- + : مه می ئایشی - داستانی رومانتيکی کوردی ، چیرۆک و گۆرانی داستانی کوردی .
- + : پیشگرو پاشگر له زمانی کوردیدا فیلو لۆژیای ئیرانی ...
- + : بیلوگرافیی میژوو و فیلو لۆژیای ئە تنوگرافیی کوردی ...
- + : بیروبواهری قاره مانایه تی له به رهه می ئە دەبی ئە حمه دی خانی دا .
- + : شی کردنه وه ی به لگه کانی که زنه فون دهرباره ی کاردوخه کان .
- + : به رهه می فولکلوری کوردی
- + : فه رههنگی کوردی - رووسی (سۆرانی) ۱۹۸۳ .

تېيىنى :

لەسەر زانىياری یەکانی ناو ئەم : وتارە سوویدم لەم سەرچاوانە
وەرگرتووہ :-

۱ - روژی کوردستان - ژمارە - دوو تەمووزی ۱۹۷۱ - دوکتۆر مارف
خەزەندار .

۲ - پروفیسۆر قەناتی کوردۆ « کوردییف » ھەندیک بیروباوەر لە باوەری ھەلە
لە بارەى زمان و میژووی کوردەوہ ، وەرگیژانی دوکتۆر ئەورەحمانی حاجی
مارف .

۳ - کاروان : ژمارە ۱۷ ھەوالیکی مەزن - دوکتۆر ئەورەحمانی حاجی مارف .
۴ - قەرھەنگی کوردی - رووسی (سۆرانی) . کوردۆد . زاری یوسف . مۆسکو
۱۹۸۳ .

ھەولێر

ناوەراستی مانگی تشرینی دووھمی

۱۹۸۵

داس به داس و چه واشه كردن

محهمه د عه لی قهره داغی

له ژماره (۲۶۷۶) ی روژی ۱۱/۲۱/۱۹۸۴ ی (العراق) دا وتاریکم به ناوینشانی « میرزا ئولقادر وه لسه نگاندنیک » نووسی . به ماوه یه کی که م دواي ئه وه ، واته له روژی ۱۳/۲/۱۹۸۴ ی (العراق) دا ماموستا محهمه دئه مین ه ورامانی به ناوینشانی « ه لسه نگاندنی ه لسه نگاندنه کی ماموستا قهره داخی » وه لامي وتاره که ی دامه وه .

له وتاره که ی ماموستا ه ورامانی دا ه ندیک له ریگه لادان و له بابه ت دوور که وتنه وه و چاوه سترکردن له خوینه رانم دی و ، سه ره پای ئه وانیش ه ندیک ته شه رو قسه ی ناره وای نووسیوو . بویه وتاریکم به ناوینشانی « جاریکی دیکه یش له گه ل میرزا ئولقادر دا به لام بی ه لچوون » نووسی و ، بو ئه م گوڤاره م نار دو ، به هیوام روشنایی ببینی و له سه ر لاپه ره کانی جیگه ی خوی بگری .

له م روژانه دا که ژماره (۳) ی ئه م گوڤاره - نووسه ری کورد - که وته بازاره وه . زور جیگه ی سه رسوپرمانی من و ، بگره زوره ی خوینه رانیش بوو ، که جاریکی دیکه هه مان وتاری به ه ندی جینوو تومه ت بو ئه م و ئه وو ، بگره بو ئه م ده زگا و ئه و ده زگایشه وه گر تبوه خوی !

لیره دا من و - بگره خوینه رانی ئه م گوڤاره یش - مافی ئه و گله بی یه مان له ماموستایان و براییانی ده سته ی نووسه رانی گوڤاره که هه یه که بلین : خوتان باش ده زانن ده یان و ، بگره سه دان ، وتاری باش له فایله کانتاندا رز کراون و چاوه پیتی سه رهن که روژیک له روژان بلا و بکرینه وه ، ئا له م کاته دا بو ده بی

وتاریکی نامه وزووعی بو جاری دووم له گوڤاره که دا بلاو بکه نه وه (۱۵)!

لاپه په ی پښ رهش بکه نه وه ، که ده کرا له و نه دازه دا دوو سی وتاری باش
بلاو بکه نه وه ؟*

ئهم وتاره ی ماموستا هه ورامانی - وهک له بلاو کړدنه وه ی دووم می یه وه
د درده که ویت - له جاری یه که مدا دهستیکی شاره زا دوستانه بو ی دهسکاری
کړده وه ، که لی قسه ی ناره واو ، تومت بو ئه و ئه وی لی لابردوه ، به لام
ماموستا هه ورامانی به و کاره قایل نه بو وه ، جاریکی دیکه وتاره که ی داو ته وه به
بلاو کړدنه وه .

ئوه ی راستنی بیت به هیچ جوړ ناره زووی ئه وه نه بو وه که جاریکی دیکه
له م بابه ته بنووسم ، کاتی خو مو خوینه رو دهره ته ی گوڤاری پیوه بگرم ، به لام
وتاره که ی ماموستا هه ورامانی به جوړیک راستنی شیواندوه - به هیوا یشم ئه وانه
هه مو هه له بنو به ناره زووکاری وای نه کړدی - بی دنگ بوون له عاستیدا
ده بیت هه ی ئه وه ی چه ند هه له ی گه وره له میژووی ئه دهبی کوردیدا
بچه سپییت . بویه - به ناچاری - له عاستی (هندیک) له و قسه و باسانه دا
ده وه ستمو ، به کورتی وه لامیان ده دمه وه ، هیمنانه و له گه ل به لکه دا رووی
راستنی دهرده خه مو ، ئه وه یش ده لیم : شیوه ی په روه رده بوونم و ریپازم ریگه ی
ئهم نادهن وه لامی قسه ناشیرینه کانی بده مه وه .

ماموستا هه ورامانی له ل : (۱۵) ده لی :

« به شیوه یه کی روونتر ، له تواندا هه یه بیژین به هو ی له
بیژنگدانی سه ریپاکی هه لسه نگاندنه کانی - هه ر له و هه لسه نگاندنه
ره شبینی یه کی که له بازه ی به ره مه که ی عوسمان هه ورامی یه وه بلاوی
کړده وه تاده گاته ئه وه ی خلیل مونه ورو ئه وه ی (میرزا ئولقادریش) جکه
له تاکه مه بهستیکی تایبه تی خو یی نه بی هیچ جوړه موړکیکیان پیوه دیار
نییه ئه ویش ئه و په رده ره شه یه که به رچاوی چاوی لکه ی هه لسه نگاندنی
کاک حه مه عه لی گرتو وه ته وه ... »

پیش وه لامدانه وه یه کی کورتی ئهم قسه ده لیم : ریپازی نووسینی
زانستی یانه داوا له ماموستا هه ورامانی دهکا که خوینه رچه واشه و سه رگرده ران

نه کات . ئه و که باسی (وتاریکی) من دهرباره ی (به ره مه که ی) عوسمان هه ورامی دهکات نابیی به خوینه ر بلیت ئه و وتاره به چ ناو نیشانیکی نووسراوه ؟ که ی و چ سالیکی نووسراوه ؟ له چ گوڤارو روژنامه یه کدا بلا بووه ته وه ؟ ئه و من - له بهر ئه وه ی وتاره که په یوه ندی به خومه وه هه یه - رهنگه بزانه له کویدا بلا وکراوه ته وه ، ئه ی خوینه ر چوو زانی وتاریکی پیش ده سال بلا بوویته وه له کویدا بلا بووه ته وه ؟ یان بو ئه بی ئه و ئه رکه بخریته ئه ستوی که ته ماشای گوڤارو روژنامه کوردی یه کان به ته وایی بکات تا شتی به شتی بکات ؟ یان خوینه ر چوو زانی من دهرباره ی کام به ره می عوسمان هه ورامی نووسیومه ؟ عوسمان هه ورامی ده یان به ره می له گوڤارو روژنامه کاندایا بلا وکرده ته وه ! بویه پیویست بوو ماموستا هه ورامانی ناوی به ره مه که ی ماموستا عوسمانی بېردایه و ، ناوو کات و شوینی بلا وکرده وه ی وتاره که ی منیشی بنووسیایه .

دوای ئه مه ییش ده لیم : نووسه ر ، یان هه رکه سیکی که قسه یه کی یه کیکی به دل نه بوو ، ئیتر نابیی دنیا یی لی تاریکی بیی و ، بو سوو ککردنی به رانه ره که ی و سه لماندنی قسه ی خوی راستیی پی شیل بکاو ، چی به خه یالیدا بییت بی لی و بی نووسی . ده لیم : کاتیکی ئه و وتاره ی من له ژماره (۲۲۴) ی روژی ۱۹۷۶/۷/۱ ی (هاوکاری) دا به ناو نیشانی ئه نجامی په له کردن له چاپکردنی دیوانی وه لی دیوانه دا ، دهرچوو ماموستا هه ورامانی پیروزیایی لی کردم و وتی : شتیکی وردو راست نووسیوه و ، هه ندی قسه ی دیکه ییشی کرد ، که من نایان که م . رهنگه خوینه ر دوو دیلی یه کی له م قسه یه هه بییت و بلیت : بو سه پاندنی قسه ی خوت و ده لیم ! به لام من به لگه ی ئه م مه به سته له نووسراو (نه که قسه ی ده می) ی ماموستا هه ورامانی خوی دینمه وه . ماموستا هه ورامانی دوا به دوای وتاره که ی من له گوڤاری (روشنییری نوی) (۱) دا دهرباره ی (وه لی دیوانه) که ی ماموستا عوسمان هه ورامی نووسی و ، به م جوړه دهستی پی کردوه .

« له هاوکاری ژماره ۳۲۴ ی ۱۹۷۶/۷/۱ دا ماموستا محمه د عه لی قه رداخی به ناو نیشانی « ئه نجامی » په له کردن له چاپکردنی دیوانی وه لی دیوانه » دا هه ندی ره خنه ی (به جی ی) له کتیبه که ی ماموستا عوسمان هه ورامی (وه لی دیوانه) گرتبوو . منیش له گه ل زور به یان دامو ... »

ته نها ئه وهنده له ماموستا هه ورامانی ده پرسین : بو ئه و کاته ره خه کان (به جی) بوون و ئیسته رهش بینانه ؟ بو ئه و کاته په رده ی رهش سه ر چاویلکه ی نه گرتبوو. و ئیسته ئه یگرێ ؟ خو وتاره که یش جاریکی دیکه بلاونه کراوه ته وه تا ده ستهکاری کرایی .

● ماموستا هه ورامانی له ل : (١٨) دا دوا ی کومه لیک قسه ی ناره وا ده لیت : « وینه شمان ، بو ئه و وته یه مان ، بلاوکرده وه ی هه ندی شیعر ی ناله باربوون که (له لاپه ره - ١٩٢ - تا - ٢١٢) ی به رگی دووه می که له پووری ئه ده بی کوردی دا بلاو بو بوونه ته وه و بو بوون به هو ی به رپا کردنی ئاژاوه یی له نیوان کوردی کاکه یی و کوردی ئیسلام داو له وانه ش بوو ؛ ته شه نه بسینی و بیی به هو ی خسته وه ی دوو به ره کی یه وه ئه گه ر دلسوزی هه ردوو لا ، نه که وتنایه ته ناو نیوانیا نه وه .»

ئه وه له خوینه رانی کورد ئاشکرا یه که ماموستا هه ورامانی به نووسینی کتییی (کاکه یی) هه ندیک دلی به ره ی کاکه یی له خو ی ره نجانده و، تا ئیستا که ئی قسه و باس له سه ر کتییبه که ی کراوه و، چه ند وتاری له سه ر بلاو کراوه ته وه^(٣) ، له وانه یه زیاتریشی له سه ر بنووسری. جا من وا هه ست پی ده که م که ماموستا هه ورامانی به م قسه ی ئیره یه ده یه وی توژیک باری سه رشانی خو ی سووک بکاتو، به لکوسا هه رچوون بیی کاریکی وا بکات کاکه یی یه کان نه ختیک رووی قه له میان له وهر چه رخی ن و باده نه وه به لای مندا ، بو ئه م مه به سته یش په نای بردو ته به ر ئه م قسه که خو ی دروستی کردوه ، ئه وه یش به لگه ی روون هه ر له ناو دیره کانی ماموستا خو یه وه :

ماموستا هه ورامانی - وه ک له مه ولا باسی ده که یین - خو ی ده لیت : کاتی له چاپدانی به رگی دووه می (که شکو لی که له پووری ئه ده بی کوردی) ئه و - واته ماموستا هه ورامانی - به رپرسی به شی روشنبیری ده زگای روشنبیری کوردی بووه ، ئه م کتییبه ی به داش به داش بو چاپ کردووم . بویه دوو پرسیار له ماموستای هه ورامانی ده که م :

که جه نابتن به رپرسیاری به شی روشنبیری بوون و ، خو یشته ده لی ی ئه و ئه ندازه ی کتییبه که (شیعر ی ناله بار) بوو بوچی ریگه ت دا بلاو بییته وه ؟ ئایا له ئی پرسینه وه نه ده ترسایت که سووچیکی ئه و ئاژاوه به رپا بوه تو یش بگریته وه ؟ با

بَلَّيْن رَهَنگه بَلَّيْت - هه رچه ند بۆ بهرپرسيار شتی وايش نابيْت :- من ئاگام لهو شته نه بوهو به سه رما تيپه رپوه . ئه ی :

نه ده بوو خوینەر له کات و شوینی ئه و ئاژاوه بهرپابوه ئاگادار بکهیت که له وانه بوه دووبه رهکی بخاته نیوان موسولمان و کاکه یی وه ؟ ئه وه ی من بزنام تا ئیسته (یهک!) کاکه ییش ده رباره ی ئه م باسه قسه یه کیان له رووی مندا (که مه لایه کی موسولمانم) نه کردوه ، چ جای نووسین و بلاوکردنه وه . ته نها که سیکیش له م باسه دوابی ماموستا عوسمان هه ورامی^(۳) بوو ، ئه ویش موسولمانه و، له روانگه ی باسه که ی، ماموستا هه ورامانیشه وه قسه ی نه کردوه و، منیش وه لام داوه ته وه .^(۴) جا ئه که ماموستا هه ورامانی شتی بزانی وله ئیمه ی شارديته وه ئه وه شتیکی دیکه یه .

● له دوا ی ئه م قسانه ی شه وه ماموستا هه ورامانی سه رگوزه شته یه کی دوورو دريژ دروست ده کات و ، له وتاری پیشوودا وه لامی به شی زوریم داوه ته وه ، به لام هه ندیک قسه و تۆمه تی زیاد لیهدا هاتونه ته گوپی و ، لی بیده نگه بوونیان کاریکی شیاو نیه . پوخته ی سه رگوزه شته که ییشی ئه وه یه که عه سرانیک هاتوه بۆ مالی ئیمه و ، داوا ی یارمه تی لی کردووم بۆ به ره می میرزا ئولقادر و ، گوايه داش به داشی له گه ل کردووم و من ویستوومه به رگی دوه می که شکۆلم - به وه یه وه که ئه و بهرپرسياری به شی روشنبیری یه - بۆ چاپ بکات و منیش یارمه تی بده م . دوا ییش ده لیْت :

«وه لامی من بۆ ئه م داوا یه ی ماموستا ، هه رته نها ئه وه بوو ، که ئه و له سالیک دا هه ققی له چاپدانی یه ک به ره می هه یه و تا سالیکیش به سه ر ، به ره می پیشووی دا تی نه په ری ، مافی ئه وه ی نییه که به رگیکی تری بۆ له چاپ بدری (به پی ی یاسای ده زگا که) ...» ل : ۱۸ .

ماموستا هه ورامانی له کوتایی ئه م سه رگوزه شته وه ده نووسی :

«په یماندانی ماموستا و پووچکردنه وه ی هه مان په یمانی له لای خو یه وه و سویندخواردنی (له ماله وه) که ... بیگومان بهروای خوینەر ده خاته گیزاوه وه و هه روه ها واهی له من کردووه ، که ناوبه ناو به شریتی قیدیوتیپی سه رگوزه شته که دا بهرۆمه وه نه وه کو هه له یه کی تی دابی و دیسان له وه دلنیا ده به مه وه که من زور راست ده که م ناهه قق له گه ل ئه ودا یه»

که ماموستا هه ورامانی ئەوەنده به پشته سووری ئەم سەرگۆزەشتە بگێڕێتەو و پشتمیش به فیدیوتیپ ببهستی گومانی ئەو به کم دهبیتهوه که هه له ی تیدا کردبیت ، بویه بوونی هه له یه کی زهقی میژوویی که ریگه ی چاره سه رو پینه کردنی نه بی گێڕانه وه که ی ماموستا بی بایه خ دهکات و ، سه ره به ری سه رگۆزەشتە که ی هه له و گێڕاو قه لب دهکاته وه .

ماموستا که ده لی : «وه لامي من بو ئەم داوا یه ی ماموستا ...» وا پیشان دهدات که پیش به رگی دوهمی که شکۆله که (به رگیکی تری) له هه مان ده زگاوه و سه له دا چاپ کرابیت . بویه ئەو مه گر له به ر خاتری (داش به داش) (شق القمر) بکات ئەو سا ئەو به رگه م بو چاپ بکریت . به لام سه رانه ری ئەم قسه یه نادره ست و بی جی یه : چونکه نه ک سالی دوو کتیب ، به لکو ئەو ته ی ده زگای روشنبیری کوردی هه یه و من شت ده نووسم (به شیوه ی کتیب) ته نها (دیوانی جه فایی) سالی ۱۹۸۰ و (به رگی دوهمی که شکۆلی که له پووری ئەده بی کوردی) سالی ۱۹۸۲ بو چاپ کردووم . به لام به رگی یه که می ئەم کتیبه م له چاپخانه ی (الحوادث) به یارمه تی یه کی (سولفه ی کوپی زانیاری عیراق) دهسته ی کوردی) و سالی ۱۹۸۰ له چاپ دراوه .

واته گێڕانه وه ی سه رگۆزەشتە که ی ماموستا هه ورامانی (ته نها له م خاله دا) دوو شتی نادره ستی تیدا یه :

یه که م : ئەو ده زگایه له و سه له دا هیه کتیبکی دیکه ی - نه به یارمه تیدان و نه له سه ره رگی خو ی - بو من چاپ نه کردوه .

دوهم : به رگی یه که می ئەو کتیبه له سالی ۱۹۸۰ دا ، واته دوو سال پیش به رگی دوهمی ئەو کتیبه ، چاپ کراوه . ئیتر بو ماموستا هه ورامانی خوینەر ناخاته گێژاوه وه قق ! به لای ئەو وه بی نه ک من ؟ !

پرسیاریکی دیکه پیش ئاراسته ی ماموستا هه ورامانی ده که م : ئایا چون ده گونجی پیاویکی روشنبیر که به رپرسیاری به شی روشنبیری ده زگایه کی گشتی بی بسپیری و ، ئاماده یی خو ی بو ئەو ده ربخا که له پیناوی مه به ستیکی بچووی خویدا (داش به داش) بکاو ، به رژه وه ندیی ده زگا که بخاته ئەولاوه ؟ !

● به وهنده ده سه به رداری ئەم خاله - هه رچه ند زیاتری ده ویت و منیش زو ترتم لایه - ده بم و لا په ره هه له ده مه وه ده پروم تا له (۲۶) دا لووتم به لووتی ته شه رو توانجیکی ناره وادا ده ته قیت ، که ماموستا هه ورامانی ده لی :

«نه و تراوه و ناوتری - جگه له وانه ی که روښن بیریی یه که یان هه ر له
 بنه پته وه عه ره بی بو وه له م ئاخړه ئوخړه دا لایان به لای روښن بیریی
 کوردیدا کردو - له ژیر ناوی شاهوډا ناو نراوه !» !!

له بهر ئه وه ییش ئه مه م هه لئه بژارد که ته شه رو توانجی ناره وای تیدا یه ؛
 چونکه ته شه ر له وه زوړ تره وه لām بدریته وه ، به لām بهر ئه وه که له په نای
 ته شه ره که دا هه له یه کی گه وړه ی میژو ویشی کردو وه زیاتر خو ی له (هه قق)
 دوور خستو ته وه . چونکه من به ماموښتا هه ورامانی ده لیم : نکولیم له وه نیه که
 روښن بیریی عه ره بیم هه یو ، شانازیش به وه وه ده که م که قه له مه که م له م رو وه
 دوو سه ره و، ده توانم شان به شانی نوو سینی کوردی به عه ره بیش بنو وشم و ؛ له
 هه ردو و لایشدا له هاوشانی خو م که مم نه بی . به لām ئه وه - به به لگه - بو
 ماموښتا هه ورامانی روون ده که مه وه که له کاتی که وه بیرم کردو ته وه وه دهستم
 قه له می گرتو ه شه یدای زمانی زکما کی خو م بووم و ، ئاواتم ئه وه بوه بتوانم به هه ر
 شیوه یه که بیت خزمه تی بکه م و ، یه که م جار که دهستم داو ته نوو سین و شتم
 بلا و کردو ته وه به زمانی کوردی بو وه ، یه که م نوو سینم به رگی یه که می (اقتران
 النیرین فی مجمع البحرین) ه که ی ماموښتا مه لا ره شید به گی بابانه که سالی
 (۱۹۷۳) چاپ کراوه و ، نوو سراو و بلا و کراوه ی شتی دیکه ی کوردیشم ده
 چه ندانی نوو سینی عه ره بیمه . جا ئه گه ر ماموښتا هه ورامانی شتی کی دیکه
 بزانی که من (خو م) نه یزانم و، ئه و میژووی (لا کردنه وه می به لای روښن بیریی
 کوردیدا) تو مار کردبی ئه وه ییش شتی کی دیکه یه .

● ماموښتا هه ورامانی له نوو سین ه که یدا به وه وه نه وه ستاو ه که رووی
 تو مه ت و تاوان بار کردن بکاته من و به س . به لکو ده زگا کوردی یه کانی شی
 تیوه تلاندو وه ، ئه وانیش له ده می رزگار نه بوون ، دوو لاپه پره ی دوا یی و تاره که ی
 ئه م لایه نه به زه قی ده گرنه وه و من - له بهر کور تکر دنه وه و که م جی که گرتن -
 لاپه پره یه کیان ده بویرم و تو زی که ده رباره ی دوا لاپه ره ده دویم . ماموښتا
 هه ورامانی ده لی :

« ناشو کریی نه بی روښن بیریه هه ورامی زانه ئه ده بدوښته کان زوړ
 که من و ئه توانین بلین ، که له شیخ ئه مین نه قشبه ندی و حه مه که ریم

هه ورامی و عوسمان هه ورامی به و لاوه هیشتا که سی دیکه سه ری
هه لئه داوه.

له لایه نه ده زگا روئش نییری یه کوردی یه کانیشه وه ، هه ر بو سوودی
گشتیی و سوودی خوشیان ، زور کهم بیریان له و کورد واته نیه کوردی یه
کردوو ته وه ، که ده ئی : (نان بو نانه واو گوشت بو قه ساب) زور به ی
وهخت له و رووه وه که وتوو نه ته دوا ی رازه کورده واریه کان ، که ئه وه ی
بو ئه م شیاوه له بهر ئه وه دا دانه راوه که بو ی نه شیاوه ، بیگمان ، کرده وه ی
وه ها جیکه ی لومه یه !!

ئه وه روونه که ئه م وته یه له بابته لادان و له مه به ست دوور که وتنه وه یه کی
بی مه به ستو ، نه ده بووشتی و روو بدات ، جگه له وه یش په یوه ندی یه کی زوری
به منه وه نیه ، وه ک ئه وه ی که ئی که سو ده زگا ده گریتته وه ، به لام له بهر ئه وه ی له
وه لامی وتاری مندا هاتو ته کایه وه ، منیش وه لام ده ده مه وه ، هه ندی شتیش
ده رباره ی ئه م لایه نه ده زانم ... وای به باش ده زانم هه ندیکی له سه ر بدویم .

له گه ل ریزمدا بو ماموستایان : ئه مین نه قشبه ندی و ، عوسمان و
حه مه که ریم هه ورامی ، من ئه وه ناسه لیم که ده زگا کوردی یه کان نووسراوی
هه ورامی - له بهر ئه وه که هه ورامی یه - بده نه دواوه و چاپی نه که نو ، ماموستا
هه ورامانیش ، بو ئه وه ی قسه که ی خوی به ریتته سه ر ده بوو له پال داوایه کی و
که ورده ا ئه وه ی روون بگردایه ته وه که ئه م هه ورامی زانانه تا ئیسته چه ند کتیی
باشیان بو ئه و ده زگایانه بردوه و ئه وان ده رگایان له روویاندا کوئوم کردوه و
یارمه تی یان نه داون ؟ یان هیچ نه بی ناوی دوو سی کتییی له وانه بنووسیا یه .

له لایه کی دیکه وه من به ش به حالی خوم ناسراویم له گه ل ماموستا ئه مین
نه قشبه ندی هه یه و ، که ئی جاریش پیکه وه دانیش تووین و قسه و باس کراوه که چی
هیشتا روژی له روژان لیم نه بیستوه که بلیت : شتیکم بردوه بو فلا ن ده زگای
کوردی و داویانه ته دواوه ، به لکو به پیچه وانه وه ده زگا کان خویان داوای شتی ئی
ده که نو ، نووسراوی ئه و دواناخه ن .

وه ک به لگه یه کی دیکه یش من له عاستی خومه وه - هه رچه ند لای ماموستا
هه ورامانی هه ورامی زان نیم نه یوه و نابی هه ورامی زان بم - تا ئیسته ده یان

به ره می هه ورامیم بوئه و ده زگایانه ناردوه و روژیک له روژان به ره میکم له بهر
ئه وهی که به هه ورامی گوتراوه و نووسراوه .. نه دراوته دواوه .

ئه و پرسیاره ییش له ماموستا ده کم : که ئه و به و جوړه دلی به ئه ده بی
به هه ورامی نووسراوه ده سووتی له و کاته دا که خوی به پرسیاری به شی
روشنییری ده زگای روشنیری بوو بوچی لایه کی به لای به ره می هه لچنراوه
ریزکراوی ئه و هه ورامی زانانه دا نه کرده وه ، که خوی به هه ورامی زانیان
ده زانی ؟! دیاره خویشی له م رووه له لومه رزگار نابی .

پرسیاریکی دیکه ییش ماوه : که وه که ئه و ده لی جگه له و سی که سه هیشتا
(که سی دیکه - واته هه ورامی زان - سه ری هه لنه دواوه) ... ئه ی ماموستا مه لا
عه بدولکه ریمی موده پرسی خاوه نی دیوانی مه وله وی و ، کاک محه مه دی کوری که
(شیرین و خوسره و) ی بلاوکر دوته وه ، کاک فاتیحی برای کاکه حه مه که ئه رکی
زوری فقهی قادری هه مه وهندی به ئه ستوه ، بوو ، خوا لی خوش بوو ماموستا
کار دخی که ئه م خوی (له یلی و مه جنوون) هکی بی بلاوکر دوته وه ، نیک ره فتاری
له مه ربیسارانی و .. ده یان که سی دیکه به چی ده زانی ؟ بو تا نیسته په ساپورتی
هه ورامی نووسینی لی نه سه ندوونه ته وه ؟!

خوینه ری ئازیز ! له گه ل داوای لی بوردندا له تو ی ئازیز به م ئه ندازه
ده سه بر دار ده بمو ، کورد ده لی : « مشت ی نمونه ی خه راوری که » و . وا بزانه
له ودا که نووسیم به لگه ی روونی ئه وه م پیشان دواوه که ماموستا هه ورامانی
له بهر ئه وه ی سه رنجه پیشوه کانی من وهر نه گری و نه یان سه لینی په نای بر دوته
بهر ئه و شیوه نووسینه که له راستیدا نه خزمه تی خوی و نه خزمه تی ئه ده ب
ده کات . ده با هه موو مه به ستمان خزمه تی راستیی و ئه ده ب و زمانی کوردی
بیت و سه رنجه ره خنه ی یه کتر به سنگی فراوانه وه وهر بگرین .

سەرچاوه و بهراویژه کان :

- (۱) - بېروانه : محمد أمين غفور ، چاريكي تر له گه ل ديوانه كه ي وه لي ديوانه . گوڤاري
روشنبيري نوې ، ژماره : ۵۴ . سالي ۱۹۷۶
 - (۲) - بېروانه : هاشم كاكه ي و ، هه رده و پيل كه كه يي ، روشنايي يه ك بو ميژوو . گوڤاري
كاروان ، ژماره : (۲۸) سالي ۱۹۸۵ .
 - (۳) - بېروانه : عوسمان هه ورامى ، پياچوونه وه يه ك به كه شكوتى كه له پوورى نه ده بى
كوردى دا (به رگى دوه م) گوڤاري كاروان ، ژماره : ۱۲ ، ئه يلوولى ۱۹۸۳ .
- منيش دوا به دواى ئه مه وه لامى كاك عوسمانم دا يه وه باسه كه به خوشى و دوستانه
كو تايى هات .
- (۴) - بېروانه : محمه د علي قه رداغى ، سه رنجدانى كي پياچوونه وه كه ي كاك عوسمان
هه ورامى به به رگى دووه مى « كه شكوتى كه له پوورى نه ده بى كوردى » دا . گوڤاري
كاروان ، ژماره : ۱۶ ي كانوونى دوه مى سالي دوه م ۱۹۸۳ .

(*) - وه كوچون ماموستا محمد علي قه رداغى وه لامه كه ي ماموستا محمد امين هه ورامانى
به نامه وزوعى و ... هتد ده زانى ، بيگومانه كه نه ويش ئه مه ي ئه م هه روا ده زانيت ، ئه م
نووسينانه راى نووسه ركانيانزو ، ئيمه به يني سه ربه ستى بيروباوه ر بلاويان
ده كه ينه وه .

« نووسه رى كورد »

مسه والددز

نووسینی : رهوف حه سهن

سه رده م (سه ره تاي چه رخی بیسته مه ... ۱۹۱۰ - ۱۹۲۱)
 [به ره له وه ی چراکانی هوْل بکوژیتته وه به چه ند چرکه یه ک .. هیوا له ناو
 هوْلدایه]
 هیوا : بیتاقه .. یانسیب ، دهرئه چی .. به ختی خوْت تاقی بکه ره وه [بیتاقه
 دابه ش ئەکات]
 [شانو چۆله ... «یه که م» به تراکسووته وه یه .. فتبولیکی پی یه و یاری پی
 ئەکات تا ناو هوْل بی ده نگ ئە بیت ... ئەمجا دیته پیشه وه .. فتبوله که به دهستی
 راستی به رز ئەکاته وهو .. ئەوهستی .]

یەكەم: [بۆ بینه‌ران] ببورن ... ئەم تۆپە ... ئۆف .. جاریکی تریش
 ببورن .. ئەم گۆی زەوی یەئە موممان لەسەری ئەژین و
 ئەمرین پەرە لە نهینی ... زیاد لە چوار هەزار ملیۆن مروفی
 لەسەرە .. لە هەناویشیدا ملیۆنە ها ملیۆن تەرمی مروفی هەل
 لووشیوه .. هەر بیکەیان نهینی یەکی سەر بەخۆن و جیهانیکی
 تاییەتی . بە ئاوات و هەست و نەست و بیرو باوەرو تاوانباری و
 بی تاوانی خویانەوه .. بیکومان هەزارە ها نهینی تریش لە
 ئاسمان و دەورو بەریدا خویان مە لاس داوه [وەك پەسپۆرکی
 وەرزشە وان یاری پێ ئەکات] مە ترسن .. هیچی ئی نایەت ..
 هەمووی توندو تۆل ... تۆکمە .. شەتەك دراوه ..

[ئەوه‌ستی ..] ئەم گۆی زەمینە مان بە دەست چەند دام و
 دەرزگایە وه شەق شەقینی پێ ئەکریت ئە ئاوا [تبی هەلئەدات و بە
 سەر و بە دەست و بە هەموو لەشی یاری پێ ئەکات] ئە ئاوا ..
 [ئەوه‌ستی] هی واش هەن بیر لە چوار هەزار ملیۆن مروف ئەکەنەوه
 کە پاشە پوژیکی پەر لە ئاسوودە گیان بۆ بخولقیین .. [بە
 دلسۆزی یە وه دەست بە فیتوڵە کە دا دینی] تا ئەم نیشتمانە
 بچکۆلانە یەئە مروف بکەنە بە هەشتیکی ئاوەدان لە هەموو
 گەردووندا .. بە لام .. [بە سەریاری پێ ئەکات و ئە یگریتە وه]

بروانن .. ئا لەم سووچەدا .. ئا لیرەشدا . ئیرەیش
 ئیرەیش ... [بە پەنجە نیشانە بە هەندی شوینی ناوہ راست و
 خوارووی تۆپە کە ئەدات]

چەند کۆمە ئی مروفی سەرگەردان و مالویران ئەژین .. لە
 زەلکاودا .. لە دۆزەخدا .. لە برسیتییدا .. لە زیرابی دوا
 کە وتوویدا .. نازانم چۆن و بە چ ووشە بیک وەسفی ئەو ژیانەیان
 بکەم .

ئالیرەشدا .. [پەنجە ئەخاتە سەر بەشی سەرووی تۆپە کە]
 خەریکی جەنگی ئەستیرەکانن .. ستارز وور stars war

دووم: [به تراکسووته وه رادیویه کی پی یه وه که یشتوته به رده می شان]

جهنگی نه ستره کان .. به هوئی چند ئاوینه یه کی تاییه تی یه وه
تیشکیکی تاییه تی نه گرنه مووشه که نه تو می و نیوترونی یه کان و له چاو
تروکاندنیکا بی یان نه گات و نه یان ته قینیته وه .

سی یه م: [به تراکسووته وه پوژنامه ییکی بی یه له پشته وه هاوار نه کات]
هه وال .. هه وال .. دوا هه وال .. جهنگی نه ستره کان .

دووم: هه وال .. هه وال .. خو پیشاندان و مانگرتنی که لان دژی بوږ بوږینی
چک که له که کردن .

یه که م: هه وال .. هه وال ..

دیموکراتیتی پیره ژنه دهم و لیو جوانه که ی ئنگلته را له
ئایرله نده ..

دادپه روه ریتی زایونیزم له سه براو شاتیلای لوبنان
په یکه ری سه ره به سستی نه مه ریکایی له گرینادا و سلفادورو
نیکاراگوا ..

به زه می و سوزی چه ته کانی مافیا له دادگاو زیندانه کانی ...

دووم: [پنی نه بری] به سه .. به سه .

[بوږینه ران]

هه وال .. هه وال بردن و هه وال هینان .. به هوئی گوئی و چاو
هه زاره ها ئامیری جیا جیا .. ئامیری که وره به قه دهر که شتی
ئاسمانی . بگره به قه دهر هه موو کوشکی بنتاگون و هه موو ئورگان و
که ره سه یی CIA سی ئای . نه ی Sentral Intelligence Agency .. تا
نه گاته بچووکتین ریکورد یان قوچچه یه کی بچکولانه ی چاکه تیکی
براده ریکت .

یه که م: هه وال به سه رتاپای نه م جیهانه دا [نیشانه به توپه که نه دات] وه کو
داوی جالجالو که ده وری داوه .. شه پوئی دهنگو وینه .. له لایه ن
په یامنیرو هه وال دزانه وه بلاو نه بنه وه .. به راست و چه پدا .. به راست و
به دروو به چه واشه کراوی و به پروپاگانده .

دووم: خو شه ویستان .. بیگومانم بیستوتانه .. که ژیزک نه رم و نیانترین
ناژه له .. توخوا وانی یه ؟

سئیه م : حەز ئەکەیت ھەر بۆ تاقیکردنەوہ .. تەنیا جارێک پێستەکە ی بکەرە
ملپیچ .. یا سەرین .. یا دۆشەک ..

یەکەم : ۆریا بە .. نەکە ی توخنی کۆتر بکە ویت .

سئیه م : بێگومان دڕندەترین ئاژەل و بالندە ی جیھانە .

دووہم : ئاژانسی یونایتد پریس ئە ئی .. واشە یەکی بە سە زمان بە دەنووی تیژو

دڕندانە ی کۆتریکی سپی ھە پروون بە ھە پروون بوو .

یەکەم : پە یامنیڤری ئاژانسی ئاسۆشیتد پریس لە سەرچاوە ییکی باوەر پیکراوەوہ

راپکە یاند .. ھە مان کۆتر ھەردوو چاوی راوچی یەکی تا پر بە دەستی

ھە لکۆلی و وینە ی کابراش بە گوجانیکیوہ لە پوژنامەکانی سەر لە

ئیوارە ی ئە مپوڤا بلأو ئە کریتەوہ .

دووہم : ئاژانسی پویتەر ئەوہ ی سە لماند کە کۆتر زیانیکی زۆر گەرە بە زانست و

تەکنۆلۆژیاو سەربەستی و ئاشتی و دیموکراتی دەگە یە نیت .

یەکەم : سەرچاوە ییکی باوەر پیکراو لە کیپ کە نەدی یەوہ ئە مە ی سە لماند کە

تاقە کۆتریکی سپی .. بە ئی .. تاقە کۆتریکی بووہ مایە ی تە گەرە لە بەردەم

کەشتی یەکی ئاسمانیدا کە بو مە بەستی ئاشتی و ھە والقوزتنەوہ

ھە لئە درا .

دووہم : پوژ پوژی ھە والذانە .

یەکەم : [بە تۆپە کە ی یاری دەکاو ئەوہ ستی] ھە والذن [بەرەو دوا ئە کشیتەوہ]

سئیه م : [سەیری پوژنامە کە ئە کات] ھە والذن [ئە کشیتەوہ] .

دووہم : [گویی بە را دیوکیوہ ئە نی] ھە والذن [ئە کشیتەوہ] .

ئافرەت : [لە م کاتە دا گە نیشتۆتە بەردەمی شانۆ .. سەدری یەکی پزیشکی لە

بەر دایە .. ئە لقی دە زگیرانی لە دەستی راستایە] [بۆ بینە ران] .

خۆشەوستان .. شانۆگەری یەکە مان ناوی « ھە والذن » .

ھیوا : [بە ناو بینە راندا ئە گەر ی و سە فتە یە ک بیتاقە ی بی یە .. ھەندیکی

بە ناویاندا بلأو ئە کاتەوہ] .. بیتاقە .. یانسیب .. دەر ئە چی .. بە ختی خۆت

تاقی بکەرەوہ ..

ئافرەت : [سەیر ئە کات و سە رسامە .. ھۆل تاریکە .. ھیچ نابینی] تکیا .

شانۆگەریە کە مان لی تیک مە دەن .. تکیا بی دەنگی با پیکەوہ سوودی

لی وەر گرین ..

هاورپیکانم ! به سیفه تی که من پزیشکیکی دهر وونیم له گهل ئه م
هونه رهنه ندانه دا [دهست بو ههرسیکیان پائه کیشی] هه ندی راستیان
دهر باره ی هه والذران بو پوون ئه کهینه وه . پهنگه هه ندیکتان بلین ..
ئی داده گیان .. بو ئیجگاری له بنی کووله که که نادهن وچی له
کاسه دایه بومان ناکه نه ئه سکویوه ؟! به لام .. به داخه وه .

دووهم : به داخه وه ... هیچی ئه وتوله ونهینی وه قیقه تانه نازانین .. هینه
هه یه ئه توانن له مشتیککی بچکولانه ، نمونه ی خه رواریک به چاوی
خوتان ببینن .

ئافرهت : زانایانی دهر وونی وکوومه لایه تی .. هه والذرانیان له جیهاندا کردوو به
سی به شه وه .. ئه مه یان [دهست بو یه که م پائه کیشی] نمونه یه کی
گرینگه .

یه که م : به ئی :

ئاژانسه کان له کوتاییی سالی ۱۹۸۴ دا رایان گه یاند که وا له
شاری پوپالی هندستان دا کوهمانیایه کی تیدایه بو دروست کردنی گازی
ژههراوی ..

دووهم : کوهمانیای یونیون کارباید ... به ناو کوهمانیایه کی هه مه په گه زه وه
راستیدا ئه مه ریکاایی پروته .. له بیرتان نه چی .. زوربه ی خه لکی ئه و
شاره ی ئه م کوهمانیایه ی تیدایه نازانن ئیمزای خویان بکه ن .
سییه م : چل ته ن له گازی ژههراوی کوهمانیاکه سه ره تاتکی ی له گهل ئه و
خه لکه دا کرد .. هینه دی خوش ئه ویستن له مال و کیلکه کانیاندا بووه
میوانیان وله هه ناویاندا جیگیر بوو .

دووهم : له ئه نجامدا دوو هه زارو پینجسه د مروفی ئه و شاره سه رگه ردا نه
مردن و نزیکه ی دوو سه د هه زاریشیان گاز لپی داون که زیاد له په نجا
هه زاریان خه ترن و ژیا نیان له مه ترسیدایه .

سییه م : کوهمانیا هه مه په گه زه که . ناوی هه موویانی نووسیوه و برپاری داوه
زیانه کانیا ن بو بپژیریت به دۆلار .. Dollars .

ئافرهت : ئه مه پوخته ی هه واله که بوو .. خه لکی ئاسایی وه ک من و تو
ئه مه نده مان بیست .. واشمان زانی مه سه له که هه ره ئه ونده یه و
هه له ییکی ئاساییه .. به لام له ژیر ئه م هه واله دا ... هه والیکی هه قیقی

سامناك هه يه .. ئەم هه والڌزه [نیشانە بە يەكەم ئەدا] چۆتە بنچ و بناوانی هه والەكەوه .. بازرگانی و قاچاخچیتی پێوه ئەكات ... بە هه موو جیهاندا ئەیگیریت .. کێ پارە ی زیاتری بداتی بەوی ئەفرۆشیت .. بێگومان کۆمپانیاکە و دوستانەکانی تەنانەت بێدەنگ بوونە کەیشی ئی ئەکرن .. تا نهینی یەكە . سەرەونگون کەن .. فەرموون ئەمەش هه قیقه تی هه والەكە یه تا بزانن لەگەڵ ڕووکەشە کەیدا چەند جیاوازه .

یەكەم : کۆمپانیا ی یۆنیۆن کاربایدی سەر بە ئەمەریکا .. بە دەستی ئەنقەست شاری پۆپالی کردە ئەزموونگە (موختە بەر) یك بو تاقیکردنەوه ی مەفعوولی گازه ژەهر اوی یەكە ی .. بو دیاریکردنی پلە ی کوشندەیی بە نەیسبەت کەم و زۆری خەلکە کە و دوور و نزیکیان لە شوینی تەقینە کەوه .. تا لە جەنگیدا لە جەنگەکانی ئەم سەر زەمینە دا بە کاری بێنی .. چ خوی یان دوستانى .. بۆلە ناوێردنی مرووف .. ئەك میش و مەگەز .

ئافرهت : [بە سەرسامی یەوه لە یەكەم ئەپوانی] ڕەنگە بپرسن و بڵین .. خو ئەم کابرایە بەخت و خواری نهینی هه والەكە ی درکاند .. دیارە زۆر دەبەنگە .. یان ئەوەتا مشتەری باشی ئی هەلنەكە وتووہ .. بەلام هاوڕێکانم .. وانى یه .. ئەم جوړه هه والڌزانه زۆر زیرەك و چاپوون .. ئەوی راستی بیت منیش سەرسام ماوم .. دیارە لە بەر خاتری ئیمە ئەمە ی درکاند .. [بۆ یەكەم] وانى یه ؟ .

یەكەم : ببۆرە خانم .. ئەخیر وانى یه .. من خاترو ناتر نازانم ... بۆچی من هیچم درکاندووہ ؟! [بۆ بێنەرەن] بەرێزان .. کاری من ... یان بازاری کە رەبی من لە و کاتەوه دەست پێئەكات کە ئەو بۆمبا کیمایانە ئەکاتە دەست لایەنیکی جەنگ .. بە ژمارە و پلە ی کوشندەییانە وه . ئەو کاتە هه والەكەم دەگاتە بازاری ڕەش و قسە لە گەل سەفته دۆلاردا ئەكەم .. جا یا ئەوەتا هه والەكە بە ژمارە یەك دۆلار ئەكەم بە ژێر گلەوه .. یان ئەوەتا بە ژمارە یێکی زیاتر دۆلار ئەیکە یەنمە لایەنی دووہمی جەنگ .

[کەمێ بە تۆپەكە ی یاری دەكات] .. ببوورن .. هەرکە سیك ئەو چەكە نەفرەتی یە ی گەرەكە .. هەر ئیستا کە ئەتوانم بۆی پەیدا بکەم

پېښت ناکات چاوه پروانی بهر مه کانی کو مپانیای یونیون کارباید
بکهین .. نه و تا سه دو په نجا هزار تاوانبارانی دووه مین جهنگی
جیهانی .. سه دو په نجا هزار تاوانباری نازی په کان تا نیستاش
به نهینی و به ناشکرا قاچاخچیتی به و بمباکیمیاویانه وه نه کهن که
له وساو له لایان ماوه ..

ثافره ت : [بو بینه ران] که سه کانم . جوړی دووه می هه والدزان ..
دووه م : [دیته پیښه وه] به ئی .. منم .. من له بهر هی تیکوښه رانه وه نه چمه نیو
ریزه کانی دوژمنی داگیر که ر .. دژی تیکوښه ران زماندریژی په کی زور
نه که م .. ته نانت به کرده وه و رهفتاریش دژیان نه وه ستم نه که ر زانیم
پېویست و بی زیانه .. هه موو میلله ته فره تم ئی نه کهن .. هه ردم
پروژه په کیشم بو مه رگ کوشتن .. چ له لایه ن تیکوښه ران و میلله ته وه
به هه له .. یان ریکه وت . چ له لایه ن داگیر که ره وه کاتی که ناشکرا نه بم
لایان ... کاری من نه وه یه .. نه خشه و پیلان و ژماره ی چه ک و زه خیره و
هیزی دوژمن و نه لقه ی لاوازی یان بکه یه نمه هاوړی تیکوښه ره لکام .

ثافره ت : نه م جوړه یان نه که هر زیره ک و به توانان به لکو به تیکوښه ریکی
شهره فمه ندومه زنیښ دانه نرین .

دووه م : به مه رجیک به پوختی و خاوه ن پروایی په وه ماینه وه .. به لام سه واو
مامه له به ئیمه شه وه نه کریت و .. جارمی واهه یه وه ک بیاریک .. نه بینه
که ری نیو جوگه .. له هه ردوولا نه خوین .. یان هه ر به ته واوی نه که وینه
نیو زه لکاوای خیانه تکاری و خو دوړاندنه وه وه ک [دهست بو سی یه م
پرائه کیښی] .. جوړی سی یه می هه والدزانمان ئی دیت .

ثافره ت : نه م بابه ته یان .. [نیښاره تی سی یه م نه کات] له نیو ئیمه دا له هه موویان
زیاتر باوه .

سی یه م : [بو بینه ران] .. برایان .. خوشکان .. پروا نه کهن .. نه م ثافره ته
نه یه وی له خسته تان به ری . هه موو خه لکی من نه ناسن و نه زانن من
نیښتمان په روه ریکی بی گه ردم .. پیښکه و تنخوازیکی نه به ردم ..
دلسوزی شاخ و هه ردم .. بپرسن چه ند نازا و مه ردم .. له بنه ماله ییکی
خانه دانی کوردم .. نا نه مه [دهست بو ثافره ت پرائه کیښی] .. نا نه مه

من ئەيناسم .. دووزمانه .. بوختانم بو ئەكات .. هەويىنى نو قازان
شيره .

ئافرهت : [بوسى يەم]

تەنانەت بە تەمسيليش پيٽ شەرمە ئەودەورە بينى .. وەرە
پيشەوہ ..

[بو بينەران] .. ئەم كابرە ھەوالدزە .. جياوازي يەكى زورى
لەگەل ئەودوانەى تردا ھەيە . ھەز ئەكەم خوى بوتان پوون
بكاتەوہ .

سىيەم : [بە شەرمەوہ ديتە پيشى .. رۆژنامەكەى ئەكاتەوہ دای ئەخا]
برايران .. ئەم كارەى من .. يەعنى ئەوہى من دەستم داوہتى ..
مەبەستم ئەوہيە .. من خەريكى كاريكم .. لە راستيدا .. من ..
ئافرهت : تەكايە بى پيچ و پەنا .. ھەليكە و دەستمان كەوتووہ .. باكاتى خومان و
ئەوميوانە ئازيزانە بە فيرۆنەدەين .

سىيەم : ئى .. تولاى خوت پزشكىت و شارەزاي دەروونيت .. قابيلە خوم جاپلە
خوم بدەم ؟!

ئافرهت : باشە .. ئيمە دەستەكەت ئەخەينە پروو

[بو بينەران] ئازيزانم .. خەلكى زور خراپ لەم بابەتەيان
گەيشتوون .. وا ئەزانن زور زيرەك و كارامەن . چالاكن . وائەزانن
ئەركيكى زور گرانيان بەسەرەوہيە و بەھەموو كەس ناكريٽ .. بەلام
كارو پەفتارى ئەم جوړە ھەوالدزانە نەك ھەر زور ئاسانە ، بەلكو
بەھەموو دەبەنگو و گەلحوو ھيچ لەبارا نەبوو يەكيش مەيسەر ئەبى ..
بگرە بە زورى ئەوانەى ناتوانن بەريگەييكى شەرفمەندانە و پەنجدانى
خويان بژين و پى بگەن .. ئاسانترين و كورترين ريگە ئەگرە بەر بو
دەستكەوت و دەسەلات .

سىيەم : [لەم كاتەدا خوى دزيوہ تەوہ بو ئەوديو شانۆ] .

ئافرهت : [سەير ئەكات] ئەوہ كوا ؟! .. بە ھەر حال .. ئەچى دەست لەگەل
دوژمندا تيكەل ئەكات و ئەمجا ..

سىيەم : [بە دزى يەوہ لە پەنايەكەوہ گوئى ھەلئەخات] .

ئافرهت : ئەمجا بەدزی یەوێ بە ئاشکرا گوێ ئەگرێ .. خەلکی دینێتە قسە ..
 سەر بە هەموو کۆنیکدا ئەکات .. بە زمانی لووس خۆی لە گەڵ ئەوانەدا
 رێک ئەخات کە بۆی دەستنیشان کراون . هەوایی تیکۆشەران و
 ئەندامانیان و نەخشەیان ئەکاتە دیاری دەستی بوڤدوژمن .. ئەنجام ..
 مال ویران ئەبێ .. سەر بە فەتارەت ئەچێ .. بەرگی ئاودامانی رەش
 ئەپۆشرێ .. بەرەوی میلەت نوشوستی دینێ ..

دووهم : بەلام ئەوێ جێی داخە .. خەلکیکی زۆر پێیان هەڵە خەلەتین
 چەلەیان بو ئەکوێن .. داکۆکی نەفامانەیان لێ ئەکەن .. چونکە وەك
 ووتمان خویان بە نیشتمانپەرور و پیشکەوتنخواز پێشان ئەدەن .
سێیەم : [لە پەناوە] ئیوە خۆتان خۆتان بە درۆ ئەخەنەوہ ... چونکە ئەگەر من
 گێل و گەژەوگەندەل بم .. چۆن ئەتوانم بە و جوړە خۆم نیشان بدەم ؟
دووهم : نەخیر ... ئەمە نیشانە ی زیرەکی و چالاکی خۆت نی یە .. بەلکو
 ئەوانە ی لغاویان کردوویت ئەمەت بو ئەپەخسین .

یەكەم : بەلێ .. رەنگە بتگرن و ماوہییك لە بەندیخانەدا هەڵدزییت پێ بکەن ..
 لەم لاشەوہ بە ناو خەلکیدا بلای بکەنەوہ کە لە سەر میلاکی تیکۆشەران
 گیراویت ..

رەنگە گرووپ و کۆمەڵیکی بەر هەڵستکارانەت بو دابمە زینن و
 پەپرەو و پروگرامیشت بو بنووسنەوہ کە هەمووی دژی داگیرکەر بێ ..
 رەنگە لە کۆبوونەوہییکی فراواندا بکەنە ووتار بیژوشتی وات بو
 بنووسن .. هەر کە خویندەوہ خەلکی سەبووری پیا بیت و ئیسپاتی
 دیموکراتیچیی داگیرکەر و نیشتمانپەروری خۆت پێ بکەیت .
 رەنگە .. رەنگە .. هەزاران داوواقی و تەلە ی وات پێ بنێنەوہ کە
 خویشت سەرت لییان دەر ئەچێ ..

سێیەم : ئێ باشە .. بپرایەوہ .. شانۆ گەری یە کەمان هەمووی لە سەر منە ..
 دەبا دەست پێ بکەین .. [ئەروا] .

ئافرهت : [بۆ سێیەم] مەرۆ .. جاری ماوتە .. هەروا ناخۆیت و ئەنجام .. کات و
 پوژی خۆت دیت و بەر نەفرەتی میلەت و گەوپی میژوو ئەکەویت .
سێیەم : [دەنگی دیت] ئیوە کەرن .. نەفامن .. نازانن بیخۆن .. ئەنجام ..

ئەنجام !! ئەنجام چى ئەبى قىروسىا .. سەگ لە قەسابخانىە نەمرى
عەمرى بەزايە ئەچى .. ھەر منم لە ھەموو سەردەمىدا دەستم
ئەپوات .

[لەم كاتەدا دەنگى سەگوەر ئەبىستىرى .. دووھم ويەكەم ئەچنە
ئەودىوشانوو .. ئافرەت دىتە خوارەو لە پەنايەكدا ئەوەستى]

« ديمەنى دووھم »

سەگەكان : [دەنگيان دىت] وەو .. وەو .. وەو .. [تووتە لە سەگىك و بەدوايدا
گەمالىك « پىرەمىردو لاويك » لای چەپى شانوو دىن و پەتيكى
درىزيان پىوھى . سەروكارى لە ملياندايە] وەو .. وەو .. وەو .

سەگەوان : [دەنگى دىت] .. وەرنەو .. وەرنەو .. ئەو جوتى سەگ
نایابلر .. ئەو ئابلر .. تەنزىلات .. [سەگەوان دەر ئەكەوى
سەرى پەتەكەى كردۆتە مىل خوى .. نانىك و ئىسقانىك بە ھەردوو
دەستى پەوھى .. بەرگى
بەردايە] وەرنەو .. جوتى سەگ .. ئىكى كىو پەك .

سەگەكان : وەو ... وەو ... وەو ..

ئافرەت : [بۆبىنەرەن] ھاوپىكانم .. زۆر جار چاووگوى و مىشكى مىشكى مروڤ
دەرك بە ھەقىقەتى شتەكان ناكەن .. جا بۆئەوھى كەسمان سەرمان لى
تىك نەچىت .. براى دەرھىنەر وای بەباشى زانى بۆ يىكەمىن جار ئەمانە
[دەست بۆ سەگەكان رانەكشى] تان بەم شىوھى پىشان بەدات ..
چونكە لە وېروايە دايە ..

دەرھىنەر : [لەو لای شانوو .. بۆ ئافرەت] سوپاس .. سوپاس .. [بۆ
بىنەرەن] .. ببورن .. ئەمە بۆ چوونى نووسەرى شانويە كەيە ..
منىش وای بەراست ئەزانم كە ھەقىقەتى پرووتتان پىشان بەدەين ..
ئەوھش دەزانين كە تا نەيىنىكە ئاشكرا ئەبى سەدان و ھەزاران
قوربانى ئەدرىت .

هيو ا : [به ناو بينه راندا] بيتاقه .. يانسيب .. دهر ئه چى .. به ختى خوت تاقى
بكه ره وه .. [بيتاقه بلاو ئه كاته وه]

سه گه كان : [بو هيو ا] وه .. وه ... وه ..

ئافره ت : هه رچه نده ئه وه دهنكه به گويم ئاشنايه يه .. به لام تكاى لى ئه كه ين با
له گه ل بينه راندا سوود له شانوكه رى يه كه مان وه رگريت . [بو بينه ران]
خوشه ويستان .. ئه گه ر ئيوه ش وهك ئيمه ئه م گه مال و تووته له
سه گه تان بناسيايه .. ئه وا ..

سه گه كان : [به پرووى ئافره تدا] وه .. وه ... وه .

ئافره ت : [بو سه گه كان] توژى كوپى باش بن .. بيه لن قسه كه م بكه م . [بو
بينه ران] ... به ريزان ... ئه لين سه گ به ئافره ت ناوه پى .. دياره ئه م
سه گانه له م لايه نه وه پروايان به ييكسانى نيوان ئافره ت و پياو هيه ..
يه كسان پيمان ئه وه پرن .

سه گه كان : وه ... وه ... وه ..

ئافره ت : به ريزان ! ئه گه ر ئيوه ش وهك ئيمه ئه م جووته سه گه تان بناسيايه ..
ئه وا براى دهره ينه ر هه ر به چا كه ت و پانتوله وه ، يان به كه واو
سه لته وه .. يان به رانك و چوغه ي شاله وه پيشانى ئه دان .. به لام دواى
ئه وه ي ليره دا هه قيقه تيان ئه بينن .. ئه وسا كه چوونه دهره وه .. له
سه رشه قام و كولان و گوپه پان و نيو كوپرو كومه له كاندا به چاوى
هه قيقه ت . ئه يان بينن .. ئه يانناسنه وه .. جائيتر چييان له به ردا بوو
گرينگ نى يه .

سه گه كان : وه ... وه ... وه ..

سه گه وان : وه رنه وه .. گيل بوره .. گيل .. كوپينه پاره كه تان به خه سار
ناچيت .. ئه لى چى ... قيسمه تله ر ... پوژه كه ي په شه ... ئه گينا
ئه مانه نرخيان هه ر ته واو نابى .. ئه مانه زيرن ... ئالتونله ر
گيلن ... بابم .. گيلن .

سه گه كان : [به بينه ران ئه وه پرن] وه .. وه .. وه ..

سه گه وان : گوئى بگرن .. چ ئاواز و موسيقا يه كه له قورقوپرا گه ياندايه . به دوو
قولى كه ئه وه پرن .. ئه لى ئاهه نكى پوژئاوايى ئه گيڤن .. وه رنه وه ..
سه يركه ن .

گه مال : [ئەيە وئى نەنەكەي لە دەست بستینى قە پالى ئى ئەگرى] وەو .. وەو ..

تووتەلە : [قە پال ئەبا بۆ ئىسكەكە] وەو .. وەو ..

سەگەوان : نا .. نا .. پۆلەكەم .. پەلە مەكەن .. ئەتەندەمى .. نا هەقتان

نىيە .. عەمرى خوايە .. ئەگەر من وا پىروكە نەفت نەبوومايە

قەسابخانەيەكەمان هەبوو .. هېچ عەيىبى نەبوو .

سەگەكان : [بەگەساسىيەو] وەو .. وەو .. وەو .. وەو .. وەو ..

سەگەوان : ئەگەر ئىستا بېكباشىيەك .. ميرئالايىك .. ئاغايەك كاربە دەستىكى

گەرە .. بېگەنەيىكى ئاوروپايى لىرە ئەبوو .. هەر لە ئاسمانەو

ئەيانقۆستەنەو .. نازانم خەلكى ئىرە بۆچ نەفرەت لەم ئازەلە

بەسەزمانە ئەكەن ؟!

هيووا : [لەناو هۆلەو] چونكە گلۆن .

سەگەكان : وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. [بە توورەيەو بۆ هيووا]

سەگەوان : نا .. نا .. توورە مەبن خۆشەويستەكانم .. ئەو برايەي ووتى گلۆن

پاست ئەفەرموى .

سەگەكان : [بۆسەگەوان] وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. وەو ..

سەگەوان : [دەست بەسەرياندا ئەهينى] .. بە پىي شەرع و ئايىن پاستە

گلۆن .. بەلام نازانى لە هەموو دەورو دوكانىكدا ئاوو سابوون و

تەنناتە ووسلخانەيش هەيە .. بە پىي شەرع و ئايىنەش مردوون

زىندوو بە ئاو پاك ئەبنەو .. وەرنەو .. تەنزيلاتەر .

[ژن و مېردىك دىن]

مېرد : [بۆژنەكەي] ئافرەت .. ئەلىي چى ؟ بۆ پاسەوانى بەر دەرگا چاكن

يەككىيان پائەگرين .. پاك و تەمىزىش ديارن .

ژن : ئەيە پۆ پياوەكە ... سەگە بگرين ؟! بەخوا من هەر لە خۆمەو پەقم لەو

گەمالەيە .

گەمال : [بۆژنەكە] وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. وەو ..

مېرد : ئەلىم هەردوكان .. بەمەرجى هەرزان بن .

ژن : ئەو تووتەلەيە خراپ نىيە .. جوانكەلەيە .. يا هەر لە باخەكەماندا بىت و

بچىت ...

سه گه وان : گیلن .. گیلن .. ته نزیلات .. باخن .. باخن .

[نانه که بو گه ماله که پائه گریت] .. بپروانن .. نه ووه له زات نه م گه ماله پیره .. شه و
تا به یانی پاسه وانی مولک و مال نه کات و چه په ی دیت .. چ قووره ته دزو پیاو
خراپ و له برسا مردووان توخنی نه و ناوه بکون نه م گه ماله زور نایابه .. چوخ
نه پیدهر .. هر به بون .. نه گه ره کیك له کونی هه تیتشه دا خوئی شار دبیته وه هر
به بون پیشت نه که وچی و نه بیته چاوساغت .. تا نه یدوژیته وه ده سبه ردار نابی ..
نه لهه قی من خوم زور لیی پزای بووم .. خزمه تی زوره وه له ئیشه که یدا قال بووه ..
هه تا بلیی موخلیسیشه .. باوکی ره حمه تیشی هه روا بوو .. به ویراسه ت هه روا
بوون و هه رواش نه بن .. ته نیا ییك عه بیی هه یه ..

گه مال : [بو سه گه وان به تووره ییه وه] وه .. وه .. وه .. وه ..

سه گه وان : باشه .. باشه .. نایلیم .. [له تیکی بچوکی نانه که نه کات
به ده می یه وه] .. باخن .. بپروانن .. هر مه سره فی نی یه به له تی نان قه ناعه ت
نه کات .. به هه مووشتی شوکره .. نه ووه له مه زات .

تووتک : [به چالاکی نه وهری و په لاماری ئیسقانه که نه دات و
خوئی نه باته پیشه وه] وه .. وه .. وه .. وه ..

سه گه وان : پوله که م .. په له په لی هیته .. توژی ره وشت له باوکت هه فیژه .

گه مال : [بو تووته له که ی] وه .. وه .. وه ..

سه گه وان : ناوا .. فیژی که ..

تووتک : [به په له] وه .. وه .. وه .. وه [قه پال به ئیسقانه که دا نه کات .. سه ره که ی تری
ئیسقانه که به ده ست سه گه وانه ویه]

سه گه وان : نه م تووته له قوزو جوانکیله یه .. هیچ عه بییکی نی یه .. ته نانه ت وه ک
گه ماله پیره که ی باوکی له گورگیش ناترستی ..

گه مال : [به عاجزی یه وه] وه .. وه .. وه ..

سه گه وان ، ولگیر مه به پوچه که م .. له گورگ ترسان عه یب نی یه ..

تووتک : [خوئی نه باته پیشته وه .. ده می له ئیسقانه که به ردا وه] وه .. وه .. وه .. وه ..
سه گه وان : نه م تووتکه له هیچ ناترسن .. هرچی یه ک بیت سنگی پیوه نه نیت و
بوی نه چیت .. په له یه تی .. شیرزه یه .. نه یه وی زوو پی بگات .

میږد : [ده ست نه بات بو کارتی ملی گه ماله که ولیی وورد نه بیته وه]

سه گه وان : وهر نه وه .. وهر نه وه .. [بو میږد] کاکی برام .. عه زیتی خو ت مه ده .. به
که لکی تو نایه ت .. نه وه سه جه ره ی خیزانه که یه تی سه گی ئنگلیزی ره سه نن ..
فستی کلاس .. ئیتر نه لئی چی قه زاو قه دهر و زه مانه ی بی نه پ وای به سه ر
هیناون .

ژن: [خه ریکی سه یرکردنی کارتی ملی توتوکه که یه]
 کوپه کابرا.. قارداش.. قه زاو قه ده ری چی و سه کی ئینگلیزی چی؟! ئه م توتوکه
 سه گه، سه گی وولاتی خو مانه و فپری به سه ر په سه نی ئنگلیزه وه نی یه.
 سه گه وان: دایکم تو نایزانی.. خوشکم تو نایزانی.. من ئه یانناسم
 میرد: به زاتی خوا خه ریکه له ولمان لی ئه گوپی. قارداش.. هه ی به ردت لی باری..
 قابیله منیش نه زانم.. [دهم ئه نی به گوپی گه ماله که وه.. وه ک قسه ی له که لدا
 بکات].

گه مال: [به تووپه یی] وه.. وه.. وه.. [په لاماری لاقی ئه دات]
 توتوکه: وه.. وه.. [له گه ل گه سالدا په لاماری لاقی ئه دهن]
 میرد: [ئه سه له میته وه] ئه وه چی یه. ئی مه مخون.. خو کفرم نه کرد.. ئه تانناسم [بو]
 سه گه وان: قارداش.. باشه ئه م گه ماله [چه پوکیکی پیا ئه کیشتی] به چه ند؟
 سه گه وان: کاکه به که لکی تو نایه ت.. برام به که لکی تو نایه ت.. ئه زانم
 کرپار نیت.
 میرد: بیا وه للاهی قارداش هیچ نازانیت.. چونکه مادام ئه مانه سه گن.. به که لکی
 هه موو که سیك دین.. ده ی بابزانم ئه م گه ماله [پیا یا ئه کیشتی] به چه ند
 ئه فروشی؟

گه مال: [خوی له میرد هه لئه سوئی] وه... وه... وه...
 سه گه وان: ئه وه له بهر خاتری تو به په نجا پوپی.
 ژن: ئه یه پو پیاوه که.. په نجا پوپی بو گه ماله پیریك... ئاخو زه مانه.
 میرد: ئاخو ئافره ت ئه م گه ماله شاره زاو که وره یه.. بویه وا گرانه..
 ژن: که واته پیاوه که با بزانه توتوکه که به چه ند ئه دات په نگه ئه میان زور هه رزان
 بی... له بهر پاک ته میزی یان ئه گه ر به ده پوپی بات خراپ نی یه..
 [ده ست به سه ر توتوکه که دا دینی].
 توتوکه: [به خوشی یه وه به ده وری ژنه دا دیت و به نه رمی ئه وه ری] وه...
 وه... وه...

ژن: باشه قارداش ئه م توتوکه به چه ند؟
 سه گه وان: خانم.. ئه و توتوکه به سه دو په نجا پوپی.
 ژن و میرد: [به سه ر سامی یه وه] بوووو!!
 سه گه وان: [لاسا ییان ئه کاته وه] نازانم بوووو!!
 میرد: چون ئه م گه ماله زله وا هه رزان و ئه و توتوکه بچووکه وا گران!!

سه گه وان : قوربان ئەم گه ماله به په نجا پوښی .. چونکه ئەمیان [چه پوکی پیا
ئە کیشی] ته نیا سه گه .. به لام ئەم تووته له یه [چه پوکی پیا ئە کیشی]
به سه دو په نجا پوښی ... چونکه ئەمیان سه گه کورپی سه گه . [پهی
ئە کەنی] ها .. ها .. ها ..

سه گه کان : [به ئاوازه وه ئە وه پرن] وهو ... وهو ... وهو ..
وانسیشی له گه لیاندا ئە کەن و به رهو لای راستی شانۆ ئە پرن]
سه گه وان : [له گه لیاندا هه مان دانس ئە کات و له گه ل ئاوازه که دا ئە لی]
وه رنه وه - ته نزيلات .. وه رنه وه - ته نزيلات .
[به دوایاندا ئە پروات ... دیار نامینن .. هه رده نگیان ئە بیستریّت] .

« دیمه نی سی یه م »

میرزا : [به که واو سه لته وه .. په یدا ئە بی و به دهم پوشتنه وه] ئە وه کوان ؟ بو
کوی پویشتن .. دهر کوجا په فته ن ؟
میرد : ئو .. میرزا حسین دیمانه ت به خیر .. ئە وه ماوه یه که دهر ناکه ویت !
میرزا : وه لا قوربان .. سه رم قال بوو .. هه رله ماله وه بووم .. خه ریکی مووتالا
کردن بووم .. ئیستا خه به ریان دامی !

میرد : خه به ری چی ؟
میرزا : ووتیان سه گه مه زات ئە کەن ..
میرد : ئی تو بو واخوت شیرزه کردوه .
میرزا : خوم شه پرزه نه کردوه .. هاتم بیان بینم تا بیان کړم .
ژن : ئە یه پو میرزا شیرازی تو سه گت بو چی یه ؟! تو لای خوت ئیمانداریت و
قورعان خوینیت !

میرزا : دایکه که م ... خوشکه که م !... قورئان ئە وه تا لی ره دایه له سنگماو
سه گیش له بهر دهر گاو کو لان دوور له خوم پای ئە گرم خوشکی برای !
ئە وه لکه نازانن ئە وه حیوانه چهنه به که لکه سه ره پای ئە وه ش ئە ی
په حم و به زه یی و خو فی خوا یانی چی ؟! هه رله رای خوادا رایان
ئە گرم و ... پوژی له تی نان و پارچه ئیسکک چی یه ؟!

ژن : ئۆي میرزا شیرازی ... سەگیش ئەو حەیش و لوورە ئەهینی ؟ ئیمە ھەروا
 لە خوێمانەو سەوامان کرد ... قارداش وای ئەزانى لیرەى پەشادیمان پێ
 ئەفروشییت .. بەسەرینی باوکم نەم بیستوو سەگ بە پارە بفروشریت .. ئەو
 دەشت و کەلاوانە پێن لە سەگ و کەس لێیان ناپرسی .. کەچی جەلخوار زۆر
 گرانجانیشت بوو .. نازانم بۆ ؟

میرزا : خانم .. بە ھەرچەندیک بێن گران نین .. پەك ناکەوێت ... بە ئەوێش لە
 رایی خوادا بێت .. لە کوێو پوشتن .
 مێرد : ئالێرەو ھە میرزا ..

ئافەرەت : [لە خوار شانۆو] گودبای مستەر !
 [بۆ بینەرەن] ئەو ھەتا سەگ بە دواى قەسابخانەدا ئەگەر پێو
 قەسابخانەش بە دواى سەگدا .
 ھیوا : [لە ناو جەماوەرەو بە پەلە بیتاقە دا بەش ئەکات] بیتاقە یانسیب ..
 بەختى خۆت تاقى بکەرەو ھە ..

« دیمەنى چوارەم »

حاجى مەلا : [بە ھەلەداوان دیتە سەر شانۆو .. جبەكەى لى بۆتە بال ..
 بێچوو ھەكەى بە دواو ھە ..]

ئاخەزەمانە .. دین نەماو ھە .. حەیا نەماو ھە .. حەلال نەماو ھە
 [ئەمسەر و ئەوسەرى شانۆ ئەکات و بێچوو ھەكەى لە دواو ھەو ھەك
 ئەو ئەکات] .

نەوللا .. حەلال نەماو ھە .. فسق و فجور تەشریفى ناموبارەكی
 ھینا .. بۆ خاترى خوا ... بۆ خاترى پێغەمبەر .. كۆپە بۆ خاترى
 كاكە و حەمدى شێخ و شامى نەقشبەند .. بۆ قەسە ناكەن .. كەى
 ئیمە ئەو ھەیان و وتوو ھە .. ئەم شارە ھەر لە و كاتەو ھە برايم پاشای
 بابان بەردى بناغەى داناو ھە .. سەدان سالیشت لەو ھەو ھە
 جینگەى شێخ و مەشایەخان بوو ھە ... ھەر مەرقەدى پێرو
 نوورانى یەكان بوو ھە .. ئەو ھەتا خەلكینە .. بۆ قەسە ناكەن ..

كۆيۈن ؟ كەپن ؟ مزىمە عىل بىوون ؟! ئەو تە تىياترو خانە

كراو تەو .. تىياترو خانە ... تىياترو خانە ...

ئافىرەت : [بۆيىنە ران] كەسە كانم .. دلتان ختوورە نە كات .. مەبەستى ئىستى

نى يە .. حاجى چ خۇي و چ بېچوۋە كەي دەمىگە شېرو شىتالىيان

بېچاۋە تەو ۋە چوۋنە تەو ۋە بەرقاھى خوا ...

بەريزان ! ئىمە ئەو كاركتەرە مان دا بەم ھونەر مەندەي ھاوپىمان و

ناومان نا « حاجى مەلا » ... ئەۋى پاستى بى ئەۋزەلامە لە نىۋ

كۆمەلگاگە ماندا بە خويۋن ئىسقانە ۋە مەۋجود بىوۋە ناۋى خويشى

مەبۋە .. بەلام بۆ ئەۋەي كەس نەيپاتە ۋە سەرخوي ناومان نا

« حاجى » .

حاجى : ئەۋەكۋا ؟! لە شېرزەيىدا مالەكەيانم لى تىك چوۋە .. لىم تىك ناچى بەو

خوايەي بى مەكانە كارىكيان بى ئەكەم بەسەگ نەكرا بى .. ناترسن لەو

پۆژەي « لا ينفع مال ولا بنون » ؟ ھەر بۆچۈر عانە مەعاش بۆ پارەي

چلكى دەست ... پەنا بە خوا ... بۆۋا ئەكەن .. نازانن « يعطى الله من

يشاء ويذل من يشاء » .. سەرى بى رزق لە ژىر خاكدايە مالەكەيانم لى

تىك چوۋ ... شەيتان بە لەعنەت بى [خوي و بېچوۋە كەي ئەچنە ئەۋديو

شانوۋە] .

ھىوا : [بەناۋ جەماۋەردا دەگەرپىت] ... بىتاقە ... يانسىب ... دەرئەچى ..

[كارت بلالو ئەكاتەۋە] بەختى خوت تاقي بكەرەۋە . [دېتە نزيك شانۋ]

دلسوزخان .. ئىۋارەت باش .

ئافىرەت : ھىوا !! ئەۋە تۈيت .. [ئەيەۋى باۋەشى پيا بكات ئەسلەمىتەۋە] ..

ھىوا .. ئەۋە بىتاقە ئەفروشىت ؟!

ھىوا : [بىتاقەيەك لى ئەكاتەۋەۋە بۆي پائەگرى] بەختى خوت تاقي بكەرەۋە .

ئافىرەت : ھىوا!! تۆۋبىتاقە ؟!

ھىوا : لەم ھەرىمەدا دوۋشت پەۋايە .. باۋە ... ئومىدە .. ھىۋايە .. بىتاقەۋ

تەقاۋىتى خەلكى چاۋەپروانى يەككى لەم دوانە ئەكەن .. بە ئومىدى

يەككىيانەۋە ئەژىن ... بىتاقە ... تەقاۋىتى .

ئافىرەت : ھىوا ! تۈيش ؟! تۈيش خەرىكى ئەمەيت .

ھىوا : سەرسام مەبە .. ھابگرە

ئافرهت : نا .. هيو .. نا .. مه حاله ... شتى وا مه حاله ...

هيو : دلسوزخان ... شتى وا مه حال ني وه وزور ئاساييه [بو بينه ران]

هاورپيكانم .. نازانم ... نازانم ئيوه قومار ئه زانن يان نا ؟ به هه ر
حال بيستوتوانه ... بيگومانم بيستوتوانه له نيو كاغه زه كانى قوماردا
كاغه زيكي سه يرو ئه نتيكه هه يه پي ئه لين .. جوكر .. ئه م جوكره
نه فره تي به خو ئه هاويته نيوان دوو كاغه زي تره وه .. يان ئه مسه رو ئه و
سه ريانه وه و پي پيان ئى دروست ئه كات .. به لام ئه وه ش بزائن كه ئه م
جوكره قورمساغه له هه موو حاله تيكد ا كاره كه ي بو مه يسه ر نابى .. بو
نموونه ناتوانى ته نانه ت كچى كووپ و باجاخى دينار پي كه وه بكا ته پي ..
كه واته ئه مه سه ير نى يه .. سه ير ئه وه يه .. هه ندى كه س هه ن له جوكر
جادوباز ترن .. به هه موو جوړيك پي دروست ئه كهن .. ئه وان ه له كوړى
سياسه ت بازاندا به ديپلوماسى ناو ئه برين له جى تريشدا .. به ئى له جى
هه قيقى خو ياندا ... له سه نكي مه حه ك ئه درين و ناو ئه برين
به هه لپه رست .. ده لال .. لوتى .. به ربووك .. سوژا ...

ئافرهت : [پي ئه برى] ... هيو ! ئاكات له ده مى خو ت بيت .. [به هيمنى] تو پيم
بلى : كه ي به ربوويت ؟!

هيو : دو ينى .

ئافرهت : بيتاقه ئه فرو شيت ؟!

هيو : بگره .. دانه يه كيان بگره ، به ختى خو ت تا قى بگره وه .

ئافرهت : هيو .. و وتم نا .. كه ي وه ختى ئه مه يه ...

دهر هينه ر : [ديته پيشه وه] ئه م دوانه [نيشانه به هيو او دلسوز ئه دات] چيرو كى

تا ييه تي خو يان هه يه .. ئه وى راستى بى .. ئه مه له
شانوگه رى يه كه ماندانه بوو ... به لام ئه لى چى ... خوا وراستان
له كاتيكد ا كه دلسوز خانى هونه ر مهن د ده ورى خو ئى له م
شانوگه رى يه دا ئه بينى .. هيو اى هاوړى و خوشه ويستى جارانى ..
دواى شەش سال له ييكتري بران .. ليژدها به يي ك ئه گه نه وه ..
داواى ليوردن تان ئى ئه كه ين .. [بو هيو او دلسوز] فه رموون ئيوه

ئەتوانن بچنە ئەودىوشانوۋەو .. رازوگلى خوتان تەواوبكەن [بۆ
بينەران] فەرموون ... بەردەوامىن لە سەر شانۆگەرىيەكەمان .

« ديمەنى پىنجەم »

حاجى : [دېتەوہ ... مالى ئاغا عەبدوللايەو قادرفەنى كۆپى بە بەرگى
ئەفەندىيەوہىہ ... حاجى بېچوۋەكەى بە دواوہىہ]
ئاغا عەبدوللا ... وەللاھى ھەق نىيە سەلامتان لى بکەم ..

بېچوۋ : نەوہللا ... ھەق نىيە ..
ئاغا : [لەگەل قادرفەنى كۆپىدا لە بەرى ھەلئەسن] .. فەرموو .
قادىر : فەرموو .. مامە حاجى فەرموو .
حاجى : نەوہللا سەلام ناکەم .. چۆن شتى وا ئەبى .. نەبووہ نەكراوہ ..
بەتايىبەتى ئىوہ .. ئەوہ ھەرنابى .. نەعووزوبىللا .
ئاغا : حاجى ئەوہ خىرە ؟! . چى پووى داوہ .. دەفەرموو دانىشە .
حاجى : دانانىشم .. دانىشتنى مالە كەشتان ھەرامە .. ئىترئاوى ئەم مالەش
ناخوۋەوہ .. ھەرنايەم .. سەربەمالئاندا ناکەم ..
بېچوۋ : منىش ...

قادرفەنى : مامە حاجى فەرموو قوربان .. تۆئىسراحتى بکە جارى .. وەللاھى
بەخىر ھاتنەكەشمان لەبىر چوۋە .. ياخوا بەخىر بىي .
حاجى : بەخىر نەيەم .. ووس .. تۆ .. تۆ ھەرقسە نەكەيت .. گوناحەكە ھى
تۆيە ئەزانىت ؟! بەلى تۆ ..
ئاغا : ئاخىر حاجى مەلا .. تۆتۆزى لەسەر خۆبەو .. تىمان بگەيەنە قادرفەنى
كۆپم چ گوناحىكى كىردوۋە ؟!

حاجى : ھىچ .. بابە ھىچ .. جا چى ماوہ نەيكات ؟!
[بەتوۋرەپىيەوہ بۆ ئاغا] ئاغا عەبدوللا .. گوئى بگرە .. گوناحەكە
ھەمووى گوناحى تۆيە .. تۆ .. تىگەيشتى ؟! گوناحى ئەوتولفەنىيە ..
ئەوا ووتمان ئەو بە جاھىلى و نەفامى خۆى غەلەتى وای كىرد .. تۆ چۆن

قوبوولی ئه كه یت ؟! ئه وه ئه و فری به سهر شهرعو دیانه ته وه نی یه ..
خوتو ئه هلی جه ماعه تی و سهرت سپی کردوه .

ئاغا : [بو قادر] ئه فهنگی چی پرویداوه ؟! چی بووه ... قسه بکه .
قادر : [بو حاجی] مامه حاجی ... قوربان .. تا ئیستا نه مانزانی جه نابت له بهر
چی وا خوئی سه غلته کردوه ؟ ئه وهش بزانه که فریم به سهر شهرعو
دیانه ته وه هه یه و .. ده فرموو .. فرموو .. ساوه لالا وام ئه زانی بو
پیروزیایی لیکردنم هاتوویت . موباره کبابیم لی ئه که یت .

حاجی : موباره کبابی چی ئه فهندی ؟!

ئاغا : ئه ی نه ترانیوه ... شوکور قادره فه نی کراوه به مه ئمووری خه زینه ؟!
حاجی : ئاغا .. ئه ی خو شیت نه بووم . ئه ی جه نابم بوچی ته شریفم
هیناوه .. دیاره .. ئه ی شهکه درێ یه م له پای چی یه ؟! ئه ی بو ئه لیم .
نان و ئاوو مه رحه بابیتان هه رامه .. ئه ری وه لالا بو ئه م موباره کبابی
کردنه هاتووم .

ئاغا : خوا ئاگای لی یه خه ریک بوو دلم به ربیته وه و وتم تو بلیی خوانه خواسته
قادره فه نی کوپم ئه تواریکی ناشیرینی لی وه شابیته وه .. وام زانی
به چاوی ... خواجه تو به ...

حاجی : جا ئه وه چی یه ؟! شه لالا هه زار ئه تواری ناشیرینی تری لی بوه شایه ته وه و
ئه مه ی نه کردایه .

بیچوو : شه لالا ...

قادر : [به که می تو پرده ییه وه] مامه حاجی .. ئه مه وی تیگه م .
حاجی : ئه لیم تو ووس به .. ته داخل قسه ی پیاوان مه که . [بو ئاغا] ئاغا
عه بدولالا ! ئیستا کوره که ت - جه نابی قادره فه نی - نه بوته مه ئمووری
خه زینه ؟!

ئاغا : به خوشی سه ری هه موومان ... ئه له میللا .. با ..
حاجی : ئاغا پیاوی چاک به ده هریم مه که .. ئه وا خه ریکه له که واو سه لته که م
دیمه دهره وه ... به خوشی سه رو ئه له مدولیلای چی ؟
قادر : ده باشه مامه حاجی ... نه به خوشی نه ئه له مدولیللا .
بیچوو : ئه ری وه لالا نه ئه له مدولیللا ..

بسی : [تو پرده] من ئەلیم با نه چم و هه قم چی به به سه ریانه وه . ئەم هه تیوه
 [بو بیچووه که ی دهست رانه کیشتی] هه رامزاده یه نه یهشت ... ئەگینا
 هه سه رم به م کاوله دا نه ئەکرد . جوانه .. نیستا ئە وه تا له جیاتی
 قه درو نیحتیرام ... قه شمه ریم بی ئە که ن [ئیه وی برپا] تیزم پیوه
 ئە که ن .

ئاغا : [له گه ل قادردا بالی ئە گرن و ئە یگه پیننه وه]

حاجی .. خوا عافووت کات .. نیستا چیت بی ووتراوه ! خوا نه خواسته
 دلته نگ بیت ... تو خو ت ئە لئی به شه پر وه هاتوویت ... ئاگات لی به خت و
 خو پایی چیمان بی ئە که ییت و ئیمه سه رفی نه زهر ئە که یین .. نیستا چی
 بووه ؟! مال دزراوه ؟! پیاو کوژراوه ؟! چی ؟!

حاجی : ئاغا .. من له گه ل تو ودا قسه ئە که م ... پازیم نی یه ئە و [په نجه بو قادر
 رانه کیشتی] له پروما هه لبداتی .

ئاغا : حه ددی نی یه .. هه سته [بو قادر] ده ی دهستی حاجی مه لا ماچ که .
 بیچوو : هه سته ... ماچی که ...

حاجی : [دهستی بو دریز ئە کات و دوایی ئە یگیریته وه] ... نا ... نا ... نامه وی
 نامه وی دهستم به ری که ویت .. [بو بیچووه که ی] هه تیو ... وه
 ئەم لاهه ... توخنی نه که ویت .

ئاغا : فه رموو حاجی قسه ی خو ت بکه .

حاجی : ئە وه ی ئیوه کردووتانه فه رماسو نیش نایکات .. چو ن هیشتووته قاله
 وه زیفه ی حو کوومه تی ئنگلیز قوبوول بکات ؟

ئاغا : وه للاهی حاجی .. ئیمه ئە مه مان به لاهه شتیکی باش بوو .. پیشمان خو ش
 بوو ..

حاجی : ئاخو خوا له قورئاندا ئە فه رمویت « عسی ان تحبوا شیئا فهو شر لکم
 صدق الله العظيم ... کورت و موخته سه ر ... ئەم ماله مه عاشی قاله ی تی
 نایهت ؟!

ئاغا : با

حاجی : مه عاشه که یشی له خه زینه ی ئە و کافر بابانه وه رناگریت ؟!

ئاغا : بیگومان ..

حاجی : خه زینه ش پاره ی تیا تر و خانه که ی تی ناچیت که کافر بابه کان
کردو ویانه ته وه ..

ئاغا : یا ... به لام ..

حاجی : به لام و مه لام نه ما .. که واته مه رحه بایشتان حه رame .

ئاغا : حاجی .. خوټ ئه زانی ته شکيلاتی ئیداری کراوه و ئه و خه زینه یه ش هی
دهوله ته و ، هه موو جوړه پاره ییکی تی ئه چی .. پاره ی خپروحه سه نات ..
هی ئه وقاف .. باج و خه راج .. هی تر .. هه مووی تیکه لاره .. سه ره رای
ئه مانه ش .. قادره فه نی کوړم مه ئمووریکه و هه قی ئیشی خوټی
وهر ئه گریت ..

حاجی : و وتم پاره ی تیا تر و خانه که ییشی تی ناچیت ئاغا ؟

ئاغا : منیش و وتم ئا .. به لام ..

حاجی : ئی ... ته واو .. پرایه وه ... ئیتر به سه به س باوایی ئاغا عه بدوللا ...
هه ر زانیم .. ئه و وهخته ی کردت به مه کته بلی ، دیار بوو ئه م که تنه
ئه گپړی ... ساوه للاهی ... جاری تو پیم بلی نیازتان نی یه ئیستیقاله
بکات ؟

قادر : نه خیر مame حاجی ... من خوټ له م کاره دا حسیم .

بیچوو : تو له قسه ی پیاوanda ته داخل مه که .

حاجی : سا وه للاهی .. وه بیللاهی ... ئه م سوینده به درو ته لاقی پی ئه که ویت ..
تا قاله ، ئه و مه عاشی چلکن سه که ، وهر گریت من له بزم له له بزتان
ناکه پړی . [ئه پوات]

بیچوو : [به دایدا] ساوه للا منیش ..

قادر : تو ش چی !؟

بیچوو : وهك ئه و [بو باوکی]

حاجی : [به دهم پوشتته وه له بهر خوټیه وه] ئاوا ... وا وا ... وهو ... وهو .
چوو : وهك ئه و ... ئه و ... وهو ... وهو .

« دیمه نی شه شه م »

[ئافره ت له که ل هیوادا دیته وه سه ر شانۆ]

ئافره ت : [بو بینه ران]

به پڙان : له بېرتانه كه ميرزا حسين غولام شيرازى دواى
 كه مال و توتكه كه ي كهوت ... له و ديوشانووه .. سه واو مامه له ي
 خوى كرد .. هر وه ها ديتان كه حاجى و بيچووه كه ي چ كار ه ساتيكيان
 گپړا .. جا وه كوله سه ره تاوه و وتمان ئه م جوړه هه والذزانه .. نه كه هر
 زيرك نين ... به لكو تواناي ئه وه شيان نى يه به پيگه يه كى
 شه ره فمه ندانه پاروه نانئ پيدا بكن .. به تاييه تى له م هر يمه دا .
 ئينجا فه رموون كه ين و به ينى حاجى و ميرزا شيرازى ... ببورن
 مسته رميجه رسون .. بين .

« بانتمايم »

ميجه رسون : [به بهرگى ئه رووپاييه وه .. له گه ل حاجيدايه .. پيگه وه
 ئه دوين ... سون كاغه ز له گيرفانى دهردينئ و پيشانى حاجى
 ئه دات ... بيچووش به ده ورياندا ديت و سه ر ئه باته پيشه وه ...

سون موږه ييكي لى ئه كات

حاجى : [چه پوكى ئه كيښى به كوپه كه يداو دوورى ئه خاته وه و خوى ديت وه نزك
 سون و بيچووش لاسارانه ئه يه وئ فرست بينئ و سه ير كات و گوى
 بگرئ]

سون : [په نجه ئه خاته سه ر كاغه زيكيان وليوى ئه جوولئ و ئيشاره ت بوچى يه كى
 دور ئه كات ..]

حاجى : [سه يري كاغه زه كه ئه كات و له گه ل ئيشاره تى سوندا سه ره له بړئ و
 سه رى تيگه يشتن ئه له قينئ]

سون : [بئ ئه كه نئ]

حاجى و بيچوو : [پيئه كه نن]

سون : [ده مانچه يي كه به دزى يه وه دهردينئ و ئه يدا ته ده ست حاجى]

حاجى : [لئى وهر ئه گرئ و خوى قيت ئه كاته وه ... وهك بيه وئ ته قه ي بئ بكات]

دەنگ : ئەو شەخسە كە ئەيگەرد بەدووعا مەنەى موسىيەت

ئىستاكە بەلەكە دەگا دەستى بەدووعا

ئەو پىرەكە ئوفتادەى مەسجىد بوو لەبەر فەىض

هەلساوە دەكو فەىتنە قەدى مىسلى سەنەوبەر^(۱)

حاجى : [دەمانچەكە ئەخاتە بەرباخەلى ...]

بىچوو : [ئەچىتە پىشەو ... ئىشارەتى خۆى ئەكات و داواى شت لە سوڧ

ئەكات ... ئىشى پى بسپىرى]

سوڧ : [بەدوو پەنجەى تەك يىك ... تىيان ئەكەىەنى كە لەگەل باوكىدا پىكەو

ئىش بكن]

بىچوو : [قونەيىك ئەكات و چمكى كەواى حاجى ئەگرى]

حاجى : [چمكى چاكەتى سوڧ ئەگرى و پراى ئەو شىنى و پىشانى سوڧى ئەدات

كە ئەو بەرگە باش نىيە ... دەست بو جەكەى خۆى ئەبات و بە

پەسەندىيەو نىشانى ئەدات .. كە ئەو پىش ھەر بەرگەكەى جارانى

لەبەر بكات باشە]

سوڧ : [سەرى توورەى با ئەدات و ئىشارەتەيان بو ئەكات برون كارەكەيان

بكن .. پەنجەى ھەر شەشەيان نىشان ئەدات ... ئەمجا بە (۷) پەنجە

تىيان ئەكەىەنى پاش ھەفتەيىكى تر بىنەو بەدەست وەك پارە بژمىرى

پىشانەيان ئەدات كە ھەقەكەيان ئەكاتە وەرئەگرن ...]

حاجى : [دەستى خواحافىزى بەرز ئەكاتەو ئەپوا]

بىچوو : [ھەر وەھا .. دەستىشى ھەر بەجەكەو ەىو بەدوايەو ئەپوات]

« دىمەنى ھەوتەم »

ھىوا : بىتاقە .. دەرئەچى ...

ھەموو شتەكان و ايان لى ھاتووە وەك بىتاقە دەرئەچن .. ھەر بىتاقەيىكىش

بە جوڧى .. ئاخو حاجى بىتاقە بوكى دەر بچىت !!

[له م کاته دا حاجی و بیچو له گه ل چه ند جه ندرمه بیگدان حاجی ئیشاره ت
بو یه کیك ئه کات و جه ندرمه کان په لاماری ئه دهن و حاجی خو بو ته قه ا
ئاماده کړدووه ... که له پچه ئه کرېته ده ست گیراوه که و ئه بری]

هيو ا : حاجی بیتاقه ... بو زور که س دهر نه چی .. هه مو تان به سهر تان
هاتووه . چو ن دهر گای مالتان بی گیراوه و کوږ له دایک سینراوه میړد له ژن
سه نراوه و که س نه یزانیوه تاوانیان چی یه ... سهره ونگووم کراون ...
هه موو به سهر تان هاتووه یان دیوتانه چو ن کریکار له سهر کارو کاسپی
خوی په لامار دراوه و مال و مندالی سهر گه ردان بووه ..
[حاجی و بیچو ... له گه ل جه ندرمه دایه ... ئیشاره تی نه ققاریك ئه کات
به پیکه که ی خه ریکی نه ققاری یه له گه ل به ردی په ق و ته قدا ..
جه ندرمه کان بو ی ئه چن و ئه بیته مش و مړ ... حاجی له په ناوه
ده مانچه که ی ئاماده یه جه ندرمه کان په لاماری نه ققار ئه دهن ..
نه ققاره که ش پیکه که ی به سهری یه کیکیاندا ئه کیشی .. حاجی گولله
به نه ققاره وه ئه نی و ئه یکوژیت .. په لاماری جه ندرمه برینداره که ئه دهن و
ئیهن ..]

هيو ا : به ئی ... حاجی بیتاقه ... دهر گای بی گرتوون و له مال و جی کارو
کیگه و ... ته نانه ت له مزگه و تیشدا .. چه ندان پیاوی هه ژارو په نجه دهری
بی تاوان کوژدان و سهره ونگووم کران و چه ندان مال و ژن و مندال
سهر گه ردان بوون .. گرینگ ئه وه یه له ته نیا یه که هه فته دا ئه مهنده ی له
ده ست بی .. ئاخو تا ئه مری چیهای تربکات !؟
نه ی دوا ی خوی !! بیگومان بیچووه که یشی ... ئه و تا له ئیستاوه پروقه
ئه کات ... به هه ر حال ... تا حاجی بیتاقه دیته وه سهر شانو بو وهر گرتنی
هه قده سته که ی .. زوری بی ده چی ..

[بو ئافره ت] دلسوز خان با ئه م کاته به فیرو نه پروات ... ها فه رموو

[بیتاقه بیکی بوړا ئه گری] تو بیتاقه بیگت هه ر لی وهر نه گرتم ؟

ئافره ت : هيو ا .. تکا ئه که م ... شانو جیه کی پیروژه و .. جی بیتاقه و قومار

کردن نی یه ..

هيو ا : دلسوز خان شانو به فیکرو به ره می مروفایه تیانه ی پیروژ پیروژ

ئەبىت ... جاران وا نەبوويت بەرامبەرەم .. ئەگەر زەهرەم بۆر ابگرتىتايە لە دەستت وەرئەگرتەم و ئەتخواردەوہ ... ئىستا بيتاقەيىکم بۆ راگرتوويت .. لىم وەرناگريت ؟!

ئافرەت : [بەتوورپەيەوہ] هيو ! ووتەم ئىرە جيگەى بيتاقە فروشتەن نى يە .

هيو ! [بەهيمنى] دلسۆزخان ! كى ئە ئى من بيتاقە ئەفروشم ؟!

ئافرەت : ئەى گوايە وەك گويەبانە ئەيانبەخشىتەوہ !!

هيو ! بە ئى ... وەك گويەبانە ئەيانبەخشىمەوہو بەر لەوہى بىمە ئىرەش بەناو ئەوجەماوەرەدا بەخشىمەوہ .

ئافرەت : ئەمە ئەچىتە ئەقلەوہ ؟!

هيو ! بە ئى دلسۆزخان ... چونكە بيتاقە فروش نىم ..

ئافرەت : ئەى چى ئەكەيت ؟! كارو كاسپى يەكەت چى يە ؟!

هيو ! بە دواى كاريكدا ئەگەرپىم .

ئافرەت : ئەى قوتابخانە ؟!

هيو ! تازە!! قوتابخانەى چى ؟! خۆت ئەزانى نەيانھىشت پۆلى يىكەمى كۆلۆژ

تەواو بکەم ... خۆت ئەزانى نەققارىكى چاکم ... لە باوکمەوہ فيرى

بەردتاشى بووم .. باوكيشم لە باپيرمەوہ فير بوو ... ئەوہ بوو باپيرم لەسەر

كار بەگوللەى ناپاكى كۆژرا ... باوكيشم بەناچارى لەسەر كار بوو ھاتن

بۆى وپىلانەكەيانى ئەزانى ... بۆيى ھەلات .

ئافرەت : [بەپىكەننەوہ] هيو !! ئەى كە نەققارى و بەرد تاشيتان بە وىراسەت

بۆ ماپىتەوہ ... بۆ دەستت داوہتە بيتاقە فروشتەن .. [بەجدى] هيو تو

لەكۆى و ئەم پيشەيە لەكۆى .. جاران شتىكى تر بوويت .

هيو ! ھەر هيواكەى جارانم بەزىادەوہ ...

دلسۆزخان .. بەيادى پوژانى پابردوومان ... ھەر بۆ ساتى وابزانە ئەو

سەردەمەيە و نامەيىكى دلدارىم ئى وەرئەگريت ... مەترسە و بىگرە ... بۆ

مىوانەكانمانى بخويەنەرەوہ ...

ئافرەت : [بەسلەمىنەوہ وەرى ئەگرى] ... شتى لەسەر نووسراوہ ؟!

هيو ! مەترسە ... بخويەنەرەوہ ... ئەبوايە ئىوہى ھونەرەند ئەم ئەركەتان لە

ئەستۆ بگرتايە و ھەقىقەتتان بۆخەلكى ئاشكرا بكرايە ...

٢
ئافرهت : [به سۆزه وه ئه یخوینێته وه]

هو پا به ره خو فروشه كان ...!
هو شاعيره ساخته چي به كان ...!
له ژير سایه ی بېرو هو شی بووچ و ئفلیجی ئیوه دا
هه موو پوژی بی شه رمانه
به دزی به وه به ئاشکرا
هه زاره ها ئافه رین و ده ستخوشانه
له جیاتنی نه فرهت و توله ... له جیاتنی تف
هه زاره ها ده ستخوشانه ی نامه رانه
له جه لادو پیاو کوژ ئه کری ...
له کچ کوژ و ژن کوژ ئه کری
له قه مه و له خوینمژ ئه کری ..
ئه وه ی نامه و بروسکه یان بو نه نیری ...
ئه وه ی چه پله ی ئافه رینیان بو نه کوتی
ئه وه ی نه یانکاته بتی ..
ئه وه ی سه ری نامه ردی یان بو شوپ نه کا
زه حمه ته بواری بدهن ... پاروه نانێ پهیدا بکا ..

کورس : [سێ که سن ... له پشت شانۆوه ... دیته ناوه راستی شانۆ]

هه ول و رهنج و تیکوشانمان
ته نیا بو پاروه نان نی به .
به لکو له پیش پاروه ناندا
که رامه تی زه تکراره مان ئه ویته وه
بېرو هو شی بهنج کراومان ئه ویته وه

(١) له کورس : دهنگی که دهنگی وێژدانی جه ماوه ره

(٢) له کورس : وادیته گویم و پیم ئه لێ :

(له كورس : عزيزه تې نه قسم وه هايه ئاسمان بارانه كې
 بې به منته بوم بيارې شهرت و عهده نامه وې ..^(۱)
 وا : [بيتاقه نيك لي ته كاته وه و نه يخو نينته وه]
 بو ئاگاداري ... بو ئاگاداري

هاورپكانم :
 كيشه كه مان ... كيشه ي مروغه ... نه مجا خاك .. به لام نه وه بزنان .
 مروغه كاني نه م هه زيمه شيرو بيچووه شيرو پلينگ وه لوي ئاسمان نين ..
 رس : به دروه ژارو سه رگه ردان ...
 به دروو بوختان
 نيمه ي هه ژارو سه رگه ردان
 گشت كراينه شيروي مهيدان
 خراينه پيزي ئاژه لي درنده وه .. چه شني حه يوان .
 وا : بو ئاگاداري ..

هاورپكانم : نه م نيشتمانه ش به هه شتي سه رپروي زه مين ني يه .. مشتي
 خول و به ردو داره ... بست به بستيشي .. به تاپوي ره شه وه .. به
 پروانامه ي ره سمى و ناره سمى يه وه مولكى چه ند كه سيكه ..

رس : مولكداري به جاري عه يشي تال كردووين
 نيشتمان كه ي هي نيمه يه
 تارپيدا بژين .. بمرين
 له هه ر كوي يه ك كارمان هه بې ...
 له وې نه بين .

يوا : بو ئاگاداري ..
 كومه لي مروغي له كاروان جيماوين .. هه رچي تواناو چه كمان هه يه ..
 له سه ر پي يه ... به رامبه ر زانست و بيرو باوه رپي مروفايه تي و ره وشت و
 شارستانيتي .. نه زانن بو ؟!
 چونكه له وېروايه دايم كه هه رچي له ئاميزي كاروانه جيماو كه ماندا سه ر

هه لئه دات .. ئه وه له ئه ستهرهيكي تره وه هاتوه و چي مووشه كي زه مين
به هه واييمان هه يه تي ئه گرين ... بيرو په وش و په فتاري كه پرو
هه لئه ناوي خومان به كلووري زانست و فيكرو په وشتي جيهان
ناگوږينه وه ..

- (١) كورس : نازايه تي له فهره نكي چروكاماندا كوشتنه
(٢) كورس : ئابروو ناوگه ل .. سه ر به رزي تي خوښ رشتنه
(٣) كورس : زيره كي و ديپلوماسيه ت ... خوږ وړانه . خوږ وړشتنه
كورس (پيڅه وه) :

ئە ی ئەو مروڤه په نچده ری
به نرخترین سه رمایه يت و
به شت گولله و قه مه و جوښته
به بیری مه زناني میژوو ...
كلپه ی شوږشی هه قیقی هه لگيرسيڼه .
هيو ا : [بيتاڅه ييک ئی ئەکاته وه ئه يداته ده ست دلسوژ]
ئافره ت : هو شاعيره شه هیده کان ... هو پيشه و شه هیده کان هو ږابه ره
دلسوژه کان

به گژ ته ورو کو له وژو مشاري کولدا چوونه وه
به گژ دره وش و کيبل و زه رده و له دا چوونه وه
هه تا ئيستاش خوښي گه شتيان
به ويڼه ی کاني ی چواروهرزه
به پرووی قه مه ی فروشراوا ... هه لئه قوئی
به گشت بي ئابروان ئه ئی

كورس : ده ستي زوردار سه ر ئه کاو ناگاته دئی ..
ده ستي زوردار سه ر ده سه ر ئه کاو ناگاته دئی^(١)
هيو ا : [بيتاڅه ييک ئه خوښي ته وه]
هو ږابه ره دلسوژه کان .. هو پيشه و شه هیده کان
هو شاعيره نه مره کان
ئە ی ئەوانه ی ووشه ی « به ئی » ی سه رشوږيتان

گوپی به « نه » ی راپه پین
 به بیرى نو ی ... به ده رسی مرو قایه تی
 کیشه ییکی نویتان خولقاند
 تووی هه قیقته تی ئالی ململانی چینه تی
 له نیو چاوانه ی برینی کون و نو یی ئەم خه لکه دا چاند
 (۱) کورس : پیی هه قیقته بگره تاموی نه که ی لاده ی له هه ق
 (۲) کورس : هه ق بلی ناهه ق مه لی .. نه که ی له هه ق سه رفی نه زهر
 (۳) کورس : ئاخری هه ر ئەمکوژی نابی له ده ستت ده ریچم
 هیوا : ئەمکوژی جار به جه هه ننه م وه ی به فیئاری سه قه ر^(۷) .

کورس (پیکه وه) : ئەوه ی به در یژایی میژوو
 به هیژ لیمان زهوت کراوه
 به بی سی و دوو
 وه ک چاره نووسیکی حه تمی
 ده یسینینه وه بو هه موو ..

(۱) کورس : ئەوسا ئیتر کومه لگایک پیک ئەهینن
 (۲) کورس : له به ره م و دا هیناندا ..
 کورس (پیکه وه) : هه ره موومان هونه ره ندین
 [به ره و دوا ئەکشینه وه]

ئافرهت : هیوا ... به سه ...

هیوا : دلسوز ئەترسی ؟!

ئافرهت : ئەی چۆن ناترسم ؟! وا دیاره تو هه ر له سه ر فاک و فیکی خوتیت .
 هیوا : دلسوزخان ئەمه ناو ئەنئی فاک و فیک ؟! زور هه له یت .. ئەمه هه ر پییازو
 کاروانه که ی پیشوو مانه ... له بیرته ؟!

ئافرهت : [خه یالوی ئەدوی]

هیوا .. سه یری دنیا که ... بپوانه چهند گوپراوه ... له وشه ش
 ساله دا که تو له تاریکاییدا ئەژیایت ... هه موو شته کان گوپراون ..
 [دیته وه سه رخوی] که چی تو هه ره کو خوتیت .

هيو : من هيچ شتى نابينم گوڤرپايى ... گوڤرپانى هه قيقى ئه وهيه بنه په ته وه
خومان ئه يگوڤرين .. دلسوزخان تو هاتووېته سهر ئه م شانويه ... تا خه لکى
وريا بکته وه ؟ يان سهر يان ئى بشيوينى ؟! ببوره .. من واهه ست ئه که م
تو گوڤرپاوى !

ئافرهت : هيو ! ئه م قسه په قانه چى يه تيم ئه گريت ؟! وام ئه زانى بو پيروزبايى
ليکردنم هاتووېت .

هيو : پيروزبايى چى ؟! ئوه .. دلسوزخان دواى پيشکه شکردنى
شانوگه رى يه که .. بيگومان پيروزبايى ده وره که تى ئه که م .

ئافرهت : [به پيکه نينه وه] کوږه که ي مه به ستم ئه وهيه .. ها ... ها ... ها ..
دياره نه تزانويه [ئه لقه ي په نجه ي ده ستى راستى پيشان ئه دات]

هيو : [به ماتى يه وه] کى هه يه نه يزانيبى که قه شه نگترين ئاهه نگى ديارى کردنت
بو کراوه ؟!

ئافرهت : چونت زانى ؟

هيو : دايکم .. [به ماتيه وه] ... دايکم که دواچار هاته سهر دانم .. هه والى
پيکه ياندم .

ئافرهت : له به نديخانه پيى ووتيت ؟! باشه له وشوينه دا په له په ل ئه م هه والى
چون دايتى ؟! سه يره ... دياره چاوه پروانى ئه وه نه بوويت ...

هيو : دلسوزخان .. هه والى شووکردنه که ت ئاسايى بوو .. به لام ... به هه ر
حال کارى من ليږه ته واو بوو ... دياره مانه وه م ئه بيته مايه ي دلته نگيت ..

ئافرهت : نا ... هيو .. تو هه رگيز نه بوويت و نابيته مايه ي دلته نگيم ..
نازانم ... هه ست به شتى ئه که م .. ئه توانى ناوى بنى

شهرمه زارى .. خو ئه گه ر پيروزبايى شووکردنه که شم ئى بکته يت ...
ئه وه زياتر شهرمه زار ئه بم .

هيو : نا ... نا ... پيروزباييت ئى ئا که م ... تا ئه ورا ده يه گيل نيم .. ناشمه وى
درو له گه ل ويژدانى خومدا بکه م ..

ئافرهت : هيو ... تو هه ر هيواکه ي جار انمى ... به لام ... [ئه وه ستى] به لام
به ته ماي ئه وه نه بووم به ربيت ... [ئه وه ستى] تويش هينده

سهر به گوڤه ندى ... [ئه وه ستى] ئه وى راستى بى ... نازانم بليم
چى .

هيو : [لې دور ئه كه ويته وه ... به ماتي يه وه گوراني (تاوان) نه ئې]^(۱)

ئەي نازەنين ... ئەي بەرگ ئەرخەواني
ووتەي گەرمم لەگەڵ تۆيەو ئەيزاني
سەوداسەري ئەو گفتوگو ديريנם
سووتاوي ئەو ييکەم دەستگوشينەم
لەو دەمەوه تۆم کردوو بەتاسە
بې مەودايە کۆي دووکه ئې هەناسە
بې دواييه .. ئەشک باسوورو سویر بې
نايه لەبن ئەگەرچي ديدە کویر بې
ئيتربوچي ئەم دەيتە بەر تيغی دەم
هیچ ناترسی بتسووتینی هەناسەم
ئەي نازەنين .. ئەي دور لەنووكي پېياز
لەو دەمەوه تۆم کردوو بەهامراز
هېجگار سەيره ... هەر وەك ترازوو وایە
هەلسەنگاندن لەلای ئەم دنیایە
دنیا سەیره .. سەر شیواوہ بو کیشان
قورس بو زەوی ، سووک ئەچی بو ئاسمان
زەهر شیرە ... مار ئەهینن بو بیرە
گالە شوخی و خاوەن خەرمان بو گیرە
گورگ پاسەوان .. شوان دانی لەگوشت جیرە
مر بو چەقەل مل درێژە بې قیرە
ئەي نازەنين .. ئەي بەرگ ئەرخەواني ..
ووتەي گەرمم لەگەڵ تۆيەو ئەيزاني .. هتد ...

ئافرەت : [بەکەمێ توورەییەوه] هيو ... من تاوانم چی یە ؟

هيو : [بەهیمنی] ... خاتوون .. تۆ ئەتەویت لەسەر ئەم شانۆیە کێشەییکی
پیرۆزو گرینگ بو خەلکی پوون بکەیتەوه ... بەلام ستمە وەك
هونەرماندێك هەر قسەي پووتتان هەبێ و لە ژبانی خۆتاندا پەفتاری پێوه
نەكەن .

(۱) شیعری محەمەد سەلح دیلانی شاعیر .

ئافرهت : [به توورپه ييه وه] ئەمه تاوانه ئەيدهيته پالم . چيم کردووه ؟!

هيو : [به توورپه يي] ئەزاني دەسگيرانه کهت کي يه ؟!

ئافرهت : ئەي چۆن نازانم ؟!

هيو : ئەشزاني چي به سه ر باوک و باپيرم و خيزانه که مان هاتووه ؟

ئافرهت : هه مووي ئەزانم

هيو : باشه هه ر هه موو سه رگه دانیه که مان به هوئي حاجي و بيچوو هه که ي و

ئەمسالي ئەوانه وه نه بووه ؟!

ئافرهت : ئەمجا ئەمه چ په يوه ندي يه کي به ده سگيرانه که مه وه هه يه ؟!

هيو : ئەي جه نابي ده زگيرانه کهت وه چه ي ئەو بنه ماله يه ني يه ؟! [به توورپه يي]

ها ؟!

ئافرهت : [به توورپه يي] هيو ! جه نابت وائە زاني پياو خراپي به ويرا سه ته ؟!

هيو : [به هيمني] دلسوزخان . که ي من ووتوومه پياو خراپي به ويرا سه ته ؟!

ئافرهت : ئەي که واته بو پلارم تي ئەگريت ؟

هيو : [به هيمني] دلسوزخان .. من ته نيا ساليک له کوليژي پزيشکي له گه ل تودا

خويندوومه .. خوشوکور تو کوليژت ته واکردووه ..

ئافرهت : بوچي وائە زانيت زانست ئەئي هه والدي به ويرا سه ته ؟! نه خير ...

زانست ئەوه ي سه لماندووه که شيوه ي له شو په ننگي پيست و چاوو

هه لکه وتي ئەندامي مروف به ويرا سه ته ... به لام په فتاري جوانو

ناشيرين به ويرا سه ت ني يه ... تيگه يشتي ..

هيو : باوانه کهم ... زانست و ژيان ئەئي ... ئەو کارو په فتاره جوانانه ي !! له

بنه ماله ي ده زگيرانه کهت ده وه شينه وه په يوه ندي راسته و خويان به

په روه رده کردن و فير کردن و لاسايي کردن وه وه هه يه .. واته ده ورو به ر

کاريکي مه زن ئەکاته سه ر په فتارو بيرو باوه ر ..

ئافرهت : [به خو هه لکيشانه وه] ئاخه هيو .. ده زگيرانه کهم وه ئەوان ني يه ..

ئەم پو شنبيره .

هيو : باپيره گه وره يشي له سه رده مي خويدا پو شنبيره ته نانه ت شاعيريش

بوو ...

ئافرهت : [به تو وره یی] یه عنی ئه ته ویت پیم بسه لمینی که ئه میش هه والذنیکی
بیاو خراپه ... گوی بگره . هیوا .. چه زناکه م له ئیشی تاییه تی خومدا
خوتی تی هه لقورتینی .

هیوا : سوپاس خانم .. ببوره [دیته نیو بینه رانه وه] ببورن ئیوهش ببورن ..
بییتاقه .. یانسیب .. دهرئه چی .. [دابه شی ئه کات]
ئافرهت : [به ماتی یه وه] .. هیوا .. تو .. [له خوار شانوو ه ئه وهستی]
هیوا : [له پشت بینه رانه وه] دلسوزخان . ئه وه حاجی هاته وه خه ریکی ئیشی
خوتان بن .. بییتاقه .. یانسیب ..

« دیمه نی هه شته م »

حاجی : [به پرتاو دیت و بیچوو ه که یشی به دواوه یه وه لاسایی ئه کاته وه] ئه وه
کوا ... ئه وه چی لی هات ؟!
میجه رسوون : [له سووچیکی شانوو ه دیته پیشه وه .]
حاجی : [به شادی یه وه به ره و پرووی ئه چی] ئه وه تا .. خویه تی ..
هه موو دوژمن له ترسی توو تیژی ئه م جووته چاوانه
وه نه وز ناچیته پیلوو یان ، حالیان گه لی پهریشانه
هه رچی ورته یه کیان لی بی .. ده یگه یه نم به زیاده وه
فیدات بم فاتیحی دهر به ند ، عه جه ب له و شه وکه ت و شانه .
سوون : ها ... حاجی .. ئه م شیعره خوشانه ش ئه زانیت ؟!
حاجی : قوربان ئه وه پارسه نگی موخلیسیمه بو جه نابتان .. گوی بگره :
له حوسنا یووسفی سانی .. له ئه حکاما سلیمانی
له عیلما به حری عه ممانی .. به حیکه ت عه یینی لوقمانی
هو میجه رسوون .. هو شیرازی .. باو کم بکه م به قوربانی
میجه رسوون : ئه لالا .. ئه لالا .. له گه ل ئیشه که تدا شیعریش بلی ... زهره ر
نادا ...

[پارچه کاغذیک دهر دینتی]

حاجی : که ورهه نه وه شيعره کانم نه نووسيته وه ؟!
میجره سوڼ : نه مه لا .. من زور لیت پازیم .. پیاوانه جی به جیت کرد .. ها ..
[کاغذه که ی نه داتی] .. نه وه سه دو په نجا روپی یه بچو له خه زینه
سه رفی که .

حاجی : له خه زینه !! [دوودله] یه عنی لای قادره فه نی ئاغا عه بدوللا ؟!
سوڼ : [به تووره ییه وه] نه لیم له خه زینه
حاجی : تووره مه به قوریان .. نه زانم .. یه عنی لای قادره فه نی . وه لاهی هر
نیستا نه شيعره م بو هات .. سوپحانه للا ئیلهامی شيعر وهخت و
سه عات ومه کانی بونی یه .. گوئی بگره :

من که موخلیسی قادرم .. نوکه ری غولام شیرازیم
له به حری به خشنده بییتان .. به زاتی خوا که لی پازیم
که شتی موعجیزه ی ئیوه یه .. که بوته مایه ی شانازیم ..

سوڼ : ئافه رم حاجی .. قافیه که ی به قووته .
حاجی : خوا حافیز [بیچووه که ی به دوا یه وه .. به دهم روشتنه وه ..] به زاتی
خوا .. که لی پازیم .. که شتی .. به حری .. قادره فه نی .. ئاخ .. بوته
مایه ی شانازیم .. چیم کرد به خوم .. شانازی چی .. چون بچم ؟!
سوپحانه للا .. نه وپوژه بووام پیکردن ؟!
[به دهنگی به رز] هه ی نه حمه ق ... هه ی جاهیل .. هه ی نه فام .. هه ی
که رکوری ..

بیچوو : من چیم کردووه ؟! هه رله خوته وه جوینم پی نه دهیت ؟!
حاجی : هه تیو به تو نالیم ...
بیچوو : نه ی به کی نه لیمی که رو نه حمه ق ...
حاجی : هه تیو .. به خوم نه لیم .. ئا باشه هه تیو توله خوته وه بو قسه نه که ی ...
سوپحانه للا ... تو هه ر سه یرکه وگوئی بگره وشت فیربه ..
بیچوو : من چیم ووتووه ؟! ئی چی فیربم ؟! جا نه وه چی یه ؟! هه مووی
فیربوم .. نه سلنه له توش باشتی نه زانم ...
حاجی : نه لیم : ده مت لیک نی [له به رخویه وه] .. نه بی نه قل و بیری خوم به کار

ببڼم ... نه بڼی چاره سهری هم موشکیله یه ش بکم ... نه مه نه قلو
ماریفه تی گه ره که .. [نه پوڼ]

ثافره ت : [نه یه وی بدوی و ناتوانی ... نه مجا] ببورن .. نه لئی .. نه لئی ده م
به ته له ی ته قیوه وه بووه .. خوشه ویستان .. له وانه یه هندی جار
نیمه ی هونه رمنده ... زورشت به پیچه وانه وه بخه یه پوو .. یان
هه له ی فیکری و زانستی بکین .. بېگومانم له نیوانتاند که سانیکی وا
هن ... هه له کانمان راست نه که نه وه .. نیمه نه مان نه زانی هم
په فتارو کرداره به دو چروو کانه به میراتی له باوکه وه بو کوپ
نه مینیته وه .. واته تیکه لی کروموسوماته کانی ناو له ی نیو سکی دایک
نه بیت ؟! یان به په ره ورده کردن نه مینیته وه ؟! .. به لام نه وه بووه کو
دیتان هیوا .. [هه ناسه ییک] ... هیوا به رچاوی پوون کردینه وه ..
نه وه ی له نامیزی هم بنه مالانه دا په ره ورده بیت زه حمت ته بتوانی
په پره ویان نه کات .. یان هه رهیچ نه بڼی به وه جاخ کوپری نامینیته وه ..
به پریزان .. هم باسه مشه و مړیکی زور هه لته گری ... به لام نه وه ی
هه قیقه ته نه وه یه که ته نانه ت سیفاته کانی نه ندای له شی
زینده وارانیس له بنه په تدا به هو ی کار تیکردنی ده ورو به ره وه بووه ..

« حیمه نی نویه م »

حاجی : [دیت و بیچووه که ی به دواووه یه .. قادره فه نی دانیشتووه .] من
موخلیسی قادره فه نیم .. نیروای غولام شیرازیم
له به حری به خشنده بیتان .. به زاتی خوا که لی پازیم
نه سسه لامو عه له یکوم قادره فه نی .

قادر : له به ری هه لته سی و سه رسامه [عه له یکه سسه لام ... مامه حاجی ...
حاجی : توزاتی خوا دانیشه .. مه حجوبت کردین .

قادر : فه رموو ... فه رموو .. دانیشن .. که وره ت کردین ..
حاجی : خوا به رخوردارت کات ... باوکت چونه ؟! خوا عه لیمه زور موشتا قی
ناغای باوکت .. خوا به وسه ره وه شایه ته .. سه رقالی و مه شغه له ت

مه جالی نه دام .. به زاتی خوا ناساغیش بووم ئیتر پیری وه زار عیب ..
توخوا زور سه لام له باوکت بکه .

قادر : ته شه کور ... مه منون مامه حاجی .. [سه رسامه و نه خولیته وه ..
نه چیته نزیکی حاجی یه وه] .. حاجی نه وه خیر بوو ته شریفت هانی ؟!

حاجی : [دهست به باخه لیدا نه کات و کاغه زه که دهردینی]
فیدات بم فاتیحی قاسه .. عهجهب کورپکی جوان خاسه
خه زینه گشتی پولایه .. کیلی عهینی نه ناسه
نه یکه یته وه بو نه وکه سه ی .. بی ئیمان و خوا نه ناسه .
قادر : مامه حاجی خو نه وه ی فهرموت له شیعر نه چی ..

حاجی : کورپه که م .. من له میژه شاعیرم .. مه خطوطه م زوره ... به لام نه لئی
چی دهرفه تم نه بووه طهبعیان بکه م ..

قادر : نه وکاغه زهش شیعی تیایه ؟
حاجی : نا کورپه که م ... نه مه له باوکی شیعر خوشتره .. له عیلم وهونه
موهیمتره .. له روح و گیان نازیزتره ... ها فهرموو بیخوینته وه بزانه
خیلافی هه یه .

قادر : [وه ری نه گری و نه یخوینیته وه] سه دو په نجا پوپی .. ئی ئی .. لیته دا ..
بوته ده رچوو .. نه م طامغه و ئیمزایهش هی ...

حاجی : هی میجه رسونه به که ...
قادر : حاجی تینا که م ... توو میجه رسون کوجا مه رحه با !!

حاجی : کورپی نازیزم .. تو هه قت به سه ر نه م حل و فه سلته وه نه بی چاکه .. تو
مه نموورپکی حوکومه تیت ... کاری خوته بکه .

قادر : راست نه فهرمووی .. به لام ... [بیر نه کاته وه] ... به لام نه و پاره یی له
خه زینه دا ماوه ته وه ... هه مووی ..

حاجی : [به په له] هه مووی چی ؟! هه مووی چی ؟! هه مووی سه دو په نجا پوپی
نابی !! حوکمه تیکی زه به لاح و موعه ظه مه سه دو په نجا پوپی بی نه دبیر
نابی ؟!

چون نه و به حری ئیحسانه
نه و که نجینه ئاوه دانه
له و مه بله غه ها که زاییه دهسته وسانه

خه ریکه ئیلهامی شیعرم وشک ئه بی ..
به زاتی خواو ئه و قورئانه ..

قادر : جوانه ... جوانه .. [پئی ئه که نی] .. مامه حاجی مه خسه دم ئه وه
نه بوو ... هه یه .. شوکر هه یه .. زۆره ..

حاجی : [دهست به دلییه وه ئه گری] .. چووزانم ... « إن بعض الظن إثم »
خه ریک بوو به نگی جه رگم بپچریت .. هه ناوم به ربیته وه ... ئه ی باوکی
باوکم به قوربانت بی مه خسه دت چی بوو ؟!

قادر : مامه گیان .. مه خسه دم ئه وه بوو عه زری جه نابت بکه م .. که هه رچی
پاره ی ئه وقاف و هی حه لال و له خه زینه دابوو ، له سه رفه رمایشته که ی
جه نابت .. له بیرته ها .. ئه ورپۆژه ؟!

حاجی : ئی ده کویم بیرم مه خه ره وه ... ئه لئی چی شه یتان پئی کردم .. [تفی له
بیچووه که ی ئه کات] تف شه یتان به له عه نت بی ..

بیچوو : [پانه پیری] ئی ده من گوناحم چی یه !

حاجی : هه تیو .. ئه بوایه پیت بووتمایه .. قه یناکه .. ئیستا شوکور هیچ
نه بووه ... ئی قادره فه نی ... پاره ی حه لالی خه زینه ت چی لیکرد ؟!

قادر : له سه رفه رمایشته که ی خوٚ هه مویمان کرده مه عاش و مووچه و باربوویی
خه لک و خواه .. ئیستاش ته نیا پاره ی تیاتر و خانه که ی تیداماوه .. ئه که ر
ئه فه رموویت .. هه ر ئیستا له و پاره حه رامه ی که ئه لئی چلکی سه که ...
مه بله غه که ت بو بپژیرم ...

حاجی : وا نه لئی .. بو خاتری خوا .. تو بزانه .. قاصه که بکه ری .. له
په ناییکدا .. له ژیره وه .. له سه ره وه .. له م لاوه .. له ولاوه .. باش
بکه ری ...

قادر : به سه ری مامه حاجی ته نیا ئه وه ی تیداماوه که له چلکی سه که
حه رامتره .. ئه که ر سه بریش ئه فه رموویت .. ئه وا ییک دوومانگی تر ..
هه رچوئی بی له به ر خاتری ئه و قورئانه ی له سنگتایه .. پاره ی حه لالت بو
لا ئه ده م ...

حاجی : [له به رخویه وه] ییک دوو مانگی تر !! چوئن ئه بی .. تا دوومانگی تر
میجه رسوئن به گ دوو ئه وه نده ی ترم بو ئه نووسی ..

[بۆيچووھەكەي] وانى يە ؟!

بېچوو : دە ئەوئەندەي تىرىشت بۆئەنۈسى .. بۆمنىش ئەنۈسى .. ئەرى وەللە
وايە .. بۆمنىش ئەنۈسى .

حاجى : [بۆقادر] كۆرۈم .. دوومانكى ترھەرنەو ..

قادر : ساوھەللە ئىتركەيفى جەنابتانە [بەدەم قسە كىردنەو ئەچىتە لاي
قاسەكەوھە پارە دەردىنى وئەيژمىرى] ئەگەرئەمرئەفەرموويت لەم پارەي
تىاترويانە ... بۆت ئەژمىرم .

حاجى : [لەگەل بېچووھەكەيدا زمان ئەلىسنەوھە]

كۆرەكەم .. تۆوامە ئى .. ئەوھە پارەيە .. مەصدەرەكەي موھىم نى يە ..
پارە ھەزار دەست ئەبىنى وھىچى ئىنايەت .. نەحەللەو نەھەرام ...
ئەوھە موھىم نى يە .. موھىم ئەوھەيە ... [دان بەووشەكاندا ئەنىت و زمان
ئەلىسىتەوھە] موھىم ئەوھەيە چۆنى حەللە ئەكەيت .

قادر : ئەشەمبىللا مامە حاجى ئەم فەرموودەيەت ھەقىقەت كۆرى ھەقىقەتە .
حاجى : نا كۆرۈم ... ھەقىقەت موئەنەسە .. ئەبى بلىكى كچى ھەقىقەتە ..

قادر : [بۆنى پارەكە ئەكات] ساوھەللە مامە حاجى راست ئەكەيت پارەكان بۆنى
سوراووسىپاويان ئى دىت [ئەيژمىرى]

حاجى : كۆرۈم باشى بژمىرە ... [زمان ئەلىسىتەوھە]

ئەوھەي مەن وھەرى ئەگرم

ھى عەزىت وپەنجى شانە ..

بېچوو : [زمان ئەلىسىتەوھە] ھى ئارەقى ناوچەوانە

حاجى : گەرچى پارەي تياتروكانە ... [زمان ئەلىسىتەوھە] توبى خووا
قادرەفەنى ..

با دەستم بەريان نەكەوئەت

بۆم بخەرە ئەم گىرفانە .. [گىرفانى بۆئەكاتەوھە]

بېچوو : نا بىخەرە ئەم گىرئانە [گىرفانە بۆئەكاتەوھە]

قادر : [پارەكەي بەدەستەوھەيە لە بەينىاندا دىت وئەچى]

بىقەزا بن مامە حاجى

ساغى كەنەوھە بۆكامتانە

بېچوو : تۆبىخەرە ئەم گىرفانە

عاجی : نا بیخه ره ئەم گیرفانه

[له گه‌ل بیچوودا ده‌ست ئەده‌نه یێك ..]

یچوو : ئەبێ بیخاته ئەم گیرفانه ..

عاجی : كه‌ری ئەحمه‌ق به‌شت ئەده‌م ..

[بو‌قادر] به‌ناوی منه‌وه‌ نو‌سراوه‌

بو‌م بخه‌ره ئەم گیرفانه ..

ادر : ئەمه‌ سه‌دو په‌نجا رو‌پێ ..

نه‌ زیاده‌وه‌ نه‌ نو‌قسانه .. [ئه‌یخاته گیرفانی حاجی‌یه‌وه‌وه‌

بێ ئەكه‌نی]

یچوو : [ئه‌مه‌ سه‌رو ئەوسه‌ر ئەكات و خۆی بو‌رانا گیرێ]

ئه‌ی من ؟! هه‌ر ئیستا منیش ده‌ست بێ ئەكه‌م .. ئەوه‌ چی‌یه ؟ خۆ من

باشتری ئەزانم .. [ئه‌یه‌وی بو‌را] ئەپو‌م ...

عاجی : هه‌تیو .. وه‌ره ... په‌له‌مه‌كه ..

یچوو : نا ... ئەپو‌م ... ئەوه‌ چی‌یه ؟! منیش ئەتوانم بیکه‌م ته‌نانه‌ت ئەزانم

ئه‌و شیعرا نه‌ش دانیم ... بزانه‌ بو‌ری تو‌ش ئەده‌م یان نا .. [ئه‌پوا]

عاجی : هه‌تیو .. مه‌پو ... مه‌پو ... [له‌به‌ر خۆیه‌وه‌] ئەترسم ئەم هه‌تیوه‌ خۆی

به‌قه‌لبه‌ یێكدا بدات ... [ئه‌پوا به‌دوا یا] هه‌تیو ! په‌له‌مه‌كه ... مه‌پو ...

واهاتم ..

میوا : [ده‌نگی دی‌ت] ... بیتا‌قه ... یانسیب ... ده‌ره‌ئه‌چی ..

نا‌فره‌ت : هیوا گیان ... ئەوه‌ تو‌یت .. نه‌پو‌شتوو‌یت

میوا : [به‌ره‌وشانو] ... نا ... نه‌پو‌شتووم ... تا پیرو‌زبایی دوه‌كه‌ت لی‌نه‌كه‌م

نا‌پو‌م ...

[بو‌بینه‌ران] هاو‌پێكانم :

ره‌نگه‌ بپرسن .. ئایا ئەنجامی ئەوانه‌ به‌چی ئەكات ؟!

ئایا تو‌له‌ی خه‌لكی بێ تاوان و سه‌رگه‌ردان ئەسیندری‌ت ؟!

بیگومانین ئەسیندری‌ت ... به‌لام كه‌ی ؟ نازانین كه‌ی ..

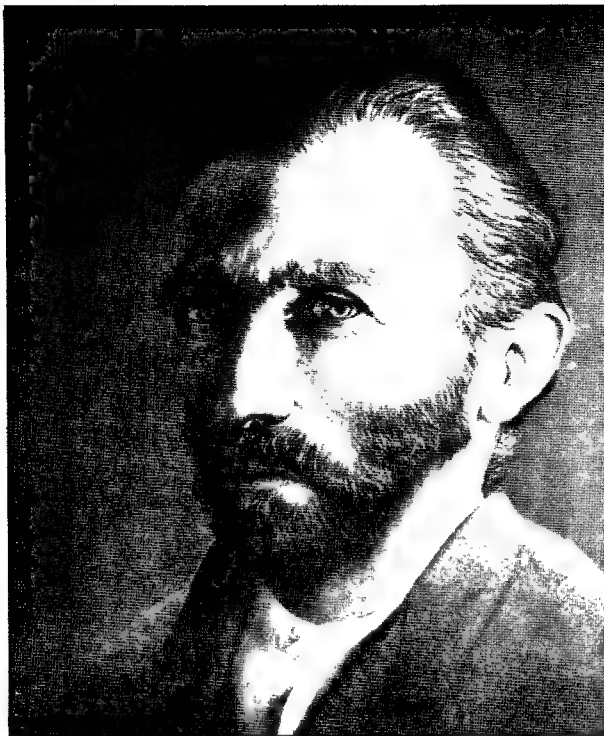
ئه‌وه‌تا ئیمه‌ له‌سه‌ر پێبازو له‌گه‌ل كاروانه‌ مه‌زنه‌كه‌دا

به‌رده‌وام ئەپوین .

ئافرهت : ھەموو پوژى ... ھەموو ساتى تاوان بەلىشاو ئەبينىن ... بەلام
 سزاكەي نابىنين ... بەلكو پاداشتى تاوانبار ئەكرى ..
 ھىوا : ھەروەھا ھەموو پوژى ... ھەموو ساتى سزا بەلىشاو ئەبينىن ... بەلام
 تاوانەكەي نابىنين ... چونكە تاوان نى يە بى تاوانە سزا ئەدرى ...
 ئافرهت : [دېتە تەنىشت ھىواوہ ... ئەلقەكەي تووپ ئەدات و دەست ئەخەنە
 دەستى يىكترو پىكەوہ سروودى كۆتايى ئەلەين]

كاروانمان ھەر بەردەوامە
 ئاسوى ئالو پروونك ديارە
 گەرچى پىياز مەرگ و زامە
 بەلام ئەنجام يىك ئەنجامە
 تابى تاوان سزا بدرى
 تا پهنجى شان بەزور بخورى
 تا ئەو پوژەي تاوانباران
 لەسەر زەوى گەسك ئەدرى
 كاروانمان ھەر بەردەوامە
 گەرچى پىياز پەر ھەلدیرە
 بەلام ئەنجام يىك ئەنجامە
 ئاسوودەكى و خىرو بىرە ..
 كاروانمان ھە ..

[يىكە يىكە و دوو دوو .. ھونەر مەندەكانى تر بو سلاوى جەماوەر دینە
 سەر شانۆلە گەل بەردەوامى وتنى سروودەكەدا ...]

سان کوخ

یغری:

نمد عمر عثمان

لیمانی

هوی ۱۹۸۴/۵/۷

که ناری سۆزی هه ژاران بووم و
له (سیو) زیاتر که سی نه بوو که س
باوه شی هیوای هه می شه یی بی..
چرای ئومیدم بخاته سه ردهس

* * *

خوو (کای) یش جار جار مه یلی ئه دامی..
خَم نه دایه دهست شه هوهت و گری
گری له دلا نیله نیل بوو..
به به فری خه لهوت گوونایم سپری

* * *

فلچه م له خوینی خوم هه لئه کیشاو
ده ریایه ک بووم شیت .. شه پۆلم زه به نگ
خوارکی له شم قاوه و دوکه ل بوو..
خوداکی گیانیش .. بویه ی رهنگا و پره نگ

* * *

’رچی ته میکی ره شی قه ترانیی..
سوی ژیا نی خستبووه نیو مشت
گیانی که وه وه ک گیانی مه سیح..
مویست ده رگای نور بخه مه سه رپشت

* * *

هه رسولا) ش ده رگای له پروو داخستم..
کلپه ی دلم .. دلی سپس نه کات
شه ش پی ی وتم: مه یه که نیسه..
لاوه کانت جی وپی پیش ئه کات

* * *

لاوه که شم وه ک خوم بریندار..
ش بوو له توژاو به که رمای ته مووز
فری مرگینیم ئه بارانده سه ر..
یکارانی ناو کانه خه لووز

* * *

له تابلووی شه وا .. هیشوی ئه ستیره م ..
 به خشی به چلی شه وی بیدوایی
 که چی ژوانی یاد نه یزه کی بوو ..
 کشاو مامه وه له گهل ته نیایی

* * *

ناخ (کریستین) یش لیک جیابووینه وه ..
 سوزانی نه بوو .. له لای من خوابوو
 وه کو من پایز چه قوز زرده که ی ..
 له داری سه وزی گهردنی نابوو

* * *

پایزی رهنگ زهره .. مایه ی دل ته نگی ..
 کردم به ره مزی ئومید .. من رهنگی
 خوم راهیب .. رهنگی زهر دیش په رسکا ..
 قهت خاموش نه بووه له گویمه زهنگی

* * *

له تابلوکانما خوم راوو ئه کرد ..
 که شه و دانه هات .. خویری ئاوابوو
 له و تابلویه دا که ئه میرده وه
 تازه له کوشی کارپوه دا بوو

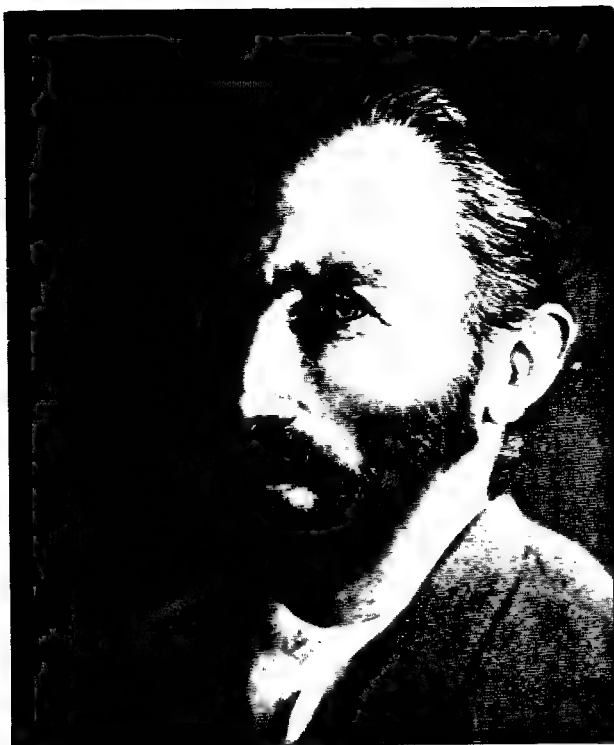
* * *

که پشکووی هاوین به پیستما نه چزا ..
 خوم نه ئه خسته ژیر بالی به فر
 که زستان نو قمی به فرو ئاو نه یووم ..
 هانام نه ئه برد بو کولبه و چه تر

* * *

که پایز داری پروت ئه کرده وه ..
 چه زمه کرد پیستم بکه مه به ری
 پالتو سه وزه که م بدهم به شانیاو
 شه پقه شره که م بکه مه سه ری

* * *

که خوینی خوم رسته تابلووه..
که زانیم نیتر خورلیم هه نایهت
من گولله ی مه رگم نا به خومه وه..
چونکه (به ده به ختی کوتایی نایهت)

داخی (گوگان) بوو.. من گویی خوم بیری..
یاخود به ته نیا خواستی (راشیل) بوو
دهرگای شیتخانه م بوکه و ته سه رپشت..
به رده بارانی خه لکی کلیل بوو

په راویز:

۱ - شه خصیه تی فنسنت فان کوخم له م شپعرهدا وهك قناعيك به كارهیناوه.. فان کوخی
وینه کچی هووله ندی له ۱۸۵۲/۲/۲۰ له هووله نده له دایک بووه له ۱۸۹۰/۷/۲۹ له ته مه نی
۲۷ سالییدا خوی کوشت.

۲ - نه رسولا: به که م ئافرمهت بووه که فان کوخ حه زی لیکردووه.

۳ - سیو: برا بچوکی فان کوخ که شهش مانگ دوا ی فان کوخ کچی دوا یی کرد..

۴ - کای: کچی مامی فان کوخ.

۵ - نه یز مک: نه و بارستایی به خولو به رده ی نه که وینه هه وای زهوی به وه کپ نه گری و که
شه وان نه بیینین لای خوان نه لین نه ستیرمه که کشا.

۶ - کریستین: ئافرمهتیکی سوزانی بووه.

۷ - گوگان: وینه کچی قهرمنی به ناوویانگ ماوویه که له پاریس له گه ل فان کوخا بیکه وه زیاون.

۸ - راشیل: ئافرمهتیکی سوزانی بوو که فان کوخ گویی به کی براروی خووی پیش کهش کردووه.

۹ - وهی ناووک وانه که (به ده به ختی کوتایی نایهت) وهی فان کوخ خویه تی.

- محمد بهدري -

نازاري دهر وون

- ۱ -

توش وډك من بوويت
 له دوزمخي كړي دهر وونتا ته سوتاي
 چلوه كانت بالنده ي بې هيلانه بوون
 ته نيا هازه ي ليوانت بوو
 خه مي دليان بهرې ته كړد به توفو ئاي
 توش وډك من بوويت
 هزت ته كړد ببي به كړ
 ببي به تهم
 ببي به دلوپه ي روشنلبي و
 تيشكه كانت
 به سهر روژكاري مهينه تما بياريني
 هزت ته كړد
 له م نازاره بې پايانه ميوانم ببي
 له م دهمشته سارو ملته دا
 شه وچه ره ي ديوه خانم ببي

۲ - كه ئه تۆرايت

كاروانى بېر

له سهر شانۆى نامۆيىمدا ئه بوو به پرد

به رهو روژانى رابووردو كوچى ئه كرد

توش وهك من بوويت

دهسته كانت كورهى ژان بوون

په نجه كانت

گيروودهى مان و نه مان بوون

كه شته كانت

غهرقى دهرياي كويژه وهري و

يه خسىرى ئه فسانه كان بوون

- ۳

توش وهك من بوويت

حه زت ئه كرد

بو تينووه كان ببى به ئاو

بو كويژه كان ببى به چاو

به لام گيانه نه تده زانى

ماسى هه رگيز مالى نابى

ئوهوى ئازارى نه ديوه

له وانهى ئازاريان ديوه

حالى نابى ...

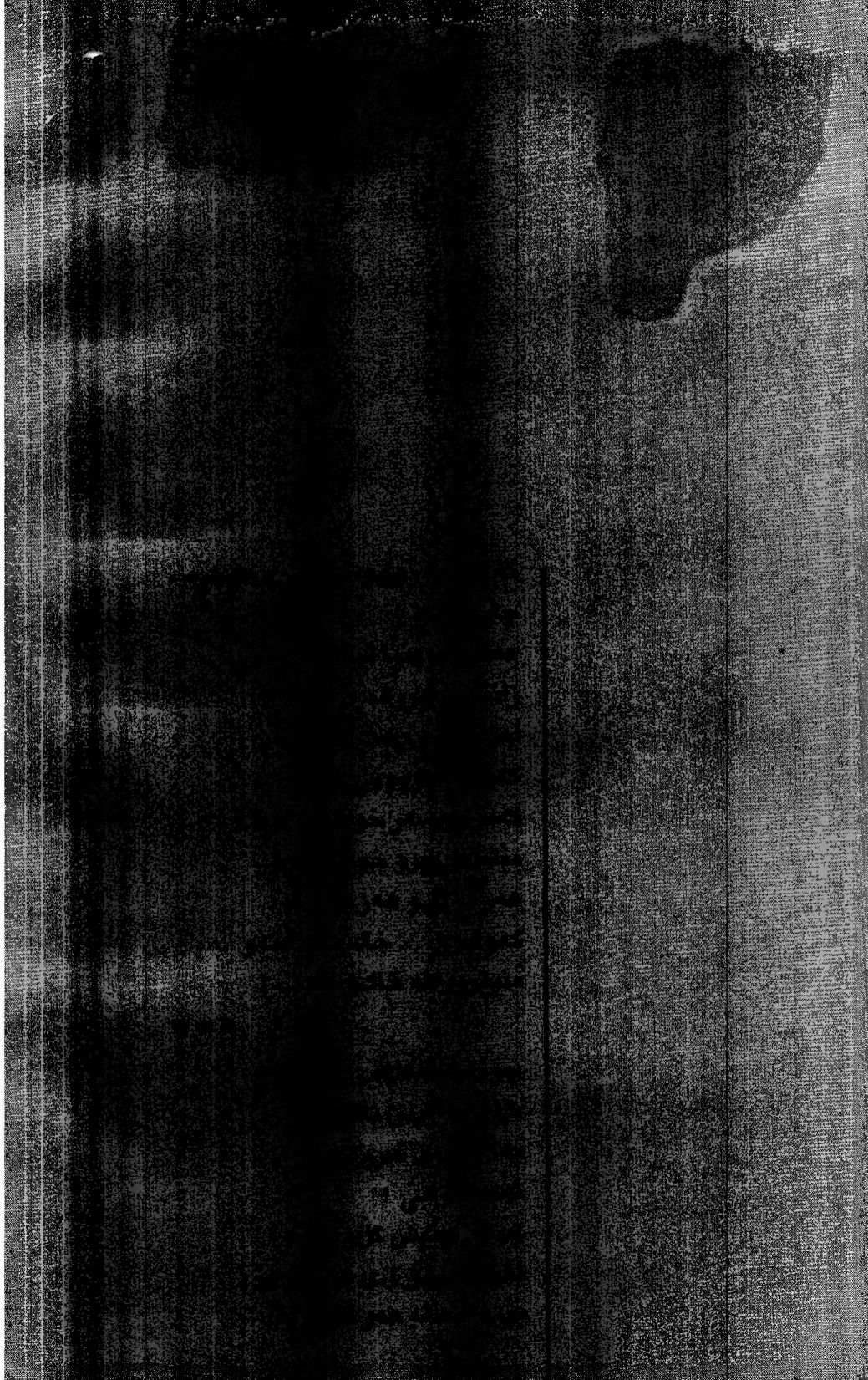
کاتی که گل نه بیه هیمو گلویین !

شبیخیزی محمد کهمین پینجویینی

به منائی گلم نه خوارد ...
له ناو خولا خوم نه لاند ...
زمن و وورده بهریم نه زمارد ...
خولم نه خوارد . گلم نه خوارد ...
ئی بیان نه دام ...
به ، شه وله بلن ...
توس و خنویان نه ناسه بهر ...
قه لاقه بیان بوم دا نه نا ...
زور لاسار بوم . علرم نه نا ...
به مه قاتلی سوورده و بهر ...
جزریان له پیستم . نهل نه سان !
چون . وهك شه كر گلم نه خوارد
وهكو غل چینم ئی نه کرد
خوله به تلخیم بی نه کرد
نم که زانی له بهر جوی به .
به م شیع میه
بن هوتوری خولیو خاتم
که م یور له کل بم شه مقام

...

...

موتوربه

سه‌باح ره‌نجدهر

۳ - ۵ - ۱۹۸۳ هه‌ولیر

من ناشقی خوری دوورمو
پشکوی سووری
ئاگردانی ته‌زووی سرم
له‌ ئامیزی سه‌هولبه‌ئانی بیدادی
هه‌لده‌له‌رزم
ناموینی ره‌شو رووتی بیدالده‌مه
به‌ هه‌ورازی ژانه‌کانی ته‌مه‌نی خوم
سه‌ر ده‌که‌وم
قه‌یره‌ کچه‌ که‌روکه‌که‌ی بی ناوینشان
تو ویلی جیت ؟
تا دوو به‌تلی شه‌و راده‌کشی
له‌ ده‌واری قژی فینکی شوهره‌ جافیک
به‌یتی بیداری چه‌سره‌تی
سپیده‌ی روونی شیرینم
ده‌لیمه‌وه
چاوم نه‌وتی چاره‌نووسی تیدا‌زاوه
وه‌ک چراخان
له‌‌چوار گوشه‌ی ژوووری زیندان
گه‌ش... گه‌ش چه‌شنی
ئاگری شوانی لا‌ پاله‌کان
به‌ ئارامی له‌ ئیوانی درزی شیشه‌
داگیرساوان
تا دره‌نگ ده‌بریسکیته‌وه

* • *

دلدارهكان

له دامبني ژوانی مهرگی کتویردا

دواي تېکخزان

ههنگاو... ههنگاو

دهکشینه نهو بنارانهی

رهزی میژووی تیدا سهوزه

* • *

من دلبیام...

ههر شهپووی رهوتی ههلاجووی

ئوقیانووسی ههریمی ساردی تهریکم

تال... تال کهزی پهرتی مانگی

له شانایهک دهگریتهوه

رهوه قهلی نهیاری ژین

بهشا بالی ترسناکی

سبهر له روانگهی روانینی دیدهم دهکاو

کلوروقیلی چروی ساوام دهخواتهوه

* • *

دیرازهمانه

ههوریکی خوله میشیننی رهنکداریزراو

بهشهکانی ئاسویی زیندووی

سینگی شوخه که ژاوه نه دیتوه که می داپوشیوه

خوریه ی دهروون

بازنه ی تاریکی دهشکینی

له ئوردووگای چهقی چهرخي رههیلهورک

تیدهپهرم

رووبار ئاسا

که سهره رو ئاروم... ئاروم

به نو دودخه

سڅی کوچیکې تیتانه ده کړتوود

د درود د درود بی یتوودان

تا ناوینه ی شاری تیتک

را ناو د سته

له باودشی د دریای مهک

له خه ودا بوود په لیلان به سته

چه پکې کړک

در به تاریکپه وود د دات

ده کی قووی بیری مه سپاو

له ناو نیشتمانی میشکی پاکې مېدا

زیاد رو جوود

په رژیښی چری توو ترکی

باخچه ی دلم ده چیرینی

به میوانی روشنایی روز

له نو مه لکه د سڅو کوچ دهکات

له ییبه کان

په سکه له به کتر وود در دین

په سایدورتی به له هغه وریکې زامداریان

هغه کړتوود

تو د ییبه کان

تو توره ی ته د دی د دین

کو پکې ته تاردی داری خه زده خور باج دهکات

تیر به سیه تیلوود کاشی

تسغه ی به یار هغه د دمری و

کو تر د سیکه ی هغه وود دویا

له نا کووی نو قدر د دگری

جو انترین په لکه زبیرینه ی دواپی ناراز

په جیبانی نو پی مروف

کورانی ناسایش د دچری

له یکلان

صديق خالد سروری

له یکلان من
چهند مېر لېد هېر اړه
نمر نه کویم
چهند مېر لېد د لا مړ
نمر نه کویم

وځای مونه

له یکلان من

پسه وروړو

پدرو چلای

نمر نه کویم

• • •

له یکلان من

تو یا سلفی و

تو یا مری ۱۱

له یکلان من

نمر نه کویم د چلای د سداو

نمر نه کویم د چلای د سداو

تو نه غفیر و

تو یا مری ۱۲

له یکلان من

زابه لېدایا مېرمن من

س چار چلای و مړ و مړ و

مړ و مړ و مړ و

مړ و مړ و مړ و

سحران مېرمن

مېرمن و مړ و

مېرمن و مړ و

• • •

له یکلان من

تو یا مېرمن

تو یا مېرمن

بېرته د مېرمن

بېرته د مېرمن د چلای د سداو

لېدایا مېرمن د چلای د سداو ۱۳

له یکلان من

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

لېدایا مېرمن د چلای د سداو ۱۴

له یکلان من

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

له یکلان من

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

د مېرمن د چلای د سداو

پنج دهنگ

گه نه فروكه

نهف په يقا هه

خوه له رزاندو وى خوه كړى

روژا بيتن

يان نه فروكه

قيت نهف په يقه

بكه كه نى

ما نه وه يه

په يقا شيرين ؟

دى ځى كړى و ، كول و خه ما

ژقا ژارا

هه ر هه ر هنى .

(٢)

شيرين

دل دهر تينه

د كقيشه

قينا نه ځى ژينى ژى تى

كولين ژينى

پى دكه وينه .

په پلېن خوه

دو جړكى څموى د شيفت

داكو زينه ك مهن

مو ځى څموى قريكه تن

ژكوپراتيا نهو بستينت .

(٤)

كول جوانيى

بشكوژين رهنك

ب ژينا خوه

خوه يى دكه

داكو كه و په ليتانكين

(٥)

لره ځى خوه ... بجه مينت

روژ .. هنا قيت خوه

دكه لينت

دسوژينت

دا روڼ كه تن

ريكا هه ژارو كه تيا

و ... تاريى هه مړينت .

شاعیریکی

رهنگ

بوریتراو

حه سبب قهره داخی

له ناو لهی جه پله یه کدا خوی با نه دا
شه نی لهی گرت به ده سته وه
کاودانی خوی به باکریو
زیرایی سله گه ورا نه
دهم و که بووی خوی را نه دا
- نای که حه یقه نیوه شیریکه
دنبا نه کات به ناگرو
بووی دوو رووان نه سوو ویننی
نیوم که ی دی ره هیله یه ک
بو سهر جه نه ی شارانن خه م
نه یاری نی -
بو یه وتم ..

کورده کابرا نه تو فلکات له خونی به
له ده یاری زور داراندا
له یازاری بی یازاندا
و شه کانت و اخه ریکن ده یی کانیان دانه که من
ته ی دهن به سهر شلنی تودا
هه روا زوله و فرته یان دی
له ناو نوینی زانی تودا

سوزانی بهک لعلی لعلی شوقی روزگار
و مگو و نولین لعلی لعلی روزگار
به لایه کی سوزانی خلعتی سوزانی خلعتی
بو مگو و لاتی تو مگو و لاتی
تو ی پشرو تو ی پشرو تو ی پشرو
بهدا هیستنی مغلز و مغلزینی بوور و رانی لوریم سوزانی
لعدان

زریختنی
قووی کرد بعلو هوو خلعتی شلغانی
دهستنی داهیلست بو تو که نی
- نیره جینگه سو جینگه
لعلو پینکی بگردمغلز هرجی هلی
لیرموه بووم تن کردوون، توو، مایه -
لعلی پیندا بوو به هه و
- نیغه چلکین

نیغه پلکین
تو و مک بوو که مغلزانی
به توومی لورمی نیغه همل شوقینی
لقله شلغیت

نارم و ومان همل لعلیت
جاریه بلفت لعلمین به زمر
جاریه زمرت لعلمین به بیان
جاریه بهتان تو لعلمین
جاریکی تو لعلمین بهتان
تو همر پینشی، تو همر پینشی
تو نلو دهستنی تو کلانی -

کارامه بوو
پلانی خوی بو دهری لعلی
هرجی پلانی مغلز و مغلزینی
هوو مغلز بوو

به بلیمکی بو ی لعلی

شانوی

روزگار

حسب قهرمانی

٧ «مال ئاوايى»

□ شيعرى: سيامه‌ند محمد □

له دهفتەرى بىرمومرى ژيانما
ئاواتى دوور، خەوى ومنەوشەيى بلوور
خراونە چال.
تەنھا جارى ھەلنەكراو، مۆمى ئامەتكى سەرى ساق.
وا سەعتى مال ئاوايى ژيانى من ئى ئەدا
كەردەلوولى پوژگارى سەخت وونم ئەكا
● ● ●

ھەر بىلدارمو، بە ئاسمانى شىنى جوانى بى سئورا مەلە ئەكەت.
ھەر بىلدارمو، دەسگىرانى بو جى ژوانى
تازەى ئەبەت.
وا سەعتى مال ئاوايى ژيانى من ئى ئەدا.
كەردە لوولى پوژگارى سەخت وونم ئەكا.
بە لام كەتتى، كە ئلگىرى بەرزى ئەوين
شاللاو دىننى
گر لە ھىلانەى خەم بەردەداو ئەيسوتىننى.

١٩٨٤ سەلىمانى

نه وروز

ئەم شیعەرە لە بەرێز کاک عویند کوری شاعیر شیخ لەتێف
بەر زەنجی دەستەم کە وتوو، کە سالی (۱۹۵۹) وتووینەتی:

نامادە کردنی
محمد زەهاوی

نه وروز ئەوا هات دنیا رازاوه
بەفرو زقووم و شەختە توواوه
روبارو کانی گشت کەوتە خرۆش
بولبول ئەخویننی دلی پر لەجۆش
دارو درەختی گۆی چەم ژیاوه
چیاو دەشت و دەر بەگۆل رازاوه
نرگس و بوییووون کەنیرە و نەسرین
یاسەمەن لەگەڵ وەنەوشە ی رەنگین
دارو دەوێنی خاکی کوردستان
جوان و رازاوه وەلێ باغی ریزوان
لەم رۆژە خوشە لەم فەصلە جوانە
کە رۆژی جهژنی پیرو لاوانە

شيعرى:

روكيه دالتون - سلفادور

«شيزاد عبد الرحمن»

كردويه به كوردى

شيعير
بو
هممووان

منيش وهك تۆ،

ئاشقى خوشهويستى و ژيانم..

ئاشقى ئەو شتانەى پىيى مەستم..

ئاشق بە شىنايى ئاسمان.

منيش وهك تۆ،

خوين لى ناخم دەچۆرى،

زەردەخەنە لى چاوەكانم.. دەبرىسكىتەوه.

ئەو چاوانەى، فېرى تۆكى فرمىسكن.

.....

منيش دەزانم، دىنا، رەنگىتە

دەزانم، شيعر، وهكو نان واىە

لى پىناوى همموواندا، لى دايك دەپى

خوين بە تەنيا لى جەستمدا ناسوورى

بەلكو خوينم، وهك رووبارە

دەچىتە ناخ دەمارى جەنگاوەرەنەوه..

لى پىناوى خوشهويستى وژيان..

لى پىناوى شتە جوانەكان..

لى پىناوى ئاسمان..

لى پىناوى شيعرى - بو هممووان

نه‌ی نازدار

شيعری فاضل قصاب

«پيشکەشه به کهريم و فيان»

نه‌ی نازداری گر هه‌ناسه!
نه‌گر سیوی دلی ماندووم
بگریته ده‌ست،
گر نه‌ستیره‌ی به‌ختی نوستووم
لیت ده‌رکه‌وی،
نه‌گر که‌شتی پی‌روژه‌یی چاوه‌کانت
رووه‌و ده‌ریای
خه‌می غه‌ریبیم سه‌رکه‌وی،
گر ئاسمانی نه‌فسانه‌یی
هه‌واری تارم نه‌ی بکه‌ی،
له ده‌رباری خانمیتی و
له دووره‌وه
شازاده‌یی پر نووره‌وه
عه‌سای فرمانت هه‌لته‌ده‌ی
فریشته‌ی سوژت تاو نه‌ده‌ی:
- برۆ کیوه‌کان بیره.
- برۆ عه‌تری هه‌ناسه‌م

له دەرياکانا پرژه .
- برۆ به تالی پرچم، گەردی ئەستێره بـسـرە .

★ ★

ئەي شازادەي هەناسە گر!
ئەي سامالی کانونی تۆ!
تۆ ئینۆسی و
منیش شیت و بەندەیهکی دەروژەکەر
تۆ ئاسمانی و
منیش سەربازو قەلەندەر
من بە هیوام لە تەلارو لە دەرباری
نازو عیشووت بێتە خواری
بە یانی یەك تا ئیواری
نووری چاوانتم تێ بگری
بارانی عەشقت دابکاو
تەنها جاری
گری سینەت بە جەستەما
بێتە خواری .

فایده

1985/5/21

کتابخانه

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

الحشر طهر
 هو جنة من دسني ليهنم حشر طهر
 هو دسني طهر
 دسني طهر
 والا هو
 هو طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر
 طهر طهر طهر طهر طهر

• طهر طهر طهر طهر طهر

شاعرینک و شاعرینک

و درگیران و شاعرین
حسین احمد جلی

نومانی محمد... شاعرینکی شینگلینی به نایبانک. سال ۱۷۹۹ زائینی
شازی له نندو له دایک پوهن سالی ۱۸۱۰ را کړی دویلیر. له
شازدا کړه پوه. که شاعرینک په کتله پوه له داسه زینه وکاشی قومایقلسه
(پوهنیز کومه لایه تر) که هه میسه دن له ریته پوهانه کانی. کومه له داسه پوه
دپوهنیز پوهنیز دپوهنیز. په لومړی ۱۸۱۰ هره هره هره هره هره هره
که له دایرانی خواروه دپوهنیز ودرگیران هانوره. شویکی قومایقلسه
رومانسینزی به زده پوهه دیاره

رابوردو و نیستا

هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
له خپلوی که چلو کلم تپیدا هه هه هه هه
له هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه هه
په هه
له هه

هەر له بیڕمه هەر له بیڕمه
 ئەو درەختە (تەنوبە) ^(١) بەرزانی
 کە لە سهوزیدا رەش دەنوینن
 هەمیشە خەونم بەو تروپکە سەر کە شانەیهو
 دەبینی کە شەپە قووچیان لە گەل
 کەشکە لانی فەلەک دا دەکرد
 ئەو خەونانەم ئاوینە ی پاک ی سەردەمی
 منداڵی بوون...
 منداڵی کەسیک کە ئیستا پاش دەزانی
 ئەوساکە لە ئاسمانەو کە لیک نزیك تریوو
 لە ئیستادا

١ - له یلاک جوړه گولیکي جوانه

٢ - تەننوب جوړه درهختیکي به رزه

ژ ټه ریټا جه ننگا مه زن

پیرا بدلیسی ژ برایی خوه شاهین ،
ئی کو پشکداری دجه ننگا یه که ما جیهانی ده کری ،
بهیستیہ .. من ژ ی ل روژا ۱۴/۸/۱۹۶۷
ژ زارده فی وی نفیسی و کیمه ک ژ ئاوی
خوه لی وی گفراند ئه ف شیوازی
ون دبینن ژ ی دهرکه ت .

● سه بری بوتانی ●

ژ چار سه دان ئه م شپست و هه شت که س ژ کوشتنی ټه ره ستبوون و ئه و
سی روژ بوون خوارن ژ ی بده فی مه نه که تی .. زک و پشتین مه بهه ټه
نووسابوون . زابتی مه حکمه ت ئه فه ندی هات و گوټ :

- « دژمن مه بکوژن بلا .. مرن ژ ی بلا ... لی پرفه یته و نه دروسته ژ ی ئه م خوه .
بمرین ... لاو نو خوه مه سپیرن فی مرنا کریت .. ئه ټه نه زیه ک ، چه ند نه فه ره ک
دن ژ ی نا فی خودی بینن رابن ئه م خوه به ردن فی دولا دریز ئان خوه بگه هینن
ناقسه را فی چپایی مه زن . خودی یه بابی رحمی یه . به لکی به رازه کی ،
په زکو فی یه کی ، هوټه کی ، هه ما خودی چ کر قسمه ت ئه م ژ خوه ره نیچیر
بکن . »

حکمت گه له گوټنډ وک فې ، دوجار وشه ش جارکر ، لی ژچار نه فهران
پیغه دهست بلند نه کر .. نیچیرقانی مه چوون ، لی مه باوهر نه دکر کوئم وئو
جارهک ده هه ف بیببن ... ره پړپا دلی مه یه ودهستی مه پیغه یه .. و مه « نایه تا
کورسی » ژی دخووند و پف دکره خوه و چپایی بلند ، و ژخودی دخوهست کو
نیچیرقانی مه بساخی له فغه گرین و نیچیرهک بهرکه تی ژی نانی بن .. قه نج بوو
هیژ روژین مه و وان ژدنیا یی هه و نه بیوون . به ژنهک روژ مابوو هاتن و هرچهک
می لپه ی خوه رادکیشان وک گاکي بوو نه و نه فهرین ژار و سارل تهرمی هرچا
خوه وهرهاتن وک بچووکین هوور خوه لدوری هلافتن . هه زار یاهمی یاهمی
ل نیچیرقانی خوه باراندن .. حکمت دزانی کو نیغه ژ نه فهرین مه گوشتی
هرچی ناخون ، لی نه گره بخون ژی ، دی پی تادار ببن - نساخ بکه فن - ژله و
گازی مه لایی مه کرو گوټی :

- « خوچه ... خوچه ... نه ز خولامو خوچه ، له زکه وهره گوشتی فی هرچا
خودی له حه لال که » .

مه لایی نیف مروف بکوټه کی خوه که ناند و گوټ : « نه زی چاوا حه لال
کم !!؟ ما بهر خه نه ز حه لال کم نه فهدم ؟! »

حکمت نه فهدی تیغه تیق ژخوه نانی و گوټ : ما کو بهر خ بوویا « فه توا »
ته ژبوچ بووسه یدا ؟! .. پا توچتوف مه لایی ! مه هزر دکر توسه یدایه کی ژیر و
زانایی .. مه لا نه و مه لایه ل ته نگافیهک وک فی ری یه کی بیبنی و نافی خودی لی
ببنی . ما نه ویه نه سکه رنو ؟ . ون ژی تشته کی بیژن ، شه ریهه تا من و مه لایی
خوه بکن »

هنا گوټی : تو خوهش دبیز ی ، هنا ژی گوټی : بخودی نه م بمرن ژی ،
هه تا خوچه نه فهدی « فه توایی » لسه رنه دت ، نه م دهف لی نادن . مرنا مه که له
خوهشتره ژخوارنا گوشتی فی هرچا پیس .. خوچه کودیت دی دل نه خوهشی ژی
چی بت و هه م ژی ناگر بهر دبوو هنافی وی کوئه سکه ری بی خوارن ددیت ، دلی
وی رانه گرت ، رابووسه رخوه و نافی خودی نانی و گوټ :

- « لاونو های ژی هه بن ، نه هیلن ، دلوپهک ته نی ژی ژخوونا وی برژی ،
به ری هه ر تشتی پیانه کی ژی داگرن بینن دا نه ز سر پشی خوهده کم . که زه با
وی ژی بینن نه زی بخافی و نه شوشتی . بخوم ... پاشی ژی له زی لبرائت نا
گوشتی وی بکن و قاقبه کی ژی ژی بکه لینن بلا خوه شمیرین مه هنافین خوه پی

گرم و نەرم بکن .. چ خوارنا هەبت بەزرا دورستی و حەلالی راھلنی و بیگومان بخون ، دا لوه بگفری . گوشتی فی هرچی ژێ وه کی به رخه کی لوه حەلاله ، وه ک شیرێ دایکین وه لوه دورسته ناھی خودی لسه ر بینن و ژدل بخون » .

ئەفدوڭى جىزىرى ، كۈچە پۈڭى سەرمەن ، زى دىگۈتتى ، ژىكىفادە خۈە
 ھالاڭىت و گوت : ئەھى تو چاقى سەرى منى مەلا ، سەربەختى من تو دوزدە
 « علمى » .

تو مفتی بی زه منی
 بکه فیل و ده منی
 نه نه ژنوو من زانی
 تشتهک نینه نه زانی
 پر بدهف و نه زمی
 مه لایی ئالی ئوس منی
 تو کهوی هم که منی
 ملا کیف و خه منی
 شاره زایی قورئانی
 ده توا، ژبو مه ئانی
 تو مه قانی ژارانی
 له مه نه کر بار کرانی

چند نه فەرک ښکاري لا بياني به زي راھيلاني ، هرچا خو به خه نجر و قامه يين تيژ که فلان دن ، نه وگوشتي ته رو پر و قه له و چاف زي تير نه ديوو ، ژهف ده راتين و په رچه په رچه کرن .. حکمت نه فهدی بقور هتي هاته پيش وگوټ :

« ده ون بزانن کاهم نيوچ شيرن وچ نيچير فاني زي ، مانه وهيه ؟ تو چاوا دسيني مه لاني من ؟ »

مه لایڼی نیف مری وژخوه هو ، دیسا بکوته کی خوه که تاند وگوټ :
 - « ون دبیین قی هرچا ژمن به خت ره شتر ، چاوا ئه ف حکمت ئه فه ندی لسه ر
 سهری مه کر ئه سکه ندهر ؟! تو دبیزی قه ی ته ختی قه دسه ر ستاندي به ! » .

حکمه تی به ژن بلند و ئاز و چل سالی ، سه ری خوه هه ژاند و ژ هه می دلی
خوه گوټ :

- « سه ره به ختی منی به ری فی جهنگی ، ئەف نیچیرا مه ژبو حالی مه بی ئیرو
که له ژستاندا ته ختی قهیسرویی سولتان زی چیتره ،
چه پوکی سه ره زن خوه نیزیك کرو گوټ :

- « خوه زی وه ئەف هرج خانم نه کوشتا ، هه که وه بساخی ئانییا منی لخواه
مه هر بکرا ، ئەو دهست بشکی بی ئەف خانما چیاپی کوشتی ،

ئو نه فه رین مه لول و برچی هه ره کی قهت برچی نه بووین ئان زی برچی
بوونا خوه ژبیر کرین . گازی هه ف کرن : « بخون بخون هه ربخون ، گوشتی ژنا
چه پو بخون ،

پشتی هنگی بسی روژان ، به فرمانه که ئەسکه ری ، مه ئەو جهی خوه به ردا
و ئەم چوون جهه که دوورتر ، و خوه دکورتکه پان و دریزده چه پراند ، ل هیقییا
هاتنا « بیلوکه که ، ئەسکه ر ، کو ئەم و ئەو هه فره بچن بکهن « فرقه ، یا خوه ،
یاکو خوه ژبو ئیریشه کی به ره هه ف دکر ... چه پوکی سه ره زن کو ئەف زانی ،
هه ردو دهستی خوه رابه ری ئەسمانی کرو و بدهنگه کی بلند گوټ :

- « خودی یووو ئەز گوری یووو ... رهف ژمه نایی ئەو به ری مه ددن
ئیریشی ،

حکمه ت فی جاری ژدل خوه ئەنراند و گوټی :

- « کوپو چه پوکی چه پهل ، بهس بشان گوټین خوه دلی ئەسکه ر ژ
ئەسکه ری بی سارکه . من نه چاره که ته ژفان گوټین پوچ و قالا په شیمان کم ،

چه پورا بووه که شیر ، بوی دهنگی خوه ی بلند ، گوټه زابیتی ئوسمانلی :

- « ئەفه ندیم ... مائه ز نه هه قم ؟! ده هیشکو مه نیف تیر کن پاشی داخوازا
ئیریشی ژمه بکن ... مه نان نینه ئەو فیشه که و بهرکین توپان ژمه ره ریدکن ... شکر
ژ خودی ره ته بخوه زی دیت پیر چاره فه ره دچه به ری هنداف ده فی که لی ده ژ
برچا مرن ، ده کاله وهران بنیر ، ئەوژی ژبه ر فی حالی مه خه مکیین ، هاها دی
روندکان بیارینن ،

حکمه ت ژ چه پوچه ز دکر ، چونکی ئەسکه ر بتناز و یاری و ترانین وی کیف
خوهش دبوون ، هینی خوراگرتتی دبوون ... لی مخابن که له که دلوقانی دهوله تا

ټالی ئوسمان بوو ، چه په ر چه په ر و چادر چادر د چوو نه سکه ری خه مکین شیرت
دکر ، که سی سل و برسی هاش دکر ... حکمت نه فهدی کو زانی ئیریش نیزیک
بوویه ، نه سکه رلخوه جفاند و گوټ :

- « نه م بی نان و دهرمانن راسته .. نه م دل شکه ستینه راسته ... فی جه نگا
مروټ هیر ترسا مرنی ثانی په بهر چاښ مه ، دیسا راسته ، لی باوهر بکن کو
دژمنی مه ژی مینا مه یه ، و پر ژمه ترسیایه ژی چکو مه چاف شکاندی کریه ...
فیجا قت خوه ته نگاف مه کن ، هاما خودی لهف ثانی ، سی - چار - پینچ روژ
دن ، نان و گراږین گهرم و نه رم و خوهش ل هیفیا مه نه ، هنگی فیجا بخون
فه خون و ژ خودی بخوانن کوسه رده را سولتانی مه بلند تر بکت ... بزنان ژی کو
دنیقه بهر ویره ک و نه ویره ک ده ، ته نی هه ر مویه که و به س »

چه پوسه ری خوه را کر و گوټ

- « نه و به حشمتا کو حکمت نه فهدی ژی دبیزت ، خیرا خودی په و ژ قیز و
بووکیڼ ئوروسان داگرتی په ، هه رنی و خوه گیر مه کن . لی ترسا من نه وه کوهر
که زی زهرکی سمبیل سووری خوه هه بت خودایو توه فی مه وندا نه کی ، ژ
وی بستینی ، بی نه ز دزانم » .. نه ف گوټنا چه پو که له ل خوچه خوهش هات و
گوټ : ثامین یاره ب « توفی داخوازا چه پوکی نیف منافق بجی بکی » ... هه می
که نین وگوټن ثامین ثامین .. خوچه ژ حه نه کا حه ز دکر - هنده ک ژ حه نه کین چه پو
نه تی - حکمت هه رچه ند دهرزکرنه خوهده ژ وان جودایه ، لی دچاخی ئوسا ده
« وهریس ژره خی خوهفه سست دکر » وی ژی وهک وان دگوټ و دکر ژی دا خوه
ژی نه دن پاش و بگوټنا وی بکن . له وژی به رسقا چه پو نه دا . لی وی بسه رگوټنا
خوچه فه زیده کر ، گوټ « نه زل بهختی ته مه سهیدا ، تو ژ بهایی چه پو کیڼ
نه کی ، چه پو ، په ک و نیقه ، نه نیقه ، مینا کو ته که رهم کری »

چه ند روژ که دن ژی سه رقه چوون ، په رگالا مه هیژی وهک خوهیه و دیاره
کو دی هه ر وه لی بمینت ژی ، نه گهر خرابتر نه بت ، نیشانا فی په رگالی دوان
گوندين نیف ویران و نیف به ردایی ره دیار بوو ... چ گوندی نه م دچنی قرت و
قالایه ، هه که ته که ته کین مالان هن ژن و زاروک و که سین ژ کارکه تی تیده هه بوونا
ژی ، نه وژی وهک مه شه پرزه بوون . ئوسا ژی نه م نه چار دبوون تشتنه خوارنی
ژوان بستینن .. روژه کی ژ سی گوند مه زن ، مه پازده کلور ثانین ، هه ر شه شا ژمه

نانهك ونيف بهر كهت .. چه پوژ كورفه لاقى هود هودهك برى شه گرتبوو ، ژكيقاده
ستراند :

ته يركو باله فرو خودى نه ز ته بهر نادم
كهس نه كرىه و نه ژى ناكم
فى زكى قالا برسى ناكم
هود هودو هيلين ويړانو
خه لك و شينى دبيژن
تو قازدى په لقيس و سليمانى
به خت ره شو نه ز چ بكم كو فى ئيقارى
تو ژ جانى نه قودوى جزيرى ره خوهش دهرمانى
نه زى بناقى سولتاني خوه ته بخوم
دا شه پى مسقوفا بكم بزكى تير و قه هره مانى

چاځى حكمت فيكهت و گوټى :

« كورپو چه پو نه و چيه زو بهرده ما تو ژ خودى ناترسى ته نه و چوچكى دلوفان
گرتى به ؟ . ما ته نه زانى به پوسته چى بى سليمان پيغه مبهرو په لقيسى به ؟ »
به رسفين چه پو هه ردهم حازرو نه نتيكه نه ،
گوټى : پاب خودى نه و كورپى سليمان پيغه مبهرو بت نه زى وى ل بنى زكى
خوه دم ... چبكم « نه فهدم « دهرمانى زكى ژاره ، جابى نان و گراړه »
سى روژ دن ژى بوړين ، ژ سى سالان دريژتر . بيلوكا نه سكه رى مه هى
نه هاتيه ، هاتنا وى « نه هتوبه هته » لى هه كه هات ژى ، كى نابيژه كونه فرين وى
نه ژمه برچي ترو ره به ن ترن ؟

دهردى مه جاميرى و مروقاتى يا حكمت نه فهدى به ، ژدل هه ژ نه سكه ر
دكر ، له و نه فهران ژى شيرهت و گوټنځ وى نه دشكاندن و سه ريڼ خوه بوځى
ره وشا رهش دچه ماندن ... گه له روژان نه سكه ربى « تايين » دما ، روژا خيرو
به ره كه تى شور به كا روڼ بوو « ئاف ژرو ، به ره كهت ژ خودى » ، كه فچى ل بنى
له گه نى دگه راندن تشتهك نه دكه تى ، رهنگى خوه ژى ژرهنگى هه رگيايى هسكى
ژ چوځى دكرنى دستاند ... ئوسا ژى نه فهرين ژار كيځف و سه ما ژيره دكرن . فى

خوارنا کهس نه دیتی گهله په سته و سترانین خه موکی و که نوکی ژ چه پوکی
جزیری چی دکر :

هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
ئه سکه رنو وهرنی وهرنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
که ده نو زو بکه هنی
ژه هرا سه ری مارانه
خودی بکی دهرمانه
لاونو وهرنی سهیرانه
که ده نو زو بکه هنی
قه ره شاننا کتکانه
خیرا سه ری سولتانه
که سی نه خوت پوشمانه
که ده نو زو بکه هنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
سیوینو وهرنی وهرنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
برسینو زو بکه هنی

مه ئه وروژین هښک وگران بکیف و سه ما دبورانندن ، مه خوه پې د خاپاند و
شه پړی مرنې دکر ، بیلوکا ئه سکه رژی هه ر نه هات و نه هات .. هه نه ک دبیزن
نه هاتنا وی چیتره ، و هه نه ک زی دبین هاتنا وی چیتره . چونکی - به لکی - که ده ک
بوانړه هه بت .. چه پو چاری ژ نه زمانې خوه ناکت ، دیسا وهک هه رچار دریژکرو
گوټ :

- « بلا ئه وژی بین فی سته نته نه تی ببینن و ژفی شه کری بخون ... باوهر بکن
ئه وژی نهو تاما ده فی خوه بمه خوهش دکن هه روه کی ئه م بهاتنا وان تاما ده فی
خوه خوهش دکن « مشو وهره جه م بابی خوه »

هلمئا گراړهك وهك يامروفا لمه بډويه «خوونا سياهوښ» . تا بېقارمكې ،
په ومه ديت ژنښكېفه قه له ويزې سهرې ملي گاډي كړ : « بزانن نه وچ ره شه » ژ
دوورقه ديار و بهر بكتارې وه دله زينت ؟

راسته ... ره شهك دياره ؛ لي ته مې چاوا بچاښ كو ژبې خوارنې و بې
زوهمې تاري بېون بزانن چيه ؟ ... چاوهيشوكي مه ب دووربينې ته ماشا كړ و
گوټ :

- « مزگينې يې بدننه هه ف ، زه لاهه كه ول دهوره كي سواره ، نان كره نان
هيستره ، لي ته گر كره بت ژي مينا هيستره كي يه »

هنا گوډو - سي « ټولچه » گنمې هيرايي ژمهړه ثاني يه ، هنهك دي دگو
پوسته چي يې بيلوكي يه چه پوكي تم حازر گوټ : « ه ، كي : بلا نه وبت ،
مانې هه ربي باج ژنيښ له يې مه دهرناكه فت »

سوارې كهرې گهوره اتو سلاف كړ : « سه لاهه و نه له يكوم كه لي براين
نه سكر » .. چه پوسهرې كهرې وي گرت وگوټي :

- « وهې تو ب كهرې خوهفه سهر سهرې من ويې ههفت بابي من هاتي
سوارو ... نه م نه سمنا ل ته دگه پن ، تول نه ردې كهرم دكي بهر دهستي
مه ... هه كه خودې دده نابيژه تو كوپي كي دپهلې يې ؟ »

كهرې وي ژي ستانندن و هره تو بخير بچي ، ههره لخواه مه كه شه ف و
دهرهنگي ... ميړكي ره بهن ، به له نكاز وړيوې دهف بلاقان كړ :

- « نه مان يه مان ، ژبو خودې ، نه ز مروفه كي ژار و پهريشانم ، لسهر داري
دنيابي ژفي نيړه كهرې ويښه تر نه ز بير يې نابم و من توخمې دهورا نينه ، وبرا يې
من ژي مينا وه نه سكره و نه فه دوكت سالا نه م ژي بي خه بهرن ژي ...

نه ههرې ، قې لافه لافا وي نه سهر گرت و نه بهر ، قه ستانندنې ژخوه دوور
كړن ... دچوو دچوو ديسا لخواه دزفري ، لي كه سي نه كډتي وهره كهرې خوه
ببه ... ته ننې دلي مه لايې مه خوجه نه فه ندي يې شه وتي وگوټ :

- « بدن خاتري خودې ويې من ، كهركي پدنې ، نه فه نه ز ، لشوونا كهرې وي
من سه رزي كن بخون »

حكهت نه فه ندي خوه نه نراند وگوټي : « تو خودې سهيدا ، مايې خوه تي
مه كه ، بلا دلي ته بمه ژي بسوژت ، نه ويه كه و نه م سه دن ، مه ژي وهك ته دل
پښفه يه ، لي نه م چ بكن چاره نينه ، نه ردې مه هشهك و دهوله تا مه هشكر »

مه لايي مه پلمي خوهكرو ب دلي شكه ستي فله به رب چادر و كا خوه چوو ...
 چه پو گازی خوداني كهری كرو گوئی : « ته دلي مه لايي مه ژي ژمه هشت ، تو
 دچی هره ، تونه چی نه فله نه زهاتم ته ژي بینم بكم قه لی - قاورمه ، فیجا هه ما
 هره لخواه مه كه دهره نگی چیتره ، بشیره تا خیرخوازی خوه چه پوكی جزیری
 بكه »

میرك ره فا خودی ره فی ... نه فهرین نیف مروف كه ری گهرل نه ردی دان
 وسه رژی كرن ، زوژو پارچه كرن و لخواه له یقه كرن ، كرن سیژده پشك ، هره
 پشكه كي ژ هفت - هشت نه فه راره . سهری وی ژي ژ چار كه سان ره و کپرو
 هه ردوگون و پارچهك . له غه رژی دانه مه چار كه سان ، لی مه قیما خوه پی
 نه نانی و گازندا خوه مه بر به رده ستي حكمت نه فه ندی :

- « نه فه ندیم - مه گوئی - خودی قه بول ناکت كو نه وسهری مه زن ژ چار
 كه سان ره بت و نه ف کپروگون و پچكا چه رملاق ژي بو مه چار كه سان بت ...
 باشه ، لی توب وژدانا خوه كي نه ف وژدانه ؟! هه ما بو خودی بیژه !! .. نی نی -
 هانی برینی هه ما نه زمانی وی ته نی ژ فی کپری مه چیتره . ده هه ما قه نه دوسی
 بوستهك ریفی ژي بدن مه .

حكمت نه فه ندی خوه ل مه مریتویی كرو گوئی : « وژدان !!! .. وژدانا
 چ !! « ئو غلم » هه كه وژدان لدنیایی هه بوویا نان مابوویا نه ف جه ننگ
 هلنه دخستن و نه ف بسهری مه ژي نه دهات و مه ژي نه ف زور و ستم نه دكر .
 ماكه نگی نه ف وژدانه ، مه كه ری وی ژاری بداری زوری ژي ستاند و كره دزکی
 خوه ده ؟ »

مام خدر نافهك قه فقاسی گوئنا حكمت بری و گوئی : نه ی خودا ، ل بازاران
 خهك و شینی نانی گهنم و گوشتی به رخان ، باقسمات و كوتلك و كادا دخون .
 نه م ل فی چولا كه س نه ناس ژبو چینك گوشتی كهر . و هرچان سهر و دلی هه ف
 دشکینن . ما مرن ژي نه ژفی حالی مه خوه شتره ؟ »

چه پوزانی كودلی حكمت بقی گوئنی شكه ست ، ژله و به رسف ژجه م خوه
 دا : « هه ی بابی من ، مام خدری زانا ، نه وین خوارنن خوهش دكه رفن ، نه ئین
 وهك من و ته نه ، ئین وهك مه ل هه ر جی گوشتی مشك و ماران ژي فیگا لوان
 هزره ته ، پستی كوسه و كتك هه وكرین .. بیژه « ههك » ، مه بیژه « شینی » ،
 شینی شینی یه و ههك چه ند ته ره سه كن »

حکمت ئەفەندی کەیف بگوتنا چە پۆهات و دەلیفا خوە دیت و لوان
هەیتاند : « ئی دەرگەهی داخن و ئیدی قەنەکن ، بزائن کو گوتنا راست
(یاساقە) ...

ئەف گوت و هەر هات و چوو ، شیورا خوە کرن ، هلانین .
- دانین دوڤك ئی ئافیتن بەرمە !!... هئ نیف پژمە راهیلائی - بخون
هەربخون - مە بهنا خوە پئ دەرکر ... باوەربکن تا هنگئ هیژمە خوارنا وەك وئ
خوەش نەخواری بوو . تا نهوژی کوتئ بپرا من ، خوەشیا تاما وئ تئ دەفئ
من ... چە پۆئەم راكرن گوڤەندی وكره پەستە و ب ئاوازی « ئی ئی كئئ » مە خوە
لبەر هلاقیئ .. هنگئ ژنووم زانی كوئەم كورد ژهەمی خەلكی ئی دنیا ئی
خوەگرترو كەیفی ترن ، چونکی هەرتەنئ كورد بوون دیلان دكرن .

بخون بخون ئی ئی ئی
خوەش كەبابە وای وای
كەسئ نەخوت ئی ئی ئی
ئەو سەبابە وای وای

چاویشو كەك هە قیرکی - تۆری - مە هەبوو هات و گوت : راستە كو دبێژن
« قونا تازی تەمبۆرئ دخوازی » ، یاراست دئ من ئی دچتئ ئی ئەز چ كەم خودئ
مالا خودانئ قئ جەنگا چە پەل ویران كئ ، ئەز کریمە وەك مروڤئ كنۆژ ، دبێژن
« مروڤئ كنۆژ زوئ ناری دە زوئ برچی نەبئ » لازمە ئەم ئی ولۆبكن .

حکمت ئەفەندی - نە ژدل - کەیف خوە دیارکر و گوت : « هەرجەند راستە
كوئیش و ژان لەهەرجی هەیه و ئەم بئ دختر و دەرمانن ئی ، لپیا ماشە لالا وەئ
ئەفەرین مە هەمی ئازن ، تو دبێژی قەئ بەلكی هەروژ سئ دان گوشت و
برنجئ « قەرەج داغئ دخون » .

چە پۆ دیسا چارە ژخوە و زمانئ خوە نەكر و گوت : « ئەفەندەم هەئ
ئەزبەنی ، ئەف گوتنئ فالا مە تیرناكن و دئ مە ئی خوەش ناكن ، ما تە گوھـ ئی
نەبوو چاویشئ مە ناری دە زوئ برچی نەبت ؟ ... یا قەنج ئەو كوئەم هەرن مە لایئ
خوە هاش كن ئان ژبیرا تە چوو یە ؟

حڪمت ٿه ٿه ندي نه دزاني چ بكت و چاوا راگرت .. هه ما گوٽ : سه ر
 به ختي ڪري من بت ، توڙه هه ميان چيتري ... چوون ... لي چ بچن ؟! و چ
 ببينن ؟!... ديتن ڪوئ ٿه مه لايي ره بهن چوويه به ره رحما خودي وبستڪا گوشتي
 ڪري گهرو هڪ خوه دهست ودهف لي نه دايي مايه ... حڪمت ٿه نيا وي ماچ ڪر
 گوٽ :

— ته گهله « ياسين و ثايت » لسهر مري و ڪوشتيان خوهندن ، ليڪو تو بخوه
 مري ڪه سه ڪ نه بوو ثايت ته ڪي به ٿه بهخوينت ... ته هه ردگو « خوهزي جاره ڪ دن
 بساخي ٿه زل زارو زچي خوه زقريم وبسه ربهستي وه ڪ جاران خوهيتي ل زه ٿيڪا
 خوه وره زڪي خوه ڪري » لي تو مري چوويي و ته نه ديت «

سالوڻا مرنا خوڄه بدهنڪي چه پوڻ وي شڪه فتا دهفي گه لي دهنڪ ٿه دا :
 — « هي هي هي هي هي مه لا ڙي سولتان خوهش » فاتيحي «
 بخوينن .

ڙيل وي ٿوبه داري راسهري دهفي گه لي ڪه س نه ما ، هه ريه ڪي ڙجهي خوه
 قه ستا چادروڪا خوڄه ٿه ٿه ندي ڪر . هئا « فاتيحه » دخوهندن وهنه ڪ ڙي ل
 بستڪا گوشتي ڪري گهرو رههاتن ... نه فهره ڪي چلهه ڪ !!! راهڙتي و
 ره فاند ... هه ٿالين وي لپهي له زاندين . چه پوڙبني پيا ڪر هاوار و قيره ڪ دا :
 — « لاونوبگه هني ... بگرن ... به رمه دن ... ڙي بستين .. دهست مه ڪني ،
 ٿه ڙي ڙرهمه تي ره بڪم خير .

ٿه ٿه ندم : ٿه زبهني

ياهي : سپاس و ٿافه رين

پيان : ترار ، تاس

قاقب : قازانا مه زن

گهراندن : الاندماج المنسجم ، التفاعل

ڪورفهلقي : هه ر ٿشتي ڙ نشڪي ٿه بڪهفي ددهستي مروڦ ده ، ٿان وه ڪ

دبيزن « ڪهول داري ڪهت ، نه دارل ڪه و »

نيڦ پڙ : نيڦ پڙيائي ، نيڦ براڙتي

ژ خوه هه و : ژ خوه خلاس
ئاف ژ رو ، بهر هکەت ژ خودی :

کوئنه کا پيشيانه يانی ئاف ژ روبار
و تد ، يانی خوارنه کا روون و کيم
زاده ، چ ژ به له نگازی و چ ژ کنوژی
بت .

مشو وهره جه م بابی خوه : کورته چيروکهک کوردی به ، يانی ژ
خوه پر خوهش ديژی ، خوهش دکت .
خوونا سياهوشي : يانی پهيدا نابی وهک تو بیژی ، شیري چوچکی
ئان شاخی هوشتری .

ئولچه : پيقانهک ترکی به ، ژ دار و ده پان چیدکن و گهنم و جهو
گلرس ... تد .. پی دپین ، تابهری چهند ساله کاژی هیژ مابوو .

پلم ، پلمی خوهکر : رووی خوه گه مورکر ، خوه ترش و تال کر .

قه ره ج داغ : چیاکی ناقدار لده قهرا ئامه د ، نافی وی د گه له لای
ستران و داستان و سه ری هاتید هاتیه و برنجی وی مینا بی ئاکری
خوهش و ناقداره .

جیروک

من و تو

● احلام منصور ●

دوینی وهکو ئیمرو ، هه ر وهکو سبه یینیش هه موو شتیک تیگ ئالاه
په رژینه که ی جارانیش !!

یه که م شه وهه ر که چاوم به تو که وت و وتم :

- ئه زانی هیچ په رده ی له نیوانی من و تو دا نی یه
- په رده ییکی تووله ، ده توانم به په نجه هه لی گرم ، تارایه ..

- يەكەم شەوبو بو يەكەمجار يەكترمان دۆزىيەو روشتيت سەرنجەكانم بەدواتەوہبوون ، هاتيت سەرنجەكانت ريگە تاريكەكانتي تەمەنمى پروناك دەكردەوہ ، ئىستايش نازانم لەكويت ، ماوى مردووى ؟ پەنگە ئىستايش ھەردوودەستت خستوتە ژىر سەرتەوہ ، يەكە يەكە ئەستىرەكان دەژمىزيت قومى لەجگەرەي لىوہكانت ئەمژيت و دووگەلەكەي سينگت پەرەكاتو ، ناوبەناو بەكوخەييك ، بەھەناسەييك ئاھى ناموى ئەم چەن سالە ئەم چەن مانگو ، چەرخە دەرئەكەيت .

- خوتيت ...

- وەكوخەويكى دوور چاوہرېم ئەكرديت لەئاسمانەوہ وەكو باران بباريتە سەر نيوچەوانمەوہ ، پروام نەكرد لەپەر ئەژنوت دەشكى جاران بەپاكردن ھەنگاوى خيرات دەنا چركەچركى دلېشم چەن ھەنگاوى دواي ئەخستم ، ھەنگاوەكانمان لەخاك تورا ملي خوشەويستيمان بەرەو دەرياكە ناو پرويشتين .

- خوتيت .

- مووہ سېيەكانى سەرتەم پشكنى چەن تەلە موويەكم ژمارد ئاوينەي تەمەنم ھينا بەسەرنجەكانت ووت .

- پېر بوويت .

- نەم ويرا بەتاراكەم برينەكانت ببەستم .. دەمزانى خوينت تك تك ئەكەويتە سەربرينەكەمەوہ .. جاران ، ھىندە بىكەس و كلۆل بووين بەچەشنى نووكى قەلەمەكانمان رستەكانى دووبارە دەنووسيەوہ ، كەس نەيدەزانى بەيەكەوہ دەگرين كەس نەيزانى بو تەنھا خوئ لەميژووى ژيانت توراوي .

ئەلېن : وشك بووينەتەوہ !

ژيانيشمان زور تاريك بووہ پروامان نەدەكرد كە مروڤين .. بەتەماي سبەينى نەبووين بەجادە توواوہكاندا دەرويشتين لەئاوارەيى زياتر ھېچمان نەدەدۆزيەوہ ، نامويى ببووہ تاقە ھاورى يەكمان و لەبەر دەرگاي بى دەنگى دا دادەنيشتين چاوہرېي بووين سەرتاپا تەپبووين ، بارانە ناموكەيش تووايەوہ دوو قولى بەرەو دۆزەخى ژيانمان ھەنگاوەنا پەراسووەكانمان تىكەلى يەكتر بوون و لەژىر سىيەرى نويزەكانمان بەيەكەوہ دەگرين و فرميسكى تاوانەكانيشمان دەسپرىيەوہ .. نەكەي بتوروي پەرژين نابيتە ديوارى

نیشتمان دهربرد ، نیشتمانیښ هه موو شه وی هه موو ساته کانی دابه ش نه کرده
 سه رمان ، سه رمان قورس ده بوو ئاوینه ی روژگاریښ پشتی لی نه کردین ، خوځم
 خوټ له نیو دهریای خوځه ویستی دا نووقووم ده بووین ... خرکه ی خوینمان
 تیکه لی دهریای خوځه ویستمان ده بوو ئاویکی خویناوی ده بووه نه لوڼ و به ره و
 گوږستانی ښاره که مان ده چوو .

بیرم له وه ده کرده وه نه که ر سه رتاسه ری ته مه نم ، فرمیسه که کانم نه وانه ی
 که باریونه ته سه ر سینگ ته وه یان نه وانه ی که باریونه ته سه ر سینگ ته وه ببوره
 نه و فرمیسه که نه ی که به دزی و خوین له تو نه ښارده وه ، ریگه ی نه ینیدا ملیان
 نه ناو نه پوښتن .. نا نه که ر بتوانم هه نگو و بنیم نه و ریگه نه ینیا نه بدوزمه وه و
 تیا یان دا ون نه بین .. به لکو کلیلی دهرگای نه ینیکت بو بنیم نا نه و کاته لام وایه
 « ده چوویت » نه م نه رکه قورسه ت به جی نه هینا و پیش نه وه ی پرسیارم لی
 بکه یت و بلی ی - بوکوی ؟ هه میسه نه تم نارد هه میسه پیتم ده ووت :
 - برو .

تویش نه پوښتیت و ماوه یکی دوورو دریژت پی ده چوو . شهرمت ده کرد
 به ده ست به تالی بکه ریته وه ، ناچار ده بووی کلیلی دهرگای دهر وونت ده خسته نیو
 مشتمه وه و ده توت : فهرموو

له پر بی دهنگ ده بوویت و ده هاتیت و فرمیسه که کانت چاوه کانتی جی
 نه هیشت و منیش ناچار ده بووم بیانمژم ، تامی فرمیسه که کانت له تامی فرمیسه که
 وون بووه کانی خوځ نه ده چوو به لام ناچار ده بووم دلټ بده مه وه و پیټ بلیم :
 - هیچ جوړه فهرق و جیاوازییک له نیو فرمیسه که سویره کانت و فرمیسه که
 تاله کانم دا نییه .

ناچار ده بووم دروت له گال بکه م و فرمیسه کی تال به فرمیسه کی سویر
 بگویم ، هیچ نه بی گشته که ت .

ده شته دزانی فرمیسه کی تال به فرمیسه کی سویر ناگوږی تویش بو نه وه ی
 دلټ بده یته وه رازی ده بووی و بی دهنگیښ ده بووی کلیلی نه م بی دهنگیه ی
 هه ردو وکمان باش بوو هه رله نیوه ی قاسه کانمان بوو ، به بیرت چو نه و پروژه ی
 که پیتم ووت : ری بوئیمه نییه ... شوین بوئیمه ... ته نیا له سه ر لاپه ره نه ژین .

وا دیسانه وه شنه با لاپه په کانمی هه لدايه وه ... هیچ پوژئی نه هاته وه یادم
 داوای شتیکت لی بکه م ته نانه ت هه لثم ده بژارد بوئه وهی کراسه که ت داکه نی و
 له سهر شاخی بووه ستی و پشتت بکه یته لاپه په ییکی میژوویی و منیش به چه قو
 هه موو نووسینه کانمی له سهر بنووسم یان بیکه یته تابلویه ک و نه خشه ی ژیا نی
 خو می له سهر بکیشم هه میشه بی دهنگ بوویت نه تده وویت به په نگی به رد ، یان
 ئاو ، یان دهرخت ، یان شه و ، نه خشه ی جیهانت بکیشه ، منیش منیکی بی
 ویژدان له سهر شانه تابلوکه ت به چه قو نه خشه ی هه موو گونا هه کانم ده کیشا ..
 ده مسرپیه وه و دووباره ده مکیشاو ده مسرپیه وه بی دهنگ ده بوویت له جیا نی من
 به رده باران ده کرایت ، من « مریه م » نه بووم تویش « مه سیح » نه بوویت که چی
 گونا هه کانم ده کرده به رد ده م دایه ده ستی ئه م و ئه و ، به رده باران ده کرایت و
 خویشم له دور وه ته ماشاتم ده کرد .

نهم ده وویت :- به سه وازی لی بیفن

وورده وورده خوینی شانه کانت تیکه لی ئاره قی په نجت ده بوو ، ده توانه وه ، وه کو
 باران داده بارینه سهر قاچه کانت ده ست نویژت ده گرت و دووباره له سهر شاخه
 به رزه که ده گه رایته وه منیش ئارامتم ده بری و دیسانه وه بوئه وهی بوارت بده می
 سهرت ، نه خیر ، ته له موو ییکی سهرم بکه مه دیاری و بته خشمه وه خیرا به
 بی دهنگی ده پویشتی سهر ده که وتی و سهر له نوی منیش به زمانی قه له مه که م
 میژووی شاره که م دیسانه وه له سهر تابلوی پشت ئه نووسییه وه ، بوئه لوه ن پیم
 خوش ده کرد له پیر ده ماره کانت ئه ته قیه وه و ئه لوه نی خوینت هه زار لقی لی
 ده بووه وه منیش له جوگه یی مه له م ده کرد و ده م و چاووم ده شورده وه ، خوینت
 خوړ وه کو تافگه یی لوتکه ی شاخه که ی ده شورده وه ، توش له پیر وام ئه زانی به ر
 ئه بییته وه یان قاچه کانت ئه خلسکی نه خیر ده گه رایته وه چه په رییکیت
 هه لده بژارد و ده گه رایته وه و سهر له نوی راسته رییکت هه لده بژارد ، به م هات و
 چویه نه م ده وویت .

هه تاوم ئه ویت .

تویش ده بوو یته دهرختی چوله که برینداره کانی ولاته که م له سهر لقه کانت
 هیلانه یان ده کرد ، منیش کراسه که م ئه دری و ده مکرده « نه زر » نه م ده توانی
 سه رکه وم به تاوانه کانم ده وویت :

- ئا ئەم پەرۆیه ببهستن لقه کانی بیچن ئا بهم شیویه پالەوانه کانم له ژیر سیبهرت دا دهژیان منیش لاپه پهییکی ترم رهش ده کرده وه ، لاپه پهییکی تۆم رهش ده کرده وه ، خۆم هه ره وه کو ده زانی لاپه پهم نه ماوه رهشی نه کهم ، ناچار ده بووم هه ره که گه لا زهر ده کانت ئه وه ری ، یه که یه که کو یانم ده کرده وه ده یانم خسته نیو داوینم ، ئه یانم شار ده وه له خۆم ، نه م ده توانی په نجه کانمی بو درێژ کهم نه وه ک وورد و خاش ببه وه له نیو له په کانی ده ستدا مانگ به مانگ سال به سال روژ به روژ ، سات به سات ، هه رچی گه لای زهر ده بوو به سه ره سه رم دا ده بارییه وه ، به توژی بی دهنگییت ده م و چاو زهر ده بوو وه گه لا زهر ده کانیش ده بوونه فهرش ، بو خۆم داده نیستم بییرم له وه ده کرد ئه مجاره یان بوچی هه لتبژیرم ؟

خۆم دوړاند وا ئه لێن بی ده ره به ست بووی بروا بوون و نه بوونت تیکه لی یه کتری بوون به لایانه وه . بی دهنگ بوویت پرسیارته نه کرد راسته ؟ درویه ؟ له نیو پری راست و چهپ وه ستای ، راستم راستم کرده چهپ چهپیشم کرده راست هه ردوو ریگه که یشم له ژیر قاچه کانت راکیشا ، هه نگاوت به ره و راست و چهپ ئه نا نه خشی هه نگاوه کانت تاوانه کانمی ئه سپریه وه ، له سه ره یه ک هه ره ده مووت :- بو . تویش ئه رویشیتیت .. منیش داوی هه ردوو پیم ده کیشا .. قاچه کانت نه ده خلیسکان وورده وورده په نجه کانم به و دوو داوه په نجه کانی ده ستی راستم باریکه ری ی چهپم ده به سه وه په نجه کانی ده ستی راستم به داوی باریکه ری ی چهپم ده به سه وه .

ئا ئه و کاته کویر ده بووم ئه و کاته یش تیشکی هه تاو ده بووه ریت بویه وون نه ده بووی ئاو پریشته نه ئه دایه وه ، تیشکی هه تاو تیکت ئه هینا ، لاپه ره زهر ده وه ریوه کانی ته مه نت سه وز ده بوون چاوه کانم ده کرده وه خۆم له هه شتیکا ده بینی ، ئا بهم شیوه راهاتمه سه ره گوناوه زور جار بی ئه وه ی پرسیار ی له لیوه ووشکه کانمه وه بباریته سه ره زارت خیرا وه لامت ده دایه وه .

بی ووشه ، به بی دهنگی ده مزانی ئەم جاره یش بۆم هه یه هه لت بژیرم بو شتیکی سه ره .

له كه نارى دهريا داده نيشم له دوورو نزيكه وه ته ماشاي شه پولى دهرياكه م ده كرد ، دروييكم ده كرد كه شتيك تويش ده تراني و بى ده ربه ست بوويت نه مده ووت توش ره شه بايي يان زرياني ده بيت نه ههنگ قوتت ئه دا ، ماسييه گه وره كان ئه تخون و په راسوه كانتم بو ده نيرن ، يه كه يه كه به رده كانم ئه ژمارد ياريم به قوم و ريخ ده كرد پيم ئه ووت بى سه ول پرو ئه پويشتيت چه زم ده كرد به سه رده رياكه دا . پروم بى ئه وهى توئى قاچه كانم ته رين ... نه م ده توانى ، ده مزاني ده خنكي و لافاوى دروكانم ، شه پولى توپه بوونم ئه م سه رو ئه وسه رم پي ده كات ئه پويشتيت منيش له كه نارى دهرياكه چاوه پيتم ده كرد ... رهنگى دهرياكه سه وزو شين و سپى و سوورو زهش ده بوو ... رهنگى سيبه ريشم وه كو خوى ده مايه وه پيش وهخت ده مزاني نهينى ده ريا كليلى وون بووه ، له گيرفانم دا نيه ... له پر ماسييه بچو كه كان ئه گريان ، ده مزاني كه شتى درو فيلى لى كرد و له نيو دهرياكه وون بووى ، ده مويست فيرى مه له وانى بيت له پر ماسييه كان به ره و كه نارى دهرياكه مه له يان ده كرد دوو مراويان بو ده هينام .

ته ماشايانم ده كرد ده مزاني چاوه كانته !

له گه ل هه موو بالنده كانى گه ردوون دا بالت ده گرت ده گه راي ده گه رايته وه نه بوومه هيلانه ته خير هه ركه هه ولت ده دا به باله كانت نزيكم بيته وه ، ده بوومه راوچى بى فيشهك ته قه ييكم لى ئه كردى ، نه متوانى بيمه هيلانه بوئه هه لثم بژارد بمنيزى ئه و كاته كه جه ستم ئه خه يته نيو گوپره كهت به لى ، پيت سه يره كه ده ليم گوپره كهت ئه گرپى بو چالى ، بو گوپرى ، بو هيلانه يهك ... هه ركاتييك ده ست كه وت وه سيه ته كه م بو هه موو بالنده كان داواى مه رگيكي خوينم بو بكه .

له نيو مانگو و پوژا گوپرى هه يه ناو نيشانى گوپره كه نازانين هه ميشه شه پرى له سه ر ئه كه ين .. تو ئه لى :

- روژى منه ، گوپرى منه
منيش ئه ليم :- مانگى منه و گوپرى منه ...

له سه ريهك گۆر شه پرمان ئه كرد ، هه ميشه پالم پيوه ئه ناي وه هه ميشه پالت
پيوه ئه نام ببوره چالي نه بوو ، گۆرستان نه بوو گۆري هه ردووكمان بوو ،
نه مانده تواني جه سته كانمان تياي دا بنيژين خوي هه ستي هه ردووكمان پهنجي
ته مه نمان ئاره قى نيو چه وانمان تياي دا زينده چال ببوو .. سه رمان هه لگرت ، تو
به ره و مانگ و من به ره و روژ تيشكى هه تاووت بو نه هينام

تريفه ي مانگم بو نه هيناي له نيو تيشكه تريفه دا جاريكى تيرزينده به چال

بووين .

گرێی

دەروونی

زید پیربال قەساب

ئایینی ١٩٨٤

(سەرەتای میزۆوی هەموو مەرفایەتی
بەبرسیستی و خوشەویستی دەستی پێ
کردووە).

بۆ

بەیانێک شەنە بایەکی زۆر ساردی هەل کردووە، بەپێچەوانەی هەموو
پۆژیک زۆر زوڵە لەخەو بەلگە هات... ئازانی بو! ئایا لەبەر خەم و پەژارە و قور
بەسەرێکەکی هەو... کە ئاوی ئی کرد لەخەو و زوو بە ئاگا بێت؟ یان دەمەو
بەیانێکی زۆر سارد بوو... یان خەونیکی زۆر ناخۆش و ئێستەکی دیبوو...
سەیریکی ئەم سەربان و ئەو سەربانی کرد، ژمارەیهکی زۆر لە چوارپایەیی
پەنگاو پەنگی بینی... برینی یادهکەکی وەک ئیمروو دوینی تازە پووه کزەیهکی
یە کجار گەورە بەسەردلی داها، بیرێ لەخۆی و ئەم ژیاڵە تەنیا... ئەم ژیاڵە
کە ساسیەکی دەکردهو ئەو سەری بیست و چوار پایزە هەر تەنیا... تەنیا...
بێ کۆتایی... «هەموو شتیکی جیوت دەبیت، ئەو بو من هەر تەنیا...»
جگەرەیهکی داگیرساند زۆر وورد پووه لە ژیاڵی کە ساسی خۆی... ژیاڵی مندا!
لەپێکا بەشاری پەشی پێ یانگەر تالەکانی وەک ئیمروو منداڵی گەرایەو، و
چون منالان بە دواوی ئەکەوتن و گالته یان پێ ئەکرد...

- هوی هالالە

- هوی هالالە

بیر لەو ووشە نەگەتیه دەکاتەو کە لە منالیەو پێی، لەناخەو مردووه..
لەپەرستە ناسکەکی دایکی لە گوێی زەنگایەو وەک چۆن هەموو جارێک پێی
ئەوت...

- کۆپم حەمە خەم مەخۆ... با ئەو منالە زۆلاتە بوخویان ئاوا بلین.

- ئم، ئم

جگه ره یه کی تری هر به و جگه ره یه داگیرسانده وه... خه میکی قورس دلی گرتوه... له پر بیریکی ره ش بو لاهات... له خو به وه برینی یاده که ی تازه بو وه بو به خه میکی گه وره... بیر ی له سه رده می منالی و نه و کچه جوانکیله یه ی دراوسی که یان ده کرده وه... که ماوه ی مانگیك بوو ماله که یان هاتبو وه دراوسی ی مالی خو یان... هه مو به یان یان و ئیواران له به رده رگا، یان له سه ربان به بیانوی جل هه آخستن، حه مه ی نه بین ی پی ی پی نه که نی و خه نده یه کی جوانی نه هاتی... دهستی بو لای قژی به رز نه کرده وه له جیاتی سه لامی نه هیئی حه مه زور دلخوش بیوو... زور جار منالانی گه ره که بو ره که ی خو یان قسه یان به و کچه دهوت، حه مه خه ریک بوو شیت بیت... حه مه زور جار ناوا بیر ی ده کرده وه...

- «بوچی له وه مو مناله بی که موو کورپانه ی گه ره که که ی خو مان منی خوش دهوی... ته نها به منیک پی ده که نی... ناخ خوا نه و پوژه بگری که دایکت له ماله وه باسی منی بو ئیوه کرد بوو...»

- توخوا گونا نه، نه و مناله جوانکیله یه ی دراوسیمان، حه مه ی ناوه زمانی نیه و لاله ؟...

«توله جیگای خوته وه راچه نی بووی وشله ژا بووی... ناخ له و پوژه به و لاهه هیچ توم نه نه بین ی، که منیش ده دیت رات ده کرده ژووره وه... نه م نه زانی بو...! که چی منیش ههستم به هیچ هه له یه ک و کرده وه یه ک نه ده کرد که به رامبه رتم کرد بی... یان که موو کورپه کی پوخساریم هه بیت به رامبه رت، به لام له دوایی دا بوم پروو بو وه که تو تاکو نه و کاته نه تزانی بوو که من لام وه مرو فیکی ئاسایی نیم... به لام پروا بکه دهروونی من و... خوشه ویستی من بو تو گه وره ترو پیروتر بوو مرو فیکی ئاسایی... نه و بوو بو وه گری یه کی یه کجار گه وره ی دهروونی من تاکو ئیستاش پی ی ده تلیمه وه...»

دوو جووته کوتر برینه که ی حه مه یان تازه کرده وه... بیر ی هاته وه وه ک چون نه وه سه ری دوو مانگه حه زی له و کچه جوانکیله یه کردوه بی نه وه ی تاکو ئیستا هیچ په یوه ندیه ک له نیوانیان پروو بدات...

- «ناخر چون پروو بدات ؟ ناخ گه ر بزانم ناوت چی یه ! باشه چون ناوت بینم ؟ چون قسه ت له گه ل بکه م ؟...! ده ترسم زوریش ده ترسم... له وه ده ترسم گه ر وه ک چناری کچه دراوسی ی منالیم زانیت لام ئیتر سه یرم نه که ی... ئیستا زورم پی خوشه که سه یرم ده که ی... که دهست به رز نه که یته وه بوم به بیانوی قژ چاک کردن له جیاتی سه لامی نه هیئی بو منی شه یدای تو... نه زانم حه ز نه که ی بیم بو لات و پیتی بلیم «خو شتم نه وی ی» پروا بکه منیش خه ریکه شیت نه بم... به لام چون ؟! ناخ له م یاسا نه گبه تیه یی ئیمه... هر له وولاتی ئیمه ناوایه... که کور

کړنښ به رڼته به رڼته به رڼته، هر رڼه بې کورې پوځي بونافرهت.. هر رڼه بې کورې
 بچي بولای نافرته وېږي بلي.. خوشتم نه وی.. به لام گیانه که م که رتوش هاتي
 که من هیچ وه لامېکم نه بوو نه وسا چی بکه م.. دووباره نه زانی که من لام.. ناخ له
 نه گبه تیم.. با هه لسم په له که م به یانیه کاتی چوونه قووتابخانه یه تی، نیستا له مال
 دهرده چی.. بابجهم فریاکوم.. باتیر سهیری دوو چاری بکه م، نه وچاوه زهرده
 پایزیانه.. نه وچاوانه ی که چند سهیریان بکه م لیان تیرنايم..
 حه مه وه هه موو پوژیک نزیکی لای که په که که ی شوخه که ی که وته وه..
 که په کیکی پر له منال وپر ناژاوه و برسیه تی...

- «نه وته له سهیری کولانه که ی خویان دهرکه وت، نه بې ښاگاداری من بی ؟
 نه ی چوون ښاگادار نه ی.. هه موو پوژیک لی راهاتووه، ښورپکی له حه مه دایه وه و
 به دهمیه وه بې که نی.. وورده وورده به دویا پویشیت.. جار جار هه ښورپکی
 دهم دایه وه تاکو به رڼته قووتابخانه که یان.. له ویشه وه سهیریکی تری حه مه ی
 کردو.. بې که نی، حه مه خه ریک بوو له خوشیان بال بگری.. وورده وورده به رڼته
 قووتبخانه که یانی چی هیشت، به دهم بیرو پویشتن و خه یالی عیشق و
 خوشه ویستی خویه وه.. خوی له بهر دهرگای ماله وه بینیه وه.. مالیکی چول و
 ته نهاو حه وشیکی بچوک و دار میویکی زرو ژورویکی پر له ناخوشی و پر له
 یادگاری تال و.. ژورویک پر بیت له کوست و نه بوونی و دل ساردی، پر له نه بوونی
 خوشه ویستی...

- «ناخر بو ښاوا بې بو ؟ دایکه بو ښاوا زوو جیت هیشتم، ته نها تو بووی
 سه بووریم، هیوام، به تووه مروف مابووم له ناو نه م کوته له بوگه نه، ته نها تو بووی
 که هیوات بې نه به خشیم له م ژیا نه..

. کورم حه مه گیان.. هیچ خه م مه خو شوکر بو خوا که نجیکی جوانی سه د کچ
 سوپاسیشت ده که ن ښنجا شووت بې نه که ن.

به لام دایکه گیان نه مزانی تو له بهر سوژو خوشه ویستی، دایکایه تیت نه م
 قسانه ت بې نه وتم، نه ت دهوویست - هه ست به که م و کورپي خوم بکه.. دایکه
 به لام نه نه بوايه کردگار توی ته رخان کردبایا بو نه مان.. ناخ دایکه گیان بو ښاوا
 زوو جیت هیشتم چونکه ته نها تو بووی وات لی کردم که هیوام به ژیان هه بیت.. و
 نرخي مروف و خاک بزائم بو ښاوا زوو جیت هیشتم دایکه گیان بو..»

دووباره پرسته ناسکه که ی دایکی هاته وه بیرو هه چوون بې نه وت..
 - کورم حه مه گیان.. خوژکه پوله ملم بشکایه نه و سه فهره م نه ده کرد که تو ښاوا
 هیت به سه ر هات له م رووداوه نه گبه تیه.. خوا شو فیږی نه و نوتومبيله بگری..
 نه گینا نیستا توش وه کو هوری کانت قووتابخانه ت ته واو ده کرد.

حه جگه ره يه کي داگيرساند.. به دهم جگه ره کيشانه وه بيرى له م چاره نووسه ره شه ي خوى دهکاته وه.. وهک چون نه ژياوه وهک هه موو مروفيکي ناسايي نه م جيهانه ..

- «باشه وا دياره گه ر مروفيک که موو کوپيه کي هه بيت نيتز نه ژيت و کوپيک هه لکه نيت و بچيته ناويه وه.. ناخ له م ژيانه ي تيمروي تيا ده ژين...»
له پريادگار يکي تالي تری هاته وه بهر چاوی.. وهک چون دايکي خوا لي خوش بووی چوو خوازييني کچيک بووی وتبووی حه مه خوينه واره.. شه شي سهرتايي ته واو کردووه، نه تواني له شوپنيک بييته فه رمانب ريک، وه هه نديک پاره ي باوکه خوا لي خوش بووه که شي بو ماوه ته وه.. نه تواني مال و منال به خيوبکات.. نه وانيش ووتبوويان...

- تيمه چون کچي خومان ده دهينه پياويکي لال.. په يوه ندي نيوانيان ته نها ده بيته کاغه زوقه له م.. نه وه چ ميرد کردنيکه، بوچی پياوله دونيا نه ماوه ۱۹!..
- «دايکه گيان.. وا دياره نه وه ي که موو کوپيه کي هه بيت به پياو نازانري له م کومه له.. ناخ دايکه گيان، خوزگه منت نه ده هينا بو نه م ژيانه سهخت و ناخوشه بو ناو نه م هه موو خه لکه ده روون ته سکه...»

خورد ناوه پراستي ناسماني حه مه ي گرتووه.. له گه ل زهنگي کات ژميره کوته هه لو اسراوه که ي خويان راچه ني.. له بير کردنه وه پچرا.. به بيرى هاته وه، زوري نه ماوه بييته کاتي ده رچووني شوخه که ي، بيرى کرده وه هه ر وهک جار ان به پري ي بکات تا کو بهر ده رگاي ماله که يان حه مه وهک هه موو پوژيک له سه ر هه مان به رنامه به رده وام بوو به دهم خه يالي خوي و خوشه ويسته که ي و جگه ره کيشانه وه.. خوي له سووچيکي نه و به ري قووتبخانه که يان بينيه وه.. پووخساري په شوکاوه، چاوه پرواني نه و چاوانه يه که خه ون و خوشي هيواو ناواتي خوي تيا به دي دهکات...
- «نه وه ته، نه بي باسي من نه کات بو هاوپري کاني ۱۹!..»

سه يريکي حه مه ي کرد وهک هه موو جاريک.. هاوپري کانيشي دهسيان کرد به بهي که نين...
- «کي نالي گالته م بهي نا که ن؟.. ها، نا بروا نا که م چون.. نه بي پاش نه وه موو ماوه يه پيم رابويري؟.. نا.. نا چون وا نه بي...»

ناوپريکي تری له حه مه دايه وه خه نده يه کي جواني هاتي، وورده وورده نزیکي ماله که ي خويان نه که وته وه.. دووباره وهک هه موو پوژيک حه مه به دل ساردي گه رايه وه ماله بي نازه که ي..

نيواره يه و خه ميکي قورس دي حه مه ي گرتووه.. به ده مجگه ره کيشان و پياسه ي شوسته کاني دووري شار، حه مه خه يالي پويشتبوو.. بيرى له م ژيانه

ته نیایی یه و له م ژيانه که ساسیه و نه م چاره نووسه ره شه ی خوی ده کرده وه، به دهم خه یاله وه به سه ره سم له به رده کانی سه ره شه قام هه لده دا.. له پر له گه ل هوړنی ئوتومبیلیکی کوړی کابرایه کی خوا پیداو.. خه یاله که ی پچرا.. راجه نی، به بیر ی هاته وه وه ک چون نه و کوړه قوزه پیست سپیه، وه کو نه بوو بردیان بو دهره وه ی وولات، نیستا چاک بوته وه.

«خو نه ویش وه کو من به پروداوی ئوتومبیل ئاوی به سه ر هاتبوو.. نه ی چون چاک بووه ؟.. ناخ له نه بوونی وه ژاری.. جگه ره یه کی داگیرساندو نه رمه کوکه یه کی هاتی.. به دهم بیرکردنه وه به بیر ی هاته وه.. وه ک چون مروف له به ر ته نیایی.. خوشه ویستی بو پشیل یه کی کزو برسی ده چیت.. نه و پشیل یه ی که وا کوړی کابرایه کی ده وله مند قیزی لی ده کاته وه ده لیت ئاوه گله و پیسه.. له پر شانی به ر شانی ئافره تی که وت.. راجه نی.. نه ی توانی چی بلی، باشه چی بلی و چون ؟ به دهم و چاوداوی لی بووردنی له ئافره ته که کرد.. که چی ئافره ته که به دهمیکی زور کراوه وه وتی...
- خو نه و خه لکه ده لی ی کوړن.

نه ویش به شه رمه وه ملی ریگای گرت بو مال له بی نازه که ی، وه ک کولیتی ک دیار بوو له ناو مالان.

شه وه و حه مه خه مباره زور ببزاره له م ژيانه سه خته ی که تیا به ده ژی.. به دهم سه یر کردنی نه ستیره کانی شه وه وه له سه ر جیگا شه ره که ی پال که وتوووه.. به دهم بیرکردنه وه وه خه یالی رویشتوووه...

- «نه وه بووه سه ری دوو مانگ بوه چی ؟! له وانه یه نه ویش قه لس و ببزار بووی لیم.. نیستا له وانه یه بلی بو نایی پیم بلی «خوشم نه وی ی» به لام گیانه که م، چون ؟.. چی بلیم، ده ترسم که ر زانیت لالم سه یرم نه که ی.. نا باهر ئاوا بیت توخوا، نه گینا که ر سه یرم نه که ی، که ر پیم پی نه که نی.. که ر ده ست به رز نه که رینه وه بو م له جیاتی سه لامی نه هی نی نه مرم.. با په یوه ندیمان هه ر ئاوا بمینی نه وه کا را که ی ئاواش هه ر خوشه تو خوا...»

به دهم بیر کردنه وه یه کی زور دا.. خه ریک بوو شیت بیت، نه یه زانی چون بتوانی وا له و که به بگه یه نی که خوشی ده ویت، پاش بیرکردنه وه یه کی زور بریاری که وا له پارچه کاغه زیک دا بو ی بنووسی.. بیداته ده ستی دووباره له دواپی دا ده زانی لاله هه ر ناخوشه و ئیتر سه یریستی ناکا، نه ی نه وسا چی بکا.. نیستا هیوا یه کی به وه وه هه یه نه وسا هیوا ی به چی بی.. زور وورده بووه بیر ی ده کرده وه له م گیره و کیشه ی ده روونی خوی، له پر رسته یه کی کوړنکی روښن بیر ی هاته بیر...

- خو هه موو كچيک يه ك دهر وون و په ك جوړنن !. «خوئ له وانه يه راست بڼت، بونا بوئ دهنووسم له پارچه كاغه زيكه.. به لكو گهر منى خوش بويت به هه موو جوړيك رازى ده بڼت.. گهر بشزانئ كه من لالم و مروفئكي ئاسايى نيم.. له وانه يه لاي شتيكى زور ئاسايى بڼت...».

به دهم سه يركردنى ئاسمانى شه وو ئه ستيره دووره كانه وه حه مه وورده وورده چاوانى به سهر يه كه ووتن، وهك به رديكى زور قورس و گران كه وته بن گوئى خه ويكى قول. به يانى له گهل گزنكى پوژدا حه مه به ئاكا هات.. له سهر هه مان بريارى خوئ ماوه.. به دواى كاغه زيك و قه له ميكا دا گه را له ناو سندوقه كوئه كه ي كاتى قووتابيه تى.. له پر كاغه زيك و قه له ميكى بهر دهست كه وت، به دهست و پليكى زور له رزو كه وه تيايا نووسى «خوشم ئه وئى گپانه كه م».

حه مه ئيستا له سهر پيكاى هات و نه هات دا وه ستاوه، دلى حه مه ئه و دله بئ نازه ي به بئ ئارام له لى دانه.. زور به په له.. نازانى بو، له پر شوخه كه ي وهك هه موو پوژيك له سهر ي كو لانه كه ي خويانه وه دهر كه وت وورده وورده نزيكى حه مه ئه كه وته وه.. دلى حه مه ش وورده وورده له لى دان زياترى ده كرد.. خه ريكه حه مه وا ئه بوورپته وه، خه نده يه كى كه مى هاتى و سه يريكى حه مه ي كرد.. حه مه توژيك هيور بووه و هه ستي به شتيكى زور سهر ده كرد، ئه و يش ئه يزانى ئيمرو حه مه توژيك په ننگو و پووى گوږاوه و كاغه زيكي بچووكى له دهست دايه، نزيكى كه وته وه.. حه مه ده ستي دريژ كرد بوئ، شوخه كه شى وه ستا سه يريكى په ننگ و پووى حه مه ي كردو به بئ كه نينه وه.. يهك دوو هه نكاو نزيك كه وته وه.. كاغه زه كه ي وهر گرت، به شه رمه وه.. خوينديه وه توژيك وه ستا.. سهر ي په زامه ندى نواند له پر ووتى...

- تو ناوت چي يه ؟

حه مه تيك چوو.. زوريش تيك چوو، ووتى...

- ك. ح. ك. ح.

- چي ماناي چي ؟! ماناي ئه وه يه تو لالى.. بو گه نيچ نه ماوه له سهر دونيا ؟

به دهميكي پر له شوږشه وه حه مه ي پيسوا كرد، حه مه ش دايه پر مه ي گريان، دووباره به دل ساردى گه رايه وه ماله بئ نازه كه ي و ساردو سهر كه ي. ئيستا پاش ساليك حه مه بئ هيوايه و بئ ئاوات ئاخو كچيک و هيوايه كى تر.

نام

نویسنده

نویسنده

دانا علی سعید

سنه ۹۸۵ - سنه ۹۸۵

میشنا له گهل کاربوهدا دهسته و به خه برون، گرمه گرم کارگه که و ته که ر...
به له هه وریکی بهش ناسمانی کارگه که ی ته نی.. بونی ته و ت و گاز دهم و لووتی
هه مووتانی بیکرد... هه را وهاواری کرینکاره کان وه که خماخه ی سهره تانی
به هاریکی ته، به ناو گرمه گرمه که دا رته دهبو... هه زار سمایل له پالتا به دهستی
باوکی سهره بیدری بینی نازانی و لایه کی به حه تی لئنا که یته وه.. مام که ریمیش
بهشتینه سورمه یی به که ی له که مەر توند کردووه به خوئی و خا که تازه که یه وه وه که
حه و ت شه و و حه و ت پروژ نیشنگه گر بوی و خه و له چاوانی نه که و تینی گیزوشه که
ده چوو.. تویش به هیننی چاوه کانت له دیمه نه که بریوه له که لایه کانتا
جیهانیکی تاییه تیت خولقاندووه.. نه م کابر اساده یه لات بووه ته چه ند مادده یه کی
سهره سا که رو له تاقیگی بیرو لیکدانه وه تدا ده بهیننی و ده یه ی.. بو دو مانگه
و نیو ده چی بیکه وهن.. زیاتر له بانزه سهاله له م نیشه دایت و به هه زاران
خه لکی جیاوژت تاسپوه، به لام که سپان وه که مام که ریم له ژیر تیشکی
سهره نجه کانتدا بی وه لام نه ماوه ته وه.. روژی چه بکی پرسپاری بی وه لام که
بانیزه ی میشکندا که له که ده بن.. چه ند سه یری ده که ی ساده و ساکاره.. که ده،
ده کاته وه دله بچکوله که ی ده کاته مشتته وه.. که چاوه کانیشی هه له ده هیننی جیهان
سهره لچی خوشه و یستی میهر و پاکی تپاده بهیننی.. به لام نه وه ی توئی له گیزاوه
بیر کردنه وه دا خنکاندووه، یوناشنانابی و تادی کنوی تر ده یی..

یه که م پوژی هاتنی مام که ریم وه ک نیسته له پیش چاوته.. یه ک پارچه نه زاکه ت وپیزبوو.. به لای هه رکه سیکا تی ده پیری دهسته کانی ده گوشی و یه ک هه زار جار به قووربانی ده بوو.. ته ناننه کریکاره کانی هاوپی به چاری به ریوبه ره وه ته ماشاده کرد.. بگره زیاترو گه وره تریش.. له ئاست برغوو پارچه ئاسنه کانیشدا پیزو ستایشی خوئی ده نواند.. خوگه ری کهئی سلاویکی لی بکر دایه وه ک برای حه وپشته ده بووه کلویه ک به فرو له نیو دهسته گه رمه کانیدا ده تویه وه.. زولیته تی یه که ی نه حه ی فیته رو شه ریفی سایه ق هه ردوو ده رکیان به مه کردوو بووه مادده ی پیکه نین و پابواردنیان.. پوژی په نجا جار سلاویان لی ده کردو نه ویش هه موو جاری له جاری پیشووتر گه رمتر و سووتینه رتر وه لامی ده دانه وه..

دلسوزیه که ی چووه ته راده ی بی نه ده بی.. هه مووئیشی کارگه به ئیشی خوئی ده زانی.. له هه موو کاری خوئی هه لده قورتینی.. له شیکی سووک و زمانیکی شیرین.. ئاماده یه له جیاتی پانکه باوه شینی کریکاره کان بکات.. له دابه ش کردنی کار هیچ نازانی و خوئی به لیپرسراوی هه مووکاره کان ده زانی.. چه و تیکردن و قیرکوکردنه وه و برغوبه سته وه و سازکردنی ئاوی سارد و گسک دان به پیشه ی په وای خوئی ده زانی..

یادی چواره م پوژی هاتنی لیوه کانتی ترازان و قاقایه کی له زارت ده ره پیراند.. له ژووره که ی نه حه ی فیته ره هشت نوپه ک کوپوونه وه و قسه ی زلتان ده کرد، له نا کاو مام که ریم خوئی کرد به ژوورداو پارچه ئاسنکی قوورسی رزیوی به دهسته وه گرتبوو، وه ک پونی له دیزه یا دیبینه وه، ئازایه تی خوئی پییشان ده دا که چون له ده شته که ی خوارکارگه دیویه تی و نه یه یشتوو به فیرو بروات و میناوی یه تی وه. ئیوه ش هینده ی ماندوو بوونه که ی نه و ماندوو بوون له پیکه نین، نه مه بووه باس و نوکته ی هه فته یه کتان.. یان بابلیین هه فته یه کیان.

هیشتا مانگی به سه ر هاتنیدا تی نه پیری بوو، یه ک پارچه کریکاره کان ناره زاییان به رامبه ر مام که ریم ده رده بیری.. هه موو لی بیزار بوون.. خو هه لقوورتاندن و لیپرسینه وه له کاری نه م و نه و به ته واری ناشرینی کردبوو هه پیش چاویان.. که بووه مانگو نیویک کار له مه ترازو گه یشته لیپرسراوان په ندازیارو به ریوبه ری کارگه.. سکالای کریکاره کان له گرم وه وری کارگه لند تریبوو.. نه مه بووه هوئی سه و زبونی رق و کینه له نیوان مام که ریم و کریکاراندا..

به لام تانیستا تو هه رته ماشاکه ریکی و هیچی تر.. هه ردوولا به په وای دهانی.. مینده سه رنجی مام که ریمت داوه له خووت باشتی دهیناسی.. خویش

له پراستی په کانی سه رومه سه له که گیل . که ی .. وپریای .. به هیمنی سه رنجه کانت
 بلاوده که یته وه به به پرپوشنایان ده خ یت .. گلوله یه که یادی رابدوو دواړوژیکي
 چاوه پروان نه کراو پیوه ری مه سه له که یه لای تو .. هرگیز دانیشته که ی نه و
 پروژهی مام که ریم و قسه کانی له یاد ناکه ی .. ووردو درشتی پروداوه کانی ژیانی و
 به سه رها ته کانی کرده چیروکیک و خویندی په وه .. باسی خیزانه هه شت که سی په
 که ی وژیا نه ساکاره که ی .. کاتی خاوه نی په زو باخ و دیه ربووه، وه که باسی ده کرد
 پاشایه کی بی سه ربازبووه .. پاش نه وه ی .. نیستایش ..؟! مه گره رتوېزانی نه م
 دله بریناره ی مان که ریم چه ند بی فیل و پا که .. پروداوه که ی دوینی له نیوان
 تیشکی سه رنجه کانت و مام که ریمی لانه ته ریودا وه که شاخ قووت بوته وه .. گره
 چاوه کانت هینده ی قه واره ی مام که ریم نه سمی هرگیز به دی ناکه ی .. مافی هه موو
 خه لکی کارگو و مافی مام که ریم له ته رازووی لیکدانه وه تدا وه که یه که و قوورسو
 سووکی تیابه دی ناکه ی .. نه وان په وان یان نه م .. ده ماره کانی میشتک
 گرژکرده وه .. زیاتر .. زیاتر .. چاوه کانت نووقاندو سه ره توژوای په که ت
 چه ند جاری هیناوبرد .. به رکه ناگری .. وه که شریتیکی تو مارکراو پروداوه که ت
 هه لکرده وه، بوو یت ته ماشا که ری و چاوه کانت تی بری .

له که ل شه پو لی گرپه ی نیوه پرودا کریکاره کان کو مه لیان به ستووه .. نزیکه ی
 نیوه ی خه لکی کارگو لیک پرژاون .. هرکه سه فریای نه وه ده که وی چه ند ووشه یه که
 بکاته رسته یه که و ده ری په رینی، ده نگه ده نگو لوغانیکه بوو ته نه و پروژهی
 قه ره وه یسی تیا کوژرا .. له لای چه پی کریکاره کانه وه کاکه وشیاری لپرسراو
 به خو ی و چاویلکه په شه که یه وه به ره وپووی کریکاره کان به هیمنی
 هه نغاوی ده نا .. مام که ریمیش له راستی حه شاماته که وه، هه رچاوی
 به بودیمه نه که وت به هه له داوان خو ی که یانده شوینی پروداوه که و له نزیکه وه
 چاوه کانی زهق کردنه وه و گوپکانی هه لخت .. پاش نه وه ی جه نابی لپرسراو
 له باسه که گه یشت، نه یو یست به ده نگه ناسکه که ی هه راوهاره که کپ بکاته وه ..
 (کاکه له مه وداو خو م سه ره پرشتی چیشته خانه که ده که م .. نه م جوړه گله بیانه
 دواپی دیت .. دابه شکردنی خواردنه که یش هه رخوم چاره سه ری ده که م .. جاریکی
 تر به م جوړه دووباره نابیه ته وه ..) وه ستاعه باس به ده نگیکی به رز وه که ناو به ناگرا
 بکه یت ده نگه ده نگه که ی خاموش کرد .. که وته باس کردنی که م وکوپی
 له خواردنه کاند او چاودیری نه کردنی پاک وخواوینی .. پاشان گله بی کردن
 له لپرسراوان که گواپه له سه رچاوه وه مه سه له که لیل و نادیاره .. نه م یش سه ری
 مه سه له که ی بوچه ند بابه تیکی تر راکیشا .. نه مه یان نا .. نه وه یان وا .. له به رچی
 وایی .. بووه دریزد اد ری و هینان وبردن .. له ناکا و مام که ریم وه که مووی لووت

هاته نيوان هه ردو ولاو دهستی کرد به راویژ کردن .. (کوره عیبه .. که ی خواردن
 ئه وه دینئ .. هه شوره یی یه له سه ر خواردن پیاو دهنگی ده ربی .. باو کم
 ئه وه شمان ناوی زیاده .. له مپووه هه ر که سه بابوله یه ک نان و هه رچی
 خواد ابووی له گه ل خویدا بیهینئ ولیره بیخواو ته واو ...).

وهك شهقی له تۆپه خره که ی پوژ هه لدهیت و به ویدیو زهوی دا گلوری
 بکه یته، تروسکایی له چاوی کریکاره کاندای نه ما .. چون ئه مان پووشووبن و
 قسه کانی مام که ریمیش ناگر، هه موویانی گرتی به ردا .. لیشاوی قسه ی ساردو
 سووک و ناشرینیان به سه ر مام که ریمدا پوکرد .. که ر کومه ئیکیان ترسی خویان
 له دلا نه بوایه ئه وا دووان سیانیکیان خوینیان ده کرده کاسه و به ونویژی نیوه پویه
 وورگیان را نه دا ..

له وه ده چی هه زار جاری تر ئه م شریته هه لکه یه وه، ناتوانی هه زار زوه
 به لایه کدا بخی .. دووهاو کیشه ی هاوسه نگ و وه که یه کن .. کابرایه که لئی نازانی و
 کتوپه له م پی و په سه ناگات، گوژانیکی خیرا و بی بنچینه یه .. ئه وانیش وهك
 له چاوی مام که ریمه وه ده بینرین نه مردوون له برسا، مافیکی په وایه و ده بی
 وه رگیری .. ئنجا وه ره ئه م دووخیه لیکی بکه یه نه .. دووجیهانی تاییه تی یه و
 له میشکی تووا ئاویته نابن .. هه ردوکیان جبی و پیی تاییه تی خویان دهوی ..
 که ربه مایه کی راست بو مه سه له که نه بیینی یه وه، تویش ده بیته به ره ی سی هه م ..
 به لام وهك ده رده که وی مام که ریم ده بیته مه ره که ی بری سمایل . پوودا وه کان
 شانویه که وه له پیش چاوه کاندای به دده وامه .. وهك گوپز پوودا وه کان ده شکینی و
 کاکله ی هوکانیشی ده رده هینی .. گرنگ ئه وه یه وینه کان وهك خوی بیینی .. ئه مپو
 خه ریکه وینه ی ئه و کابرا ساده یه پووناکی چاوه کانت به شی نه کات .. سه ر نه چه کانت
 وهك سییه ر ئی جیا نابیته وه هه مو شته کان به نا شکرادیارن ..

مام که ریم نامویه و ناشنا نابی .. تادی چاوه کانی مۆرترو سیمای ناشرینتر
 ده نویئ .. ئه و خه لکه ی خوشی ویستن و خوشیان ده ویست که م بووه وه .. ئیستا
 بی که سه .. بی ئاشنایه .. جیاوازی یه کی که وه ره له نیوان خوی و ئه واندا
 به دی ده کات .. وهك دووشاخ له نیو جامانه شپه که یه وه ده ره اتبی واخوی ده بیینی ..
 هه روهك بالنده یه کی بیته وا ده خولیته وه .. رقی له هه موو شته کان ده بیته وه ..
 رقیکی توپه و ترسینه ر .. به هه موو شتی نامویه، ته نانه ت به خا که نازه که ی
 ده ستیشی هه ر نامویه .. ئه مپو را بردووی بووه ته خوین و دله که ول کراوه که ی ته پ
 ده کاته وه .. داهاتووشی چه زیکی پیروژه و له دۆزه خی خه مه کانیدا تهاوته وه ..
 هه موپوژی دله بچکوله که ی چه پکی خوشه ویستی و چه زو زه رده ده چنی ..

مام که ریم ئیستا دوو که سه .. دوو دیمه نی جیاواز له سیمایدا
 خوی ده نوینی .. مام که ریمی مسوگرو پازی و به خته وهر به ژیانیکی
 ئاسایی وگران .. له گهل مام که ریمی کزول و کابرایه کی نه فرهت لی کراوو بیزارو
 قیزه وه .. ئه لین به رد له شوینی خوی سه نگی هه یه .. راسته .. ئه مپو مام که ریم
 واهه ست ده کا سه نگی خوی له وی جی هیشتوو .. پوژبه پوژواری لاواز تر ده بی و
 پیوه له تر خوی ده نوینی .. ئه مه یه ئه و راستی یه پیروزی تو له سه روسته کانه وه
 به دییان ده که یت .. بویه لای تو مام که ریم له وه گه وره تره که دیار .. تو سه نگی
 راسته قینه ی شوینی خوی له ته رازووی هه لسه نگاندن تابه .. ره وشت و سیفات
 ساده کانی مام که ریم پی به چاوه گیله کان ده دات خه رمانی تانه و ناتوره
 به دی بکه ن .. به لام گرنگ چاوه کانی تو یه شته پیروزه کانت له لانه ره وینه وه .

چیرۆك

به دامینی شاخیکه وه

احمد سید علی بهرزنجی

له وه چه رخانیکدا بو لای چه پ وهك گابه رده که ی لایه وه تل بداو به سه رید لایی ئاوا تابوی کرا قه له مباریکی داو له توله ریگا که وه به ره وه ئه وه به ر خوی ئه مباری پهل داره به نیک کردو وهك نیچیریکی سارده وه بوو یهك دوو جار به په له که وه ئه سه رو ئه سه ری کرد، دهستی به رداو له ئاستی خوی ره پ که وه سه رزه وی، له جی ی خوی چوار مه شقی دانیشته و یه خه ی مراخانێ و کراسه که ی ترازند، فینکی یه کی خوشی دای له سنگی، قایشه که ی پشتی به دوو کون بو پیشه وه شل کرده وه، ویستی به پشتا راکشی، به لام:

- نه که ی له هیچ جی یه ئه مین بی، وهك ماران گاز له خسه ی مارو میرو سل
که ره وه، خوت مه دهره دهست ریکه وت.

دهسته سرهكې هیشتا ته پری ماوه یه له مه و بهری پپوه مابوو كه له سهر
كانی خه یاران لامل و ناوچه وان و لاجانگی پې ته پكرد. كړدی په وه و به له پی
دهستی هینای به رویدا، نه ی ده زانی نه وه چی بوو له پر تووشی بوو، هه موی
جگړه کیشانیکه نه م شته په ریوه ته میشکی.

- شیخ گوړه كې پر له نور بی، هاتبووه نه شكه و ته كانی پشت تاوایی، شه وی
ناردی به دومو بو راسپارده یه ك ناردمی به و دیوا... بو (وه یسه)، راستت ده وی
منیش له رود امام وشه رمل كړد داوی كه سیك بكه م له ته كما، هه ربه وشه وه پایزه،
نمه نمه باران ده باری كه من به رد او به رد و ده ون به ده ون به م كه له سه خته دا
هل ده زنام، لای كانی یه كه وه تی په پیم و گویم لی بوو بانگیان ده كړدم، به ناوی
خوم هاواریان لی ده كړدم !!، رویشتم، هه نگاهه كانم خیراتر كړدو فیشه كیکم
هینایه پیښه وه... ناوړم نه ده دایه وه؛ بروڼ به له عنه ت بن، چیتان لیم ده وی،
نه وه ستام. نو ریگا دورو سه خته م له خویه وه لی ته واو بوو، كاتیکم زانی گویم له
سه گوړی تاوایی یه كه بهرو و چراكانی ماله كانیش كز كز په رش و بلاو وه ك
خاوه نه كانیان وه نه وزیان ددها.

ئا، هر نه م خه یاله بوو، به م روژی روناكه نه م ی هیناوه ته میشکی و
له ناسه ی خوی گومان ده كات.

هه ستاو ریگا كې گرته وه بهر، سموره یه ك به دارپكدا سهر كه وت و
قوړی یه ك له درزی به رد یكه وه سهره تاتكی ی بوو: (كی نه لی روحیانه ته كه یان
نه چو ته نه م شتانه وه و ناوا خویانم پیشان ناده ن... بو ؟ نابی ؟!)

- به پی تیوری ته ناسوخ، نه م گیانه ی ئاده می هه رده مینی، نه كهر پیاوچاك
بوو نه وا له شیوه ی گیان له بهرو ئاده می چاكدا ده نوینی و پیچه وانه كه شی راسته.

- سهره لدانی نه م باوه رپه چ لایه ك بوو ؟

- روژه لات، هیند تا میسو پوتامیا.

كچه كې به رده می عاشق بوو، له باتی گوی گرتن له بابته كه
به قه له مه كې وینه ی دلیكې كه وړه کیښاو ئیتر ناوه و ی به دلی ورت تر پر
كرده وه.

لای بو كړده وه و:

- گوی گره، ناترسی بمری.

- ئیمه نامرین، عاشق هر زیندووه.

وشه كې دواپی نه و كچه تینیكې دایه، هه رچه ند سالیك به سهر نه م
قسه یه دا تی په ریپوو به لام زوو زووده اته وه بیرى، له كه لیښیا خه م و ترسی
ده رپه وانه وه.

هه نجیره کیویه یه كه به لاپالی روخاوی ریکاكه وه وهك به زور خوئی
هیشتیته وه ئاوا لقه کانی شوپ ببونه وه، له نیوان گه لاکانیدا به ره که ی رهش
دهچووه، لایداو دهستی کرد په هه نجیر خواردن، له وهدا بوو دهست هه لگری
ههستی کرد که سیک ئه مهنده لی ی نزیکه گوئی له هه ناسه که یه تی، دهستی له
که مهندی تونو کردو گورج ئاوری دایه وه، لقی هه نجیره که که وته ژیر چه ناگی و
گه لا زبره که به رچاوی گرت، وازی هیناو پوئی، به لام تاماوه یه کیش هه ر ته په ی
دلی ده هات.

ویستی ئه و خوفه له بییر خوئی به ریته وه، جه مسهری بییر کردنه وه ی گرت و
ترازاندیه روکاریکی تر؛ (خوشه ویستی روا له تیکی تری ئه و به ربه ره کانی یه که
گیان له بهر به رامبه ر مردن دهینیئی، هه نگاویکه بو جوت بوون، له ئه نجامی
ئه مه ی دوا ییشدا بووه یه کی نوئی دپته کایه وه... ئه مه یان لوتکه ی زال بوونه
به سهر مردندا... مردن دهیه وی بوون نه هیلی و بوونیش به گیانداریکی نوئی مل
ملانی ی له گه ل ده کات).

خوئی نه ی ده زانی بو له هه موبابه ته کانی خویندن ته نیا فه لسه فه ی به لاوه
به تام و سه رنجای بوو، چونکه له گه ردون و بوون و ژیان و دیوی
نادیار ده کولپته وه ؟ چونکه زور روده چووه خواره وه و په نهانیسه کانی ئه م گیانه
بزویه ده رده خست ؟ یان به دوا ی شتیکی نا دیاردا ویل بوو ؟ وه یان چونکه
(سازگار) حه زی لی ده کرد ؟

ته نیا یه کیك له مانه نا، هه موی به کومه ل، هه ر ئه م فه لسه فه یه ش بوو، بووه
پردی به یه که گیاندنی ئه م و ئه و، چونکه له هوئی ده رسه که دا چالاك بوو، ئه ویش
هه زی ده کرد له په نایه کدا ته ریک بن و ته نیا بو ئه می باس کات.

که چاوی ورد بوونه وه ی له ده ریای روانینی ئه ودا ته ی ده کرد، هه رچی
پانایی و به رینی ئه م دنیا و گه ردون و پاشکوکانیه تی ده بوونه کونی ده رزی یه که،
ده بوونه خالکی وردی یه کیك له و وشه زورانه ی سهر لاپه رهی (مه لزه مه که).

- ئاگادار به، خه یالت نه پوا.

- به من ده لی ی، تو خو ت !

بزوه که شی سهر و سیما ئاویته بوو، مه لزه مه که ی داخست و ویستی
شتیک بلی، به لام ئه و گورج له ده می سه نده وه:

- فه یله سوف بی خوشه، به لام په راگه نده بی و ته ریکی و گوشه گیری من له
گه لی دا نیم.

- سازگار، به ئه ستوری هه مو کتییبه کانی ناو ئه م کتییخانه یه، من له مه دا
له گه ل تام.

- منیش به به رزایی هه مو بینا کانی ئەم ناوه.

- کاممان دهیبهینه وه.

تریقانه وهیه کی بی گهردو چه نماخه ی چه زیکی شیت له پهرهینانیه وه سه ر خویان.

له پهی دهستی نوسان به پشتی دهستی یه وه، سه ری په نجه کانی یاری به جوته بازنه ئالتونه که ی دهستی ده کرد، ئەو چاوی له هاتنی دوو قوتابی بوو، دهستی ده رهیناو:

- با پروین، پیت کرا عه سردیم.

عه سریش له و جی یه ی دهستی له سه ر دانا ورده ورده پیا هات، ئەم له دنیا ی (ئه بیقورو که لبی یه کان و بوزاو لائوسی) یه وه هه تا (مانی) و دوا ی ئەوانیش دا گه شتی ده کرد، تاسه ی شه پۆلی یه که له دوا ی یه ک نیوانیک بوو بوهر بیره وه ریه ک، قژی ره شی خاوی که می زبری تیکه له به روی ئەویش ببووه، ئاره قه یه کی لینچ و خه ستیش وه که تیره ئەو دوو له شه ی له و ئاستانه دا له یه که ده دا که لیکیان دا بوو، فینکی و گه شکه یه کیش دوا ی لیک به ربوون وه که شه پۆلی ئاوازی ریکورده که ی لایانه وه به سه ریا ده هات.

زور جار جله و به رده بوو ده که وتنه لیژی، به ربه ره کانی مردنه که له وه دا بوو رویدا و (سازگار) وریاترو زرنکتر بوو، وه که سوره ماسی یه کی سرک و خز خوی ده فرتانه لاوه:

- چی یه که ی ؟ له سه ر خو !!

لاده که وت به لام ئەو دوو گیانه هه ر تیک ئالا بوون، له شه کان جیا بوون، هه ریه که له سه ر گازی پشت هه نسکه برکپی ی بوو، به ده ست ئاره قه ی له نیوچه وانی، لاجانگی، لاملی ده سپری یه وه، به لام زوری نه ده برد، ئەوه ندە لاسار بوون، هه رچی (ناشی، نه که ی، چۆن، نه خه له تابی) ئەو چه ند ساله یه فه راموشیان ده کردو ده که وتنه وه نه رمه غاریکی خو شی، به گو تی ده ریای فه لسه قه ی ژیان و مان و نه ماند، به سواری ئەسپیکی ره شی قه ترانی ناوچه وان سه بی یه وه به بی ئەوه ی یه که پارچه په پرویان پیوه بی، پاژنه ی پیان له به ر ورگی توند ده کردو ئەسپه ش ده یحیلان و ده که وته چوار ناله، جله ویان راده کی شایه وه... ده که وته وه نه رمه غار... دیسان چوار ناله... نه رمه غار... چوار ناله... نه رمه... ئەم له خویدا روا له تیکی سه رده مه که ی بوو. له پیچی توله ریگاله دا، له بن به ردیکدا لاشه ی ریویه کی توپیو که وتبوو، لی ی ورد بووه، نیوه ی رزیبوو، (ئاخو چ ئازاری، فیشه کی کام راوچی، ساچمه ی کام ریوار، پیوه ی داوه و به و بریناریه خوی خزانوته ئەم بن به رده... ئای ژیان، مانه وه و رزگار بوونی خوی له م ژیر

به رده دا دیوه... به لام)... ملی ریگاکی گرتوه، قورسایه که ی شانی چه بی
دابه شانی راستیا، ده ستیگن کرد به گیرفانی شهر
واله که ی داو دلنیا بو له وه ی که نامه که ی تیدا به.

- دنیای نه مرو هه روه ک جارانه... که لحوکان وه ک خویانن... تاوانیکی که وره و
لیفه یه کی شپ.

- شته کان زور ورد ده که یته وه...

- نه مرو واپیویست ده کات.

له مله که وه داگه رایه وه بو باسکه که ی نه و بهر، له بن ده وه نیکدا جوتی
که وفجوقیان کرد به ره و نه و

به ر بوونه وه، که ی و بی دهنگی، سینه ریکی که پ، شنه یه کی فینک، بوئی
کوستانیکی خوشی ده دا به پرودا... تاوانی هه ناسه یه کی هه لمزی و سنگی
کرده وه، هه ردوو باسکی به ره لاکرد، وه نه و سروشته به رزه بگریته باوه شی یا
بچینه باوه شی.

شاخه که فراوان بوو، به رزتر بوو هه تا بووه کیویکی مه زن و نه و وه ک
خالیکی بریسکه دار به دامینی یه وه سه رده که وت.

له بی ده شته که شدا، هه مو شته کان به پرونی و بی په نهانی، وه ک له ژیر
زه ره بینیکدا بن ناشکراو دیار بوون، تی ده پروانین و لیکه ده دانه وه و ده شی زانی
سه ره نجامه که ی چی ده بی... نه مه به لایه وه نه وه نده ئاسان بوو، له وه لامی نه و
پرسیاره ی که سه ری سال به لای سازگاره وه بیستونیک بوو: (دوو نه له کترون له
نوربینالیکدا هاو بارگه ن، له که ل نه وه شدا که بارگه کانیا نیکه تیغه نه توان
بژین... بوچی ؟ چون ؟!)

قاقا بی که نی، هه مو ماسولکه کانی جمان، دل و دهرونی به نه ندازه ی
ده شته به رینه که ی شاره زوری خواریه وه مزوان بوو... دیسانه وه سه ری
داوه کانی که وتنه وه ده ست و گری کویره کانی ده کرده وه، نه و داوه به و نامونه بوو،
جاریکی تر له وه بهر، باوکی، داویکی تری ئاوی کرد بووه و نه میشی فیر کرد بوو.
ده ستیکی دایه وه له لارانی، بو گیرفانی شه روا له که ی و دلنیا بووه... ئیتر
هه نگاوی نا به لام به ئاگایی یه کی بی نه ندازه وه، ده پروانی یه هه ر بنچکی، ژیر
ده وه نی، لاپالی، بن به ردی هه تا لای ده کرده وه بو ویزه ی هه فگیگیرش.

شەقۇ

نەفەسەن: نور الدین انور بوتانی

دنيا ھاقىنە كا درەنگى يە... ھا... تو نە ماىە، پىشتى چەند پوژىن دن ئەمى
داكەقن پاهىزى. ئى يا ھىش دنيا كەلە كەلە وتىنا گەرمى ناهىلە خوەدان ژئەنيا
مروقى زوھابە، تنى بە شەف قاسەك ھونك دې، لەورا ژى ھەرشەف بايەكى ھىن
ژچى يى بەر بگوند دەت،... گوندى مە ژى لەدە شتى يە وقاسى سەعەتەك پى
ژچى يى دوورە.

ھەلبەت ئەم ژى مينا ھەمى خەلكى گوند، مە (دەھ - دوزدە) سەرىن پەز
ھەبوو، شقان ژى لگوندى مە تو نە بوو، تنى مالا ئاغى شقان ھەبوو، لەورا
گوندى ھەركەس ب خوە چاف دىرى لە پەز وسە والىن خوە دكر، (شەقۇ) ژى كورى
من نى مە زن ھەرو پەزى دېر ئاقار و دچىراند.

نەز ژى سالى (دو - سى) پەرچە ژقادى رادكم وتوقى خوە ئى دەچىنم،
لەورا ژى (دو - سى) پەرچىن قادى بزور ئابوريا مال زاروكىن من پى دەت،
ھەر چاوا بە مە دەباريا خوە پى دكر.

نىقارەكى ژبەرى پو ئاقابە، (پەوشى) خەباتا شىقى دكر، (شەقۇ) ژى ھىش
قار نەھات بوو، نەز ژى دئورتا خەوشى دا دگل زاروكىن خوە پونشتى بووم ئو
دە سىف دبا.

(ته مو) كورئى من ئى بچوك گۆ: باقۇ ئەز بىرچى مه ؟... من ژى دەنگىل (پەوشى) كر.

پەوشى.... پەوشى.... دە زووبە لى، ئەف چ بەتە هات، كا شىفا مه ؟...
(پەوشى) بەرسقا من دا وگو: ها.... ئها.. تونەمايه چاقى من ئەزى ژوهرپا
بىنم، ما قەى وون بىرچى بوونه ؟... كا رابه (كوچەرا) من ئامانان وەرىن، دەنگ
لكە چا من ئا مه زن كر وگو:

ئەرى «جامىرو»،... وەلا گارارا مه ژى كىم بوويه ئو توزانى كو ئىسال مه چ
گەنمى پاقر نينه بو خوه راکن، نى من سەد جارا دگو: قى گەنمى قەندەھارى
لرەفيا پيش گوند مه چينه، قادا وى گەلەك بەدەخەلە.

دى بلا پەوشى، تشتەك نابە، بلا ئىسال ژى بخىر هەرى، سالەكا دى
ئىشەللا ئەزى زوودەست ەلدم شوفا خوه باژوم ئوژ (دەھ) تگارین گەنمى كىم
ترناچىنم، مانى (پەزو) يى پىسمامى من ژكەرەما خوه وى ھىستەرەكا خوه ژمن پرا
بشىنە، ئەز جوتى خوه پى بكم.

ئەرى... ئەرى... (پەوشى) تنازىن خوه ب من كر وگو: مانى تە سالا پار
ژى دگو ئەزى (دەھ) تگارین گەنمى بچىنم، ما قەى توژى بوويه (مىرزو) يى
سوڧى (حەسو) ؟... (دەھ- دوزدە) تگارین گەنمى بچىنى ھىشتا ھەراپاھىز !...
تەق... تەقا... دەرى هات وخولامى ئاغى ب ژور كەت.

سلاڧ دا ومن سلاڧا وى راگرت.

من گۆ: كەرەمكە برا پوونه ؟.

گۆ: خوەدى ژكەرەما تە كىم نەكى برا، لى ئەز بلەزم ودى ھەرىم ناڧا گوند
ئوژگوندپارا بىژم كو ئاغای دقى وون تەف ئىشەف وەرن ديوەخانى.

مگۆ: سەر چاڧا برا، ئەز ژى شىفا خوه بخوم وئەزى وەرم.

دەستورا خوه ژمن خواست وچو.

پەشى گۆ: (چەكو) .. ئەوكى بوو وەھا بلەز چو ؟.

مگۆ: (سموڧى) خولامى ئاغى بوو.

گۆ: دىسا (سمو)! نى مه پىر دىكلەك دابوڧى ژئاغى پاپربوو، ئىرو بونا چ

هاتە ؟

مگۆ: بونا دىكلى نەهات بوو، لى ئاغای دقى كو ئەم تەف ئىشەف ھەرن
ديوەخانى ووى چەند پىرس وگوئنا ژمەر بىژى.

گۆ: پىرس وگوئنا چاوان ؟.

مگۆ: ما ئەز ژكو دزانم..

دوستی گو... هی.... (چه کو).. ب سهری که کی خوه کم، هه به تونه به،
 گوند زدا وسهر کانی یی به !....
 دگو گوتنا چی که چی ؟
 گو پا سوبی چاخنی ئەز چو بووم سهر کانی یی، من بهیزت بوو پیرا
 (سیفی) دگوته (خه جوکسا) ژنا سوړو کو دوهی یه کی په زی خوه بهردایه
 بوستانی ناغی نه وی دهر گوندره.

ئەز که تم گو مانا ودلی من زی پر دترسا چاخنی من ئەف بهیزت.
 ناخر... من شیفا خوه خوار وبله ز پابووم نو من لنگین خوه ل بایی به زی
 خست وپیږا دهر که تم بو دیوه خانی، ئەز گهام دیوانی، من سلافا دا جماعه تی
 ووانا سلافا من راگرت و بخیره اتنا من کر، گوندی تهف لور بوون، تنی ناغا
 ومه لایی گوند نه هات بوون، قاسی نیف سه عه تی ئەم مان، من هه و دی ناغا
 ومه لایی گوند زی ب ژور که تن، ئەم تهف ژبه روان قه پابوون نو مه سهری خوه
 ژوان را چه ماند.
 ناغا پونشت سهری دیوانی وگو:

که لی جماعه تی... دوهی یه کی په زی خوه بهردایه بوستانی مه یی دهر
 گوندره، فیجه ئەز ومه لی مه تولا فی یه کی دانی یه کوژ (پینچ) سهرین په ز و
 (دهه) تغارین گهنمی کیم تر نه به، له ورا ئی په زی خوه بهردایه بوستانی مه،
 دفی سوبه بخوه تولا مه بینه، ژبه ری ئەز وه ته فان سوند بدم ویزانمه نه وکی یه.
 جماعه تی...

یه کی گو: وه لا ب سهری شیخ کم نه په زی منه.
 یه کی گو: ئەز به نی، پا دگو تن دوهی شقانی وه لور بوو.
 یه کی گو: وه لا من دوهی (سی - چار) چیله کین سو فی (حه مو) لور دی بوو.
 یه کی گو: پا لاوی مه دگو: دوهی (شه فو) زی لور بوو.
 هه ری که گوتنه ک کر.
 ده به سه لووو... به سه. هه ما مه نا خوه گو ت فیجه کی پی نه خواهش زی
 به، بلا ژفر بارکی وکودا هه ری بلا هه ری.

ئەم قاسه ک مان وپاشی یه کو - یه ک پابوون بهر به مالا خوه ژفرین.
 ئەز گهام مال (پهوشی) هات پیشی یا من و گو:
 خیر به چه کو، ئەف چما تو ولو ب خه می، ما تشته ک هه یه ؟
 مگو: پهوشی خوه دی ئالیکاری مه به، کاشه فو ژا قار هاته ؟

گۆ: به ئى وى لى سەربان پازايە.
 من دەنگ ل (شەقۇ) كر، كا وەرە لاوى من.
 (شەقۇ) هات ودى من ژی هیش پىرتىرسا.
 من گۆ: كى دوھى پەزى خوە بەردايە بوستانى ئاغى لاووو ؟
 گۆ: وەلا باقۇ دوھى ئەز گەلەك وەستايى بووم، ئۇ لاشى من ژی پىر دىشا
 قاسى (پازدە - بىست) دەقىقە كا ئەز پازا بووم، ئەز شىار بووم من هەودى پەزى
 من لور نەمايە !.. من ھو نىرى... ھو نىرى لى من تشتەك لوان درا نەدى،
 جاركى من ھەولى نىرى من كەريەك پەز دنىف بوستانى ئاغى دى.....
 ئەز ھىرس بووم ومن شەقامەك ل بنى گوى (شەقۇ) خست، من كر ئەز
 شەقامەك دن ژی لى. بخم، لى پەوشى نەھىلا.
 گۆ: دە بەسەلوو... ھىرس مەبە، ما قەى تودى كرېك ژی بكوژى ؟
 بپاستى ژی ئەز گەلەك ھىرس ببووم، پاشى من ھزر كر ئەز قەگەرم مالا
 ئاغى وھىفيا ژی بكم بارى مە پىچەك سفك بكى ژبەر كو ئەم خزانن ونگارن ئەو
 تولا ئاغا دخوازی بجى بىنن، ئەز ل بەر بووم بچم من دى (شەقۇ) بدەنگەكى
 نزم گۆ: باقونى ئەو كەريى پەزى نەيى مە بوو.
 م گۆ: پا پەزى كى بولۇ ؟
 گۆ: پەزى مالا ئاغى بوو، نى شفانى وان ژی لچولۇ پازا بوو ئوپەزى مە
 ژی ژبەرى بگھىژە بوستانى ئەز پىرا گھام ئو من زفرا ند.
 ئەز گەلەك پوشمان بووم چاخى من ئەف بھىزت.
 م گۆ: لاوى من ل من مەگرە، من نەزانى بوو ئو من ئەو شەقام ل تە خست.
 شەقۇب كەن بەرسفا من دا وگۆ: خەم ناكى باقۇ، تشت تونە بوويە، ما قەى
 ئەف جارا يەكى يە تو شەقاما ل من دخى ؟..
 ئەز مام وى شەقى دگەل خەما وى شەقاما من ل (شەقۇ) خست بوو،
 چەندى من دكر ئەز پازم لى خەوا من نە دەھات جارنا ژی ل بەر تاقا ھەيقى من
 بەرى خوە ددا شەقۇ ئو من لى دنىرى كور پازايە....

هونه‌ری «شانوویی»

مالین ماککوکین

وه‌رگپراڻی: - ئازاد به‌رزنجی

که‌ر بمانه‌وی هه‌ر کاریکی نه‌ده‌بی به‌تیگه‌یشتن وه‌لسه‌نگاندنه‌وه بخوینینه‌وه، نه‌وا ده‌بی له‌پیشدا بزاین نویسه‌ره‌که ده‌یه‌وی بلی‌چی؟ چونکه زانینی نه‌وه یارمه‌تیمان نه‌دات نه‌وئامانجه‌بدوزینه‌وه که نویسه‌ره‌که مه‌به‌ستیتی. شانوویی نه‌و تیکسته نه‌ده‌بی یه‌یه‌بوئه ده‌نوسری تا له‌سه‌ر ته‌خته‌ی شانو نمایش بکری و وه‌کو هه‌ر هونه‌ریکی دی پيساو‌بنه‌مای تاییه‌تی خوی هه‌یه، به‌لام نویسه‌ری شانوویی پا به‌سته نیه به‌و پيسایانه‌ی که میژوو نویسک یا بایوگرافی نویسک پویسته په‌یره‌ویان بکات. ئیمه‌داوا له‌دراما نویس ناکه‌ین ده‌قاوده‌ق خوی به‌حه‌قیقه‌ته میژوویییه‌کانه‌وه به‌ند بکا وه‌ک چون پرویان داوه‌وداوی نه‌وه‌شی لی ناکه‌ین خوی به‌بیرو هزره‌ره‌فتاری شه‌خسیه‌تیکی میژوویییه‌وه به‌ستیتیه‌وه، به‌لکو سه‌ر به‌ستی یه‌کی ته‌واوی هه‌یه به‌بی‌ی داوا کاریه‌کانی هونه‌ره‌که‌ی ده‌سکاری له‌بابه‌ته‌که‌دا بکات، چونکه وه‌کو وتمان میژوو نویس نیه تا وینه‌یه‌کی ده‌قاوده‌قی ژیاڼی نه‌و چاخه‌مان بو‌بخاته‌پوو.

بو‌پروونکردنه‌وه‌ی نه‌م مه‌به‌سته‌ش شانوویی «یولیوس قه‌یسه‌ری» دراما نویسی مه‌زن ولیام شه‌کسپیر به‌نموونه ده‌هینینه‌وه، بو‌نویسینی نه‌م شانوویی یه نویسه‌ره‌په‌نای بردوته به‌ر میژوو نویسی رومانی «پلوتارک» به‌لام به‌وه‌وه‌نه‌وه‌ستاوه‌و زور گوڤانکاری تیدا کردوه، ده‌بینین که دیمه‌نی دووه‌م له‌پارتی یه‌که‌م لای پلوتارک پیش دیمه‌نی یه‌که‌م پرووده‌دا، نه‌مه‌تاقه‌پرووداویش نی یه‌که شه‌کسپیر به‌

شتیک سهر به سستی یه وه دهسکاری کرد بی، ته نانه وتاره که ی پروتوس دواى کوشتنی قه یسه ر به پوژیک ده خوینریته وه وه ماوه ی بیست پوژیشدا دوو جه نگ له نیو ریزه کانی سوپادا له قیلیبی پروو ددهات. هر وه ها شه کسپر له هه ندی وردو درشتی ژيانی پومانیدا به هه له دا چووه وه هه ندی خو و توره ی له میژوی نه لیزا بین یه وه وه رگرتووه به سهر پومانی یه کانیدا ی سه پاندوه وه کو به رز کردنه وه ی کلاوه کان له لایه ن پومانی یه کانه وه وه روه ها یولیوس قه یسه ر له بری شه وه ی به رگی پومانی ببوشی سه دریه ی کردوته به رو پیلانگیره کان تا سه رگوپیان کلاوه کانیان هیناوتووه کاسیوس به کاتژمیر باسی کات دهکات و شه مه بیجکه له وه ی که ناوی بازار له مهیدانی پومانی دهنی وسه کوی وتار بیژی به مینه ر ناو ده بات و لاشه ی قه یسه ر گفن شه کری و پروتوس په ریه کی کتیه کی هه لدهات وه ونینجا دهیه وی له گه ل شه یتان بدوی، له کاتیکدا که پومانی یه کان نه زانیویانه کلاوچی یه ونه سه دریه ونه کاتژمیرونه مینه رونه کتیبیش.

به لام شه هه لانه زاده ی مه زنایه تی شه و دراما نوسه بووه و به لگه ن بو لیها تووی له کاری شانوییداو شتیک نین به رچه پ و هاو دژ بن له گه ل هونه ری شانوییدا، هر وه ها هونه ری ناوبراو له سهر مملانی یه کی ناوه وه یی پوده نری و پیویست به بوونی کاراکته ریکی سهره کی دهکات که ناحه زی هه بی، له شانوییی ی یولیوس قه یسه ردا گهر پروتوسمان به کاراکته ری سهره کی دانا که دهیه وی پاریزگاری کوماریه تی پوما بکا شه و ده بینین که قه یسه ر هاو دژه که یه تی و دهیه وی تاجی شایه تی له سهر پیری، نوسه ری شانوییش نایه ت وه کو میژوو نویک هه موو هویه کانمان بی بلی و رای خوی تی هه لکیش بکا، به لکو شه و له خیلای پروداهه شانوییه کانه وه پومان پوون ده بیته وه به لام ده بی نوسه ر پولی راسته قینه ی خواست و تاره زووه کان و نیراده ی مروف له خیلای پروداهه کانه وه بخاته پروو.

نیمه نامانه وی به دیتی شانوییی ی «یولیوس قه یسه ر» میژوی پوما فیربین به لکوده مانه وی مملانی نیوان دوو کاراکته ر که قه یسه ر و پروتسن له خیلای شه و پروداهه وه ی که له سهر ته خته ی شانو پروو ددهن ببینین.

به لام نوسه ری شانوییی پا به سته ی هه ندی کوته و پیویسته له سهری پیوه ی په ند بی، «فورم» له گرنگترین شه و کوتانه یه و نوسه ر شه و شتانه ی که دهیه وی بیانلی به هوی - پروداو - و - ناخاوتن - وه گوزارشتیان لی دهکا، شه و ناتوانی به شیوه یه کی راسته وخوهر وه کو چیروک نوس پیمان رابگه یه نیت که فلانه کاراکته روا بیر دهکاته ووا په فتار دهکا ووا ده پوانیته ژیان، به لکوده توانی وامن لی بکات له کاراکته ره که بگه یین کاتیک په پیره وی شه مانه ی کرد: -

- ۱ - کاراکته ره که له باره ی خوږه وه بدوی.
- ۲ - کاراکته ریکی دی له باره یه وه بدوی.
- ۳ - کاراکته ره که بیته سر شانوو به شداری پروداوه کان بکات و بواری راده برین و ناسین بو ته ماشا که ردابنی.

جوړی دوهم له کوټ و پټو ندانه، کوټ و پټو نندی به دهنن، نوسه به ستراوه به توانای دیاریکراوی مروغانه ی نه کته ره وه به هلسانی به کاره کان به شیوه یه کی سرکه وتو له سر ته خته ی شانوو. کوټی سی یه میش «کات» ه، نوسه ده بی له ماوه ی دوو کاژیر یا سی کاژیردا شانویی که یمان پیشکش بکات به پیچه وانه ی چیروکنوسه وه که سر به سستی یه کی ته واوی هه یه له دیاریکردنی کاتی چیروکه که ی یا پومانه که یدا، هه روه ها نوسه ری شانویی پابه نده به یه که ی پروداو و کاراکته ره وه پویسته سروشتی کاراکته ره کان له گه ل نه و شته دا بگونجی که بی ده لین «سروشتی مروغانه تی».

نه مه له لایه که یه وه له لایه کی دیشه وه نوسه ری شانویی هه ندی مافی تاییه تی خو ی هه یه، بو نمونه بو ی هه یه ته خته ی شانوو بکاته قه لایه که یان گوړه پانی جه نگیک یان پرووی پاپوړیک و بو ی هه یه به شه ش که س سوپایه کی ته واو پیک بهینی و ده توانی به و شیوه یه ی که به گونجاوی ده بینی ده سکاری پروداوه کان بکات ووا لیره شدا له هه ندی مه سه له ی گرنگ ده دویین که په یوه ندی یه کی راسته و خویان به هونه ری شانویی وه هه یه :-

۱ - شیرازه «الحبکه» :-

شیرازه په یوه ندی یه کی راسته و خو ی هه یه به یه که به دوايه کدا هاتنی پروداوه کانه وه، بیگوپان هه ر یه کی که له نیمه به سه ریدا تی په ریوه گو ی بو چیروکیک رادا شتی یان خویند بی تی یه وه به لام لی بیزار بوو بی، نه مه ش ده که ریته وه بو لین هاتووی چیروکنوسه که له گیرانه وه ی پروداوه کانداه به شیوه یه کی دروست تا بگاته نه و خاله ی که کار تیکردنی داوا کراو بدات به ده سته وه، لیره شدا مه به ست له و خاله «تروپک» یان «لووتکه» یه له شانویی دا، بویه ده توانین پیناسی شیرازه به وه بکه یین که یه که به دوايه کدا هاتنی پروداوه کان و ریخستنیانه بو هیانه به ره می «تروپک».

له راستیدا پروداوه کان له نیوان یولیوس قه یسه رو پروتوس و نه نتونیدا به رش و بلاون، به لام شه کسپر هات و ریخستنیکی پیدان به جوړیک که له گه ل مه به ستیدا بگونجی، وه که له پیشدا نیشاره تمان بو کرد ده بینین دیمه نی دوهم که پروداوه کانی پیش دیمه نی یه که م پروده دن شه کسپر خستوویه تی یه دوا ی دیمه نی یه که مه وه تا وه کو به هو ی نه و دیمه نه وه ماده بنه رته تی یه که ی شانویی که

به بينه‌ران بناسيئي و بيكاتنه بناغه‌يهك بو پرود اوه‌كاني دوايي، بويه تيايدا جه‌ماوهری پومانی پاراو هله‌شه‌مان پيشان ده‌دات و بايه‌خمان ده‌روژيني و به هوی پرود اوه‌كاني دواي نه‌وه‌وه ورده و رده بو «تروپك» مان ده‌بات و هه‌ندی جار نه‌م هه‌ست سه‌رخسته به چه‌مكه درامي‌يه‌كه پي ده‌گوتري «پروداوی بلندرو» چونكه تا بيت سه‌رنج و بايه‌خمان به ململانيكه له خيالي پرود اوه‌كانه‌وه بلند تر ده‌بي و چاوديريمان بو كاراكته‌ري سه‌ره‌كي زياد ده‌بي، جا گه‌ر بيتوله «يوليوس قه‌يسه‌ر» دا پروتوس به كاراكته‌ري سه‌ره‌كي دا بنين نه‌وا «تروپك» كاتيک دي كه نه‌نتوني وتاره‌كه‌ي ده‌خوينته‌وه و پاشان كه‌ميك ده‌وه‌ستي تا كارى‌گه‌ري وتاره‌كه‌ي له سه‌ر پومانی‌يه‌كان بزاني، چونكه پرود اوه‌كان هه‌ر له سه‌ره‌تاي شانوييه‌كه‌وه تا نه‌م خاله له خزمه‌تي پروتوسدان، به‌لام له‌م ساته به‌دواوه پاگوپين و شيواوي بيروباوهری جه‌ماوهری پومانی ده‌بينين و کوتايي پروتوس و كوماري‌يه‌كه و شانوييه‌كه به‌گشتي ده‌زانين، نه‌و پروداوانه‌ي كه له و خاله‌وه ده‌ست پي ده‌كه‌ن و به‌رده‌وام ده‌بن پيان ده‌گوتري «پروداوی نزمرو»، پاشانيش مردني پروتوس دي كه به «كاره‌سات» ناو ده‌بري و دواي نه‌ويش به‌ماوهری‌كه‌ي كه‌م «پايان» دي.

شانويي ناوبراويش «تراجيديا» يه چونكه كاراكته‌ري سه‌ره‌كي تيايدا هه‌رس ده‌هيئي، و له‌گشت تراجيدياكاني شه‌كسپيردا كاراكته‌ري سه‌ره‌كي ده‌كوژري.

٢ - يه‌كه‌ي پروداوی شانويي:-

يه‌كه‌م كي‌شه كه پروبه‌پووي نوسه‌ري شانويي ده‌بيته‌وه هه‌لبژاردني نه‌و پروداوانه‌يه كه له شانوييه‌كه‌يدا به‌كاريان ده‌هيئي، شه‌كسپير هه‌ندی پروداوی له (پلوتارك) وه‌هرگرتوه‌وه نه‌هاتوه هه‌موو پرود اوه‌كاني وه‌برگري چونكه ئامانجي نوسيني نمايشنامه‌يه‌ك بووه نه‌ك ميژوونامه‌يه‌ك، بنچينه‌ي شانوييش ململاني‌يه، بويه ته‌نها نه‌و پروداوانه‌ي وه‌هرگرتوه‌وه كه يارمه‌تي ململاني درامي‌يه‌كه نه‌ده‌ن و سه‌رنجي ته‌ماشاكه‌ر ده‌روژيئن.

نه‌و مه‌به‌سته‌ي نوسه‌ر ئامانجيتي له پروداوه درامي‌يه‌كان يه‌كه‌ي پروداوی شانوييه، گه‌ر سه‌يري تيپيكي توپي پي بكه‌ين ده‌بينين نه‌ندامه‌كان هه‌موو بو بردنه‌وه‌ي ياري‌يه‌كه هه‌ول نه‌ده‌ن و زورجار ده‌لين كه فلائه تيپ واريان نه‌كرد وه‌ك نه‌وه‌ي يه‌ك كه‌س بن، به‌لام گه‌ر بيتويه‌كيكيان بو‌خوي ياري بكات، نه‌وا نه‌نجامي تيه‌كه‌باش نابي، نه‌م نمونه‌يه به‌سه‌ر پرود اوه‌كاني شانوييدا ته‌تبيق ده‌بي، هه‌ر پروداويك ده‌بي له‌گه‌ل پرود اوه‌كاني دي

شانوویی که دا بگونجی و زیاد له پیوست و له سنووری دیاریکراوی خوی زیاتر بایه خی نه دریتی و له بابه ته سهره کی یه که دهرنه چی تا به شداری بکات له راکیشانی سهرنجی ته ماشاکه ران بو ململانی سهره کی یه که و به س. هندی پرووداو هه ن که خزمه تی مه به ستیک زیاتر نه که ن به لام نه بی ململانی سهره کی یه که یه کیکیان بی، پویه و پیوست نه کا نوسه ر نه و پرووداونه هه لبریت که خزمه تی هیله درامی یه سهره کی یه که نه که ن، نه بینین وتاره که ی (کاسیوس) له شانویی «یولیوس قهیسره» دا خزمه تی نه و مه به سته ناکات که نوسه ر مه به ستیتی و هه ر و هه ته ماشاکه ر گه یشتوته نزیکه ی «تروپکی شانویی» که، و نوسه ریش ده یه وی تروپکه که توندو تیژ بی پویه ته نها به وه وه وه ستاوه وتاره که ی پروتوس میسالی راشگاوه که له گه ل گیانی نیشتمانی پومانی یه کان ده دوی وتاره که ی نه نتونی خو په رست و زمان لووس که ناراسته ی سروشته چه په له که ی پومانیه کانی ده کا به کار ده هینی، به لام وتاره که ی کاسیوس هینده گرنگ نیه و خزمه تی پرووداوه کان ناکات و بگره په نگه له خیرایی و نیقاعی شانویی که به نیتته خواری و ناگای ته ماشاکه ران به چرینی، که واته یه که ی پرووداو نه وه ده که یه نی که هه ر داویکی بچوک ده بی له زیاد کردنی بایه خو سهرنجدان به ململانی یه سهره کی له شانویی که دا به شداری بکات.

۳ - فرمه به سستی پرووداوه کان :-

وتمان پرووداو په نگه خزمه تی دوو مه به ست یان زیاتر بکات، نه و پرووداونه ی که پو لکی گرنگ له خیرایی ململانی سهره کی یه که دا ده گپن پپیان ده وتری «پرووداوه سهره کی یه کان» به لام پرووداوه کانی دی «پرووداوه لاوه کی یه کان» گرنگیان که متره به لام زیان به یه که ی پرووداو ناگه یه نن به لکو هه سستی خروشان زیاتر ده که ن، نیمه ده زانین که هندی له کاراکته ره کان له «یولیس قهیسره» هه والی پیلانگیرانه که یان بیستوه به لام له گه ل نه وه شدا به خومان ده لین تو بلی ئارسیمیدورس له ناگادرا کردنه وه ی قهیسره دا سهرکه وی.

هندی پرووداو هه سانه وه یه که به ته ماشاکه ر نه دهن له و گوژی یه ی له نه نجامی پرووداوی سهره کی یه وه دوو چاری دین به لام له هه مان کاتدا یارمه تی بلند چوونی پرووداوه که نه دهن وه کو نه و دیداره ی نیوان پروتوس و پورشیا له دیمه نی پیلانه که دا یان هه لچوونی پروتوس له گه ل لوسیوسدا، وه ندی دیمه نی لاوه کی یارمه تی نیشاندانی تیپه بوونی کات نه دهن وه کو دیمه نی سی یه می پاری سی یه م یان دیمه نی دووه می پاری پینجه م که چو نیتی به رده وامی جهنگی نیوان دوو سوپاکه پروون ده کاته وه.

٤ - په یوه نندی شیرازه به کارا کتړه وه.

په یوه نندی نیوان شیرازه و کارا کتړ له شانوی ی یولیوس قه یسه رد ا ناشکراو پوونه. له ترا جیدیدا پروداوه کان له نه نجامی کاری کارا کتړه کانه وه گه شه ده کن نه ک له نه نجامی پیکه و ته وه، نه مه شه که له پومانی جودا ده کاته وه، لیره شدا مه به ست له پیکه وت نه و پروداوه یه که له دهره وه خوی ده سه پینی و یاریده ی نوسه ر نه دات.

بو نمونه نوسه ری پومانی کی خه م نامیز پاله وانه که ی به دخواز «شریر» پیشان نه دات و هندی کرده و ی به دی نه دات پال و پاشانیش سزا که ی به خنکاندن یان شیلانی به نوتوموبیلک یان شه مه نده فەرپک نه دات و یا خود وه کو دیکنز به سووتان سزای نه دات و هر حال مردنی پاله وانه که له نه نجامی کارو کرده و ی خویه وه نابی، به لام له شانوییه که ی شه کسپیردا به زینی پروتوس وه کو نه نجامی کی کارو کرده و ی خوی دی و له بهر نه و ی نینسان ی کی میسالی یه و هوشمه ندی رامیاری لانی یه و وه نه و ی له سه ر زمانی یه کی که له کارا کتړه کانه وه دی کاسیوس ته ماشای خه لکی به و جوړه ده کات که له واقعیدا هن په لام پروتوس واتیان ده پروانی که ده بی چون بن، شانوییه که ش نه نجامی که بو کالفامی رامیاری پروتوس، ده بیینین که ناهیل نه نتونی بکوژری و ری ی بی نه دات له بهر ده می جه ماوهره که دات به ناره زوی خوی بدوی و نه مه ش ده بیته هو ی فه شل بی هینانی کاو و مراده کانی پروتوس. هر وها نمونه یه کی دیش له م بواره دات هیه نه ویش نه ویه کاتی قه یسه ر قایل نابی پیشبینه که بناسی و لی ی بکولیته وه و نه مه ش ده بیته هو ی کوشتنی. په نگه پومان کوتاپیه که ی به شادی بیت به نیسبت پاله وانه که وه دوی مردنی هاوژده کی، به لام له شانوی ی یولیوس سیزه ردات نه مه پرو نادات له بهر نه و ی مه سه له که تنها مردنی قه یسه ر نیه به لکو بزگار کردنی پومایه و ده بینین خه لکه که به شان و بالی پروتوس دات هه لته دن و قایل نه بن بیکن به قه یسه ر، واته کوشتنی یولیوس قه یسه ر بیهوده بو و هیچ به رامبه ری ناو ه ستیته وه عه زابه که ی پروتوس نه بی کاتیک خوی به سه ر شیره که دات نه دات و خوی نه کوژری.

٥ - راستبیزی له نافراندنی کرا کتړی شانوییدا: -

له گه ل نه و دات که نوسه ری شانوی نیه به ستراوه به گواستنه و ی و ریدو درشتی حه قیقه ته میژوویه کانه وه به لام ده بی نه و کارا کتړه ری پیشکه شمان ده کات سروشتی له گه ل سروشتی مروفایه تیدا بگونجی، هندی جار نه مه

به هه له لىك ده دريته وه و ده زانرى كه ده بى له ژيانى پوژانه شدا كه سيك هه بى
نوسخه ي دووه مى نه و كاراكتره بى له ناو خو ماندا بى، به لام مه رج نيه و رهنكه
هه والى پوژنامه يه ك ببينه به لگه يه ك بو مان كه نه و كاراكتره له ژيانى واقيعيشدا
هه يه و نه وه ي گرنكه نه وه يه كه نوسه ر پاستيپژ ده بى له نافراندنى
كاراكتره كه يدا كاتيك سروشتى له گه ل سروشتى مروفايه تيدا ده گونجى.

وهك نمونه يش له سه ر نه وه با به رسين: - ئايا قه يسه رى راسته قينه
ده توانى وهكو په فتارى قه يسه رى شانوييه كه په فتار بنويى ؟

يان ئايا جه ماوه رى په مه كى وهكو جه ماوه رى شانوييه كه هه لويست
ده نوينى كاتى سزاي سيناى شاعير يان دا هه ر له به ر نه وه ي ناوى له ناوى يه كيك
له پيلانگيره كان ده چى ؟ كه ر وه لامه كه به لى بوو نه وا وينه كه وينه يه كى
راستگويه و ته باو گونجاوه له گه ل ژيانى مروفايه تيدا.

هه روه ها سيفه تيكي دى هه يه پيوسته كاراكتره ي شانويى خواهنى بى
نه ويش تاكي تي يه، نه مه يش نه وه ناگه يه نى كه كاراكتره كان هه ندى نمونه ي
ده قاوده قى نيوژيان بن، به لكو له خو مان به رسين: - ئايا كاراكتره ي شانوييه كه له
كاراكتره ريك ده چى كه بيناسين يان له باره يه وه خويند بيتمانه وه ؟ بيگومان
پروتوس له زور كاراكتره ده چى به لام هه ر خواهن تاكي تي ي خو يه تي و به وه
ده ناسرى كه ميسالى يه ك بوو له و پروا يه دا بوو تا قه ده ستيك ده توانى كو يلايه تي
له ناو به رى و له نىگار كيشانى نه و كاراكته - ره دا شه كسپير سه ركه و تنيكي
مه زنى وه ده ست هينا وه و ته نانه ت له كاراكتره ره لاهه كى يه كانى نيو
شانوييه كه يشدا وهكو مادولوس و فلافيوس و كاراكتره ره پومانيه كانى دى.

به راووردیکی وِژیهی

له ناوه‌ند چیرۆکی

(مه‌م و زین) و چیرۆکی (ئیلیاده) دا

نووسینی: شاکرفتاح

ئه‌م نووسراوه

له سالی ۱۹۶۹ دا نووسراویکی خۆم بلاوکرده‌وه، ناوم نابوو (چیرۆکی مه‌م و زین له ته‌رازوودا). له سالی ۱۹۸۳ دا نووسراویکی ترم بلاوکرده‌وه، له ژێر ناوی (ئه‌لیاده) و (ئۆدیسه) دا که به هی (هۆمیرۆس) دانراوه‌و، له عه‌ره‌بی‌یه‌وه کوردبۆسه‌کوردی. له سالی ۱۹۸۵ یشدا له لایه‌ن (زانکۆی سه‌لاحه‌ددین) ه‌وه داوام‌لی‌کرا که له کوپری (به‌راووردکردنی وِژیه‌یی) دا، هاوبه‌شی ی (وه‌رزێ رۆشن‌بیری) ی زانستگای وِژیه‌یان بکه‌م. منیش به هه‌لم‌زانی، له ژێر ناوی [مقارنه‌ ادبیه‌ بین‌ قصتی (مم‌وزین) و (ئیلیاده)] دا نووسراویکی خۆم به زمانی عه‌ره‌بی پیشکه‌ش‌کردن، که له و کوپه‌دا بیخوینمه‌وه. ئه‌وانیش نووسراوه‌که‌میان چاپ‌کردو به‌سه‌ر گوێ‌گرانی کوپه‌که‌دا دابه‌شیان‌کرد. جا بو‌ئمه‌ی (خوینده‌وارانی به‌ریزی‌کورد) له و نووسراوه‌م‌بی‌به‌ش نه‌میننه‌وه، گوپه‌یمه‌سه‌ر زمانی کوردی و پیشکه‌شم‌کردن، هیوادارم که‌لک و خو‌شی ی لی‌بینن.

هه‌رچی نووسراوی [ئیلیاده]‌یه، چیرۆکیکی ئه‌مه‌نده‌ ناوازه‌و نایابه، شاه‌کاریکی (هۆمیرۆس) ی یونانی داده‌نری، که ئه‌مه (۳۰۰۰) سالی به‌سه‌ردا تیه‌ریوه. که چی هیشتا له‌ناو وِژیه‌ی جیهانیدا نرخ و گرنگی ی خو‌ی بو‌ن نه‌کردووه.

هه‌رچی چیرۆکی (مهم‌وزین) ی خانی‌یه، ته‌مه‌نی ده‌گه‌پێته‌وه‌ بو‌ سالی ۱۶۹۴ ی زایینی. به‌لام ته‌مه‌ نزیکه‌ ی سه‌ده‌وینیۆکه‌ روژه‌ لاتناسان و وێژه‌وانانی جیهان بایه‌خی پێ‌ده‌ده‌ن و به‌ زمانه‌ زیندوو‌ه‌کان په‌رچقه‌ی ده‌که‌ن و بلاوی ده‌که‌ن و وێژه‌دوستان ته‌میش به‌ شاه‌کاریکی ناوازه‌ و نایاب داده‌نین.

● (ئی. ئا. ئوربلی) که‌ روژه‌ لاتناسیکی پروسه‌ ده‌لی: «ته‌حمه‌دی خانی، له‌ پێژه‌ی (روستاولی) ی گورجستان و (فیرده‌وسی) ی ئێراندا‌یه. ته‌م بو‌پێژانه‌ هه‌رسیکیان دو‌ست و دلسۆزی نه‌ته‌وه‌ی خو‌یان بو‌ن». دیسانه‌وه‌ ده‌لی: «ته‌حمه‌دی خانی له‌ ناو هه‌موو کوردستاندا ناوبانگی بلابو‌ته‌وه‌ تیکرا هه‌موو کوردیکیش ته‌حمه‌دی خانی به‌ بو‌پێژوو‌پێژه‌وان و دو‌ستی نه‌ته‌وه‌ی کورد داده‌نی».

● (قانات کوردو) که‌ مامو‌ستایه‌کی وێژه‌ی کوردی‌یه‌ له‌ زانکوی لینینگرادا له‌ پێشه‌کی ی نووسراوی (مهم‌وزین) دا که‌ له‌ لایه‌ن (م. ب. رو‌دنیکو) و چاپ‌کراوه‌ به‌ زمانی پروسی ده‌لی: «له‌ سالی ۱۹۳۳ دا له‌ (یه‌ریقان) دا کو‌نگره‌یه‌کی (کوردناسان) گیراو بریاریان دا که‌ چیرۆکی (مهم‌وزین) ی ته‌حمه‌دی خانی به‌ تیبی لاتینی بو‌ (کورده‌کانی سو‌فیی) له‌ چاپ‌بده‌ن».

● (دوکتور بله‌ چ شیرکو‌ه)، له‌ نووسراوه‌ به‌ نرخه‌که‌یدا: (القضية الكردية) له‌ سالی ۱۹۳۰ دا، ده‌لی:

«ته‌حمه‌دی خانی، زانایه‌کی گه‌وره‌ و بو‌پێژیکی دلدار بو‌وه. بێجگه‌ له‌ هو‌نینه‌وه‌ی هو‌نراوه‌، هو‌گری‌یه‌کی ته‌واویشی به‌ هونه‌ره‌ جوانه‌کانه‌وه‌ بو‌وه. چیرۆکی (مهم‌وزین) یش که‌ زو‌ر به‌ ناوبانگه‌ و بێ‌وینه‌یه‌ له‌ بابه‌تی خو‌یدا، مه‌گه‌ر (ئیلیاده‌) ی (هو‌میرۆس) ی بگاتی، هی ته‌وه‌».

● منیش، هه‌روه‌ک له‌م لیکۆلینه‌وه‌دا، که‌ پێشکه‌شی خو‌ینده‌وارانی به‌ریزی کوردی ده‌که‌م، بو‌م ده‌رکه‌وتوو‌ه: چیرۆکی (مهم‌وزین) ی (ته‌حمه‌دی خانی)، له‌ چیرۆکی (ئیلیاده‌) ی (هو‌میرۆس) ی یونانی، گه‌لیک بلندتره‌، به‌که‌لک‌ تره‌ بو‌ خو‌ینده‌واران، چونکه‌ فیری خوداناسی و په‌ووشته‌ و خو‌ی شیرین و، کرده‌وه‌و کاری به‌رزو پیرۆزو: مرو‌ف دو‌ستیمان ده‌کات، که‌ ته‌م بابه‌تانه‌ له‌ چیرۆکه‌کی تر دا نین و ده‌رناکه‌ون.

● ئیتر ته‌مه‌نده‌و خو‌ینده‌وارانی به‌پێژ، ئاراسته‌ی خو‌ینده‌نه‌وه‌ی لیکۆلینه‌وه‌که‌م ده‌که‌م که‌ ناوم‌ناوه‌: [به‌راو‌ردیکی وێژه‌یی له‌ ناوه‌ند چیرۆکی (مهم‌وزین) و چیرۆکی (ئیلیاده‌) دا]. هیوادارم به‌ دلایان بێ‌وکه‌لکیشی لی‌وو‌ه‌ربگرن

شاکر فتاح

«خاوه‌نی پرۆژه‌ی خو‌ینده‌واری کورد»

سلیمانی: ۱۳/۵/۱۹۸۵

پوخته‌یه‌کی میژوویی له‌بابه‌ت ئه‌حمه‌دی خانی و به‌رهمه‌ناوازه‌زیندوو‌ه‌که‌یه‌وه‌که‌ناوی مه‌مو‌زینه

(ئه‌حمه‌دی خانی) له‌سالی (١٦٥٠) دا له‌شاری (بایه‌زید) دا له‌دایک بووه، که‌که‌وتوو‌ته (کوردستانی تورکیا) وه. له‌سالی (١٧٠٦) یشدای مردوو‌ه. باوکیشی که‌ناوی (شیخ ئه‌لیاس) بووه، له‌خیزانیکی خانه‌دان بووه، که‌سه‌ر به‌هۆزی (خانیان) بووه، که‌له‌نزیك شاری (بایه‌زید) وه‌نیشته‌جی بوون. زانسته‌کانی ئایین و زمانه‌کانی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی و وێژه‌کانیان له‌خوێندنگاکانی ئایینی شاره‌کانی (ئورفه) و (ئه‌خلات) و (بیتلیس) دا فیربووه. چوو‌ه‌ته (سووریه) و (میسر) و (ئه‌سته‌موول) یش. به‌رهمه‌کانی (نیزامی) و (جامی) و (مه‌لای باتی) و (مه‌لای جزیری) و (عه‌لی حه‌ریری) و (فه‌قی تیران) یشی خوێندوو‌ه‌ته‌وه‌که‌لکی ئی‌وو‌ه‌رگرتوون. دوا‌یی کراوه‌به‌وانابێژ له‌ (مرزگه‌وتی مواردی‌یه)، له‌شاری (بایه‌زید) دا. پاش ماوه‌یه‌ک پێکه‌یشتوو‌ه‌بووه‌به‌زاناو وێژه‌وان و بوێژو راستی په‌رست و خوداناسیکی گه‌وره‌ی (سوڤی). به‌زمانانی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی یش به‌رهمه‌می داناوه. له‌زمانی کوردیدا سی به‌رهمه‌می هه‌ن که‌به‌ناوبانگن: (١) : فه‌ره‌نگی (نه‌وبه‌هار) که‌له‌شیوه‌ی هۆنراوو‌ه‌دا به‌زمانی کوردی و عه‌ره‌بی دایناوه. له‌سالی ١٦٨٣ دا ته‌واوی کردوو‌ه. (٢) : نووسراوی (عه‌قیدا ئیمانی) که‌بریتی‌یه‌له‌ (٧١) هۆنراوه. (٣) : به‌رهمه‌ناوازه‌که‌ی: (چیرۆکی مه‌مو‌و‌زین) که‌له‌سالی ١٦٩٤ دا ته‌واوی کردوو‌ه. ئه‌م چیرۆکی خانی‌یه‌بو‌گه‌لیک زمانی زینوو په‌رچفه‌کراوه، وه‌ک زمانانی پووسی و ئه‌لمانی و فه‌ره‌نسی و تورکی و فارسی و ئه‌رمه‌نی و عه‌ره‌بی وه‌موو‌جو‌ره‌شیوه‌زمانه‌کانی کوردی. یان هه‌مووی یان به‌شیکی زۆتر له‌بیست جار چاپ‌کراوه. ئه‌وه‌یش پێویسته‌بێ‌ن که‌(چیرۆکی مه‌مو‌و‌زین) نه‌ته‌وه‌یی، چه‌ند سه‌ده‌یه‌ک پێش (ئه‌حمه‌دی خانی) له‌ئارادا بووه. وه‌ک ده‌لێن کاره‌ساتی چیرۆکه‌که‌له‌سالی ١٣٩٣ ی زایینی دا قه‌وماوه. به‌لام (ئه‌حمه‌دی خانی) هه‌تاویتی چیرۆکه‌که‌ی سه‌ره‌له‌نووی دارشتو‌ته‌وه‌هه‌موو‌زانین و چیرۆکه‌و شاره‌زایی هه‌نهری خوی تیدا به‌کاره‌یناوه، تا توانیویتی له‌بیروباوری پرولووچ پاکی بکاته‌وه‌و بیکاته‌چیرۆکی زیندوو‌ی وه‌ها، که‌له‌دل و ده‌روونی کوورده‌واری هاتبێته‌ده‌ره‌وه‌و، چیرۆکه‌ی راست و دوروست و، هۆشی تی - گه‌یشتوو‌یش په‌سه‌ندی‌بکات. چیرۆکه‌که‌بریتی‌یه‌له‌ (٢٦٧٣) تا‌که‌هۆنراوه، که‌دابه‌ش‌کراون به‌سه‌ر (٩٥) به‌نددا. له‌چوار به‌نده‌که‌ی سه‌ره‌تایدا له‌بابه‌ت

رېزگرتن و پېشانډانی گه وره یی خوداو رېزگرتن له پېغه مېهر پارانه وه وه
 دده وی. له دوو بېنده که ی پاش نه و بېندانده له بابېت رېه وېشت و خو و نه ریتی
 کورده واری په وه قسه ده کات، له گېل باری ژرنگ کاری و کومه لایه تی یدا. (خانی)
 له ویدا هو ی پاشکه و تووی و سهر گه ردانی (نفته وه ی کورد) دهرده خات له گېل
 هو ی پېشکه و تنی و زال بوونی به سهر گیر و گرفته کانیدا. کورده واری یش
 ناراسته ده کات بو ئامانجه به رزه کانی، که نه گه ر پې یان گه یش خوی ی
 سهر به سستی و و ئازادی و سهر به رزی و کامه رانی و ته ندوروستی و خوش گوزه رانی
 ده چیژی له گېل نه نداره ی هره ته وای و پوښنیری و کومه لایه تی دا. هه رچی
 به نده کانی تری چیروکه که یشن له بابېت چیروکه که خوی وه دده وین. له
 برانه وه ی چیروکه که یشدا، خانی، پاله وانه کانی چیروکه که ی ناراسته ده کات بو
 په ناگامی خودا، بو نه مه ی (نه ته وه ی کورد) به هو ی به کاره ینانی فه رموده کانی
 به رزو پیروزی خودا وه، له ژپانی خودا، بتوانی بگات به ئاوات و ئامانجه کانی
 خوی. نه مه یش پیویسته بلین که (خانی) له گیرانه وه ی چیروکه که یدا،
 ده ماناسینی به (پېشکه و تووی) و (پوښنیری) و (شارستانی) به کی په سنی
 (کورده واری).

چیروکه که به کورتی

چیروکی (مه م و زین)، چیروکی دلاری په کی پاک و بی گه رده، پېس نه کراوه. له
 نه ندازه په کی هره گه ورده دلسوزی و خوی خت کردنیکي هه ردو دلداره که بو
 په کتری دهرده که وی. په کی که له دلداره کان ناوی (مه م) ه، که رازنوسی میری
 جزیرو بوتان (میر زینه ددین) بووه. دلداره که ی تریش ناوی (زین) ه، که خوشکی
 نه و (میر زینه ددین) ه بووه. نیازی (میر زینه ددین) یش و بووه، که
 خوشکه که ی خوی له رازنوسه که ی خوی ماره بگات. چونکه (مه م) دوستایه تی.
 په کی گه رم وگوری هه بووه له گېل زاوی (میر زینه ددین) دا که ناوی (تاژدین)
 بووه، په کی کیش بووه له پاله وانه هره خوشه ویسته کانی میرنوشینی په کی.
 به لام په کی کی ناچیزه ی دل پر له قین به رامېر (تاژدین)، که ناوی (به کر
 مه رگه وېر) و په رده داری (میر زینه ددین) ده بی ده ست فری ده داته کاره وه. له
 هه لیکدا که میر زینه ددین ناگای له خوی نابی، کار له دلی ده کات و خراب له دژی
 (مه م) و (زین) ده بیروینی. دواپی میر زینه ددین وای لی دی که له هه ردو
 دلداره که هه لده گه رپته وه، برپارده دات که له په کتری ماره نه کرین. (مه م)
 ده خاته به ندیخانه وه، (زین) یش تا سالیکی خشت له ناو ژووره که ی خودا

که نهفت دهکات، ئنجا که دوسته دلسۆزه که ی (مه م)، واتا (تاژدین) له گه ل کومه لیکێ گه ورده دا که بریتی بوون له براکانی و خزمهکانی و دوستهکانی، شوپشیکێ توندو تیژیان به رپاکرد له دژی (میر زهینه ددین)، له سه ره ئه و زۆرسته مه ی که کردبووی له (مه م) و (زین)، میر زهینه ددین هاته وه هوش خوی و، رینگای دا (زین) ی هوشکی ماره بکری له (مه م) و، (مه م) یش له زیندان ده ره بهینری و، ئاهه نگیکێ گه وره پیشیان به و بوئه یه وه بو بکری، هه ره بو ئه مه ی دلی هه ردوو دلداره که بدریته وه. به لام تا ئه وه رووی دا، کار له کار ترازا بوو. چونکه هه ردوو دلداره که، تازه که لکی ئه وه یان پیوه نه مابوو بژین، ئه وهنده کزو لاوازو نه خوش بوو بوون و، خه م و خه فته کاری لی کردبوون. یه ک دوو پوژیکێ پی نه چوو مردن. ئه وهنده هه بوو (زین) وه ها داوای (زهینه ددین) ی کاکێ کرد که له دوا ی مردنیان ئه و ئاهه نگه بگپریت، به لام به مه رچی هه فته یه کی ته واو دریشه ی پی بدریت و، تاسالیکێ ته واویش له پیناوی دل راگرتی خوداو که لکی خوی و میرده کهیدا، کرده وه کاری چاک بنوینی به رامبه ره ئه وانه ی له زیندان دان و، ئه وانه ی هه ژارو داماوو سه رگه ردان و هه ناسه ساردو لی قه و ماون. میریش پی ی نا له گناهه کان و زۆرسته مهکانی خوی که به رامبه ره ئه و دوو دلداره کردبوونی، که دی هه ردووکیان له وشیه و پرئازار ناخوشی یه دا مردن، دهستی کرد به هه ل رشتنی فرمیسی خوینین. له به ره ئه وه (زین) ی خوشکی هه رچی یه کی لی داوا کردبوو، بوی جی به جی کرد. هه رچی (به کر - مه رگه وه ر) ی ناره سه ن بوو، له لایه ن دوسته خوشه و یسته که ی (مه م) وه، واتا (تاژدین) ی مه ردو دلیره وه دهست به جی کوژرا. ئیتر ئه مهنده و چیرۆکه که به وه دوا یی دیته که (خانی) پاله وانانی چیرۆکه که ئاراسته دهکات بو په رستنی خودا.

پرشنگی به رامبه ره چیرۆکی مه م و زین

ئه و چیرۆکی (مه م و زین) ه ی خانی دایناوه، چیرۆکیکێ نه ته وه یی یه، تایبه تی یه به (نه ته وه ی کورد). چونکه (ئه حمه دی خانی)، خوداناسی یه که ی و، هوگری یه که ی به یاسای خودایی یه وه پالیان پیوه نابوو، که نه ته وه که ی خوی واتا (نه ته وه ی کورد) و، نیشتمان هه که ی (کوردستان) و، (مرو قایه تی) ی هه موو، خوش بو ی. ئه وه یش بوو به هو ی ئه م (چیرۆکی مه م و زین) ه، له شیوه یه کی تازه و ناوازه و په سه نددا دا بریژی، که هه رچی کیشه یه کی زرن گ کاری و کومه لایه تی هه یه له ناو (کورده واری) دا له گه ل ئاوات و ئازاری نه ته وه که مانه دا تییدا پیشان بدات.

بیچگه له وه له چیرۆکه کهیدا جوانی ی سوروشتی کوردستان و، جوانی ی کچان و کورانی کورده واریمان پیشان دهدات، له گه له ژبانی چینی سه روودا که پره له کامه رانی و خوش گوزرانی و، ژبانی چینی خواروودا که پره له پهنج و ئازار ههروهه ها ئه و کرده وه و په ووشته و نه ریتی کورده واری یه مان پیشان دهدات، که پرن له چاکه و پیاوه تی و به خشندهیی، له گه له ئه و کرده وه و په ووشته و نه ریته مان که پرن له که م ته رخه می و که م و کووپی. بیچگه له وانه پوشتنیری و شارستانی تی کورده واری ی ئه و سه رده مه یشمان پیشان دهدات.

هه رچی (مه م) و (زین) ن، بریتین له کوپو کچیکی دیمه ن جوان و کرده وه جوان هه ردووکیان خاوه نی دهروونی ئازادو، بیروباوه پی سه ره ستن. ئه و دووانه نمونه ی نه ته وه ی کوردن، که خانه دانه له جوانی و ئازایه تی و مه ردایه تی دا، له خوشه ویستی و دوستایه تی ی پاک و بی گه ردا، له گفت و به لێن به جی هیناندا، له چاکه دانه وه دا، له سه رو سامان به خت کردندا له پیناو بیروباوه پی به رزو پیروژدا، ههروهه له هیوا و ئاواتداو، خه بات کردنیش له پیناوی ئازادی و سه ره به رزی دا.

ههروهه (مه م) و (زین)، تووشی نه خوشی و سه ره گه ردانی و مال ویرانی بوون به هو ی زوروسته می (میرزهینه ددین)، میری (جزیروبو تان) وه، که نه یه یشت به کامی خویان بگه ن و بینه ژن و میردو، سه ره به سستی ی ژبانی ژن و میردی ی لی بارکردن، که ئه وه بوو، ئه مه نده تووشی خه م و خه فته و ئازار و نه خوشی بوون ئه نجامیان به مردن گه یشت... ههروهه ها (نه ته وه ی کورد) یش له سه رده می (ئه حمه دی خانی) دا، هیزه داگیر که ری یه کانی (تورکی عوسمانی) و (فارسی) و، زۆرداری ی میره کانی کوردستان، به ده ردیکی وه های بر دبوو، که ژبانی کامه رانی و خوش گوزه رانی و ئازادی و سه ره به رزی ی له ده ست چووبوو.

ئه و هه ژاری و نه خوینده واری و نه خوشی یه ی ئه و سه رده می تووشی نه ته وه ی کورد بووبوو، (خانی) په یی پی بر دبوو، که له زور و سته می داگیر که ره کان و زه بروزه نگی میره کانی خومانه وه پهیدا بوو بوون. (خانی) یش، له به ره وه، ئه و زوروسته مانه، له ناو چیرۆکه کهیدا که ناوی ناوه (مه م و زین)، له شیوه یه کی ئاشکرا و دیاردا ده رده خات. (خانی)، زۆرداری ی (میرزهینه ددین) و، دله ره که ی و، تی نه گه یشتنه که ی و، خو په رستی یه که ی و، ترس وله رزه که ی له شیوه ی ئازاردانه که ی و دل شکانده که ی (مه م) و (زین) دا به ئاشکرا پیشان دهدات. ههروهه ها خه باتی پاله وان و جه نگاوه ره کان: (تاژدین) و (عارف) و (چه کو) کورانی (ئه سکه ندهر) و دوسته دلسۆزه کانیا ن پیشان دهدات وه: (مه م) و (زین) و (ستی) و (حه یزه بوون) و (گورگین) ی کوپی میرزهینه ددین و.

پشتیوانه کانیان له دلسوزانی جه ماوه رانی کورده واری، که ئه وه بوو هه موویان پیکه وه بریاریان دابوو: ببن به یه کو، یارمه تی ی به کتر بدهنو، خوشه ویستی به رامبه ره کتری بنوینو، به هه موو هیزو هه ره تیکی خویشیانه وه دژی زورو سته می (میر زهینه ددین) بوهستن.

(میر زهینه ددین)، که گوئی نه ده گرت له ئاموژگاری یه کانی پاله وانه ئازاو مه ردو تیگه یشتوو که ی خوئی، (تاژدین)، که میردی (ستی) ی خوشکی بوو که بیجگه له وهیش خاوهنی هیزو دهسه لات و پشتیوان بوو، ده چوو گوئی له قسه کانی (به کر مه رگه وه) ده گرت، که خاوهنی دلکی پر له قین و زمانیکی به دگو بوو. بیجگه له وه کابرایه کی خوپه رست و ناپاکیش بوو، دلی هه ره به وه ئاوی ده خوارده وه که کهسانی بی تاوان ئازار بدات وه کو (مه م) و (زین) و (تاژدین) و، ناگری ئازاو وه شه پوشوپیش هه لیبیگرسینیته له ناوه ند که ساند، یاخود قسه هه لیبه سته بۆ کهسانی ترو هانه هانه یان بدات بۆ خراپه کردن.

(میر زهینه ددین) یش که له م کهینه و بهینه یه دا دل ره ق خوئی نوواندو، خوئی لادا له خداو، له دادپه روهری و، له ره فتاری زانستی یانه، نه ویست راویژ به که سیك، یاخود پرس به که سیك بکات له بابته ئه م گیر و گرفته وه که که و تبه وه ناوه ند خوئی و (مه م) و (زین)، یاخود ناوه ند خوئی و (تاژدین) وه. له بابته چوینتی ی کرده وه ی ئه و دوو دلداره ی شه وه هیچ لیکولینه وه و پرس یاریکی نه کرد، هیچ چه ندو و چوونیکی نه کرد. له جیاتی ی ئه وانه، له خوئی بایی بوو، هه له شه یی ی ده ست پی کرد به رامبه ریان. ئه وه بوو (مه م) ی سه رگه ردانی په وانه کرد بۆ ناو زیندان و، خوشکه به سه زمانه که یشی، (زین) ی له ناو ژووره که ی خویدا هیشته وه به ته نیایی، که تا سالیکی خشتی خایاند. ئه م کرده وه نه نگه ویستانه ی (میر زهینه ددین) بوون به هوئی ئه وه ی ئه و دوو دلداره به سه زمانانه له ناو خه م و خه فته و سزادا بمیننه وه، نه گن به کامی ژن و میردی پیکه گیشتن، هه تا وایان لی هات ها ئیستا بمرن ها تاویکی تر. به لام ئه و (میر زهینه ددین) ه، هه ره خوئی، ناچار بوو، له ژیر بار ی ته نگه تاو کردنی (شوپشی کاریگه ری نه ته وه) دا، که به سه رکردایه تی ی، پاله وانی جه نگاوه ر (تاژدین) وه له دژی ئه و هه لگیر سا بوو، ناچار بوو سه ربوماقی په و او دادپه وه ری و راستی و دوروستی بنه وینی. ناچار بوو ئازادی بداته وه به هه ردوو دلداره که: واتا به (ده م) و (زین). هه روه ها ناچاریش بوو که له به رده می (زین) ی خوشکی و (مه م) ی رازنووسی خویدا پی له گونا هه کان و زورو سته مه کانی خوئی بنی و، داوای (به خشین) یشیان لی بکات. هه روه ها ناچاریش بوو به دهستی خوئی گونا هه کانی خوئی بشواته وه: ری ی دا خوشکه بی تاوانه که ی خوئی، (زین)، له رازنووسه بی گونا هه دلسوزه که ی خوئی

(مه‌م)، ماره‌بکریّت. که هه‌ردوو دلداره‌که‌یش مردن دهستی‌کرد به‌جی‌به‌جی‌کردنی‌ئەو ئامۆژگاری‌یا‌نه‌ی‌که‌ (زین)‌ی‌خوشکی‌له‌به‌رده‌می‌ئەو‌دا کردبووی. (میر‌زه‌ینه‌ددین) به‌دهستی‌خۆی‌لاشه‌که‌ی‌ (زین)‌ی‌هه‌لگرت‌و‌خستیه ته‌نشت (مه‌م)‌هه‌وه‌له‌ناو‌گۆره‌که‌یدا. داوی‌ئەو‌ه‌له‌پاش‌مردنی‌هه‌ردوو‌کیان‌چه‌ند ئاهه‌نگی‌کی‌ناوازه‌و‌نایابی‌گیرا، به‌بو‌نه‌ی‌ژن‌ومیردی‌ی‌هه‌ردوو‌کیانه‌وه، که هه‌فته‌یه‌کی‌ته‌واویان‌خایاند. ئنجا دهستی‌کرد به‌چاکه‌کردن‌له‌گه‌ل‌هه‌ژاران‌و به‌ش‌براو‌ان‌و‌سه‌رکه‌ردان‌ان‌و‌سک‌سووتاوان‌و‌بی‌باوکان‌و‌به‌ندی‌یان‌و‌دی‌لاندا، که ئه‌وانه‌یش‌سالتی‌کی‌ته‌واویان‌خایاند. (میر‌زه‌ینه‌ددین)‌یش‌که‌ئە‌مانه‌ی‌کرد، له‌سه‌ر‌ئاره‌زوو، و‌خواستی‌ (زین)‌ی‌جوانه‌مه‌رگی‌خوشکی‌کردی. له‌راستیدا (میر‌زه‌ینه‌ددین) له‌سه‌ره‌تای‌کاردا‌پیاوی‌کی‌که‌وره‌و‌تی‌گه‌یشتوو‌و‌ئازاو، به‌خشنده‌و، دل‌فراوان‌و، دلپاک‌و‌زمان‌پاراو‌بوو. ئە‌وه‌نده‌هه‌بوو، جاری‌وا‌هه‌بوو، سه‌ری‌لی‌تیکده‌چوو، باش‌له‌شتی‌نه‌ده‌کو‌لی‌یه‌وه، دل‌یشی‌ناسک‌پوو‌زوو تیک‌ده‌چوو‌ه‌ئە‌مه‌بی‌جگه‌له‌خو‌په‌رستی‌یه‌که‌ی‌که‌له‌مندالی‌یدا‌نازدار‌فیرکرا‌بوو، جا‌ئە‌مانه‌هه‌موویان، جاری‌وا‌هه‌بوو، پالیا‌ن‌پی‌وه‌ده‌نا‌بو‌هه‌له‌کردن. یه‌کی‌که‌له‌هه‌لانه‌یشی‌ئە‌وه‌بوو‌که‌پیاوانی‌خراپی‌ده‌کرد به‌فه‌رمانبه‌ر. (به‌کرمه‌رگه‌وه‌ر)‌یش یه‌کی‌که‌بوو‌له‌و‌پیاو‌خراپانه. که‌کردبووی‌به‌په‌رده‌داری‌دیوانه‌که‌ی‌خۆی. میر‌یش وا‌خۆی‌ده‌په‌راند‌هه‌وه‌له‌وه‌لانه‌که‌کاروبار‌هه‌ل‌سو‌وران‌دن‌ی‌میر‌نوشینی‌یه‌که‌ی، جاروبار، پیوستی‌ی‌به‌و‌جو‌ره‌پیاو‌خراپانه‌هه‌یه‌؟! به‌لام‌له‌راستیدا‌وا‌نیه. فه‌رمانبه‌ری‌خراپ‌به‌که‌لکی‌هیچ‌فه‌رمانبه‌وایی‌یه‌که‌نایه‌ت. هیچ‌میر‌یکیش‌که‌لک‌و‌چاکه‌ی‌له‌و‌جو‌ره‌فه‌رمانبه‌ره‌خراپانه‌ده‌ست‌ناکه‌و‌یت‌راستی‌یه‌که‌ی‌ئە‌وه‌تا: پی‌چه‌وانه‌ی‌ئە‌و‌بی‌رو‌با‌وه‌ره‌ی‌ (میر‌زه‌ینه‌ددین)‌ه‌راسته. چونکه‌ئە‌و‌جو‌ره‌فه‌رمانبه‌ره‌خراپانه. نه‌که‌هه‌ر‌به‌میر‌نوشینی‌یه‌که‌، به‌لکو‌به‌جه‌ما‌وه‌ران‌یش زیان‌ده‌گه‌یین. ئە‌م‌جو‌ره‌هه‌لانه‌یش‌هه‌ر‌له‌کو‌ردستانی‌نیشتمان‌اندا‌رو‌ناده‌ن، ته‌نانه‌ت‌ره‌نگه‌ب‌لیم، له‌هه‌موو‌لایه‌کی‌جیهانی‌شدا‌رو‌وده‌ده‌ن. (میری‌جزیرو‌بو‌تان)‌یش، که‌ (به‌کرمه‌رگه‌وه‌ر)‌ی‌کردبوو‌به‌په‌رده‌داری‌دیوانی‌میر‌نوشینی‌یه‌که‌ی‌خۆی، دوا‌یی‌ئە‌نجامی‌هه‌له‌گه‌وره‌که‌ی‌خۆی‌چیشت. به‌واتایه‌کی‌تر. میر، ئە‌وه‌ی‌دوری‌یه‌وه‌که‌به‌دهستی‌خۆی‌چاندبووی‌!... داخه‌که‌م ئە‌نجام‌یش‌به‌وه‌گه‌یشت‌که‌میر، ئە‌و‌خوشکه‌جوانه‌شه‌نگ‌و‌شو‌خه‌بی‌ها‌وتایه‌ی‌خۆی، (زین)‌ی‌له‌ده‌ست‌چوو. هه‌روه‌ها (مه‌م)‌یش‌له‌ده‌ست‌چوو، که‌پاز‌نو‌وس‌یی‌کی‌د‌لس‌و‌زی‌چاکه‌خ‌وا‌زی‌سه‌راستی‌بوو. بی‌جگه‌له‌و‌دو‌وانه‌خو‌شه‌یستی‌و‌پی‌زی‌سه‌ر‌له‌شکره‌که‌ی‌خۆی، (تا‌ژ‌دین)‌و‌هه‌موو‌برا‌و‌که‌س‌و‌کارو‌دو‌ستانی‌ (تا‌ژ‌دین)‌و‌جه‌ما‌وه‌ره‌شو‌رش‌گیره‌کانی‌کو‌ردی‌میر‌نوشینی‌یه‌که‌یشی

له ده‌ست چوو!.. ته‌نانه‌ت كه هوشيشى هاته‌وه‌به‌رخوى، ورياش بو‌وه‌وه، له توانچ‌وته‌شه‌رو پيسواكردنى (مه‌م) و (تاژدين) و، (زين) و (ستى) كه هه‌ردوو‌كيان خوشكى خوى بوون پرزگارى نه‌بوو!..

هه‌رچى (به‌كر مه‌رگه‌وه‌پ) بوو، ئه‌نجامى به‌وه‌گه‌يشت كه له‌سه‌ر ده‌ستى (تاژدين) دا كوژرا. تاژدين كه بيس‌تبوى (مه‌م) ى دوسته‌خوشه‌وبسته‌كه‌ى له زيندا‌ندا مردووه، وروژابوو، هه‌موو جيهانى لى‌ها‌تبوووه‌ويه‌ك، له‌دا‌خا‌ندا هوروشى بردبووه‌سه‌ر (به‌كر مه‌رگه‌وه‌پ) وكوشتبووى. چونكه‌به‌دگويى ى ئه‌و، (مه‌م) ى به‌وده‌رده‌بردبوو...

شوپشه‌تون‌دوتيزه‌كه‌ى جه‌ماوه‌رانى كورديش، ئه‌وه‌نده‌گرى سه‌ندبوو، ئه‌وه‌نده‌ى نه‌ما‌بوو، ته‌خت و تارا‌جى ميرنووشينى‌يه‌كه‌تيك‌بدات، (مير زينه‌ددين) خويشى بكوژريت!..

جا (ئه‌حمه‌دى خانى) له‌م چيروكه‌دا، په‌نديك‌مان پيشكه‌ش ده‌كات، كه ئه‌ويش ئه‌وه‌تا: كه هه‌تا ميركه‌كان و سه‌ركرده‌كانمان جو‌ش و خروشى دل‌و خوپه‌رستى‌يان بيان‌به‌ن به‌پيوه، هه‌روه‌ك ئيستاهه‌ن، له‌راستيدا ده‌رگاي پشيوى و ئاژاووه‌چاووپاوو، دووبه‌ره‌كى وشه‌پوشوپ له‌به‌رده‌مماندا ده‌كه‌نه‌وه، كه هه‌تا هه‌ين له‌زيانيان پرزگار نه‌بين. كه شه‌رو ئاژاو‌هيش له‌ناوخوماندا به‌رپابوون، داگيركه‌ره - بيگانه‌كان به‌يارمه‌تى زو‌رداره‌كانى خومانه‌وه، ده‌رگايان بو‌ده‌كرته‌وه‌و، ده‌توان به‌ئاسانى بي‌نه‌نيشتمانه‌كه‌مانه‌وه‌و داگيري بكه‌ن. كه ئه‌و داگيركه‌رانه‌يش گه‌يشته‌ناو خاكه‌كه‌مان و گرتيان، ده‌ست ده‌هاويژنه‌ناو كاروبارو ئه‌و باب‌ه‌تانه‌وه‌كه‌به‌كه‌لكمان دين، په‌نجه ده‌هوشين له‌دوا پوژمان و سه‌رئه‌نگريمان ده‌كه‌ن. كه ئه‌و داگيركه‌رانه‌يش نيشتمانه‌كه‌يان كه‌وته ژير چنگيان وه‌و زو‌رداره‌كانى خوشيمان يارمه‌تى‌يان دان، ئيت‌ر پى‌ى‌ناوى بيلين هه‌رسى ده‌رده‌كه، واتا: (نه‌خوينده‌وارى) و (هه‌ژارى) و (نه‌خوشي) له‌ناوماندا بلا‌وده‌بنه‌وه‌و، په‌ريشانمان ده‌كه‌ن. جا بو‌ئهمه‌ى بتوانين (كوردستان) له‌م سه‌رگه‌ردانى و مال‌وپزاني‌يه، پرزگاريكه‌ين و، ژينيكى پر له‌ئاژادى و كامه‌رانى و خوش‌گوزه‌رانى بو‌ (كورده‌وارى) يه‌كه‌مان پيك‌به‌هينين، پيوسته‌له‌پيش هه‌موو شتيك‌دا، گيروگرفته‌كانى فه‌رماندارى ى خويى ى خومان چاره‌سه‌ركه‌ين. پيوسته‌فه‌رماندارى‌يه‌خويى‌يه‌كه‌مان له‌سه‌ر بنچينه‌ى (دادپه‌روه‌رى) و (يه‌كسانى) و (سه‌ربه‌ستى) دا‌بمه‌زوين. دواى ئه‌وه‌پيوسته هه‌ول‌بده‌ين بو‌ريك‌كه‌وتن و يه‌ك‌بوون و خوشه‌ويستى و، ياريده‌دانى يه‌كتى له‌ناوه‌ند هيزه‌كانى (نه‌ته‌وه‌ى كورد) دا، ئه‌ويش به‌شيوه‌يه‌كى وه‌ها كه هه‌موومان مل كه‌چ بكه‌ين بو‌ (ده‌ستووريكى دادپه‌روه‌ر) و (پيشته‌وايه‌كى

نیشتمانی ی دادپه روهر تیگه یشتوو)، که په تی ی (یاسای خوایی) بجوولیته وه. دواي ئه وهیش خه بات بکه یڼ دژی دوژمنه کانمان و، (کوردستان) یش پزگار بکه یڼ له دهست زوړداری و دیلیتی. کاتیکش گه یشتین به م ئامانجان ه مان، پیوسته به رهنکاری ی (نه خوینده واری) و (هه ژاری) و (نه خوشی) بکه یڼ تا هه موویان له ناوډه به یڼ. ئه مه یش بو ئه مه یه که (نه ته وهی کورد) ژیانیکی سه ربه ست و ئازاد و سه ربه زانه بژی و. (کوردستان) یش ئاوه دان بیته وه و پر بی له چاکه و فپرو خوش گوزهرانی.

هه رچی (به کر مه رگه وه) ه، بویه کا ناوی هاتووه له چیروکی (مه موزین) دا، که په نجه بکیشریت بو ئه و ناپاکی و پوول په رستی و خو په رستی په ناپه سه نده ی، که ئیستا له ناو نه ته وه و نیشتمانه که ماندا بلاو بوته وه، که به هو ی ئه وانه وه (کورده واری) یه که مان تووشی سووکی و ریسوایی و له ناوچوون هاتووه هه روها ئه وه په نجه یش بو ئه وه ده کیشیت که چاو وراو، چه واشه کاری و، که له کسومه کی له ئاراداهه ن، که (داگیرکه ره کان) و (زوړداره کانی ناوخو) هه لیان ده سوورپین له دژی نه ته وه که مان.

هه رچی کوشتنی (به کر مه رگه وه) یشه له لایه ن سه رکرده ی شو پشه که (تاژدین) هوه، ئه ویش په نجه بو دواړوژی (نه ته وهی کورد) ده کیشیت، که له ناو نیشتمان په روهرانی کوردا، که سانی وا خاوه ن کرده وه ی بلند و مه ردایه تی هه لده که ون، که بتوانن به سه ر پیاو - خراپانی ناو کوردستاندا زال ببن و له ناویان ببه ن. هه روها ئه وه یش ده گه یینی که دوايي هه ر(دادپه روهری) به سه ر (زوړداری) و (داگیرکه ری) دا سه رده که وی. بیجگه له وانه، په نجه یش بو ئه وه ده کیشیت که نه ته وهی کورد ئه و ده ست که وتانه ی دهستی که وتوون وه (ئازادی) و (کامه رانی) و (خوش گوزهرانی) به هو ی ئه وه وه بووه که په پره وه ی ئه و (په ووشتی مروقایه تی) یه ی کردووه که (یاسای خودایی) په سه ندی ده کات. به م په نگه، ئه م جوړه ده ست نیشان کردنه ی (ئه حمه دی خانی)، که له چیروکی (مه موزین) دا پیشانمانی ده دات، هیواو ئاواتیکی نه نه وه یی و نیشتمانی و مروقایه تی و هه مان پی ده به خشی که له نرخ نایه ن. چونکه ئه و که له ی خه بات بکات له پیناوی ئامانجه کانی نه ته وه یی و نیشتمانی و مروقایه تی و خویدا، له شیوه یه ک پاله وانانه و گیان به خشانه و مه ردانه ی راسته قینه دا، بی گومان ده گاته ئامانجه بلنده کانی خو ی، له مه یدانی سه ربه رزی و پایه بلندی دا.

هه رچی په شیمان بوونه وه ی (میر زهینه ددین) یشه له کرده وه و کاره خراپه کانی خو ی که به رامبه ر (مه م) و (زین) ی کلول کردبوونی و،

به زهیی هاتنه وهی بزوتبوو پی یان و هه رچی خواستیکی ئه و دوو دلداره هه بوو
 بو ی جی به جی کردبوون، ئه وه دهگه یینی که ئه و گه له ی له پیناوی ئامانجه به رزو
 پیروژه کانی خویدا خه بات بکات و له سنووری ژبییری و تیگه یشتوویی و ئاین و
 پیاوه تی راسته قینه و سه به رزی نه چیته ده ره وه، بی گومان سوروشتی
 سه رداران و پیشه وایان و سه رکردان وه هایه، که به ناچاری بو (راستی) و
 (دوروستی) و (داد په روه ری) سه ردا دهنه وینن و، ده گورین و به پی ی خواست و
 پیوستیی به ره واکانشی ده جوو لینه وه و رویش ده که نه چاکه خوازی و پیاوه تی و
 به خشندهیی، به رامبه ری. ئا به م رهنکه نرخ ی چیرۆکی (مه موزین) ی (ئه حمه دی
 خانی) و گرنگی و که لکیما ن بو ده رده که وی، چ له کوپی (زرنگه کاری) دا، چ له
 کوپی (پوشنبیری) دا، چ له کوپی (کومه لایه تی) و بابه تانی تر دا.

چیرۆکی (مه موزین)، چیرۆکیکی وه هایه، که هه ر وه ک گولیکی جوان و
 بونداری، چاومان پی ی ده گه شتی وه، به واتا زوره به نرخه کانشی دلمان
 ده بوو ژیته وه. هه موو ده میکیش ده توانین که لک و خوشی لی وهر بگرین. چونکه
 وانا کانی ره ووشت و خوی به رزو پیروژو، کرده وه و کاری چاک و پاک و، ره فتاری
 په سه ندما ن فیرده کات. هه روه ها رایشما ن ده هیئی به (گیانی نیشتمانی) و
 (به کاره ییانی یاسا کانی خودا) و (په پیره وی کردنی کرده وه و کاری مرو فایه تی)
 په وه.

ئای چه ند چیرۆکیکی به نرخه !

پوخته یه کی میژوویی له بابته چیرۆکی (ئیلیاده) و (هومیروسی) خاوه نیه وه

له سه ده ی پینحه می پیش زاییندا (بیزستراتوس)، فه رمانداری [ئه تینا]
 فه رمانی دا لیژنه یه کی پوشنبیری یان له چه ند ویزه وان و بوژیژیک پیکه هیئا، بو
 ئه مه ی چیرۆکی [ئیلیاده] و چیرۆکی [ئودیسسه] له ده می چیرۆک بیژان
 وهر بگرن و بینووسنه وه. به م کاره هه ردوو چیرۆکه که چوونه ناو میژووی ویزه وه.
 پیش ئه و ده مه چیرۆکه کانی (ئیلیاده) و (ئودیسسه) یان له ده می [هومیروس]
 بیستبوو، که ئه ویش پیاویکی چیرۆک بیژو سه رگوزه شته گیره ره وه بوو. ده نگیکی
 خوشیشی هه بوو، ده گه را به ناو شارو گونده کانی یونانستاندا و ئه و دوو چیرۆکه ی
 به گورانی په وه ده گوت بو جه ماوه ران، که وانجه که یشی له گه لدا لی ده داو دلی

گوځگرانی پي خوش ده کردن. هه ردوو چيروکه که يشی به هوڼراوه ده گوت. تايستاکه يش نه و دوو چيروکه له شيوهيه کی جادو و گه رانه دا کار له دلمان ده که ن. چونکه به جوانی و اتا کانيان و زمان پاراوی و پوشتی و په وانی و سووک و ساده يی يان، سه رده می مندالی و مروفايه تي مان بو به رجه سته ده که ن. هه ردوو چيروکه که نه ته وه يين. له به ناوبا نگترین چيروکاني يونانی و جيهانی ده ژميرين. له پرووی ويژه و چيروکی لاسايی و هه نه ره جيهانی يه کا نيشه وه به سه رچاوه يه ک داده نرين. هه رچی (هو ميرو س) ه پياويکی کوپر بووه. هه نديک هه ن به دانه ری نه و دوو چيروکه ي داده نين. گوايا له نزیکي سالی (۹۰۰) ي پيش زاييندا به هوڼراوه هه لييه ستوون. که سانی تریش هه ن له سه ر بوون و نه بوونی (هو ميرو س) و، ميژووی دانانی نه و دوو چيروکه و، شوینی دانانيان، که وتوونه ته ده مه قالی يه وه. به لام نه م جوړه ده مه قالی يانه له نرخی نه و دوو چيروکه که م ناکه نه وه. چونکه نه مه نزیکه ي (۳۰۰۰) ساله به سه ر دانانی نه و دوو چيروکه دا تپه پيوه، که چی هيشتا له نيوان ويژه وانان و ويژه دوستان و ناسياوانی ويژه دا نرخ وزيندويتی و گرنگی ي خويان پاراستوه. هه رچی (جه نگی ترواده) يه، که به هو ي کاره ساتی نه وه وه و، نه نجامه کانی نه وه وه، هه ردوو چيروکه که دانراون، ميژووی قه ومانی ده گه رپته وه بو سه ده کانی يانزه هه م و ده هه می پيش زايين، که نه وسا که (شارستانيتی ي مروف) له هه رپه تي هه رزه کاری يدا بووه.

پوخته ي چيروکی ئيليا ده

چيروکی (ئيليا ده) پره له کاره ساتی دلداري و جه ربه زه يی و شهرو شوپرو، ناکوکی و، دوو به ره کی ئاشکراو، به ربه ره کانی له ناوه ند پاله وانه کانی (ترواده) و (يونان) دا، و خودا کانيان و په يره وه کانی خودا کانيان دا هه روه ها پرله کاره ساتی سه هنده و سامناک و، سه خت و، سه رسوپه يته ر له گه ل ژيانیکی په نگا وره ننگ و، بيروباوه پانی وه ها، که هو شمان زوربه يان په سه نندناکات و، سه ريشمان ده هيته سه رسوپمان. نه م چيروکه يش له شيوهيه کی پان و فراواندا ناوبانگی سه ند، ته نانه ت گوپرايه سه رگه ليک زمانی زيندو له جيهاندا، که زمانی کوردی و عه ره بيش ده گرپته وه. چيروکی ئيليا ده خوينده وار ناگدار ده کات، له شيوه ي گوزهران و ژيانی خاکه کانی (يونان) و (ترواده) و بيروباوه پرو، جوړی

فهرمان - داریان. نزیکه ی ده سالیكك شه پوښوږ له ناوهند یونانستان و ترواده دا دريژه ی سهند. هو ی ئه مه یښ ئه وه بوو که کرده وه کانی شاهزاده ی خاکی ترواده که ناوی (پاریس) ی کوری شاه (پریام) بوو پر بوو له سووکی و پیسوايي و، هه له شه یی، له چیژکه ی مهردانه په سندی ده کرد، ئه مهندي و. زرنګی، نه دادپه روه ری، نه چاکه دانه وه. نه په ووشتی ریزگرتن له که سانی تر. شاهزاده (پاریس) به خوی ودهس وپیوه نډیه وه، له ناکاو سواری که شتی په ک بوو، ودهستی کرد به که شت وگوزار به ناو ده ریای یونان دا. زوری پی نه چوو که رد اوکی توندوتیژی تووش بوو، خویان و که شتی په که یانی سه ره وژیر کرد. کاتیکش (پاریس) هو شی هاته وه به خوی، خوی دی به پروتی په وه فری دراو ته سه ر پارچه زهوی په ک، له که ناری زی ی یوناندا نه که سی لی په، نه دهس وپیوه نډه کانیښی دیارن. به لام به ختی یار بوو چه ند نافرته تیک له خیزانی شاه ی (ئیسپارته) به لایدا تیپه رین هندی پروپیتالیان پی به خشی، توانی له به ریان بکات و له شی خوی داپوښی. دوی ئه وه یښ بردیان بو به ردهم شاه ی ئیسپارته، که ناوی (مینیلوس) بوو. شاه ی ئیسپارته یښ به دل فراوانی په که وه پیشوازی ی کرد، میوانداری په کی جوانی کرد ریزکی وایشی لی گرت که شایسته بی له شاهیکه وه بو شاهزاده په کی خاکیکی تربکریت.

که چی شاهزاده ی ترواده، پیچه وانه ی ئه و جوو لایه وه. به رامبه رنه و شاهه چاکه، (مینیلوس)، ناپاکی ی کرد. له جیاتی ی چاکه دانه وه ی، چوو ژنه که ی شاه مینیلوس، (هیلین) ی هه لفریواندو، فراندی له گه ل خویداو، چووه وه خاکه که ی خوی، (ترواده)، که له (ئاسیای بچوک) دابوو. (پاریس) به م کرده وه په ی، بو هه موو لایه ک خوی دهرخست، که پیوايکی سپله و خویر ی و کرده وه نه نگه، له وانه یښ نیه که چاو له تاوانه کانی بپوښری. هه رچی شاهژنی ئیسپارته، (هیلین) بوو، ئه مهنده جوان و شه نگک و شوخ بوو، هه زاران دلی گرفتاری ئه قینی خوی ده کرد. شاه ی ئیسپارته (مینیلوس) زور خوشی دهویست. له به رنه وه ئه م کاره ساتی ژن هه لگرتنه، که ناپاکی ی ژن ومیردی ی لی ده نکاو، بو دلاری په کی نه نگک و هیچ وپوچ قه و ما بوو، دلی هه موو خونکاران و فه رمانداران و، جه ماوهرانی یونستانی ووروژاند، بو که لکی (شاه مینیلوس) ته نانه ت هی ئه وانه یښ که ناکوک و ناحه زی په کتری یش بوون. هه موویان به زه یی یان به مینیلوسی به سه زمانداده هاته وه. له به رنه وه له شکرکی گه وره ی بی شومار ناماده کراو، له هه زار که شتیدا سوارکران و پرویان کرده خاکی (ترواده)، تا بچن به گرپداو، سزای بدهن و، (هیلین) ی شاهژنیښی لی بستینه وه. له پاش چه ند شه ریکش که نزیکه ی ده سالی خایاند و، دوامین شه ریان ناوی (شه ری ترواده)

بوو ښاري ترواده داگیرکرا و که وته دهست یوناني په کانو، شاهژن (هیلین) ی
 لی سینرایه وه. به لام تا نه مه پیک هات به کلور کهس له هه ردوولا کوژرا و، شارچ
 ترواده ویران کرا له گه ل شاره کانو گونده کانی ته نشتیدا و، دانیشتووه کانیان
 نازاردان و پيسوا کارن وزیانان لی درا. هه روه ها تالان کردن و نافرته بردنیش له
 هه موو لایه کی نه و خاکه دا پرووی دا.

پرشنګی به رامبه ر چیروکی ئیلیاده

● هه رچه نده له پېش پروودانی کاره ساتی چیروکی ئیلیاده دا به چهند سه دهیه ک
 ئایینه کانی ئاسمانی هاتوونه ته خواره وه و پیغه مبه ره کانی خودایش په یدابوون،
 هه روه ک له ناوه روکی نه و چیروکه دا دهرده که ویت. خاکی یونان هیچ
 بیروباوه ریکی تیدا په یدا نه بووه له بابته تا و ته نیایی ی (خودا) وه. که واته نابی
 سه رمان له وه سوږ بمینې که گه لیک (خودا) و (خوداژن) له ناوه روکی چیروکی
 ئیلیاده دا ببینین وه ک: (زیفس) که گه وره ی خودا کان بووه و، (نه تینا) که خودای
 تیکه یشتوویی بووه و، (نه فرودیت) که خودای جوانی بووه. (هیرا) ی خوداژنیش،
 ژنی (زیفس) بووه، (فولکان) یش کوږی (زیفس) و (هیرا) بووه. هه رچی (تیتس)
 یشه که به فریشته ی زری داده نری دایکی یه کپکه له پاله وانانی چیروکه که و،
 خونکاریکی یونانی که ناوی (نیشیل) بووه. به لام [نارس] به خودای جهنگ
 دانراوه.. یونانی یه کانیش باوه ریان و ابو، که خودا کان و خوداژنه کان کرده وه و
 په ووشتیان وه ک هیی مروف وایه. هه رنه و نده جیواوزن له مروف که هه ر
 زیندوون و هه رگیز نامرن، هیژوده سه لاتیشیان له هی مروف زورتره، له مه یشه وه
 تی ده گه ین که نه و خودا و خوداژنه کرده وه و کاری چاکیشیان لی ده وه شتیه وه و،
 کرده وه و کاری خراپشیان لی ده وه شتیه وه، که نه ده بوو لیان بوه شایه ته وه.
 هه روه ک له م چروکه دا چاومان پی ده که وی، نه و خودا و خودا ژنانه، له کاتی
 شه په کاند، دهست ده که ن به دوژنایه تی و، پیلان دانان بویه کتری. هی وایشیان
 تیدایه، کرده وه و کاری هه ره خراپ و هه ره پیسی لی - ده وه شتیه وه، وه ک (نارس)
 که خودای جهنگ بووه.

نه و نده هه یه، هه رچه نده نه و خودا و خوداژنه، له بابته تانی دروست
 کراو و هه لبه ستراو داده نرین و، له پرووداو له راستیدا له ئارادا نه بوون، به لام
 دوور نیه کاره ساتی (شه ری ترواده)، له راستیدا پروویان دابی، چونکه ته نانه ت

ئەو جى ماوانەى كۆنىش كە تازە دوزراونە تەو ە لە ژيىرگىدا، پەنجە بۆ ئەو ە دەكىشن كە ئەو شەپە قەومايى.

هەرچەندە فراندنى ژنى شاھى ئىسپارته، (ھيلين)، لە لاين شاھزادەى خويىرى ەو، (پارىس) بە تاوانىكى گەورە دادەنرى و ە ر سەر بە خونكار (مىنيلاوس) دانانە ويني، سەر بە ەموو يونانى ەكانيش دادەنە ويني، بە لام من لەو باو ەردام، كە خونكار (مىنيلاوس) دەيتوانى تۆلەى خوى لەو شاھزادە بە دخو ە (پارىس) و ئەو ەدوو كە وتوو ەناپاكە (ھيلين) بكاتەو، بى ئەمەى بچيتە ناو ئەو جەنگانەو كە نزيكەى دەساليان خاياندو، بە دەيان ەزاران كەسيان تيدا كوژرا بيجگە لە كاوول كردنى شاران و گوندان و، فراندنى ئافەرەتان و گرتن و بردن و تالانى و زوروستەمانى تر كە لە ناو ەردوو خاكى درواسى ەي ەكتردا كران.

هەر ەو ە خونكار (پريام) يش دەيتوانى سزاي كور ەد پرندەكەى خوى (پارىس) بدات و (ھيلين) ە رفينزاو يش بنيريتەو بۆ كن ميردەكەى خوى كە ناوى (مىنيلاوس) بوو، لە گەل پيشاندانى پەشيمانى و خەم و خەفە تدا بۆ ئەو كار ەساتە ناھەموارەى كە كور ە ەرزەكارەكەى قەومان ەبووى، پيشكەش كردنى ەندى ديارى ە ناوازەكە شايستەى خونكار (مىنيلاوس) بى. ئەو يش بۆ ئەمەى تۆلە بۆ خونكارى يونان بكاتەو، مەيدانى جەنگيش نەدات كە بقەومن لە ناو ەند ەردوولاياندا، تائەو ەموو خوينانە نەرژين و ئەو خاكانەى ەردوولاشيان ئەو ەندە ويران نەبن.

چاچونكە ەيچ كاميكيان ئەو ەيان نەكرد، ەردوولايان بە ەرپرسيار دادەنرين بەرامبەر ئەو حوينانەى پژان لە ەردوولادا، ئەو زيانە گەورانەى كە و تن لە ەردوولايان. چونكە ەردووكيان بە دوو خونكارى خوپە رست دادەنرين، كە كەك چاكەى خويان و گەورەيى ە بۆش و بەتالەكەى خويان، پيش كەك و چاكەى نەتەو ەكانى خويان خست. بۆچ نەدەكرا ئەو گيروگرفت و گيشە ە، لە شيو ەكەى بىو ەيدا چارەبەكنو، بە ەوى چەند خونكارىكى چاكە خوزاو بى لاين و بەريزەو، ناوبژى ەردوولايان بكن ؟!..

● ەو ويني ئەم چيروكە برىتى ە لەو دلدارى ەى كە پەيدا بو ە لە ناو ەند شاھزادەى سىل ەو خويىرى دا، (پارىس) شاھژنى ناپاك (ھيلين) دا. بە لام ئەمە چون دلدارى ەكە كە بكاتە ئەو ەى داوين پيسى و ناپاكى و سىلەيى ەى ئى پەيدا بى، كە لە سەر دەستى ەردوو دلداردا روويان داو ەو زيانيان بە خونكارىكى ميوان نەوازو چاكە خوازو، ميرديكى خوشەويست و دلسوز گەيان ەبى ؟!

ئايا خونكار (مىنيلاوس) يش چون دل ە راى ەى دا، ژنىكى وا سىلە ناپاك سەرلەنو ە بگيريتەو بۆ خوى، لە تروادى ەكانى بسينيتەو ؟!.. كە تەماشاي

چيروڪه ڪه ڪيش ده ڪه ين، هيچ له و باب ته وه نادوي ڪه له پاش نه مه ي (هليلين) دراوه ته وه ده ست خونڪار (مينيلاوس) ي ميردي، چي ي لي ڪراوه، يا خود چي ي به سهر هاتووه ۱۹! به راستي ئي مه شتي ڪي سهره، پياو سهر ي لي ي سوڀ ده مين ي ...!

هروه ها له چيروڪه ڪه دا چاره نووي شاهزاده خويڙي يه ڪه، (پاريس) پيشان نادات، ڪه چي ي به سهر هاتووه. نه وهنده هه يه له چيروڪه نه ته وه يي يه ڪاني تره وه نه وه تي ده ڪه ين، ڪه (پاريس) نه مه ي به دزي يه وه، پاله وانه يوناني يه ڪه، (ٺشيل)، ده ڪوڙي، خويشي له پاش ماوه يه ڪي ڪه م ده ڪوڙ ريته وه.

به راوورد ڪرڻي ڪي ويڙه يي له ناوهند چيروڪي (مه موزين) و چيروڪي (ٺيلياه) دا

(۱): هه ويڻي هه ردو چيروڪه ڪه (دلداري) يه. به لام نه و دلداري يه ي له چيروڪي (مه موزين) دايه، دلداري يه ڪي پاڪ و پيگه رده پيس نه ڪراوه. به لام نه و (دلداري) يه ي له چيروڪي (ٺيلياه) دايه دلداري يه ڪي نه نگ و ڪه نگ و ناپه سنده. چونڪه فراندن و ناپاڪي ي ڙن و ميردي و داوين پيسي ي لي په يدا بووه. (دلداري) له چيروڪي (مه موزين) دا بووه هو ي نه وه ي: ٺارام و ٺاسايش و سه ربلندي و چاڪه ڪرڻ له ڪه ل هه ڙارن و سه رگه ردانان و لي ڦه و ماوان و دامان و ديل و به ندي ي لي په يدا بي ي له ڪه ل چاڪه ي گشتي دا. به لام دلداري له چيروڪي (ٺيلياه) دا بووه هو ي نه وه ي: جه نگ و ناوبانگي حراپ و ريسوايي و ڪوشتن ي ده يان هه ڙارن له هه ردو و لاي لي په يدا بي ي له ڪه ل ڪاوول بووني خاڪي هه ردو و لاد ا بيچگه له بردن و ڪرڻ و تالاني وڙن به ديل ڪرڻ.

(۲): له چيروڪي (مه موزين) دا خودايه ڪي چاڪي پاڪي تاڪ و ته نيا و بي هاوتا ده بنين، ڪه هه ر بووه و هه ر ده بي و، دووره له هه موو ڪه م و ڪووپي يه ڪه وه، به چنگه و خاوهن ده سه لاتي شه به سهر هه موو ٺافه ريده ڪراويدا، ڪه وره يه و سه رچاوه ي چاڪه و ڦه ر به بووه موو لايه ڪ. دادپه روه ري ده نويني و، به زه يي ي به ڪزو بيچاره و دامان و هه ڙار و لي ڦه و ماواندا ديته وه، ده ڪه ويته فريايان. ههروه ها به رهنگاري، زور و سته م و ناهه مواري ده ڪات. به لام له چيروڪي (ٺيلياه) دا، ڪه ليڪ خوداو خوداڙن، ده بنين ڪه له راستيدا نه بوون و نين. ڪرده وه و ڪاري

چاکیان هه په و، کرده وه و کاری خراپیشیان هه یه، چه شنی مروځانی سه رزه مین، به لام له و جوړه خوادایه نین که ده سه لاتیان به سه ره موو شتیګدا هه بی، یاخود دوو ربڼ له کرده وه و کاری خراپ و ناپه سه نده وه. نه و خوداو خوداژنانه ی له چیروکی ئیلیاده دا ناویان براوه، ده سستیګی بالایان هه بوو له ویران کردن و زوړو سته م و تالان کردن و ژن داگیرکردنی جه نګه کانی (ترواده) دا. نه وانه به زیندویتی ده مینه وه به لام زوړ کوڼ نین، له سه ره تای ژياندا نه بوون.

(۳) : هه ردوو چیروکه که به زمانیکې ویزه یی ی پېشګه و تووو شیرین و خوش نووسراون، مروځ کیش ده کن بو خویندنه وه یان. هه رچی چیروکی (مهم وزین) ه، بریتی یه له (۲۶۷۳) تاکه هوڼراوه، که دابهش کراوه به سه ر (۹۵) به نندا. (نه حمه دی خانی) که یه کیګ بووه له دانیشتونانی شاری (بایه ید) له کوردستانی تورکیادا، له سالی (۱۶۹۴) ی زاینیدا، له سه ر بنچینه یه کی زانست و پاستی چهرستی و هوش و رووداو، که دوو ربی له بیروباوه ری پروپوچه وه، ته وای کردووه. دوا یی ی چیروکه که به وه ده هیڼی، که پیزو ګه وره یی ی نه و خودایه پیشان ده دات، که پاله وانه خوداناسه کانی ناو چیروکه که له خه م و خه فت و، ئازارو، خوین پشتن و، سووکی و پیسوایی رزګارده کات، که به هو ی نه وه وه جه ماوهرانی کورد له میرنوشینی ی (جزیر و بوتان) دا که لک و فه رپکی زوړ ګه وره یان ده سته ده که و ی. (مهم وزین) چیروکی کی کوردی یه، له دلی جه ماوهرانی کوردو، چاګه ی گشت لایه یانه وه هه لقولاوه، کاره ساته کانیشی وه که ده لین سالی (۱۲۹۳) ی زاینیدا قه ومان.

هه رچی چیروکی (ئیلیاده) یه، چیروکی یونانی یه، کاره ساته کانی، وه که ده لین له ناوهند سه ده کانی یانزه هه م و ده هه می پیش زاینیدا قه ومان. به لام له سه ده ی پینجه م پیش زاینیدا تو مارکراوه و ناوی چووته میژووی ویزه وه. وه که ده لین له لایه ن گورانی بیژیکې کویریشه وه دانراوه که ناوی (هو میروس) بووه. له م پرووه وه دوو به ره کی که و توو ته ناوهند نوو سه ران و ویزه و انانه وه، له بابه ت بوونی که سایه تی ی هو میروس و، نه و سه رده مه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و جیګایه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و سه رده مه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و جیګایه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و که سه ی چیروکه که ی دانراوه. چیروکه که بریتی یه له (۱۶۰۰) تاکه هوڼراوه. که دابهش کراون به سه ر (۲۴) به شدا، به شدا، به زمانی یونانی یش دانراوه. کاره ساتی چیروکه که یش له خاکی یونان و خاکی (ئیلیون) دا قه ومان که که و توو ته ناو پارچه زهوی یه که وه ناوی (ترواده) بووه. چیروکه که یش پره له قسه ی پروپوچ و ریژګاوی، به وه یش داوی ی دیت، که هه ردوو خا که که ویران ده بن و،

خوینیکی یه جگار زوریان تیدا ده‌پژئی و، خوینیکی یه جگار زوریان تیدا ده‌پژئی و، سسوکی و ریسوایی یش بهر هه‌ردوولایان ده‌که‌وی. هه‌روه‌ها چیرۆکه‌که پرله دووبه‌ره‌کی یه‌کی گه‌وره‌و، گیروگرفیتکی پر ئاژاوه‌و ته‌نگ‌و چه‌له‌مه‌، له‌ناوه‌ند پاله‌وانانی چیرۆکه‌که‌و خودا‌کان و ژن خودا‌کان دا که یه جگار زورن. له‌ناوه‌روکی چیرۆکی (ئیلیاده) یشه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی که جاماوه‌رانی (یونان) و جه‌ماوه‌رانی شاری (ئیلیون)، هیچ‌که‌لک‌و چاکه‌یه‌کیان پێ‌نه‌پراوه‌. به‌پێچه‌وانه‌وه‌هرچی ئازارو سه‌رگه‌ردانی و، خوین‌پشتن و ریسوایی و، هه‌موو زوردارێ یه‌که‌ه‌یه‌، که بو‌سه‌ر ئابروو، و سامان و نیشتمان کراون تێ‌ی‌اندا پروویان داوه‌. ئه‌مانه‌یش هه‌موو به‌هوی خو‌په‌رستی (پاریس) ی شاهزاده‌و، (هیلین) ی شاهژن و، (مینیلوس) ی شاه‌ی ئیسپارته‌و، (پریام) ی خونکاری (ترواده) وه‌پروویان داوه‌.

(٤) : له‌چیرۆکی (مه‌م‌وزین) دا (میرزه‌ینه‌ددین) مان وادینه‌پیش چاو که دوو فرمانی بپچه‌وانه‌ی یه‌کتری جی‌به‌جی ده‌کات. یه‌کیان ناره‌وايه‌. ئه‌ویش ئه‌وه‌تا که (مه‌م) ده‌خاته‌ زیندا‌نه‌وه‌و، (زین) یش ئه‌و ماوه‌ درێژه‌ که سالیک ده‌خایینی که نه‌فت ده‌کات. یه‌کیکیشيان ره‌وايه‌، که ئه‌وه‌تا: مل که چ ده‌کات بو‌فه‌رمانی ئایینی ئیسلامی که دادپه‌روه‌ری و به‌زه‌یی هاته‌نه‌وه‌و، راستی و دروستی و، که‌لکی گشتی ده‌گریته‌وه‌، له‌گه‌ل خوشک و براهیه‌تی دا. ئه‌نجامه‌کانی ئه‌م کرده‌وه‌یه‌ی دوایی (میرزه‌ینه‌ددین) که‌لک و خوشی و کامه‌رانی‌پکی زوری به‌خشی به‌ (مه‌م) و (زین) و جه‌ماوه‌رانی کورر. هه‌رچی هه‌لو‌پستی خونکاری (ئیسپارته‌)، مینیلوس و، خونکاری ترواده (پریام) و، شاهزاده‌ی ترواده (پاریس) و، شاهژنی یونانی ره‌دوو‌که‌وتوو، (هیلین) بوو، هه‌موو نارپه‌وا بوون. له‌به‌رئه‌وه‌ ئه‌نجامه‌کانیان به‌وه‌گه‌یشتن که ئازاریکی زورو زینیکی زورتووشی جه‌ماوه‌رانی (یونان) و (ئیلیون) بین.

(٥) : فروفیلی هونه‌ری ناسک و جوان، له‌هه‌ردوو چیرۆکه‌که‌دا ده‌رده‌که‌ون. له‌چیرۆکی (مه‌م‌وزین) دا، (مه‌م) و (تاژدین) جلی خویان ده‌گو‌رن و جلی ژنان له‌به‌رده‌که‌ن، له‌کاتی ئاهه‌نگی جه‌ژنی نه‌وروژدا. هه‌رله‌ و پو‌ژه‌یشدا به‌ریکه‌وت (زین) و (ستی) ی خوشکیشی جلی خویان ده‌گو‌رن و، جلی پیاوان له‌به‌رده‌که‌ن. هه‌روه‌ها (حه‌یزه‌بوون) یش که دایه‌نی (زین) و (ستی) بوو جلی خوی گو‌پی و، جلی پیاوانی له‌به‌رکرد، خوی خسته‌شیوه‌ی پزیشکیکی پیاوه‌وه‌. ئه‌نجامی ئه‌م کرده‌وانه‌یش به‌دلو‌وشی و سه‌رکه‌وتن و کامه‌رانی گه‌یشت بو‌هه‌موویان. چونکه ئه‌و فروفیلی ره‌نگینه‌ که هونه‌رمه‌ندیان تیدا ئاشکرا بوو، بوون به‌هوی ئه‌وه‌ی، ئه‌و دوو کورپه‌لاوه‌و، ئه‌و دوو کچه‌هه‌رزه‌کاره‌. یه‌کتری ببین و یه‌کتریبناسن و،

بپاريزن له براکوڅي و، کاوول بوون و، نه ته وه که مان و ميرنو شينی په که يشمان
سهریان به رزبيته وه.

هه رچی چيروکی (ټيلیاده) په، نه سپيکی دارينه ی گه وره ی له لایه ن
هونه رمه ندانی یونانی په کانه وه تیدا دوروست کراوه و، پاله وانه په کانی تیدا
شاراوه ته وه. نجا یونانی په کان به فیل خوین واپیشان دده ن، که ده گه پینه وه بو
خاکی خوین نه وه سپه پش به جی ده هیلین بو (تراوده یی) په کان.
تراوده یی په کانیش به بابه تی تالانی و سه رکه وتنی خوینانی دده نین که نه سپه که
ده به نه ناو شاره که یانه وه که (ټیلیون) بوو. نه م فیله یش بوو به هو ی گرتنی شاری
ترواده له لایه ن له شکری یونانه وه و، کاوول کردنی شاره که و. کوشتنی
دانشتووه کانی و سه رگه ردانی ی ترواده یی په کان و سه که رتنی یونانی په کان له
گیرانه وه ی شاهزته داوین پیسه که یاندا که هیلین یوو. جا هه ر وه که له وردو و
چيروکه که دا دهرده که وی، فروفیله هونه ری په کان له چيروکی (مه م و زین) دا
چاکه و خوشی یان لی په یداده بی، که چی له چيروکی (ټيلیاده) دا زیان و خوشی یان
لی په یداده بی.

(٦) پال وانه کانی چيروکی (مه م و زین)، په رده داری میر، (به کر مه رگه وه ر) ی
لی دهرچی، هه موویان خاوه نی که سایه تی په کی به هیزو هه رته و، جوامیریان
هه یه، که خوینده واران ده هیئنه سه رسورمان. چونکه کرده وه و کاریان جوانه و،
ده روونیان پاکه و پیروزه و خویشیان به خت ده که ن له پیناوی که لک و چاکه ی
که سانی ترو گشتی دا له به رته وه شایسته ی ریزو نازگرتن و، هه لیش ده گرن
خوینده واران چيروکه که چاویان لی بکه ن.

به لام پاله وانه کانی چيروکی (ټيلیاده)، کرده وه و کاره کانیان پرن له
نارېه وایی و خو په رستی و زور داری چونکه بوون به هو ی نه وه ی دوو خاکی
گه وره ی پیشکه وتوو کاوول بین. له به رته وه هیچیان له وانه نین هه لېگرن
خوینده واران چيروکه که چاویان لی بکه ن.

(٧) : نجا به پی ی نه م لیکو ټینه وه یی له مه و پیش کردمان، من له و باوه رده دام که
چيروکی (مه م و زین)، له پرووی گیانی و، ویزه یی و، زانستی و، روشن بیری په وه، له
چيروکی (ټيلیاده) بارستایی ی به رزتره و، به کیشانه یش گرانتره. نه مه یش
سه باره ت به وه یه که چيروکی (مه م و زین) راستگو یی و، چاکه دانه وه و،
خوبه خت کردن له پیناوی فرمانی پیویست داو، هوگر بوون به هه مو و کرده وه و
ره ووشتیکی پاک و پیروزو به رزه وه و، په یره وی کردنی (نایینی پاکي ئیسلام) و،

پاراستنی که لک و چاکه ی گشتیمان فیرده کات. که چیی ئه م جوړه کرده وه و کاره باش و په سهندانه له چیرۆکی (ئیلیاده) دا نابین، به پیچه وانه وه، هه ر گیانی توله سهندنه وه، خو په رستی و، زورداری و، چاوچنۆکی و، چاوچلیسی و، داوین پیسی و، پشم و قین و، دوژمنایه تی ده بینین.

سه رچاوه کان

- (١) : نووسراوی (چیرۆکی مه موزین له ته رازوودا) - شاکر فتاح
- (٢) : نووسراوی (ئیلیاده) و (ئودیسیسه) - هومیرۆس - په رچقه ی شاکر فتاح
- (٣) : نووسراوی (مه موزین) - أحمد الخانی - ترجمة محمد سعيد رمضان نثراً باللغة العربية - سنة ١٩٥٧ مطبعة الترقى - دمشق.
- (٤) : نووسراوی (میژووی ئه ده بی کوردی) - عه لائه ددین سوجادی چاپخانه ی مه عاریف، به غداد سالی ١٩٥٢ ز.
- (٥) : نووسراوی (الایاذة) هومیرۆس - ترجمة عنبره سلام الخالدي نثراً الى اللغة العربية - الطبعة الخامسة - بيروت - دار العلم للملايين - سنة ١٩٨٢ م.

کورتہ چپروٹ

برسیہ تی

حیدر حیدر

وہرگیرانی
ٹہسعد عہدو

سپیڈہیک مندالہ کہ بہ دایکی وت: دایہ بروانہ ٹہم پاپورانہ، دہریاکہ یان
قووتدا! ٹہی لہ کوئی مہلہ بکہین؟

دایکہ کہی دایہ قاقای پیکہ نین.. مندالہ کش لہ پرسیار کردن بہ ردہ وام
بوو، دایہ ماشینہ کانی سوپایی لہ ژیر دارہ کان نوستوون! ٹہی چولہ کہ کان لہ
کوئی دہخہ ون؟

دایکی پرووی گرژ بوو، ہہ ردوو بروکانی لیك نزيك کردنہ وہو ہاواری کرد:
کوپہ ٹہوچ دہلیی؟

کوپہ کہ گوتی: دایہ، باوکم وتی ٹہو گہنمہی بو تودانی زہویہ کہ مان
ہہ لگرتوہ، دہیکہ مہ ٹارد.. ٹہ گہر وایکرد لہ روژانی بارانا زہویہ کہ مان چ لہ
باوہشیدا دہگری؟

دایکہ رایکردہ ژووری ناندین و بہ ہہ ناسہ سواری پہنجرہ کہی کہ
کہ وتبوہ سہر دہریاکہ.. والای کردہ وہ.

کونده بویه که به دلداره که ی وت: له به رچی میردم پی ناکه ی ؟
 دلداره که ی گوتی: بالنده یه کی ترم خوش دهوی !
 کونده بویه که وتی: به لام من زور خوشتم دهوی !
 دلداره که ی گوتی: تو هزاری، جگه له م کاوله خانووه و دوو چاری زه و
 دوو بالی به تین هیچی تر شک نابه ی !

کونده بویه که به مهلولیه وه وتی: من ئەم کاوله خانووه خوشه ت پیشکه ش
 ده کم، بو ئەوه ی به خوشی تایا بژین، ئە ی ده زگیرانه دهوله مهنده که ت چیت
 ده داتی ؟

دلداره که ی باله کانی خو ی لیک کرده وه، به فیزه وه پیکه نی، ها.. ها.. ها،
 خوشه ویسته دهوله مهنده که م شاریکی پر کاوله خانووم پیشکه ش ده کا ئە که رخوا
 ته مهنی خاوه ن شکو دریز بکا !

کونده بویه که له شه قه ی بالیدا.. له و کاته ی چاوه کانی پر له فرمیسک بوون،
 بلند بوو، وتی: وا له شاری خاوه ن شکو ده چمه دهر، چونکه خوشه ویستی تیا
 به دی ناکه م، به لام روژیک دادی نه به ردیک نه په له داریک به دی ناکه ی له سه ری
 هه لبنیشی، ئینجا یادم ده که یته وه.

* * *

له گه ل روژئاوادا پیاوه که له کارکردن به ماندوویه تی گه رایه وه مال، ده م و
 دهستی خو ی شوش و داوای له خیزانه که ی کرد که خواردنی بو ئاماده بکا..
 خیزانه که شی نانیکی تیری و که میک زه یتوون و هیلکه یه کی کولای له
 پیش دانا. پیاوه که له سه رخو دهستی کرده نان خواردن..
 ئافره ته که ی پی ی گوت: ئە وه بو وه ک جارن هه والی (وافد) نا پرسی ؟
 پیاوه که هوشیار بووه، به راستی ئە مرو ماندووم.. ئە ی کوا ؟
 - نوستووه، به لام لی ی ده ترسم !
 - بو ؟

- قسه ی ترسناک ده کا، یاسین تو بلی ی گیانی ئاده میزاد ببه ریته ئاده میزادیکی
 تر ؟!

یاسین زه رده خه نه یه کی هاته سه ر لیوی، له و کاته ی کاویژی به پاروه نانیک
 ده کردو گوتی: ئە م پرسیاره بی مانایه چیه ؟
 ئافره ته که وتی: وافد مندال نیه، به لام قسه ی وا ده کا زور له خو ی زل تره !
 باوکی وافد دهستی له نان خواردن هه لگرت و ده می سرپیه وه و گوتی: هه موو
 مندالیک وا به زه حمه ت گه وره ده بی.

* * *

دزەکان

له هېرشیک له هېرشه د پرنده کانی دوژمن بو سەر شارو گونده کاند،
فرۆکه وانی قاره مان (جهرجس حه نناوی)، شه ره فرۆکه یه کی مه ردانه ی له گه ل
فرۆکه کانی دوژمندا کرد.. له ئه نجامدا وهک (باز) که وته سه ر لووتکه چیاکانی
نزیك ده ریاکه.

ته رمه که یان به ئا هه نگیکی گه وره هینایه وه گونده که.
له پېش ده رگای مالیکی ده شته کی هه ژار، باوک و دایکی پاره ستان و
تلیله یه کیان لیدا !

پیاویک پرسی: سه یره، بېروانه چۆن تلیله لیده ده ن.. وهک بلیی بووک
گواسته وهیه !

پیاویکی تر گوتی: ئایا ده زانی ئه م جه نگا وهره تاقانه یه و له خانه واده یه کی
هه ژاری ئه م گونده ن؟! ده لیی بو ئه م روژه یان په روه رده کردبوو.
پیاوه که ی تر گوتی: له م روژه زیاتر چی؟ گونیه ئاردیک به په نجا لیره یه !
پیاوه که ی تر به پیکه نینه وه: ده گاته سه د لیره گه ر خوا ته مه نی خاوه ن شکو درێژ
بکا !

ریژنه گولله یه ک به بو ئه ی ناشتنی شه هیدی پال له وان هاویشتر، به لام
گولله یه ک شوینی خوی له پشستی پیاوه ده م به پیکه نینه که کرده وه !

* * *

بازاری شاره که بازاریکی پان و درێژ بوو، له وه سه ری ئا وه سه ری شاره که ی
گرتبوو.. مزگه وتیکی گه وره و به رزیش له ناوه راستی بازاره که بوو. له بازار هه موو
شتیک هه بوو بو فروشتن تا ئاده میزادیش !!

جو تیاری هه ژار به تر سه وه به دوای کونده بو ده گه را، هه ر جاره ی پر سیاری
ده کرد گالته یان پێ ده کرد ! پر سیاری له پیاویکی کوچه ری وهک خوی هه ژار کرد:
ده بی له کو ی بالنده ی به ند کرا و بفروشن ؟

کوچه ره که ش ده ستی بو پېچی شه قامی بازاره که درێژ کرد، به ره و پېچه که
پویشت، کاتی له پېچه که سووپایه وه پوو به پووی کوگایه کی گه وره بوو، که
له بهر ده رگا که ی ئه م ئایه ته ی پێ هه لواسرابوو [المال والبنون زينة الحياة الدنيا]
چووه ژووره وه، چاوی به چه ندان قه فه سی شوشه بی و ئاسنی که وت، چه ندان
بالنده ی په نگاو په نگی تیا به ند کرابوو، هه ر وهک کوگا که به کو تالی په نگاو په نگ
رازا بووه.

بۆبەيانی باوکی وafd به رهو کاری خوئی ده رویشت... وafd لی پرسی :
باوه، ئایا باوکه کان درو ده که ن ؟

باوکه که یشی وتی : نه خیر.
وafd گوتی : نه وه ههفتهیه که پیم ده لی کونده بویه کت بو دینم و که چی تا
ئپستاش هیچ !

- رۆله چیت له کونده بویه ؟

- ده نکیم پی خوشه !!

باوکی وتی : من له کوئی کونده بوئ بو بکرم.. له و کاته ی برسیه تی له
دهرگای هه موو مالیک ده دا ؟
منداله که وتی : له نیو بازاری شاره که مان به ند کراوه، تویش له
به ندیخانه ی رزگار ده که ی !

باوکی هاواری کرد : چون ده زانی...؟

وafd گوتی : چونکه شه وان له سه ر دار زه یتونه کان ناخوینی !
باوکه که ی به زه رده خه نه یه که وه کوپه که ی له باوه شدا گرت و بوئی کردو
گوتی :

بوئی دینم گیانه که م.. بو که یشتنه وه یه کی تر..
منداله که ش به دهسته ناسک و بچکوله کانی خواحافیزی لی ده کرد.. نه که ر
ئه م جار هیش دروم له که لدا بکه ی، له دوا ی باوکیکی تر ده که پیم !

جوتیاره که له بازرگانه قه له وه که ی پرسی : کونده بوئان هه یه بو فروشتن ؟
بازرگانه که ش وتی : هه موو جوorman هه یه !

- نرخ ی چه نده ؟

- بو تو په نجا لیره یه، به لام بو یه کی تر حه فتایه، چونکه وا دیاره پیاویکی
هه ژاری و پیویسته کو مه ک بکری ی.

جوتیاره که سه ری سوورما ! له دلی خویدا قینی له منداله که ی هه لساو
گوتی : نه و مندالانه گر نه له شت ده گرن.

له و کاته دا ئه فسه ریک هاته کوگا که، بازرگانه که یش له سه ریه ک پی راوه ستاو
به خیر هاتنی کرد : به خیر بییت، که وره ت کردین، کوگا که ت رووناک کرده وه،
فه رموو له خزمه تین، کوگا که کوگای خو ته، کورسییکی بو داناوو بانگی منداله
خزمه تکاره که ی کرد : وه ره کوپه بروانه که وره ت چی که ره که .. فه رموو قوربان
سارد، که رم ؟

ئه فسه ره که یش به فیزه وه گوتی : نسکافه

بازرگانه که وتی: به پراستی شه پریکی مهردانه بوو، به خوا گه وره م سهرت بلند کردین.. خوا ته مه نی خاوهن شکومان دریز بکات.

ئه فسه ره که سیگار یکی (که نت ی)، داگیرساندو گوتی: فروکه مان زور که وت و زوریشمان لی کوژران، به لام نه مانه یشتن بگه نه نامانچ!
یاسینی جوتیار وه کو به رد پراوه ستابوو، گوی ی له قسه کان راگرتبوو، نسکافه هات و خوارد رایه وه، له دوا ییدا به دوو قو لی چوونه ژوور یکی تری کوگا که.. که میک مانه وه، ئینجا به پیکه نین هاتنه دهر، که لو په لی به نرخ نیرد رایه نیو (مرسیدس) ه، ره شه که ی پیش دهر گای کوگا که !!
ئه فسه ره که ویستی پروا..

له پیش دهر گاکه پرووی وه رگیرا.. بینی کونده بو ی به سته زمان له نیو قه فسه که دا نوستو وه، گوتی: حه سانی کورم داوای کونده بو یه کی لیم کردوه، داخوازی ئه و مندالانه سهیره! نازانم بو بالنده یان خوش دهوی؟ بازرگانه که به سهر خزمه تکاره که ی قیراند: کوره ئه و قه فسه به خهره نیو ماشین ی باوکی حه سان!

جوتیاره که به م دیمه نه زیاتر سهری لی شیوا، کات ی بینی کونده بو ی به ندکراو له کوگا که دهر چوو، دلی زور تووند بوو، له پیش خویدا وتی: بالنده ییش وه رده گرن!

پیوا کوژه کان

وافد یاسین گه وره بوو، بووه قوتابی یکی کولنجی چه کی ئاسمانی له و به شه ی که به نیوی شه هید جه رجس حه نناوی بوو، له دوا ی سی سال بوو به فروکه وان.

هه موو روژیک له ئاسمان مه شقی به فروکه که ی دهر کردو خو ی به هه لو ده هاته بهر چاو، به لام ئه و هه لویه ی که هیچی نه ئه بینی جگه له بازارو کو شکی خاوهن شکو.

له پوڅيكي سامالدا هه لو به فږوکه جه نګيه که ی به رز بووه بو ئاسمان،
 چهند جاريک به سهر شاره که ساتوو چوي کرد، خوي پي رانه گيرا، به ره و بازار
 هاته خوار.. به ردووماني کرد ! ئينجا به ره و کوشکي خاوهن شکو خزي نه ویشي
 ويران کردو بلند بووه.. له کاتي هه لسانه وهی چوار فږوکه به رانگاري بوون و
 داوايان لي ی کرد که خوي بداته دهست بهلام بوي نه سلمانندن، به ره و شاخه
 بلند هکان پويشت بوئه وهی خواحافيزی له باوکی بکا..

له و کاتي به سهر لووتکه شاخه کاني ليوار دهرياکه دهفري، که وته بهر
 لووله ی ساروخی دوژمن، فږوکه که ی پيکاوله نه نجامدا سوتا، وهک هه لويه کی بال
 شکاو به سه، شاخه کاني ليوار دهرياکه که وته خواره وه.

له کومه له چيروکی «الفيضان» ی

حيدر حيدر

وهرگير او ه. وزاره الاعلام -

دار الحريه للطباعة ١٩٧٦

«بازنه‌ی روژانی هه‌ینی»

هاشم نه‌حمه‌د سه‌پاج

ته‌کانی دایه خوو.. نه‌مجاره‌یان به سووکی که وته‌سه‌رگازی پشت..
یه‌کسه‌ر هه‌ستی به‌وه‌کرد که هه‌ینه‌ی ئاره‌قه‌داری هه‌تا دی زیاتر بروسکه نه‌کاو
په‌نگر ئاسا تا ووزه‌ی که رمایی نه‌به‌خشیه‌کیان و له‌شی.. به‌لام خوی راته‌کاندو
به‌زه‌بری پی‌یه‌کانی به‌تانیه‌قاوه‌یه‌یه‌کی هه‌مالی.. ده‌ستی چه‌په‌ی دریژ کردو توند
پاکه‌ت و شقارته‌کی هه‌لگرت.. په‌شته‌ماله‌موره‌کش هه‌ر به‌که‌چراوی یه‌وه...

مارانه برینه که ی سهر گهر دنی په نهان کردبوو... هه لسا یه سهر یزو که می له
 پوچی شته کان وردبووه وه... نه وه ی که زیاتر سهرنجی راکیشا... کاترمیره
 هه لواسراوه که ی سهر پووی دیواری ژوره که بوو... دیر زه مانیکه... به دهم
 هه شت و نیوه وه نووستووه... کی ده لی ئامیره وردیلانه کان ژه نگیان
 هه لنه هیناوه و نه سواون... له وه ته ی هه م ئه م میله زه به للاحه و ئه و سه عات ژمیره
 قوت و قاوه یی یه ده خولینه وه... هو دا... ده با ئیمه ش پون پښیان که یین... نه...
 دلم کاترمیری له شی شه که تمه و کاترمیری پیروزی قه ت سل ناکات له نه ژماردنی
 ته مه نی شه که تان و ناسره وی... هه ندی له ووشه کان تام و بو ی خه وی دوینی
 شه ویان لی ئه تکا... خه ریک بو هه لاژی... به لام هه تا به ر هه یوانه که گیر نه بو... له
 نکا ورا له باوه شی ئه سکه ملیکی پلاستیکیا پرونیشت... چاو خه والو بوو... بون و
 به ره که تی پیداری و شه ونخونی لا پرومه ته کانی ته لخ کردبوون... زور به هیمینه وه
 په شته ماله که ی خسته بن ئانیشکی و ئازاره کانی سهر به ست بوون...
 جگه ره یه کی داگیرساند... دوو مژه ی به قه وه تی لی داو... خسته نیوان
 په نجه کانیه وه... دیسان به هیمینه وه له توژی قه دی دار (زه ردلو) هه کی نژیک
 بن هه یوانه که راما، سی که لینی که وتبووی... شاره مورانه ش له سه مای
 ژه هراویانه یان نه ده که وتن... سه عات (هه شت) ی رت کردبوو... چره دوو که ل داو
 کلافه یان ده به ست و پرووه ته وقه سهر ئاوا ده بوون... خوی گوپی و به دهم
 ئاوینه که دا راوه ستا... سه یری ناو چاوه کانی خوی کرد... سوور هه لگه را بوون...
 که وته قژ داهینان... په یوه ندیه کی هه میشه یی له گه ل شانه باز نه یی یه که یدا
 هه بوو... گورج هه ر گوره وی یه کانی دوینی ی له پی هه لکیشا... به پارچه په پرویی
 توژو که ردی پووی که وشه کانی دامالی و به پی که وت... له دوره وه لمووزی ماشینه
 پرته قالی یه بیست و... نه فهری یه که وه دیار که وت... ووروا... هه رکه ستوی
 کرد و نه کرد... یه کسه ر خوی تیکوتا و به خورتی له به رامبه ر شوفیره که دا نیمچه
 شوینیکی داگیر کرد... هه ردو و چاووی ئاراسته ی جووله ی ده ست و سووکانه که و
 له رینه وه ی گوله نایلو نه که سک و سو ره هه لواسراوه کان کرد... بیرو که ی قه د بری
 رپگا که ماروی دا... تیر ته ماشای میلی کاترمیره که ی کرد... مورکی شیتایه تی لی
 به دی ده کرا... نمره یه که ته نگی قایشه که ی شلکرده وه، مه چه کی حه سایه وه...
 له و لاشه وه رسته ته سبیحی کی دنکه قه زوانی ملوانکه ئاسا... پرووه ده فیه ی
 سینگی سفت و سپی ی (خواژنی) شوپ ببووه وه و قوته ئیمامو که ی به لیچه
 ئاره قه یه کی سیکوئینی به پیستی چه رموله یی وه نوسابو... شه قلو سیمای
 گه ردانه یه کی خوابی نه نواند... هوگری کوشینی ماشینه که ببو... بست به بست
 ئاشنایه تی له گه ل به رگه جه لاتینه نه رم و شلکه کانا کرد بوو... چه ند

هه لۆیسته یه کی کرد و په وتی گواستنه وه بهردهوام بو.. زوړ به د یقه ته ماشای
پریزه دوو کانه کانی بهردهرکی حه مامه که ی کرد.. گړی دهروونی هیور نه بووه وه..
وهك هه موو پروژانی تر (قه برستان) پیشوازی لی کرد.. ئەمجاره یان له دل را
ناخیکی بو هه لکیشاو چپاندی:

مسئله ستیره ی تروپ بهیداخی قه فەس.. ژهنگداره ئیستا که.. سیهه مین
کهس بوو له گوړه پانه که دا دابه زی.. هه راو زه ناو جه نجالی و بازاری جگه ره
فروشان که لاله ی سهریان کاس کرد.. خه ریک بو به چوستی له بواری جاده
بپه ریته وه.. گلوپه سووره که هه لگیرسا.. دوو هه نگاو به ره و دوواره گه پایه وه..
ئه مجاره یان پی ی لی ناو هه تا دوو چاخانه که رانه وه ستا.. سه یریکی راست و
چه پی خوی کردو له بنه بانی هه لگروشکا.. به له ز ناو ریکی به ره و دهسته چه پ
دایه وه گلوله پاره چه که ره ی ده کردو لیژمه سوور ده چوووه وه... دیاره گه رمه ی
قوماره.. ده لی ی مرویه کانی جارائن.. به راستی که شکولیکی سه یرو سه مه ره یه..
جوړه ها به رگو و پوشاکی گرتوته باوهش.. هه وینی به خته وهری ی دوا پروژی له ناو
بوته ی گیانی هه لگرتوه.. خه فەت مه خو.. موړه هه لباوی.. سه یری دهست و پلی
خوکه و.. دوو سبه یش هه ر موړه هه لباوی - ئاگری حه ز ته نگی
پی هه لچنیون هه ر که سه ری هه لبری.. بنمیچه میژویی یه که درزی که وتبوی..
زوړ به وردی له تاق و دینگه کان پاما.. غوربه تی هاتی.. ده یزانی هه رامه و قنکه
جفاره بهر کوپی یه کانی ته نیوه ته وه.. له وشه ی چاری وینه ی ناو چوار چیوه
زه به للاحه که دا زه رده خه نه پی سوور ده بریسکایه وه، په نگی ناو سک و ده ماره
لولپنچه کانی کرمی رهش و ووردیل ی بن پیلوه ته نکه کانی ته هیلنجی هاتی..
وهخت بوو برپشیته وه هه ر چابو چه ند سییه ریکی به دی کرد.. ئاوه ژوور.. که وتن..
زوړ چاکه بازنه ی ئیمروش ته واو ده پی.. هه مان داب و نه ریت.. دوو باره بووه...
له و لاشه وه هه تا ده هات قه واره ی گلوله که وره تر ده بووه... به لام سه رنجی که سی
رانه ده کیشا.. وهك گیانی گه رمی تاق و بنمیچه کوئینه کان.. ده مه ته قی دهستی
پیکرد.. مشت و مپیکی سه یره.. له نیو قه ده وه دهس به باسه کان ده کرا.. گوی
پایه ل بوون.. موسیقای ده رده نگی وشه به ره و ئه و دیو هه لده کشا.. هه ردو
بازنه له قولای ده ریچه ی (کات) ی مه له یان ده کرد.. جار جار رازو نیازی دلیان
بوپه کدی هه لده رشت.. جاریش هه بوو دوو چاری کش و ماتی که کی کوشندانه
ده بوون.. زوړی نه خایاندو تووژیکی دوو قولی هاته کایه وه:

- چما لیږه ی ؟.. ده میکه

- دوو کهل هه ناسه ی لی بریوم، هه ر وهخته چاوم ده ری..

- سوور هه لگه پاون، زه پتکی جغاره ده پار زنن.. ته من دریزی سوور،
زه پهندي ده خوانن..

- دوور مه بينه.. چاوانت بين به فلت ره جغاره و نه شيزانين.

- نه وهنده تروسکاييان تياماوه.. په تاي شه و کويری ببه زينن.

- دهنه با سوورپی بدهين..

هه تا ده هات هه ردو و بازنه کان رېک و پېکتر ده بوون.. پله ی تيره برکی له
چه قه کاندایه کسان بوون.. جار جار لووتکه ی رېکی ده هاته کایه وه.. له ولاشه وه
جمکه نه لقه ليک هه لده شاخان، چری دهرداوی نه زوکی تیر تر ده بوو.. زړه و
زرينگه ی پپاله و سه مای که وچک جوانی به خش بوون.. هوگریه تی له تخته ره قی
کورسی په کان و تيلمه حه سیری په راگه نده و بریقه ی ووشکایه تی پرووی میزو
خوانه کانه وه ده سپیده کات.. شاره عومرېکی حه شار دراون.. په یتا په یتا له گل
خرپه ی زاره کانا گلوله بچوک ده بووه و چپوه ی بازنه ش بیهک په تاقه زاریکی
شه شپالوی بچکولانه دا ده چپراو زریزه بو شاییش جی و شوینی ده گرته وه..
ئینجا خشه ی مالین و ترپه ی پی تیکه لاوی په کتر ده بوون.. ته ققه ی (په نجا) فلس
تی گرتن له سینیه برنوزیه که یا.. ناوازیکی ره سبه بو.. موسیقای دابران..
به شه قامه کان وهر بوون.. نه وانیش به جووته چه ق و چپوه ی بازنه ی خولانه و هیان
بری بوو.. ئیستا و ئیستاش نه گه راونه ته وه.. ناگری جغاره په شته ماله موره که ی
به رباد کردبوو.. هه ر به قه د پوله دومینه یی پیجامه هیلداره که ی سووتاندبوو.. بو
سوکاری له موخی کردبوو.. له پرپانی که رمایی که یشتی و راچه نی.. له که لینی
دار زه رده لوه که دا هه موو شتی ناشرکاو پروون بوو.. جووتی پیروزه شینه ی
شیدار.. ناگریکی که سک و پاقری نه فسووناوی وهک نه وهی له مس و قورقوشمی
تواوه هه لبقولی.. تیا یان ده یسکایه وه.. چ چاو برکی یی.. خه ریک بو گیانیان هاو
پارچه بی.. که رویشکه که ش له تهک میړگی سه وزه فریزه که دا له زه تدار بوو..
زوبانی عاردي ده مالی و جار جار مووی سمیل زبری له که لینی توپژی قه دی
دره ختیه که یا ده سووی هه تا داکه سی.. ئینجا به جاری دهروونی حه سایه وه..
چونکی له چه مکی زور شتان حالی بو.. جا له سه ره خو هه ر به ناگری پیجامه که ی
سه ره نووکی (نیو) جغاره که ی داگیرساندو ئینجا به گوژمی رانه کانی له پوچه وه
دا میرکاند.....

خۆزگه خوازی

نووسینی
عثمان حمد احمد
١٩٨٥/٨/٢٥
به غدا

هینده ی برسی بوو، خوی بو نه گیرا تا کو دایکه پیره ی نانی بو بیتی... سه ر
شیتانه نانیکی تیری کرده دوو پاروو قووتی داو لگه نیکی شله سواری فر کرد، به
په له په ل شه لوا ره پینه کراوه که ی له به رکردو سووله هه لچراوی له پی ی کرد،
ری ی قوتابخانه ی گرت به ر... به در یژی ئه و پوژه له ده ریای ئه نجام وهر گرتندا
مه له ی ده کرد، به سه دان جو ر بیری ده کرده وه (خوا نه خواسته)... نا نا... زو ر
باش وه لامم دا وه ته وه، سه رکه وتنم مسو وگه ره .

ئیش و کاری سی مانگی پشوو دانی هاوینه قو ر کاری بوو... هه ر روژه ی
هه زار خشتی ده بری... هه ستی به گه رمی و ساردی نه ده کرد، ماندو بوون له
له شیا سرا بووه!!!

له چاره کانی ده یه ها وینه و تابلو به دی ده کرا... له جیهانیکی سه یر
هه نگاوی لیک گری دها، به و بایه بالی بگرتایه و له ژووری به ریوه په ر
بنیشتایه...!! به سه دان به لیین و وه عد، له میشکی چینگله ی ده کرد... چله ی
دره خته کانی قه راخ شه قام به لارو له نه وه سه مایان ساز دا بوو. دوست و هاو
ده می یه کتر بوون چه ندین یادگارو رازو نیاز له ژپ هه ر دره ختی که نه خشان درا
بوو...!! هه ری که ده یویست بو ژپر سیبه ری پای بکیشتی و پشو وه ک ده ر بکات،
زیاتر له رویشتندا خوی توند تر کرد و ده یووت... ووشه به نرخ و جوانه کانی باو کم
قه ت له یاد ناکه م، (کو ریم هه موو ئاوات و خواستم ئه وه یه خویندن ته واو بکه یت و
ببیت به مووچه خو رو مرو فیککی سود به خش له نیو کو مه لا).

- دوور نیه ئیستاکی «نه حشین» له ژووانی دیرینا چاوه روانی تیپه ربوونم بیت...
بو ئه م پوژه له من به جو شتره نا هه قی ناگرم ده ردی عاشقی گرانه، یا خوا که س
تووشی نه بیت... به ده یه ها بروسکه ی هه مه جو ر تیژ به میشکیدا تیپه ر ده بوون.

له نه خسه ی دلّه پر خواست و ئاواته که یدا وای دانابوو، پیتر هه مووشتیک
باوکه نه ساغه که ی چاره سه ر بکات و ئه و چن ساله ی که ماویه تی بجه سیته وه.

- (چون ئه و پوژده په شه م له یاد ده چیته وه که باوکه بی هیزه که م له پوژانی
ساردو زوقمی زستاندا بو کریکاری دهر ده چوو، له ژیر لیفه دراوه که مدا زه نیم
ده دایی، چون نانه په قه یه کی ده ناخنه گیرفانی پالتویه بی قوله که ی... داخه که م
که زستان داده هات هه رچی یه کی هه ی بوو له بهری ده کرد...!! چا ژن بوچه ژن
تیر برنج و گوشتمان ده خوارد، خوا کاری خه لکی ئاوی راست بیئی، به دریزیای
ته مه نما یه که دانه که وشى هه بوو ئه ویش نیوه ی قاچی له دهر وه بوو؟! خودایکه
هه ش به سه ره که م هه ر هیچ...!!

باوکم که لی که لی له و پوخته تر بوو، به خه یالم نایه ت روژی له پوژان دایکم
جلو به رگیکی تازه ی پویشیی. دونیایه کی سه یره...!! ئه م چه شنه مروفانه ش
پیان ده لپین مروف... ته نانه ت به دیمه ن مروفن...!! هاوینان چون چووچه له له
قه پیک دهر ده چیت ئیمه ش ئاوا له لیفه کوئه و جلو به رکه شرو دراوه کانمان دهر
ده چووین... پیچکه له سه دان دهر ده سه ری ژیان و روژگار. خوزکه سه د خوزکه
به ئاوات و خواستی باوه ده که م... مه رج بی به شاره زاترین پزیشک نیشانی بده م
هه موو په یداویشتیکی ماله وه به زیاده وه دابین یکه م... پیاو نه بم ئه که ر جلو
به رگیکی کوپخانه ی له بهر نه که م... دایکه به سه زمانه که) ده بی بیته پوشتین
ئاوه تی که په که که مان، ئاغا ژن بو ئاغا ژن...؟! دواى ئه م هه موو خواست و
ئاواتانه نوره ی نه خشین دی، ئه و گوله ی که به سه دان شه و به ئاواتی یه وه سه رم
ناوته وه، دوو دل به رازو نیاز ده گن... قسه خو شه کانی ژیر، دره خنه کان سه وز
ده به ن و په گی ئه به دی ده روینن. کاکه لاو له م ئه ندیشه پر ترس و له رزه دا
هه نگاوی دهنه، نه یده زانی چون ری ده کا، له ناوکاودا دوو هاوپی ی بانگیان کرد.

- کاکه لاو هه والیکى دلته زینمان بیستوه... ئایا تووش بیستوته؟

- نه خیر ئه م هه واله چون هه والیکه؟!

- ده ترسین راسته بیدرکینن...!!

- زو که ن بیلین دلم تووقی؟!

- نه خشین تو خوش.

هه رکه ئه م ووشه دلته زینه یان له ده م دهرچوو دونیای پووناکی لی بووه
شهمو که وته خواره وه و لاتیکی زهوی گرت.

* * *

تونه گريم

عبدالله صالح فشار باژپری

نښستا هانام، پوت هېناوه
 نه م جوانمهي من، به هونراوه
 وهك ملوانكه، بيكه ملت
 هر يو يادگار، نامردنت
 منيش پهردهي، شهرمم دري
 له بهر گهرمي، كلپه ي گري
 په روو بالم، وهك په روانه
 هه لكو پروو را، بهو ووشانه
 وونم - نه ي شوخ، دلو گيانم
 نه ي فريشته ي، خه مه گانم
 خوت نه زاني، كه شيني نوم

هر كه دانښت، له بهرده معا
 نه زويه كي سارد، هات به سه رما
 دانښتني سسني كردم
 هوش و هه ست و بيري بردم
 نه رموله و جوان، وهكو پهر ي
 ده ستني خسته، سهر كه مهر ي
 به جاو ي رهش، خه نده ي سهر ليو
 حالي كردم، سهر سام په شيو
 وهك فريشته ي، زه و ي و ناسمان
 هېواش، هېواش، هاته زمان
 ووتې - به سه، غه م و په سني
 نو مروف و، خاوه ن هه سني
 پهل بهاوه، يو گشت لابه
 زيان بي زان، قهت بيك نايه
 هه ست راكره، يو كو فتارم
 سهرنج بده، له كولزارم
 نه و كولزاره ي، وهك به هه شته
 پر سه مائه و، پر له كه شته
 تير پرواته، يو خه ت و خال
 نه شني بو تو به شنه ي شه مال
 بوني خوشتر، له كولا له
 شيخ و مه لا، بوي غه وداله

۲۴ / حوزه‌یرانی / ۱۹۸۵

بوت نه سووتیم، هر وهکو موم
 وەك بهروانه، بو جوانی تو
 دلم پره، له شاخ و سو
 وینه‌ی بولبول، عاشق به‌گول
 بو تو نه‌کریم، به سوزی دل
 وهکو لاو لاو، به‌رمو بالات
 هر هه‌لنه‌رتیم، ده‌گه‌مه لات
 له‌په‌نجه‌ی بیت، تا ته‌وقی سهر
 خوم به‌خسته‌گه‌م، وەك خپرو شه‌ر
 که نه‌مییی، نه‌ر غه‌مبارم
 له‌م زیانه‌ش، که بیزارم

خواردن و خه‌وم، گشت کات غه‌م
 ناسوی زینم، پر له‌ته‌مه
 بی نارامم، له‌م زیانه
 باوه‌ر بکه، توخوا کیانه
 کی بی نه‌مرو، غه‌می نه‌بی ؟
 تووشی قورتو، هه‌لدیر نه‌بی ؟
 به‌لام کیانه، تو بزانه
 هوشی شاعیر، پر ویزدانه
 غه‌م و سوزی، بو هه‌موانه
 بی نارامه، له‌م جیهانه
 هه‌تا گشت لا، سهر به‌ست نه‌بی
 که‌ل و کومه‌ل، نازاد نه‌بی
 زیان لای نه‌و، غه‌م و ژانه
 هه‌ستی منیش، وەك نه‌وانه
 رووه‌و ناوات، رانه‌وه‌ستی
 به‌گشت تواناو، سوزو هه‌ستی
 جایه‌یمان بی، خوشه‌و یستم
 گه‌ر هاته‌ری، گشت مه‌به‌ستم
 گه‌شو سه‌وز بی، شاخ و کینووه
 خه‌نده نه‌بری، له‌سهر لیوم
 به‌وینه‌ی بت، نه‌ت به‌رستم
 به‌هوش، به‌کیان، به‌گشت ه

له چله ی جوانه مهرگی

■ زمانی کوردی ■

غازی فاتح وهیس دا

عاصی فاتح وهیس

روژیک له روژانی سالی «١٩٥١» له دئیه ک له دیکانی دهشتی «گهرمیان» له ئامیزی دایکی نه که ویتته خواره وهو دهنگی گریان و واقه واقعی به باره ی مهرو مالات و جریووه ی پاساری و گاره گاری میرشک و باعه باعی به رخوله ی ساوا تیکهل ده بی و نه بیتته به ره میکی تازه ی دایک و باوکه هه میشه کولنه دهره کسه ی، که له ئازار و دهر و نه خوشی نه و سه رده مه بزگاری ده بیت، پی نه بیتته قوتابخانه و خویندنی سه ره تایی هه له و دییه دا ته واته کات.

پاش نه وه ی هه ست به ژیان نه کات: به ده ورو به ری خویدا نه پروانی که پره له کویره وه ری و ناته وای له هه موو باریکی ژیا نه وه، بویه هه میشه به لین نه دا که مل که چ نه کات، چونکه به راستی مروژیک کول نه دهر بوو... خاوه نی بروایه کی بته و بوو. که وته بهر به ره کاتیه کی دریز خایه ن له گهل نه و روژگاره سه خت و ناله باره دا. هه موو روژی به یانیان نه چوو بو «کفری» ئیواران نه که رایه وه تاکو خویندنی ناوه ندی و ئاماده یی ته و او کرد. نه مه ش بوو به هانده ری که زیاتر باوه ری به خوی ببیت گورج بیتته وه بو قوناغیکی تازه ی ژیان له گهل هه موو هه نکاو یکدا ئاوات و ئامانجی که لینه کانی دلی پر ده کرده وه زیاتر زال ده بوو به سه ر کوسپه کانی ریگای سه ختی ژیان دا.

له ساڵی «١٩٧٠» له کۆلیجی ئادابی زانکۆی «به‌غا» وه‌رگیرا توانی ئه‌و
چوار ساڵه‌ به‌سه‌ربه‌رزی ته‌واو بکات به‌ هۆی می‌شک و بازووه
په‌لاینی به‌کانی به‌وه.

سالى «١٩٧٦» وهكوفه زمانبه ريك له كوليجى ئادابى زانكوى «سليمانى» جىگير ئه بيت ئه و ماوهيه نيشانهى دلسوزى و ئيش كردنى بوو. سالى «١٩٧٩» چووه دهر وهى وولات بو «انگلتر» بو خويندن تاكو سالى «١٩٨٠» پاش گه رانه وهى بو وولات كه بروا نامهى «ماجستير»ى وهرگرت له زانستى دهنگدا به پله پىكى باش، بوو به ماموستا له كوليجى ئادابى زانكوى «صلاح الدين» تاكو سالى پار بوو به سه روكى به شى كوردى، هه تائه و پرژه ره شهى ١٥/٩/١٩٨٥ كه پرژى يهك شه ممه ئه كات، كاتى كه ئه هات بو «سليمانى» بو به شدارى له «ئاههنگى يادى دووسه و سالهيدا» مهركى چه پهل ريگى لى گرت و چپرنوكى ژه هراوى گير كرد له دلّه كه و ره كهى و بردى بو جيهانه تاييه تى يه كهى خوى.

ئەو دڵە پر لە ئاوات و ئامانجە ی لە لێدان خست و کۆستیکی تری میللەتە
 ھە ژارو چارە ڕەشە کە ی کەوت. ئای مردن ھەرچە نەدە گەورەترین ھیزی سەر ئەم
 زەمینە ی نەفرەتت لێ بێت ژبانت لێ تال کردین.

وا چل روڙ زياتر ٽيڀر ٻوڏ به سهر ڪوڇي ناڪاوي يهه ڪ جاريٽا چل روڙ پٽره ڪه ڪه لاي سه وڙي ته مهنت له به هاري ڙيانٽا رڙايه باوه شي زهويه پر شڪو مهنده ڪي وولاتي به فرو خوينه وه. تاڪو ٻڌستاش دل ڪسيه لي ڪه وتوهه ڪي نيمه ش وه ڪو مهه شخه لي ڪه لاني چه وساهه هر ٻلسه ي ديت.

ئای برا دلسوزە که م چی بکهین له دەست مردن و روژگاری سهخت و مروقی بی ئابرووی ئەم سەردەمە چەتوونە، ئەشکە نەجە و ئازار دەستی پەشی ناوێتە بێنە قاقای خەڵکە بێ دەرتانە کەوێ. دێک و دال و پەیکوێ. زەهراوی هەردەو بیابانەکان شالاو دەباتە سەر گوێ وەنە و شەو لە خوینی گەشیاندا نوقمی دەکات. ئای چەند بورکانی قینت بە پرووی مروقی ناپاک و پواژەکاندا دەتەقێت و هەوێ قەد پیتی ناو دوژمنە کسانت نەفرەتت لی دەکردن.

برا خیر له خو نه دیوه که م. دووا ووت و وویژی نیوانمان له چوارهم روژی «جه ژن» دا بوو. ئه وه بوو که ده توپست له که لتان بیمه وه بو «سلیمانی» به لام داخه که م ئه و شانازی م بپی نه برا، هه زار داخ. ئیتر هه ر ئه و بینینه وه به بووتا ئه و روزه ی که دیوه نیم کردی له باوهشی شاخی باوه شاسواری سه رکه ش دا. ئه م

شاخه بو گه شكه نه یگرى كه میوانى وهكو «غازى» رازو نیازو نهینى ئه ده ب و زمانى قه و مى «ماد» و ئاویستای بو بگيرته وه.

كاتى كه ویستت بى ی باسى دیرینی زمانه ره سه نه كه ت بكه ين كه چه ند بلندو سه ره به ززه هه روه كو دار گويزه كانى هه وارا مان و كانى یه پرو نه كانى كوردستان پاك و خاوینه بى گه رده، وهكو خو ت ئه تووت «ره چاوى ئه م رپیا زمان كردووه، بو ئه وهى هه موو كه سیك دلنیا بیت له وهى كه زمانى كوردی نه كه ته نیا له پرووى تیورى یه وه سه ر به خو یه، به لكو له پرووى چه سپاند نیشه وه هه ر سه ره به خو یه و ئه زمانه نى یه كه به زاریكى لاوه كى زمانى كى تر دابترى» دلنیا بووى له وهى كه هه ر به سه ر به رزى ئه مینیته وه، هه رچه نده تووشى پروژگارى سه خت و ناله بار بیت.

بدا دلسۆزه كه م هه موو كه س ئه و پروژه پر شكۆیه ی توى ده ست ناكه ویت كه ئاوه ها له دله گه وده كه ی نیشتماندا، شارى به فرو خویندا بلاوینرته وه، ده زانى ئیستا تو سه رتوپی دوو سه ر ساله ی شارى شارانى ؟ شارى هه له ت و قوربانى و ئه شك و خه م و شیعو شیخه كه ی به رده قاره مان.

برا جوانه مه رگه كه م .. سه رى ماندوو له په نجه ره ی مه زاره تاریكه كه ته وه ده ربهینه و به خیر هاتنى میوانه كانت بكه ؟ برپا بكه هه موویان خو یان خاوه ن پرسه بوون، له ژیر ده واره خه مناكه كه تا فرمیسكى گه رمیان و كو یستان تیکه ل بوو. ئه و سامانى ریزو خوشه ویستی یه ی كه جیت هیشت له نیوان صاندا دلنیا ی كردین كه ته نیا كور ی ئیمه نه بوویت، به لكو كورپكى به وه فای میله ته كه ت، هه كه كه ت، زمانه كه ت، زانكو كه ت، قوتابى یه كانت بوویت. ئه وهنده ی پرسه كه رانت به داخه وه بوون بو ت مه گه ر باوكه جه رگ برپاوه كه ت وا بى. به راستى خاوه ن پرسه و دل نه وایی كه ر هه ر ئه وان بوون.

براى جوانه مه رگم .. برپا بكه مه رگه ناكاوه كه ت جه رگى له ت له ت كردم و چوكى بى دادامه سه ر زهوى به لام !.. با گیانه پر جوش و خروشه كه ت له گو رى تاریكدا ئوقره بگرى ؟، با دله پر میهرو خوشه ویسته كه ی نیشتمان په روه ریت ئاسوده بیت ؟، با بچرپینم به گو ی خامه ره نگینه كه تا كه كاروانى ووشه ی پیرو زى كوردی به هه ورازى پروژگارى سه خت و كوردا هه ر هه لده زنى و ووشه و پیتی كوردی ده بى ببیته كه له پشكوى كوانووى میشكى و هه ستنى ئیمه ی كورد.

ئای که میله تیکی کلۆل و تاساوی ژیر چه پوکی روژگاریکی سهخت و
نالە بارە، بە لام دەبیت زاوێ میشکی پۆشنییرانی قەومی «ماد» تویشوویەکی
چەوری هەموو رییواریکی شەکەتی رێ هات و نەهاتی سەرفرازیمان بیت.

لە کوتاییدا جوانترین و پیروژترین دێرە شیعیری پیرەمێردی نەمر..
دروشی دوا ووتەم بیت..

«پێی ناوی بو شەهیدی وەتەن شیوەن گرین
نامرن ئەوانە و ان لە دای میللەتا ئەژین»

تێبینی: ئەم ووتارە لە چلەکی ماته‌مینی جوانە مرگ غازی فاتیح وەیسدا خویندراوە وە
زانگۆی سەلاحەدین (کۆلیجی ئەدەبیات) بە و بۆنە یەوە سازی کرد بوو.

- ١ - سه‌روتار نووسه‌ری کورد ٢
- ٢ - کوردستان له‌تورکیا د. ئه‌حمده‌عوسمان ٤
- ٣ - عه‌زه‌ی سه‌ید حسین به‌رزنجی ١١
- ٤ - تو‌ری کوردیی ریکیش‌نامیدی ١٦
- ٥ - عبد‌الله جه‌وه‌رو... ئومید‌ناشنا ٢٧
- ٦ - ماموستا‌قه‌ناتی کوردو... ممتاز‌حیدی ٣٦
- ٧ - داش‌به‌داشو... محمد‌علی‌قه‌ره‌داغی ٤٥
- ٨ - هه‌والدز ره‌وف‌حه‌سه‌ن ٥٥
- ٩ - فان‌کوخ محمد‌عمر‌عثمان ٩٦
- ١٠ - ئازاری‌ده‌روون محمد‌به‌دری ٩٩
- ١١ - کاتی‌که‌گل‌ئه‌بیته... محمد‌ئه‌مین‌پنجوینی ١٠١
- ١٢ - مو‌توربه سه‌باح‌ره‌نجده‌ر ١٠٤
- ١٣ - له‌یلان صدیق‌خالد‌ه‌رووی ١٠٧
- ١٤ - پینج‌ده‌نگ خالد‌حسین ١٠٨
- ١٥ - شاعیریکی‌ره‌نگ‌بۆریژراو حسیب‌قه‌ره‌داخی ١٠٩
- ١٦ - مال‌ئاوایی سیامه‌ند‌محمد ١١١
- ١٧ - پاچه‌شعیریکی‌بلاونه‌کراوه‌ی‌لوتغی محمد‌زه‌هاوی ١١٢
- ١٨ - هه‌لوینست عبد‌الخالیق‌سه‌رسام ١١٤
- ١٩ - کوچ‌وگه‌رانه‌وه جمعه‌رجب‌شوانی ١١٥
- ٢٠ - شیعربو‌هه‌مووان و: شیرزاد‌عبد‌الرحمن ١١٦
- ٢١ - ئه‌ی‌نازدار فاضل‌قصاب ١١٧
- ٢٢ - شنه‌ی‌هیوا مه‌هاباد‌قه‌ره‌داغی ١١٩
- ٢٣ - شیعریک‌وشاعیریک حسین‌احمد‌جاف ١٢١
- ٢٤ - ژقه‌ریژا‌جه‌نگامه‌زن سه‌بری‌بوتانی ١٢٤
- ٢٥ - من‌و... تو احلام‌منصور ١٣٦
- ٢٦ - گری‌ی‌ده‌روونی زیاد‌پیریال‌قصاب ١٤٣
- ٢٧ - نامو دانا‌علی‌سعید ١٤٩
- ٢٨ - به‌دامینی‌شاخیکه‌وه احمد‌سید‌علی‌به‌رزنجی ١٥٤
- ٢٩ - شه‌قو نور‌الدین‌انور‌یوتانی ١٥٩
- ٣٠ - مالین‌ماکوکین و: ئازاد‌به‌رزنجی ١٦٣
- ٣١ - به‌راوردیکی‌ویژه‌یی شاکر‌فتاح ١٧٠
- ٣٢ - برسیه‌تی و: ئه‌سه‌عه‌ده‌دو ١٩٠
- ٣٣ - بازنه‌ی‌روژانی‌هه‌ینی هاشم‌ئه‌حمده‌سه‌راج ١٩٦
- ٣٤ - خوزکه‌خوازی عثمان‌حمد ٢٠٠
- ٣٥ - بو‌تو‌ئه‌گریم عبد‌الله‌صالح‌شار‌بازیری ٢٠٢
- ٣٦ - له‌چله‌ی - غازی‌فاتح‌وه‌یس - دا عامر‌فاتح‌وه‌یس ٢٠٤